1.h.32.

-30-

Fre – Sc. I.

Oi. figura.

ATENEO VENETO
VENEZIA

VENETIIS. 1678.
Typis Combi & La Not

OTTONIS TACHENII HIPPOCRATES CHIMICVS,

PER IGNEM & AQVAM
Methodo inaudita

Nouissimi Salis Viperini antiquissima fundamenta ostendens.

EDITIO SECVNDA
Auctior & Emendatior
Accessit eiusdem Authoris

DE MORBORVM PRINCIPE
TRACTATVS.

SENECA IN EPISTOLA
Nunquam melius torquebis inuidos quam virtuti & gloriæ inseruiendo.

VENETIIS, M.DC.LXXVIII.

Typis Combi & LaNouij.
Superiorum Permissu, ac Priuilegio.

Me legat inuitus nemo , non ſcri-
pſimus illi :
Huic ſcripta eſt, ſi quem pagina
noſtra iuuat.

SERENISSIMIS AC CELSISSIMIS PRINCIPIBVS ET DOMINIS.

Domino { Georgio VVilhelmo / Iohanni Frederico / Ernesto Augusto } Fratribus.

DEI GRATIA DVCIBVS Brunsuico Luneburgensium, &c. &c &c.

Dominis & Principibus suis Clementissimis.

MEnte mihi sæpè sæpiusq; voluenti, Sereniß. ac Celsiss. Principes, Domini Clementissimi, ingentes Alexandrinæ liberalitatis cumulos, quibus Clementissimè frequenter me expleuistis, atq; beastis, quibus me Cel. V. ad vltimũ vsq; spiritũ deuinxistis, subijt cogitatio: qua veneratione, quaue ingenij industria Cels. V. iuxta deuotissimi animi mei obseruantiã, aliquẽ saltẽ grati animi conatũ, pro cõgestis in

me benificijs, testimonio quopiam declararem. Cõsueuerunt alij, dũ lucubrationes suas, Principibus, atq; Magnatibus consecrant, in eo potissimum versari, vt eorundem genealogiã texant, laudes, ac præclarè & heroicè gesta elegãti scribendi genere persequentes, plenissimis, vt aiunt, tibijs iactẽt, prædicẽt, & ad Sydera euehant, atq; extollant. Ego verò cum sciam, Cel. V. displicere, quicquid loquacis famæ inflatum & turgidum est: præsertim, vbi ipsa gloriosa & memorabilis virtus, cum magnanima munificentia, à tot sæculorũ ætatibus, in Augustissima Brũsuico-Luneburgensiũ Domo splẽduerit, floruerit q; imò & in sempiternũ Diuino fauore splendebit, atq; florebit; propterea à his omnibus super

perſedeo; ſed accedo munere in-
ſtructus, non quidem pulchro &
magno, auro, argento, gẽmis, mar-
garitiſue radiante (qualia Celſ. V.
ex Munifica Numinis largitate,
& beneplacito abũde poſſidẽt) mi-
hi, meæq; conditionis hominibus à
fortuna denegato, munere inquã;
cartaceo illo quidem, aſt eruto, ex
vera arte Proto-Chimica, anti-
quiſſima, & vetuſtiſs. quæ plus
habet in receſſu, quã in fronte pro-
mittit: imò quàſpiritus increa-
tus, mundi faber, confuſas rerum
naturas diſtinxit. Hac nimirum,
arbitratus ſum, nihil me Celſ. V.
gratius dare poſſe, Naturalis ſcil.
huius antiquiſsimæ & vetuſtiſ-
ſimæ, mirabilis tamen, & perne-
ceſſariæ ſcientiæ nouũ opus. Opus
inquã curioſiſſimũ, ſed à nemine

hactenus propter inuidiã reſtitue-re tentatũ. Quanuis autem ve-ritas inuicta, ſola ſui fortitudine ſit cõmendabilis, ſatiſq; proprijs, eximijſq; viribus muniatur, nil enim ſubſiſtere poteſt quod in ipſo Naturæ fundamento, non ſolide-tur, inuincibiliq; hoc patrocino in-ſtruatur: nihilominus mei ſcripti puritas, Celſ. V. dicata & conſe-crata, tanto ſplendore armata, ge-minato robore, audacius in lucem & hominum conſpectũ prodibit. Accipite ergò Serena fronte Sere-niſſimi, & Celſ. Principes paruum hoc opuſculum, nudo titulo, vt ſi non amare, ſaltem diligere perga-tis.

Celſit. Veſt.

Venetijs
1673. *Amantiſs. & obſequentiſs.*
Otthonem Tachenium.

AD

DOCTISSIMVM AVTHOREM,

Verè Philosophum per ignem & aquam.

I

TACHENIVS.

Per anagr. demptâ aspiratione

At vinces.
vel
I hac tenus

Quis neget antiquam Chimiam, sanctùmq; repertum.
Diuinum Hippocratem quam coluisse ferunt?
HAC iter ad sanctæ naturæ arcana patescit,
Hac sine vix dignum laude parabis opus:
Hac sine nil Medicus languēti in corpore præstat,
Hac sine nil magni pharmacopola dabit.
I TENVS HACCE via, Sophię docet illa labores
Nec labor abterreat, tetraue monstra simul.
Impiger excutias naturæ arcana latentis,
Naturæ mystes hic docet almus iter.
Sudor, in ingressu fateor, cum tempore VINCES
Atq; manu Hesperidum carpere poma datur.

II

Igne, & Aqua, Terra, Chimista atq; aere prægnans,
Non poterit partum non peperisse bonum.
Quatuor hæc etenim centro concludit in vno,
Vulcano, ingenio dexteritate manus.

III.

Chimicus arte sua claudit medicamen in vno
Centro, à quo morbum tota caterua fugit.
Quid Iuuat inumeras Medicorũ audire cateruas,
Vnica cum morbis sit Medicina satis?
Hanc vbi decumbens corpus persenserit intus
Viribus assumptis sit redimiuus homo.
Ingenio hanc raro cunctos doctissimus Otto
Artis Apollineæ lausq; decusq; docet.

IV.

Si veram referas portam Chimista repostos
Thesauros reperis, pauperiemq; fugas,
Nec modo pauperiẽ poteris quoq; pellere morbos
Diuini digiti qui populantur opus.
Clauem, quâ portam referas doctissimus Otto
Tradit, & ingenti te instruit arte sua.

V.

Otto Tachenius
Per anagr.
O Titan huc esto!

Hactenus in tenebris Iacuerunt dogmata vera,
Vmbram pro vero quid tenuisse Iuuat?
Sed nouus Adriaco qui surgit TITAN Olympo
Lumine Cimmerias discutiet tenebras,
Candidus ò quisquis veri penetralia quæris
HVC ESTO, radijs TITAN vbiq; ferit.
Spargere si pergas orbi tua lumina TITAN
Cantabit radians lumen vterq; polus.

VI.

Ad aureum libellum.

Quò feror en mecum doctissime vade libelle,
Si mecum vadas non ego solus ero,
Sic mecum vadet doctissima turba sophorum,
Quos omnes paruo claudis in hoc opere.

Profundo naturæ mystæ, amico candido
sic ouans applaudit.

Nicolaus Zaffius, Med. D.
Anno quo TV IesV LVCeM. Das?

AD LECTOREM

CANDIDVM

ET ANTIQVISSIMÆ

Hippocraticæ Doctrinæ
ſtudioſum.

PRÆFATIO.

Veterum ſcripta ænigmatica & velut Apollinis oracula.

HIppocrates, *fulgentiſſimum Medicinæ lumen, Diuina ſua oracula, ænigmatibus obuelauit, & præcepta, in omnibus doctrinæ ſuæ operibus, laconicè retulit; adeò, vt obſcura eius breuitas, & eloquia, à ſcriptoribus, in varios ſenſus diſtorta ſint, quorum quædam Galenus mirà artis ſolertià, ac venuſto ordine, in capita diſpoſuit; quædā verò, & præſertim AVREVM LIBELLVM DEDIAETA, myſterijs repletum, intacta reliquit. Diuinus enim Senex, hos ſolis chimiæ cultoribus deleganit, quæ ars olī, & fortaſſe Hippocratis ſęculo*, naturalis philoſophia *appellabatur. Quis*

enim, Senis rariſſima eloquia, aut ignem mollem ibidem, mente percipiet; niſi in occulta hac Hippocratica naturali doctrina ſit exercitatus? Atteſtante id Raimundo (a) Vt cunque, logicus *inquit*: habeat profundum ingenium *argumentabile, aut naturale*, de rebus extrinſecis, tamen nunquam per aliquã rationem, quæ venit ad ſenſum, poterit directè cognoſcere, nec iudicare, quomodo ſemẽ, in terra pullulet, creſcat, & colligat fructus: niſi cum doctrina experimentali, prius intrauerit in NOSTRAM PHILOSOPHIAM NATVRALEM, & non ſophiſticam ſermocinalem illam, quæ naſcitur logicis, per diuerſas præſumptiones phantaſticas: qui cum prognoſticationibus ſequelarum, contra vim naturæ, faciunt multos pertinaciter errare, in ſophiſticatione mentis. Quià per noſtram mechanicã ſcientiam, intellectus eſt rectificatus vi experientiæ, reſpectu oculi, & veræ notitiæ mẽtalis, imò experientiæ noſtræ

(a) *Teſtam. cap. 25.*

ſtant

ſtant ſupra probationes phantaſticas concluſionum, ideòque nec eas tolerant: ſed omnes alias ſcientias, oſtendunt, viuaciter intrare in intellectū. Vndè deinceps intelligimus per naturam intus illud, quod eſt, & quale eſt. Quià per talem ſcientiam intellectus ſtat denudatus ſuperfluitatibus & erroribus, qui ipſum ordinariò remouent à veritate, propter præſumptiones, & preiudicata, credita in concluſionibus. Hinc enim noſtri ſe direxerunt ad intrandum per quãlibet ſcientiam, in omnem experientiam, per artem, iuxta naturæ curſum, in ſuis VNIVOCIS PRINCIPIIS.

Spagyria enim ſola eſt ſpeculum veri intellectus: monſtratque tangere & videre veritates earum, in claro lumine. Ideòq; habet tabula ſmaragdina. Per hoc genus demonſtrandi, fugiet à te, omnis obſcuritas, &c.

Huius antiquiſs. philoſophiæ fundamenta indigitat Hip. in ſupra citati libelli principio (a).

(a) *lib. 1. de diæta.*

Con-

Conſtituuntur *inquit*: tùm animantia alia omnia, tùm homo ipſe ex duobus, differentibus quidem facultate, cõcordibus verò, & commodis vſu, IGNE & AQVA. Hæc ambo ſimul ſufficientia ſunt, tum alijs omnibus, tum mutuo ſibi ipſis: vtrumuis verò ſeorſim, neque ſibi ipſi, neque vlli alteri ſufficiens eſt &c.

Gloria mũdi fol. 351. ANANIAS inquit. ignis eſt anima cuiuslibet rei, & Deus ipſe ignis eſt & anima.

Hunc ignem, Mollem nimirum, & aquam coagulabilem hactenus obſcura, nunc in hoc compendiolo, ad oculum oſtendere decreui, ſolius veritatis agnoſcendæ ſtudio, quæ hoc ſęculo, ab oſoribus Hippocraticæ doctrinæ, miſerè premitur, attamen opprimi illam impoſſibile, adeò eſt potens, inexpugnabilis, ac triumphans ſupra res totius mundi omnes, quod etiam ſacris (a) comprobatur. Zorobabel *enim ait* Forte eſt vinum, Fortior Rex, fortiſſimæ mnlieres, ſed ſupra omnia vincit veritas, omnis enim terra inuocat veritatem Cælum ipſam benedicit, hæc valet, vincit, & viuit in æternum &c.

aqua ignea vel ignis aqueus.

a *Eſdr.* 3. ca. 3. & 4.

Mul-

AD LECTOREM.

Multi quidem, vt varia sunt hominum ingenia, variè æstimabunt, me in lucem proferre, quod Natura solis philosophis, labore, & studio sudantibus manifestum reddere decreuit, Raimundus enim (a) ait: quod Magistra & Domina Natura ei comparuit, & flẽdo dixit: Heu, quidnam modò faciam, quoniam instrumenta mea, mihi auferre, & tollere conantur, & secreta mea deprædari, & detegere volunt. *&c.* ob id man. datum suscepimus, quod sua instrumenta debeamus occultare, & custodire, à manibus inimicorum suorum *&c. Hæc, Naturæ iustrumenta, profundus Lullius, ab Hippoc. sic edoctus, profundè occultat, & duobus saltem dictionibus indicat: ENTIA REALIA.*

a *Theor. cap.* 1.

Itàetiam Basilius Valentinus, ea abscondit sub vocibus barbaris: ASA nimirum & PHALAIA, imò Naturæ mechanica instrumenta, quæ Hippocrates ignem, & aquam: hic alibi GLADIATORES (b) *appellat; & quemadmodum Hippoc.*

parmenides voti f. 194.

b *claui.* 12. *claui* 2.

hæc ſub variarum artium operatione, paucis ſaltem diſcipulis Pytagoricorum more indigitat; Sic Baſilius magiſtrum ſequutus ſub cereuiſiæ coctione (a) & alijs ruſticis laboribus nota fieri voluit.

a *Vid. curtũ Trium. pb. Antim.*

Paracelſus autem, vulgaria temnens, licet ab Eccleſia hæreſeos damnatus, cum Hippoc. tamen in Antiquiſſima Doctrina conſentit, dicta naturæ inſtrumenta, ſub diuerſorum ſpirituum nominibus (b) inſcenam produxit.

b *ſpiritus alter trahit, alter protrudit, idẽ autem vterq; facit, &c. Hip. lib. 1. de diæta.*

Reliqua turba antiquorum philoſophorum, dicta Architectonica inſtrumenta, ſub ficto nomine RE-BIS, *(quaſi binas res oſtenderent) abſconderunt: hinc natum eſt illud.*

Eſt rebis in dictis, rectiſſima norma figuris.

alij ſub alijs velaminibus &c.

Quibus reſpondeo, quod non ſolum hæc, ſed alia quam plurima perpendi, & alta mente reuolui, ab hoc autem meo inſtituto (ob rationem infra dicendam) auocari, nullo modo poſſe; præſertim dum Reipublicæ, cui omnes,

nes, fortunarum noſtrarum maiorem partem debemus, prodeſſe puto: Hæc nimirum, naturæ inſtrumenta, dum in lucem profero, Methodum certam, & apertam, hactenus à paucis viſam, exploſis omnibus ambagibus, & fallacijs, ſimul oſtendo; adeò vt ALCHIMIA antiquiſſima, nobiliſſima & ars neceſſaria, ab ignaris & rudibus oſoribus, ſine calumnijs, tuta ſubſiſtere, & illiteratorum, flagitioſorumque hominum latratus, inpoſterum euitare poſſit.

Nullius viri boni famam hic laceſſo.

Quid enim frequentius à vaſtiſſimis illis gigãtibus audiatur, nõ ſolum in prænominata mundi lumina, ſed etiã in eos, qui libertatis & pietatis memores, difficultates, quas antiqui (Numinum inſtar mihi ſemper fuere colendi) poſuerunt, laborum aſſiduitate, & meditatione, obſcuritateſque aperire ſtudent; quàm deſertores, Empiricos (ad experientiam tamen inuitè confugiunt) præſtigiatores appellari? imò minas addũt, apud imperitos (quod miratus, tantam arrogãtiam cadere poſſe in tantillum ſubiectũ)

ſe

se iam iam calamo, chimiæ vanitatem mundo manifestare; qui tamen, antiquissimam Dominam nunquam cognouerunt, nec quidem in limine salutarunt. Prob! quàm malè intelligunt nostrum Galenum, cuius sequaces se esse gloriantur, docentem (a) In omni re *inquit*: primum esse artificem oportere, tunc opus aggrediendum. *Discrimen sanè magnum est, inter peritiam faciendi experimenta, & inter habitum inania, cassaque verba profundēdi. De his olim Heraclitus: non præstat inscitiam suam abscondere, sed oportet eam (vt ait Plutarchus) in medium proferre, & medicinam ei ad ferre.*

a *in lib. Hip: de aliment: comment: 3. Text: pharmacia.*

Longè aliter de ea viri eruditi, quibus animus præconceptis, & vanis opinionibus obfuscatus non est, sentiunt. Scribit enim Mathiolus (b) *ad Andream de Blau*: Neminem medicum absolutum esse posse, imò ne mediocrem quidem, qui in CHIMIA non sit exercitatus. *Sed, quid vrget: Doctorum virorum testimonia hùc adduce. re? ipsa natura, pro ea pugnat,*

b *li: 4. Epidem:*

que ne quidem ſine hac arte, jeminis granum producere poteſt, vt demonſtrabitur. Huius antiquiſſimæ doctrinæ Hippocrates erat callentiſſimus, vt patebit; eamq; commendat veris medicinæ cultoribus: imò ſine hac hoſtes, & oſores artis irrationalium animalium more, viuere deberent: domum enim, in qua ab aeris iniuria ſeſe defenderent, non haberent; calx nimirum, & lateres deficerent pro adificatione, nec vitrum pro feneſtris, neque ſpecula, neque perſpicilla oculis ſenum tam neceſſaria auxilia. Sed ex quo lucellum ſperarent? niſi per chimiam minerarum liqueſactio, & metalli ſeparatio inuenta fuiſſet? Hac arte deficiente, deficeret typographia, natura ſponte nunquam linteamina produceret, vt neque cartam, neque atramentum ad imprimendum aut ſcribendum, vt neque colores, quorum infinitum numerum, neceſſaria & nobiliſſima hæc ars produxit: vt cinnabarim, vltramarinum, minium, ceruſſam, purpuram, aurum muſicum,

alio-

aliorumque colorum temperatura, ab ea prodijt. Sed quis omnia beneficia pro humano vsu, ab hac arte exorta enarrare potest?

Tota septentrionalis plaga, vt & Patria mea, huic arti quam plurimum debent, conficitur ibidem potus ex hordeo, quem cereuisia. cereuisiam *appellant: Hordeum autem, vt docet Galenus, parum coctum ventositates efficit, oppilationes, si meliusculè bullierit: Antiqui autem nostri, huius artis ope ab Hippocrate edocti, in ipso hordeo, naturæ instrumenta excitarunt, & in nouum semen transmutarunt, quod non amplius hordeum, sed maltham (a) nunc vocant: Maltham contritam coquunt, & iterum excitant interna instrumẽta ad alterationem, hæc actio vocatur fermentatio, quià feruere videtur. Hac methodo, Hip: sic docente, fit ex eo saluberrimus potus:*

(a) *Brassin vocant Galli.*

Sed quid dico de cereuisia? vinum. uarum succus, per se nunquam fieret vinum, nisi ars concurreret, & instrumeta ad operandum in illo exitarentur. Sic

ne-

neque panis, hac arte deficiente, fieret vnquam, nisi instrumenta naturæ in farina, proportionato igne externo, & aqua, excitarentur; cum verò in inuicem agere incipiunt, ex nouæ materiæ defectu, massa primò acescit, & paulatim putrescit, tandē vermineſcit: Ars verò instrumentorum operationē retardat, vel impedit, vehementi calore aut frigore: opusque ab artifice ad vitam sustentandam mortalibus necessariam, ad finem conducitur. panis.

At, non solum alimenta, sed neque medicamenta salubria & magnæ virtutis hac arte carere possunt, quod inter alia Theriaca docet, nisi enim in eo compositio, infinita naturæ instrumenta simplicium, per fermentationem in vnum coirent, & sic quiescerent, inutilis planè reperiretur: ait enim Auicenna: (a) duplicatæ esse virtutis medicinam, quæ fermentationem sit passa. *Hac de causa, inuentor, in chimicis operationibus versatus, & doctus, addit vinum, vt promptius opus perficiatur: per fermenta-*

(a) *lib. de viribus cordis tract. 2. cap. 4.*

mentationem enim transmutantur naturalia quæque, vt de vuarum succo, cereuisia & pane notum est.

Conuincit, aiunt, ratio, & ipsa veritas, hæc omnia ita se habere, sed nouitates in philosophia & medicina, quas agitatis, mineralia & metallica remedia humanæ naturæ admodum contraria, quæ tractatis, antiquitati ignota, hoc est, quod impugnamus.

Obiectio.

Mundo introducere nouitates, impossibile est, sed introducta a creatore, perficere, alterare, permiscere & componere, docuit Hipp: (a) & arti concessum est Sic linium, fit per varias alterationes carta; gramen per varias alterationes fit chiroteca; & etiam gluten; succus florum per alterationes fit mel, & hoc per alterationes hydromel, Lituanis potus suauissimus, vino Hispanico nil cedens; & tandem acetum, quod dein facilè in aquam elementalem reuertitur. Frumentum, per alterationem fit aqua ardens; varia simplicia, in vnum congesta permixta &

Responsio.

a nihil fit quod prius non erat, verum permixta & discreta alterantur lib. 1 de diæta.

per

per fermentum alterata, fiunt Theriaca. Sic post Hippocratem, cassia, sena, mechoacanna, cremor tartari, & infinita alia sunt reperta, quorum ille non meminit; nō autem noua, studio saltem & longa experientia, in vsum, non sine fructu vocata sunt; adeò vt, cum sapiente exclamare audeamus: nihil noui sub sole. *Quic. quid ergò Hippocraticus inuenit, & obstetricia manu perficit, illud à principio fuit; oculi autem vestri non ità erant aperti, vt cognoscerent ea.*

Nihil sub sole nouum nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est Eccles: ca. 1. v. 10.

Sed huic obiectioni, admodum eleganter respondet Estienne Pasquier.

Dicitur esse nouus nobis Paracelsus: ob idque
Crimen, in obscurum pellitur exilium
At nouus Hippocrates, nouus est Chrisippus, & ipsi
Romæ Asclepiades, tempore quisque suo.
Qui noua damnetis, veteres damnetis oportet.
Aut ista, nihil est, in nouitate, noui.

Quo

Quo ad mineralia & metallica remedia, neque hæc nouiter in medicinam sunt introducta, sed ab antiquis. Theriaca enim compositum antiquissimum absq; calcitide planè inefficax esset.

Aurum. *Al Kermes, recipit lapidem lazuli, & aurum, metallorum perfectissimum, & nobilissimum. Idem Mesue, composuit pillulas ex eodem lapide, in melancholia, insania non inutiles, quas etiam recentiores, auro vel argento obducunt.*

Argentum *Apud Lithuanos in Metropoli Vilna, noui Argenti fabrum hominem robustum, cælibem, illiteratum, adeò tamen felicis memoriæ, vt in lingua sibi vsitata, quicquid semel audiuerat, de verbo ad verbum ferè recitare nosset. Hic à iuuene, vsque ad 47. annum tunc temporis, quotidiè (ab assuetudine existimo) sumpserat parum de argenti limatura, inter laborandum, sibiq; firmiter persuadebat huius vsum sibi memoriam auxisse.*

Gemma. *Smaragdi, rubini, byacinbi, nõ. ne intrant in varias compositiones, quas cordiales nominamus?*

Sul.

AD LECTOREM.

Sulphur in pulmonum affectibus quotidiè præscribitur à Dioscoride, scriptore antiquissimo, laudatum. Sulphur.

Ferrum ab antiquis celebratur in splenis affectibus, quo & hodie non sine fructu vtimur. Ferrum.

Apud antiquos aquæ minerales, in magna fuerūt veneratione, & nos quoque in casibus desperatis annuatim ad eas confugimus.

Sed quid de sale dicent? absque quo vita humana degere nequit: & quo in condiendis cibis vtimur quotidiè, est ne nouum inuētum? aut habuerunt ne antiqui eius notitiam? At, non solum è mari, & fontibus excoquitur; sed insuper sunt montes & mineræ natiui salis solidi, marmoris instar, in quibus lapidicinarum modo cæditur renascens: quas in Valachia, & prope Cracouiam ipsus vidi, maiusque Regum vectigal, quàm vllius rei: quod tamen neque vegetabile, neque animale dici potest: Erit ergò minerale. Sal.

Sic ad externa: antiqui vnguenta, Emplastra, collyria & similia, non sine mineralibus, &

Plumbum. *metallis composuerunt. Ex plumbo chimica arte cum aceto, composuerunt cerussam, pro vnguento, & Emplastro, quod album appellatur. Ex plumbo fit lithargyrum, ex quo fit Emplastrum triapharmacum, omnia hæc ab antiquis excogitata.*

cuprum. *Ex cupro & aceto, eadem arte, fit Ærugo, hæc intrat in vnguentum ægyptiacum, à fusco colore sic dictum, etiam veterum inuentum. Sed quid in his recitandis tempus consumo: vetula quæque in Italia deridet huius artis persecutores, quòd sine ea nil quicquam inuenire illis possibile est ad capillum tingendum. Vnico verbo, quicquid præclari, & pulchri arte perficitur, ab huius antiquissimæ philosophiæ fundamento procedit, videntes hoc, vident, at tamen non cognoscunt. Hanc stupiditatem admiratus Senex dicit (submissa voce ridendo, se conuertens ad suos)* Diuina mens edocuit, sua opera imitari, cognoscentes, quæ faciunt, sed ignorantes, quæ imitantur: *Verba Hippocratis. Non igitur noua produ-*

libr. 1. de dieta.

cere

cere tentant Hippocratici chimici; ſed antiquitate probatiſſima ab interitu reuocant.

Validiſſima autem remedia, (a) obijcere pergunt, ex mercurio, & antimonio, denotant ignorantiam chimicorum, quorum vſus abominabilis, & plerùmq; per os non aſſumuntur abſque vitæ periculo.

a quaſi lapis armenus, lazuli, & argenti viui inunctio bẽigna eſſent?

Ego verò ignorantiam non miror, hanc obſeruo in omnibus profeſſionibus, & præſertim in medicina, quam ab hac antiquiſſima arte, originem ſumpſiſſe paulò poſt demonſtrabo. Hinc motus Hippocrates (b) quod Medicinam vocat omnium artium nobiliſſimam, ſed propter ignorantiam eorum, qui eam malè exercent, eſſe omnium viliſſimam.

b de lege

Ignorantiæ itaque eſt, omne malum in medicina generare: hinc nullibi maior inuidia, quàm inter hos, ab Hippocrate alienos, & diſſectos, quorũ facies eo crimine plerùmque liuet, adeò vt medicus nunc paſſim ludibrio expoſitus, comicis in facetias, & mundo in prouerbium

 inerit.

iuerit. Prob! vbi maiestas, qua fulgebant olim apud suos Æsculapij? vbi decor, vbi existimatio & ἀδελφία, quam tantoperè committit, & commendat Hippocrates(a)? Nostro sæculo, vnus vilipendit alterum, dicta & facta taxat, rixatur, à tergo contradicit, quæ non intelligit, se ipsum apud ignaram plebem extollit, sordida spe lucelli. Si enim chimiæ principia: id est naturæ instrumenta cum Hippocrate, ex nostris furnis, pro medicinæ fundamẽto didicissent, in tot errores, & sectas medicina non abijsset, neque hodiè cessat diuisio; assurgit enim sectatula, duplicem medicinam statuens, chimicam scil. & Galenicam, contra Senis decreta, qui vnam saltem docuit: neque Galenus huius sectæ memimit; huic, Hippocratis & Galeni dogmata nimis videntur prolixa: Huiusmodi paucis regulis contenti, instrumenta medicinæ ignorantes, & canonici à plebeis & mulierculis audire volunt, & gaudent: quos tamen Galenus, qui nulli sectæ erat addictus, doctrina verò, & prudentia ornatissimus,

2 de decenti ornatu.

Superflua discunt necessaria ignorant.

tissimus, seruos appellat: omnes enim addiscere volebat, piscatores, & infimæ sortis alios homines, & plebeos, & imperitos aliquandò consuluit [a] *(& quarè Paracelso id vitio vertitur à Sennerto de cõßensu cap. 4. ξ, non solùm, vt Hippocratis sententiam (quem quoque non piguit, ex plebeis sciscitari, præceptionũ libri princip.) ignorantiam scil. aufugeret, sed vt verum à falso discernere posset. Cognoscebat enim solertissimus hic vir, ægroto nihil calamitosius accidere posse, quàm medicinæ fundamẽtis substruere credulitatẽ, cogitationẽ, opinionem, incertitudinem, arenam, paludem, syrtem. Et licet Galeni tempore philosophia naturalis, quam nunc chimiam dicunt, inter paucos, sub silentij iuramento occultabatur, huius causa tamen, totam Aegyptum perlustrauit, vbi ars illa tempestate floruit: id confirmat summam viri curiositatem, & diligentiam: redux nimirum in patriam, diuersa rara pharmaca ibidem accepta, inter amicos medicos distribuit, vt experientia*

[a] *li. de simpl: medic: sec.*

confirmarentur; Sic de ignis mira efficacia scripsit, de Theriaca (a) *ad Pisonem lectu dignam; Summis laudibus extollit Aeschiron Empiricum eius præceptorem, à quo cancros vrere didicit* (b).

a Cap. 8.

b De simpl. m. f. 18. Galeni laus.

Manebit itàque Galeno, viro perspicacissimo sua gloria, cui non minus quàm Hippocrati, reuerentia, vt rerum bonarum omnium causis, ac principijs, debetur.

Alchimia.

Naturalis itaque philosophia Hippocrati, quam nunc chimìam vocant, est antiquissima, deriuatur nimirum à Graco nomine, ἁλς *Hals*, & χεω *cheo*: *id sonat salis fusio, seu liquefactio, hinc surrexit nomen Alchimia, quasi diceretur ars fundendi salia; & rectè. Natura enim ipsa fructum producere non potest, nisi seminum salia interna (quæ ostendam ad oculum) in terra liquescant; semel autem liquefacta, vicissim agunt in inuicem, & implantam assurgunt, ad suos fines; & tunc à labore cessant*: Spiritus enim inquit Hippocr. (c) alter trahit, alter protrudit, idem autem vterq;

Erasmi errorem notat Ioan: Fr: Mirand. de Auro ca. 1.

c De diæta.

vterq; facit, & in vtramq; partem tendit (crescit & vegeratur) & sic naturam hominis imitantur.

Semina autem iam à natura ad maturitatem deducta accipit philosophus chimicus, ab Hippocrate edoctus, & in illis considerat bina (salia) naturæ instrumenta, ignem scil. & aquam, hac, arte, ad agendum compellit, liquando salia, iuxta naturæ legem, vt alchimia docet, fitque aliquid noui, quod prius non erat, vt exempli gratia PANIS; in illo rursus considerat Hippocraticus Philos. & chimicus naturæ instrumenta, quæ porro cõpellit obstetricia manu, & salia liquat, naturam scil. imitando, & iterum producit aliquid noui, quod prius non erat, idque vocamus ACETVM, in illo notat chimicus philosophus, ignem superare aquam, sic enim præceptore iubente (a) quod nullus sapor propria facultate præpollere debeat: *acidum tunc sum cõtrariũ absumit, & rursus diuidit, ignem ab aqua, fitque noua productio & est AQVA. AR-*

a *Despricæ medicina.*

DENS

DENS quæ postmodum occulta artis ope in alcali fixatur. Et sic pergit curiosus Hippocraticus, permiscendo, & alterando, donèc intentum assequatur. Tandem ambo instrumenta, aut facultates, per repetitas salium fusiones ad orcum reducit. Et licèt ignoranti videatur Hippocraticus hic noua produxisse, verum non est, sunt enim antiquissima; salia saltem totiesrefundit, quoties illi Natura concedit, quæ tamen vltra quartam reuolutionem repetere non permittit, doctorum (a) virorum testimonio, & ratione sic dictante: de quo nunc satis,

a Ioh. Dec. Theor. 23. Isac. Hollan. & alij.

Hanc salium, repetitam fusionem, liquationem, & exaltationem, ab antiquis Alchimiæ nomine, dotatam: non solùm in vegetabili, sed etiam in Minerali (b) regno, locum habere, indicat Hippocrates (c) hac doctrina. Aurum operantes *inquit*: tundunt, lauant, molli igne liquant, forti enim non conflatur, &c. *quo ostendit Hippo. (d) ignorantiam, & insciti am eorum, qui scribunt chimiam exerceri.*

b Quæ ortus sui parentẽ nullũ aliũ agnoscunt præter Deum & astra.

c Lib. 1. de diæta.

d Galenus e cõtra, metallorũ notitiã nõ habuit, argentũ viuũ nõ cognouit.

ceri, circa vilem metallorum,& minerarum fusionem, quasi hæc molli igne liquescerent: contrarium fatebitur, qui vnquam vidit mineralia, metalla,& aurum fundi, aut liquari, quod sanè non requirit mollem, sed fortissimum ignem. Non itàque philosophus hic intelligit rudem hanc minerauam, licet originem ab ea desumpsit, quod statim indicat claro & intelligibili exemplo. Homo *ait*: Frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur, & forti quidem igne in corpore (a) non conflatur, verùm molli, ac lento.

a *Ignis in corpore.*

Mollis itàque erit philosophorum chimicorũ ignis in extractione ex animalium, mineralium, & vegetabilium familia (Elixiria parua (b) *neotericis)*: Omnia similia esse *docet Hip*: (c) dissimilia existentia. *Quam primũ autem ignis, mollitudinis gradum excedit: non amplius est philosophorũ, sed artium; tunc enim res, non promouentur, obstetricia manu, sed alterantur, docente id Magistro, citato libro.*

b *Isac, Bacho, Ripley, &c.*

c *De diata*

Quicumque igitur salia fundunt,

dunt, aut molli, aut forti igne liquant, omnes dependent ab antiquissima hac chimica philosophia: ignorantiam itàq; crassam produnt, grauiterq; impingunt, iuxta Hip: qui Pharmacopœum ab hac arte excludunt: Cum enim vegetabilia tundit, succum exprimit, tunc profectò salia fundit: peregrina verò, & aliena, non eosdem mores habentia à regione protrudit (*verba Hippoc.*) *cum verò liquata salia condensat cum saccharo in syrupum, tunc permiscet, & alterat:* Sic & hominis natura, *inquit Senex*, & omnes artes cum humana natura communicant.

Si itaque natura præcedit omnem artem, & ars imitatur eam, homo non erit sub Sole (a) *qui chimicam, & salis fusoriam officinam in se non contineat, solus saltem Medicus Canonicus, qui Hippocratis dogmata, propter huius antiquissimæ artis ignorantiam odit, sese excipit, ignarissimus enim est huius diuinitùs datæ scientiæ, adeòq; propter hunc ignorantem* (b) Medicina reputatur inter omnes professiones

a *Vide cap. 23. huius libelli.*

b *Hipp de lege.*

nes

nes viliſſima: *fundamentũ enim, quæ pedem figat, non habet: de quo ait Seneca,* Semper diſcens, at nunquam ad veritatem perueniens.

Hinc factum eſt, quòd Galenus (a) *nobis Hippocratem, omnium bonorum Ducem, locupletiſſimis ſcriptis confirmat, & tot ies bonorum autorem ſuis reſcriptis proclamat, imò ad nominis ęternitatem commendat, conſecratq;. Hæc iuſta Galeni ſententia me mouit, vt nunquam, donèc vixero, aliam in medicina adhibendam, quàm Hippocratis doctrinam, non niſi cum ipſa natura interituram, cenſeam.*

Addo, ſi quis quærat ex noſtris, cur antiquiſſimam Hippcraticam doctrinam à magnificis dominis decanis ejectam, & tanquam neſandum quoddam, reprobatam, rurſus recudendam curem: atq; pretioſam margaritam dictis dominis proïjciam? Huic ità reſpondeo, licet enim latrans, ſtolidum, atq; ignarum vulgus vetuſtiſſimam hanc doctrinam à veneranda antiquitate pluribus triumphis nobilitatam non intelligat, neque intellecturum ſit: nihilominus à prudentibus doctis, atq; eruditis ità fuit deſiderata, vt libellus hinc indè multoties fuerit recuſus;

a *Ad Glauconem initio. & lib. 1. de venæ ſect. aduerſus Eraſiſtrat.*

ast cum tandem ad me redierit, vix præerrorum multitudine pro meo opere agnouerim, & præsertim quia Nobilissimi, experientissimi, atq; excellentissimi viri, Dominus Guernerus Rolfinchius, atq; D. Ioannes Theodorus Schenkius medicinæ professores Celeberrimi in Accademia Ienensi non solum studiosæ iuuentuti recommendarunt, sed insuper etiam publica Cathedra eam dignati sunt. Est quæ altera Causa, quòd antiquissimam doctrinam studiosorum amore & gratia denuò correctiorem, emendatiorem, atq; auctiorem in lucem emittere decreuimus.

OC-

OCCASIO SCRIBENDI.

CAPVT I.

TAm ardua omnium scientiarum perfecta cognitio est, vt prius tota hominis vita deficiat, quam vel vnius disciplinæ radicalem rationem, quæ disputabilis non foret ex libris tantum cartaceis in vestigare queamus. Socrates cum omnes fermè disciplinas sic perscrutatus esset, tunc primum ab oraculo sapientissimus omnium iudicatus est, cum se nihil scire palam fateretur: quod mihi videtur Ecclesiastes confirmare *Cap.*8.*V.*17. *Intellexi* inquit: *quod omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem eorum, quæ fiunt sub Sole: & quanto plus laborauerit ad quærendum, tanto minus inueniat etiamsi dixerit sapiens se nosce, non poterit reperire.* Hanc sciendi difficultatem cognouit etiam diuinus Hippocrates *in Epist.* in nostra medicina, vt eam veritus non sit

Tantum scit homo quantum ipsi operando mente ac manu certè innotuit.

Non sunt tamen reiciendi.

Democrito per literas ingenuè confiteri: *Neque enim quantumuis* inquit *iam senex ad artis medicæ summam perueni*. Et idem 1. *Aphor.* 1. *vitam nimis breuẽ* pro vnica saltem scientia ex fundamento addiscenda agnouit. Hinc motus est *lib.* 1. *de diæta* vt honorari atque laudari iusserit omnes, *qui inuestigare conati sint sapientis Naturæ opera*, additque, *quod immerito vllus aliquis ipsorum reprehendatur, propterea quod hæc inuenire non potuerit*. Aliter sentit scriptor, qui Augustanam Pharmacopœam reformare somniat; hic liber excusus est Goudæ, apud Guilielmum Vorhouen. Anno Domini 1657 Huius libri occasione elapsis diebus, amicus meus spectatissimus, Ioannes De Laneu bibliopola celeberrimus vrbis petijt à me, vtrum operæ pretium iudicarem, vt hic prælo subijceretur? &c. Ego quidem titulum audiueram, at scriptum hactenus non videram, otij enim tanti non fuit, vt in similibus tempus fallerem, hac occasione inquam, succisiuis horis, dictum volumem non sine admiratione euolui, & in hoc prauam illam notaui consuetudinem quibusdam admodum familiarem, &

con-

contra Hippocratis decretum, vt quicquid probè quisquam magno labore, & studio inuenerit, posteritati & publico bono scriptis tradiderit, illud statim non quidem ratione & experientia, sed monstruosis calumnijs & conuitijs apud ignarum vulgus traducant, lacerent & vilipendant, vt famam aliquam (Herostrato similes) ex alieni nominis ruina aucupari possint. His vestigijs incedit etiam Reformator Augustanæ Pharmacopœæ, qui non solum in veteres, sed etiam in modernos Hippocratis & Galeni sequaces ita debachatur, vt nullum ferè conuitium excogitari possit, quo hos non aspergat: Cui cum olim perficiendi modum viperini satis sub metaphora porrexissem (apertè negassem) nunc pro fuco proclamat, imò *impostura impedire, ne publici iuris fiat. Pharm. fol.* 487. De quo ingenuæ fateor scribam veritatem dicere, quicquid enim olim medicos laboris amantes illustres reddidit, illud ipsum impostores dolosè adulterant. Hos timuit meus Hippocrates, ea de causa medicamentum antipestilentiale, quo senex sibi honores acquisiuit, subticuit, eo quòd fæliciter, & securè cura-

Idem & nos respondemus si loco expectamus.

uerat, vt testantur epistolæ.

Impostores timuit Paracelsus, qui insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit, vt sonat Epitaphium quod Salisburgi in Nosocomio apud San. Sebastianum lapidi insculptum spectatur.

Impostoram timuit nostris temporibus Lazarus Riuerius ea de causa Febrifugum sub meraphora edidit.

Sic prudentissimè abscondit Helmont liquorem, quem cum Paracelso Alcahest appellat, qui tamen ab impostoribus tutus non est, pro eo enim à Reformatore acetum substituitur *in app.* 72. Hinc malo meo edoctus, meique pædagogus factus animo reuolui sæpius istùd Eschen reuteri ad Gratarolum: *Leuiori iure scis Bononiæ latam sententiam, eum proditorem patriæ appellatum furca dignum proclamatum, qui primus filatorium* (est machina, qua sericum bombicinum fusis artificiosis in fila trahitur) *in Germania Tridenti scil: præparauit.*

Vnde non sine causa timui, ne præ torpore, & ignauia mea ad manus impostorum dimanaret, ideoque abscondi hactenus, quod medicum nobilitat, & præcipuè

puè ne dignus atque indignus eandem ſubirent ſortem : importuna autem ſcribæ efflagitatio *phar.fol.* 487.effecit vt ex magno experimẽtorum & obſeruationum mearum cumulo excerperim, quæ (vt adagio fertur) mihi canerem , inque mei ipſius vſum deſtinaram,ad publicam vtilitatem nunc protulerim,ſeruato tamen Hermetis præcepto lib.Radic.quod nimirum ſapientia Authoris maior debeat eſſe ſuo libro . Pergo itaque gaudens quo me fata ineuitabilia vocant, huncque laborem aſſumo libentius ; quo errantibus viam rectam demonſtrem, & in eandem ſi forte aberrauerint, reuocem, vt etiam qui antiquiſſimam Hippocraticam artem ex ignorantia hactenus perſecuti, errores quandoque emendent , ac ſapere incipiant ; vt & qui eam exercent naturæ fundamentis firmatam intellexerint, vt ab impoſtorum , & ſophiſtarum dolis,& fraudibus in futurum tuti ſint . In hoc autem labore potius cauſæ veritatem, quam locutionis ornatum quæſiui , veritatis enim ſermo , ait Euripides , ſimplex exiſtit , nec intereſt in dicendis veris quali ſermone vtamur , & ipſe Cicero eloquentiam in Philoſopho

Soli illi docent qui per cauſas & principia certa docent.

Ariſt: in proœmio metaphiſic.

non desiderat, multo minus Celsus eam in medico, nam cum de re agitur, inquit Plato, frustrà elegantiam aut ruditatem verborum attendimus, saltem vt rebus, & doctrinæ satisfiat. Nec in amœnas disputationes, aut odiosas altercationes me diffundam, sed quicquid sensibus occultius se obtulit, illud vestibus denudabo, & veritatem rerum plane nudam ante oculos conspicientium exponam, adeò vt singulis omnino, & omnibus innotescat: hæc breuitatem optat, nec disputat, id ego seruabo.

Iustam ad causam, tria verba sufficiunt ait pindarus.

Huc ergò adeste veritatem sitientes, studiosi, ves admiranda & iucunda vestris oculis aspicietis manibusque tractabis, quæ absconsa, & occulta longè à sensibus hactenus fuere. Nunc ipsum opus aggrediar.

Qui nimium properat serius absoluit. Cap. 2.

REformator incipit elato supercilio. *Nunc* ait *phar. fol. 481. nos conuertimus ad examinandum salem Theriacalem antiquorum, cuius præparatio tam infantilis & absurda est, vt nullibi veterum simplicitas dilucidius atque*

Dificiles aditus omnis impetus habet.

que in illa appareat &c. & paulo post: *Animalia duntaxat gaudent sale volatili, & ferè nil præter solam terram mortuam in violenta calcinatione post se relinquunt, imò reliqua absurda silentio non involuenda, quod loco salis communis armoniacum substituerunt, re profecto vt video ne tantillum intellecta, quia sal armoniacus totus, in auras puisns est, & sic non de viperis nec de suo addito sale quicquam illis remansit:* hæc ille.

Nolite præcipiti iudicio, & causa non satis excussa insontes dãnare.

Mihi autem non videntur veteres hoc loco inculpandi absurditatis & simplicitatis, adeò vt scribæ immaturam reprehensionem perferre debeant: sed priusquam, iudicentur audire oportet & alteram partem, & indagare, quid sit sal armoniacus veterum? & qua ratione loco communis illud substituerint? & in quem finem? & vbi denique peccarint, vt reformatoris præcocem iram & acerbam contemptionem perferre mereantur?

Redarguere ea quæ non recte dicta sũt, minime institui Hippoc de dieta l. 1.

Sed hæc omnia vt clari ora fiant necesse est salium quorundam intima subire, & exactè horum naturam & differentiam, ex accidentibus proprijs, & sensibus cognitis non syllogismo logicali & con-

Imaginaria hic nõ tractantur.

uertibili, vel imaginarijs non entibus, sed plane experimentali, & naturali historia examinare.

Nec si quid nescis, reliquis id scire negatum est.

Dico itaque & confirmo, animalia non solum sal volatile possidere, sed præter scribæ opinionem & vegetabilia omnia non habere à natura neque granum quidem salis fixi, nisi arte illud acquirant, & primo à notioribus ordiar, & paulatim ad occultiora progrediar.

Sal armoniacum.

Naturalem salem armoniacum, veteribus magno in vsu fuisse testatur Plinius lib. 1. c. 7. *Reperitur* inquit: *in Africa in regione Cireniaca ad Hammonis templum vsque, oblongis glebis & sub arenis.* Id confirmat Dioscorides, quod sal armoniacus natione laudatur. Hic sal est constans in igne suo modo, sapore multo fals-acidiore nostro sale communi cibario, vt ostendam, & ob id medicinis vtiliorem inuenerunt, ea propter hunc commendarunt veteres pro hac re.

Sal autem Illud quod ad nos adfertur, non est in oblongis glebis, vt neque esi naturale, sed componitur arte, ex naturali scil: sale, & alcali volatili animalium, id docet eius resolutio iuxta Aristotelis axio-

axioma. Diuiditur nimirum in acidum salis spiritum, & etiam in alcali volatile (omnia salsa in duas diuiduntur substantias, in alcali nimirum & acidum, vt paulatim mechanicè ostendam) quæ ambo separata, & rursus reconiuncta, fiunt sal armoniacum quod erat ante diuisionem. Acida pars habet omnes proprietates, vt illa, quæ e sale communi distillatur: Alcali verò eiusdem est conditionis cum illo, quod ex humana vrina sublimatur, minus tamen fætulentum: Vnde suspicari licet, quod non humanam sed Camelorum vrinam ad illud compositum elegerint: nam Camelorum vrina vt notat Plinius fullonibus vtilior, quam reliquorum animalium, vnde alcali ditior fit necesse est, fortasse, quia vt reliqua animalia sal non comedant: Commune enim sal non abluit. *Nausicca enim, Alcinoi filia lauabat linteæ ex fonte in littore maris, vt scribit Homerus* Odyss. lib. 6. à versu 85. vsque 96.

In quod quid resolui potest ex illo necessario debet constare,

lib. 28. c. 8.

Fit autem sal armoniacum artificiale, eodem modo sicut sapo, vitrum &c. Natura enim imitatur artem & hæc naturam docet Hippoc. lib. 1. de diæt. ex acida nimi-

Artificiale.

rum parte ſalis armoniaci, & alcali vrinæ camelorum(ex alcali fuliginis,& ſpiritu ſalis acido communis ſimile ſali armoniaco præparari poteſt) vrina enim per macerationem diſſoluit ſal,& alcali vrinę, quod alias dierum curſu, in auras abiret, combibit acidam ſalis partem, atque ſic acciditas ſalis & alcali vrinæ vniuntur & in neutram creaturam cõ uertuntur,quæ malſa dicitur & eſt ſal armoniacum artificiale. *Quod autem ſimiles mores non habet Hip. cit. loco neque cum nouo creato ſale concordat,* ſponte ſegregatur ad fundum : ſupernatantem ſalſum liquorem clarum coquunt, & deſpumant, iterumque feces ſubſidere ſinunt, deinde coagulant in placentam : quæ eſt ſal armoniacum, quod ad nos adfertur.

Vires Huius factitij ſalis armoniaci vires ſunt mirabiles, præſertim quando per artem ad ſummam puritatem deducitur, nam vtero affectis cum croco magno cum fructu propinant.

in podagra In aqua ſpermatis rauarum reſolutum, & tepidè applicatum podagræ vehementiſſimum cruciatum confeſtim tollit, vt de podagra alibi.

Re-

Renum intollerabilem dolorem in aqua ſambuci ſolutum topidèque in petijs lineis applicatum vtiliſſimum eſſe deprehendi. *renum dolor*

Vnguentum componitur contra nodos & molles excreſcentias, quas Nattas vocant, quod recipit ſal: armoniaci vnciam, Ceruſſæ drach. tres Cãphoræ dr. 1. olei roſati q. ſ. applicatum reſoluit & attenuat materiam, deindè imponitur folium raphani cœctum inſtar cataplaſmatis, & pereunt totaliter conſumunturque inſenſibiliter. *Nattæ*

Nattæ vero palpebris adnatæ loci ratione ſal armoniacum non conuenit, ſed oppodeldoch Crollij ſatisfacit.

Oculorum pariter vngues nubeculaſque diſcutit, in ſimplici aqua ſolutum, & inſtillatum, ſemel aut bis in die. *Oculorum vnguis*

Fixatur cum calce viua, & per aquã calidã rurſus à calce ſaparatur atque in ſal coagulatur, quod rurſus in humido loco facile in liquorẽ fluit, in quo mercuriũ ſublimatum diſſoluunt, ſolutum carta Emporetica excipiunt, globulos formant, exſiccant & ex arena per retortam in ☿ij ſpiritum diſtillare promittunt, operatio quidem ſuccedit at ☿us aſcendit ſub *Keslerĩ ſpiritus mercurij*

sublimati forma, sicut erat ante dissolutionem.

Idem sal armoniacum alcali fixo æquali parte commistum, & ex retorta sabulo imposita leui calore pulsum edit purum vrinæ spiritum, vt de podagra clariore sermone ostendi.

ATENEO VENETO
VENEZIA

Adeòque hoc sal artificiale non est illud, quod veteres pro sale theriacali elegerunt, sed accipiebant illud naturale, quod sub arenis (ἄμμος) reperitur: vt docet Plinius citato loco, quod suo modo igni resistit, & non euolat, vt factitium illud supra dictum quemadmodum reformator existimat, quod tamen in progressu clarius patebit. Nunc priusquam prograediar, dilucidius, quid sit alcali? explicandum est.

Alcali sal quid sit?

Cap. 3.

Sensus diuersi de vitæ & omnium actionum voce.

INstituti mei non est hic, vt dicitur, rem ab ouo, aut ab elementis arcessere, sed de rebus naturalibus, physicis, materialibus, & sensu notis demonstrationem aggredi.

Sal kali Fit itaque sal kali ex herba kali,

ma-

magna copia in Ægypto prouenie-
niente, quæ ibidem viridis exuri-
tur,& ad nos transfertur,à quibus-
dam vocatur etiam soda, alumen
Catinum,at vero nomine sal Kali
appellatur; non reperitur tamen
sal kali in Natura,nec in omnibus
tribus regnis, nisi ab artifice ignis
ope producatur, hinc tres habere
patres hanc Virginem antiqui
scripserunt: Naturam scil. ignem,
& Philosophum.

Est etiam sal kali compositi pars, vt reliqua salia virtutibus tamen seminalibus magna ex parte orbatum, habet saltem manifeste absterſiuam, saponariam & resolutiuam proprietatem: huius inanitionis gratia quasi informe absorbet combibitque omnis generis acida (imprægnationem dixerunt patres) hinc omnia salsa, quæ acida mortificant, vnico & generali nomine Alcalia appellantur, reperiunturque non solum in vegetabili,sed insuper in Animali, & minerali familia, sunt etiam in his tribus multiplicia, fixa nimirum, volatilia, manifesta, occulta, mediæ naturæ, & ex animalium partibus desumpta, quæ ad oculum sunt demonstranda. Et primò à notiori incipiam, quod reperitur

Alcali sal est inane & vacuum.

in

in silice, qui quatenus silex consideratur, ab imperito quasi vnico freno regeretur, vitrarij autem periti Muranenses obseruarunt eundem licet ab vtero aut natali loco exemptum ad centum libras annuatim decem plus minusue acquirere. Inde discit Hippocraticus *Iouis omnia plena*, & etiam in ambiente nutrimentum accipere: sed quamprimum ignis externus & artificialis accedit, mox vel in vitrum liquatur, vel mox in calcem vertitur.

In aere est occultus vitæ cibus docet Cosmopolita.

In silice itàque deprehendit Hippocr. Philosophus duas differentes facultates, à magistro & doctore IGNEM ET AQVAM *lib.* 1. *de diæta* suis de causis ita appellatas, quæ silicem constituerunt quas per ignem debitum alterat chimicus transmutatque in calcem, quæ alteratio vocatur incineratio siue calcinatio: in puluerem enim sponte abit; vndè communi nomine calx appellatur.

Acidum & Alcali Naturæ principia.

Hoc in cinere vel calce rursus supra nominatas duas facultates deprehensas nunc semel & in posterum semper pro maiore intelligentia ACIDVM & ALCALI vbique nominabimus ab effectu.

Ignem acidum & aquam al-

Calx itaque habet in se duo salia,

lia , Hippoc. duas facultates acidum nimirum & alcali , ambo in igne constantissima,& vnam alteri contrariam , cumque irrigatur calx tunc salia soluuntur aguntque in inuicem : Alcali absorbet agitque in acidum,& hoc vicissim assumit alcali non quidem in destructionem sed ad nouam generationem,& quicquid in illa actione apprehendunt non procul recedens ab eorum natura indurant secum vna in lapideam duritiem, coagulaturque contrarium à contrario.

cali esse suis in locis ostendam.

Homines ex manifestis obscura considerare non nouerunt . Hip. lib. 1. de diæta

Sic Moseaicum aut vermiculatum opus ex quo huius Regiæ splendidissimum & inæstimabile Diui Marci vetustissimum templum constructum est , non alio quam ex calcis contrarietate & mucilagine seminis lini composito luto in constans & perenne cœmentum colligatur .

Moseaicũ opus

Similiter ex calcis contrarietate, & caseo toties lauato , donec aqua defluat limpida,vnà celeriter contritis fit gluten adeo tenax vt etiam rupta vitrea vasa vniri possint Statuariis, Anaglypticis ,alijsque artibus familiarissimum .

Ex calce & melle fit mixt. quæ callos pedum mortificat quod non facit Emplast. de cicuta vt ait Hildanus

Calcis viuæ frusto parui oui magnitudine , in xx plus minus

aquæ

Aqua refrigerans

aquæ bullientis libras proiecto, acquirit aqua ab alcali calcis refrigerandi & mundificandi vim mirabilem, promouet enim omnium fere vlcerum etiam in secretis locis præsertim gallicarum celerrimam incarnationem, si tepidè & frequenter in petijs lineis applicetur.

Aqua ophtalmica

Huic alcalizatæ aquæ si addatur tantillum salis armoniaci atq; in vase æneo detineatur per noctem, induit cælestinum colorem, estque multis aqua ophtalmica secretissima.

Hanc de calce notitiam, si ex Hippocrate didicisset reformator; non instituisset miserã alcali viperini cum calce fixationem, vt lamentabili voce, in discursu de sale Theriacali declarat pharmac. fol. 485.

Postquam Hippocraticus iuxta leges naturæ ex contrariis facultatibus notasset calcem petrificari, rememorat magistri & doctoris documentum, quod nimirum similia similibus debeant dissolui, & id non solum in artificialibus sed etiam in Naturalibus præsertim in medicina, & corporibus humanis vt paulatim apparebit *Artes* nimirum *omnes Naturam humanam*

nam imitantur & concors concordi adhærere docet Hipp. lib. 1. de diæta.

Ignis & Aqua seu oleum & Alcali fit sapo. Cap. 4.

CAlx vt dixi habet duas diuersas facultates acidum nimirum & alcali, alcali habere solam saponariam & absterſiram virtutem supra dixi, quam extrahere & separare docuerunt Hippocratici per suum simile. Itaque saponarii addunt calci Alcali factitium ex vegetabilibus exustum, in tripla proportione vt acida pars in calce mortificetur, & altera suo simili liquetur. Humectant itaque *tantillum cineres alcalizatos*, quibus cooperiunt calcem inextinctam, sicque relinquunt, donec calx dehiscat pro mutuæ actionis inditio, tunc commiscent, effunduntque aquam, vt massa humidior fiat iuxta regulam: *Salia non agere nisi dissoluta*. Ex humida massa per sufficientem aquæ quantitatem extrahunt alcali lixiuiale potentissimum & igneum (igneum dico: consumpsit enim in momento bulliens hoc lixiuium ebrium hominem cum lancis vestibus vt nil

Similia similibus soluuntur Hipp. de locis in Homine

eius

In magistra si bullit lytargyrium tingit capikũ nigro colore, consule cuti. quia adurit & caustica.

eius repertum fuerit preter lineum indusium, & duriora ossa, vt accepi à fide digno huius artis professore) quod igneum lixiuium Magistram vocant, tanto alcali saturatam, vt ouum impositum non submergatur. Ex eadem mixtura fit & aliud lixiuium minus saturatum, quod ouùm non sustinet, cum vltimo hoc oleum seù pinguedinem (alcali contrarium, acidum enim occultum continet, vt paulatim apparebit) primo commiscent (propter suas causas) dum saponem coquiunt: coquunt inquam lento igne, donec albescant, tunc adijciunt magistram in tripla olei, vel pinguedinis proportione oleum autem bulliendo coagulat alcali, donec in vnum corpus coeant, vt contraria & permixta, *nunquam* enim *simul in eodem consistunt, sed semper æterantur Hipp. ibid. Necessarium est etiam quæ ab ipsis secernuntur ac producuntur dissimilia fieri*: Ex alcali nimirum manifesto, & acido occulto in oleo fit aliquid neutrum salsi saporis: lingua quandoque explorant si sapor dulcis sentitur addunt magistram, si mordax, coquunt; donec mordax alcali ab oleo sit absorptum & consumptum docente

Et augescit maius à minore Hipp. lib. 1. de diæta

sic

sic Hippoc. *alter trahit alter protrudit, idem autem vterque facit, & in vtramque partem tendunt, & sic hominis naturam imitantur.*

Mesenterij tumor:

Post plurima adhibita remedia Sapo remolliuit pertinacissimam durumque mesenterij tumorem, cum Hypochondriorum flatibus æruginoso vomitu & ructibus, alui stipticitate, excessiuis doloribus concomitantibus, omnia dicta accidentia ab huius applicatione paucis abinde horis mitigata sunt.

Podagricum emplastrum

Podagrico dolori non inutiliter in spiritu vini dissolutus applicatur.

Est etiam Emplastrum ex sapone ad plurium incommoda aptissimum, vt de podagra alibi, pedum callos etiam mirabiliter mollificat omnemque dolorem tollit.

Sapo Tuscane non nullis.

Cum autem in Sapone versamur. Curiosis iniucunda non erit instructio quid sit SAPO NEAPOLITANVS qui conficitur ibidem à Religiosis montis oliueti.

Coquitur ex animalium seuo, per ignem prius diligenter à pelliculis mundato, quanuis ex oliuarum oleo non minus excellat.

Accipiunt huius mundati seui exempli gr. lib. x. lixiuij supra dicti

lib.

lib. L. (notandum, lixiuium ita temperandum esse vt ouum recens natum placide descendat ad fundum vasis, leuiter solummodo tangat, quod facile aduertitur, si oui filo alligati atque è fundo extracti pondus non percipiatur tum est pro opere aptum, ac ita temperatum, Magistram vocant) lixiuium & seuum supra ignem bulliant, continuaque agitatione ligneo paxillo ducantur ne fundo adhereant, donec inspissata & cocta sint; sub initium per horæ spatium damnum non infert ignis maiusculus, quia materia aquosior, postea vero ignem remittere expedit tali gradu, vt saltem bullas emittat, interim incessanter manu ducatur materia tam in fundo quam circum latera per duas horas, tertia hora adherebunt agitaculo fila longa subtiliaque, deinde transparentia cum bullis citrino colore apparentibus, estque maturationis signum, poterisque ignem subducere: at exercitatus in arte detineat quo diutius eo melius (caute tamen ne aduratur) in illo calore, id enim semper maiori lucro est, donec fila longiuscula rotunda & subtilia trahantur & sic coctura perfecta est.

Hunc

Hunc per 2. 3. vel plures annos rursus soluunt & coagùlant, quam operationem purgationem vocant, hoc modo.

Concidunt in subtiles, bracteas siue rasuras, exponuntque sublimi aeri aprico, vbi Sol, Venti, nebulæ & pruinæ libere peruagantur, à pluuia cauent. Puluerem exsiccatum aqua humectant purcali (non salsa) in largo ligneo & ita humili vase vt vasis labia saponis massam non superet, iterumque Solis ardore siccatum, & in puluerem redactum humectant singulis diebus agitant, exsiccant; & vt prius in puluerem terunt, repetunt eundem laborem soluendi se: & coagulandi, donec fætor plane pereat, pastaque nobilior fiat.

Ita præparatus tandem in saxi duritiem exsiccant, in puluerem reducunt, affundiuntque aquam distillatam, & insolatam per annum, sic odoratior fiet, de meliloto odorato (quam aquam de Tripolo vocant, id est, de trifolio odorato) & rursus exsiccant, in puluerem reducunt & humectant vt prius, donec alcali & seui seu olei odor plane ablatus sit, quod fit quinta vel sexta coagulatione.

Si verò in tam diuturno tempo-

ris

ris ſpatio ſaponis maſſa folijs , feſtucis, muſcis deturpata eſſet, tunc affundunt tantam aquæ meliloti copiam vt quaſi ſpiſſo oleo ſimilis ſit ad Solis calorem (nõ ad ignem) & percolant raro laneo panno , quem burattum dicunt, ſtringunt, comprimunt, donec per colum purus tranſeat, & ita exſiccant , rurſuſque in puluerem comminuunt, quem denuo aqua roſarum aut alia odorata humectant , linteo cooperiunt ne labefactetur à volitantibus per aera, & hunc laborem bis ter vel quater repetunt .

Tandem addunt portioni huius maſſæ nobiliſſimæ moſcum, ambram, zibetum (horum elegantem proportionem vide in claui ſub finem Cap. 9.) huius mixturæ accipiunt granum vnum , ſaccari albiſſimi gra. decem diſſoluti in mortariolo cum aqua roſarum & guttam ſucci citri , atque maſſæ adiiciunt , vaſcula implent obturantque carta pergamena ſericio panno ſuperueſtita, eſtque magnatibus atque delicatis gratiſſima merx .

Quod ſi Sapo temporis diuturnitate in vaſis exſiccaretur repetito ſupradicto labore humectandus ſcil: & denuo exſiccandus eſt

ad

ad consistentiam melle Paulo durioremꝝ.

Notandum Saponem annorum 5. perfectiorem fore 4. & hunc meliorem trium. Item inter affundendam aquam odoriferam, non statim agitatione pinsandum, sed in quiete sinendum per diem & noctem, vt paulatim intret humor non secus quam si cretam humido emollire velles.

Sal Maris, quia non est corpus vacuum, vt sunt alcalia salia, cum pinguedine in Saponem non coagulatur, habet enim ambas facultates difficulter separabiles vt in Clauis capite quarto ex professo demonstraui. *Sal marinum non fit sapo.*

Vitrum componitur & dissoluitur.

Cap. 5.

VItrum fit ex eodem Silice, & eodem Sale alcali, regula contraria, & non via humida vt sapo, sed sicca & ignea fusione vel liquatione. Miscentur autem tres aliquando duæ saltem partes pulueris silicum, cum parte vna salis alcali (& non cibarii acidi) quod rodendo liquat silicem, & in fusionis igne absorbet, alcali inquem

pars

pars absorbet acidum illud quod silex pro calce continet, supernatatque interim fuso silici quod vocatur à vitrariis axungia aut fel vitri. Altera pars alcali coit cum silice, saturaturque de eo, & quia in eodem consistere nequeunt, vt docet Hippoc. euadunt ambo in pellucidam massam; aiuntque artifices vitrum esse coctum.

Anatron Crollio, in lapide medicamentoso.

Alcali autem supernatans acido saturatum ferreo cochleari deponunt, illudque vitri fel dicunt, id proiiciunt, tanquam pro vitro inutile, in salsum enim commutatum est à permixtione, ideò pastores pecoribus illud ad lingendum porrigunt, præcipuè in locis vbi Sal carius venditur. Hoc humido Cœlo facile in liquorem abit, & Silicum puluis ab eo sponte excidit, liquor calore coagulatur in verum sal commune, quod probat eius granulatio, & deinde distillatio. Fundus vero vel fæx in vrinæ difficultatibus est medicamentum non contemnendum, non secus quam silex ignitus & in aqua vel vino extinctus vt docet Hartmannus in praxi, vt & keslerus Centuria quarta titulo Hydropicum.

Hæc autem aqua aliquando

frustra

frustra propinata fuit, præsertim quando silex minore vel maiore quam par sit calore excandescit, & diuretica illa vis perit, perit autem cum ignis calor silicem alcalizat, id est quando ambæ facultates in vnum coeunt, tunc ad vrinæ loca non pertingit ratione fixitatis, imò & alia vrinam mouentia tunc temporis retardat, quatenus stomachi digestionem, quæ est ex acido, perturbat, sibique appropriat. Et ideo veteres cæperunt vitrum in silicum puluerem reducere per extinctionem in acidum salem cum felici successu.

Hanc reductionem, & præparationem plane Hippocraticam & ingeniosissimam vocat reformator more suo fol. 732. phar. *leuidensem inutilem, ineptam, & omni iure explodendam. Videant* inquit *quam turpiter se dent tales Philosophi putatiuj, & sermocinales, qui vera philosophia destituuntur, & in quantos ruant errores, vt non solum illis, qui penitus naturam, eiusque penetralia scrutantur, sed & rusticis ipsis, imò lippis & tonsoribus, nec non vetulis & anis se deridendos propinent. Vitrum hoc modo præparatum* (pergit scriba aculeis pungere) *sine pe-*

Monstruosus sermo, monstruosi ingenij est. index aix Galenus

Tantumne est ab re tua otij sibi aliena ut curei? Terent.

riculo, aut detrimento, ægroto, licet illud protinus non senserit, exhiberi minime potest.

Ego vero probabo contra reformatoris friuola fundamenta eum qui docuit vitri ustionem, rectè sensisse, illumque à columnijs quibus illum scriba aspersit, vindicabo, & præcipuè contra illud: *Quod vitrum hoc modo præparatum, sine periculo aut detrimento ægrotis exhiberi non possit.*

Vitrum unde habet suum comparari, in id per idem suum habet resolui puluis silicum.

Accipe ergo vitrum clarum, pellucidum, illudque cum pluri, & vitro simili alcali liquato, postea aeri humido illud expone & reperies mox totum vitrum resolui in aquam, huic affunde sufficiens acidum, ideſt alcali contrarium, & cadit silicum puluis. Hic puluis amplius vitrum non est sed puluis inquam ipsius silicis, à quo scriba abhorret, & sine detrimento ægrotis non exhiberi asserit: immemor, se silicum puluerem Reginis commendare ad lactis generationem in Append. Regia fol. 136.

Veteres separandi artem mortalibus diuinitus conceſſam ita exacte non habebant, vt in hoc seculo, per discursum tamen eam cognoscebant, extinguere id est fundere itaque cæperunt vitri pollinem,

linem, in cineribus ſtipitum fabarum, quorum ſal ex acido ſalſus eſt, vt ſuo loco oſtendam, fuſionem repetebant ſemper nouo cum cinere, pulueremque vitri aqua abluebant, ita vt quælibet fuſio fuerit vitri vel eius alcali deſtructio, illudque abluebant, & rurſus fuſioni committebant, donec fabarum cinerum ſal omne alcali deſtruxerat & impalpabilem puluerem relinquebat. Hic puluis ſilicum eſt, non ſecus quam ille, qui ſupra cum alcali liquatus, & acido præcipitatus, quem ſcriba plebeis per os tutò exhiberi poſſe non putat, & vt dixi Reginis lac generare promittit.

Curioſulus reformator qui in veterum pectore oculũ geſtans, ſuos interim errores non videt.

Hac in præparatione quam reformator ex ignauia & inſcitia *leuidenſem* appellitat, latet profunda naturalium rerum notitia, vt paulatim apparebit, & nullo modo eius aſſumptio eſt timenda, vt falsè docet ſcriba. Sed plurimum ignorantes plurima timere neceſſe eſt.

Simplicitũ vera præparatio & cognitio totius hominis vitam propemodũ ſibi requirit.

Sed cum curioſis oculis nil iucundius quam vitrum rubini colore tinctum ſpectare, mechanicam ſic habe.

Accipe Aurichalci limati vnc. I. ſalis armoniaci vnc. iiſ. Mer-

curii ſublimati vncias duas , miſce, inde phiolæ rotundi ventris, hæc erecta non ſtet , ſed prona decumbat in arena, & quando videris ſublimatum aſcendiſſe, verte phiolam in calore continuo,donec tota materia rubeſcat , quod fit 8. horas circiter. Refrigerata & fracta phiola , abluefalia tepida aqua acidum pulucrem ſparge ſupra vitrum ſeu bulliens ſeu ignitum & intrat,& tingit pulcherrimè.

Sic quoque poſſumus literãs ſeu figuras polito marmori calefacto cum ſanguine draconis inſcribere , cuius acida pinguedo penetrat lapidis porcſitatem , vt denuo poliri poſſit , ignari vero exiſtimant miraculum & naturæ opus . Idem fieri poteſt cum Gutta Gemù .

Rumor ſine Capite .

Cap. 6.

CIrcumfertur modus eliciendi ex calcinato ſilice diureticam vim per alcali deſtructionem, id eſt per regulam alcali contrariam cum acidis ſpiritibus hoc modo.In ſpiritum ſalis fruſtulatim injiciunt calcem viuam , qui ſtatim ma-

magno impetu & vehementi ebullitione ab alcali calcis combibitur, phlegma insipidum euocant, & calcem acido saturatam, in triquetro seu crucibulo leui igne liquant, liquefactam in frigidum mortarium fundunt, frigefactam materiam tundunt (igneas scintillas tunc spargit) in puluerem, ex quo aqua calida salsedinem eliciunt, purificant, coagulant, & rursus sponte in liquorem salsum defluere sinunt non inutilem.

Reperiuntur autem sophistæ & impostores, qui promittunt hunc liquorem per retortam distillari, miscent nimirum prædictum liquorem cum calcinatis silicibus & puluerizatis in quadrupla proportione, & distillant aperto igne in acidum spiritum, quem spiritum calcis viuæ Basilii peruerso nomine appellant.

Sed videamus cuius sit filius dictus distillatus spiritus, primo nimirum absorptus fuit spiritus salis ab alcali vitrificante, & in igne constantissimo.

Deinde acida pars silicis per aquam fuit separata & reiecta sub fæcum larua.

Tertio Alcali fixum silicis vel calcis hausit acidum salis spiri-

tum, nil inde fieri potest, quam materia salsa, est enim composita ex acido & alcali.

Quarto, miscent hoc salcum calcinatis silicibus, id est cum calce viua, alcali fixo prædominante.

Hanc mixturam vrgent igne validissimo, sed reuera aliud nil extillat neque extillari potest quam acidum volatile quod affudisti, id est, idem spiritus salis, quem alcali absorpserat.

Hunc spiritum, celeberrimi viri plurimi æstimarunt in podagra & lithiasi tanquam quid singulare, euentus autem docet nil aliud quam salis simplicem spiritum esse.

Adeoque Basilius male intellectus, non scripsit impostoribus licet ab his inique pro falsario proclamatus. Quadrat hic Comici dictum: Si sapis, quod scis, nescis.

Addo huic examini.

QVod hac methodo quilibet processus, tam chimicus quã medicus, possit ingenio & discursu probari, & verus à falso discerni, sine expensis vllis aut temporis perditione, postquam imbutus fueris hac Hippocratica doctrina,

Natura nil quicquam habet occulti in hoc sub-

quam

quam breui compendiolo hìc trado, nec amplius possis ab impostoribus, sophistis & deceptoribus circumueniri : imò hac methodo operando, & libros scribendo per omnia tria regna, animale scil. minerale & vegetabile, in hac naturali Hippocratica vera & antiquissima philosophia recto tramite progredi sine errore vllo, nec seduci in progressu fateberis.

lunari globo, quod medicinã spectat, vt Hippocratico hac methodo manifestũ non fiat.

Qui benè distinguit benè docet.

Cap. 7.

PRo maiore lumine & intelligentia, operæ pretium erit alcalium differentiam, & quid sit contrarietas vel acidorum absorptio & imbibitio, priusquam progrediar, ad oculum demonstrare *segnius* ait poeta *irritant animos demissa per aures quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus*.

Sunt autem vt dixi varii gradus & species salis alcali fixi, quæ ex vegetabilium cineribus acri flamma reuerberatis per lixiuiationem educuntur *vt cap.* 21. declarabo, vt tartari singularis priuilegii, tiliæ, coryli, ex omniumque quercuum generibus, & ex iis vegetabilibus,

Alcalizatus cinis proiectus vbi cimices regnant.

omnes moriuntur. non seeus quam à rutæ decocto.

quæ per Noruegiam, Lituaniam & Muscouiam in desertis viridia in cineres alcalizatos exuruntur, imo ex qualibet herba & ligno fit per reuerberationem longam (id est quando viua flamma cineres quasi liquefacit) alcali fixum.

Item ex omnibus herbis calidis & oleosis vt rosmarino, lauendula ruta &c. licet à principio harum alcali sit volatilius, omnia inquam huiusmodi salia vnico verbo acidis sunt contraria, illorumque destructiua quorum differentiam ostendit sequens tabella.

Dissolue semvnciam ☿ij sublimati (qui ex acidis spiritibus cum ☿rio vt alcali compositus *à permixtione* in salsum est mutatus) in aqua communi distillata vnciis quinquaginta, in particulam huius claræ solutionis, guttatim, sed celeri lapsu stilla alcali tartari fixum (est namque liquor tartari sponte resolutus) quod in momento diuidit compositum, absorbet acidum, & ☿ illicò petit fundum obscure rubens.

Alcalium fixorum mira differentia.

Ex aceti fæcibus calcinatis elicitur per aquã, tartari alcali, & licet ex eadem vite cum vino fit productũ, mercuriuum tamen præcipitat ruti-

rutilantem & splendentem.

Cum vero idem alcali ad rubedinem calcinatum fuerit tunc præcipitat Mercurium cinnabaris coloris.

Tartaro exusto si calcem superaddis & alcali per lixiuiationem extrahis præcipitat Mercurium rutilum.

Ex herba kali extractum præcipitat Mercurium multo obscuriorem priore.

Lixiuium quod saponarii magistram vocant, constans ex calce & alcali quercuum edit Mercurium obscure rubentem.

Ex Hispania adfertur alcali incertum vtrum simplex an compositum, Mercurium tamen præcipitat fului coloris.

Cum vero idem Mercurius præcipitatur alcalibus ex herbis cephalicis vt rosmarini lauendulæ &c. modestè calcinatis, hæc quidem sunt alcalia, sed non cinerum rcuerberatorum, vt priora ideo multo volatiliora, deiiciunt tamen Mercurium rubidum lucentem.

Sic chelidonia habet Alcali mirabile (vt non sine mysterio laudetur à Paracelso & Lullio eius quinta essentiâ, & vt Cæli donum doctrinaliter admodum & præ-

Verucas tollit ſuccus chelidonia.

clare laudetur ab Iſac Hollando dicente: *qui hoc ſal non nouit nihil vnquam in arte præſtabit*) quod deijcit mercurium rubicundiſſimum: vaſculum cum hoc præcipitato ex incuria neglexi, neque liquorem abijci iuſſi, poſt menſem circiter in liquoris ſummitate efloruit color aureus chelidonij flore non abſimilis (ſtriarum more nitri coaluit) non ſine ſpectantium admiratione.

Geber fol. mihi 222.

Exempla hæc docent Alcalia vt talia retinere proprietates cæcas rei, à qua deſumpta ſunt ex Gebri doctrina & alcali quo ignea facultate virtuteque ditius eò promptius acida bibere & rubicundiorem detrudere mercurium. *Hinc Roſarij Autor. Qui non guſtauerit ſalium ſapores, nunquam perueniet adoptatum fermentum fermenti.*

Sal fuligi nis.

Sal fuliginis & volatilia omnia mercurium candidum & niuei coloris ex dicta ſolutione præcipitant quod notandum.

Tartari tinctura.

Ex Tartari tintura quo perfectiore tanto candidior cadit mercurius, ex viliore flauus, & ex ſale Tartari obſcure rubens vt oſtendi. Secretum curioſis aperui, quod paucis permiſſum eſt.

Salſa autem cuiuſcumque ſunt ge-

generis mercurium non præcipitant, & quo salsis viciniora tanto minus acidis nocent.

In exempla.

SAl commune cibarium, mercurium ex dicta solutione non præcipitat, & licet longum tempus & acri flamma concremaretur, nunquam fit alcali, vt neq; sub digestione mutat naturam: est ergo ex omnibus perfectissimum, & non sine prærogatiua singulari vocatur ab Helmonte *salium summum*. *Salis marini constantia*

Mulier quædam deiecit vermem quinque vlnarum globi formem, cui datus fuit haustus aquæ in qua tantum salis marini solutum fuit quantum soluere aqua potuit, bina habebat capita, vnum in globi medio.

Alcali salis petræ, licet eius prima origo sit ex alcali vrinæ, cum sulphure autem in alcali fixatum, quod fit cum fusum ex iniecto per vices sulphure non amplius ardet ideo quodammodo tunc salsum sapit, quare mercurium sic solutum non præcipitat. *Alcali salis petræ*

Huius salis, per solutionem & coagulationem mundati datur *Purgans ex nitro*

ſem vncia in ſufficienti aqua diſſoluta ptiſſando in colicis doloribus ex calida cauſa, dolores minuit expurgat, & ſitim ſedat atque vrinam potenter mouet, ſic quoque in febribus omnibus ardentibus eſt remedium nobile, non ingrati ſaporis.

Sic Alcalia quocunque modo in ſalſum mutata mercurium non amplius præcipitant vt docet ſequens mechanica.

Sal fulminans

Accipe nitri partes iij Alcali tartari exſiccati partes ij, ſulphuris part. j, pulueriza ac miſce. Huius compoſiti drachma circiter in cochleare vel æneo vel ferreo ſupra carbones accenſos teneatur donec maſſa acidum ſpirare incipiat, Acidum hũc fumum amplectitur alcali inuicemque ſaturata ambo in ſalſum conuertuntur, in hac ſalſa maſſa bullit vtrumque ſulphur igneque perſeuerante flamma concipitur quæ ſub ſalina cuticula locum anguſtum non perferens, ideo cum magno fragore & ſtrepitu in auras erumpit, non ſecus quam puluis pirius anguſto loco incluſus, cuius granum incenſum occupat ſpatium centum & viginti quinque millibus granorum maius Vvillebordio Snellio

Pulvis pyrius

re-

teſte. Materiam verò in margine cochleari plano relictam ex alcali in verum ſalſum tranſmutatam eſſe deprehendimus, quia mercurius ex dicta ſolutione amplius non præcipitat.

Hoc ex fundamento etiam Ceraunochryſon ſtrepitum edit cuius præparatio ità ſe habet.

Aurum fulminans

AVrum ſoluitur in aqua regia (ita dicta, quod Aurum metallorum regem in aquam viſu tenus reducat) conficitur ex aluminis vſti lib. ij. & nitri clari lib. j. apertoque igne in aquam acidiſſimam diſtillatur: cum autem nulla ſit acidorum actio in pinguia & ſulphurea vt in progreſſu mechanicè monſtrabitur, ideò in huius aquæ vncijs iiij vncia vna ſalis armoniaci ſub marmore contriti liquanda eſt, fitque aqua ſalſi ſaporis.

In ſalſa hac aqua diſſoluitur laminatum Auruin leui calore, diſſoluto guttatim & paulatim inſtillatur Alcali tartari ſeu liquoris ſalis tartari (dic vt lubet) tantum vt aqua appareat clara, id eſt tantum vt acidum nitri ſpiritum alcali ſit ab-

absorbendo, factaque nitri & auri sulphurei regeneratio noua, noua coniunctio & vnio, præceps in fundum eadem opera cadit flaui coloris, hæc autem fæx seu fundus omni salsedine tepida communi aqua abluta exsiccetur admodum caute, facile enim accenditur, & impetu aerem ferit validissimumque strepitum edit non sine adstantium periculo, instar enim pulueris pyrii in orbem diffunditur, maioreque violentia, vtpote ex nobiliori sulphure & nitro miscella validior, non autem deorsum versus præcipitatur vt inexperti scriptores existimant.

Accensionis autem ratio non prouenit ex salis armoniaci & tartari in compatibilitate vt putant, sed quia spiritus nitri in alcali tartari reassumit corpus & nitri naturam (vt suo loco, & in clauis sexto capite ex professo ad oculum demonstrauimus). Nitrum illud, cum auri sulphure acido & pingui iunctum, vnitum & exsiccatum per æquè ac puluis pyrius flammam concipit. Ex nitro namque & sulphure pariformiter vterque pulluis componitur: ideoque similes mores habent, vt apparet etiam in croci metallorum præparatione:

ne : vbi ſulphur Antimonii cum nitro ſimili modo accenditur .

Cum vero maior quantitas alcali inſtillatur, vt nitri ſpiritum ſuperet, tunc fit in ſalſum mutatio, ideoque nulla amplius accenſio, ſicut & puluis pyrius, cui niſi aderit proportio iuſta, accenſus non dilatatur in orbem, ſed flacceſcit.

Sic aurum in ſpiritu ſalis ſolutum & alcali tartari pracipitatum non accenditur redit enim in ſal quod flammare ſiſtit .

Aurum hoc fulminans poteſt ſublimari in flores pulcherrimos hunc in modum .

Auri flores .

Flat vitreum vas ſpheri-formæ, quod recipiens dicunt decem vel duodecim plus minus librarum aquæ capax, habeatque foramen in medio ventris magnitudine ſcriptorij calami, os recipientis non ſit admodum amplum, ſed iuſte formatum, ori adaptetur cooperculum ex argento aut cupro inſtar pyxidum, igne incaleſcat cooperculum & per foramen calamo intrudatur tantillum auri fulminantis quartam nimirum partem grani circiter ſic vt cadat in cooperculum, ita accenditur: foramen digito claude, & parieti recipientis adhæret, puluiſculus, qui ſpiritum vini tartariſatum in aureum colorem tingit in cordiale

non

non contemnendum.

Ferrum non fit fulminans in aqua regia solutum vt somniat Hartmanni cõmentarius in Crollii cordiale, quia sulphur ferri neque acidum neque pingue est sicut Auri, sed terrestris materiæ, quare Horazio sterilis vocatur rubigo, vt clauis cap. 8. ostendit. Nunc vnde digressus redeo.

Anatron crollio in lap. medicamentoso

Fel vitri (suin de verre Gallice) compositum ex acido silicis & alcali vegetabili in salsum, mercurium non præcipitat.

Sic Talci liquor (non oleum, vt vult ignara turba flammam enim non concipit) mercurium ex dicta solutione non præcipitat, ideo salsus fit necesse est.

Sal ex diureticis

Salia ex herbis diureticis omnibus, vt stipitum fabarum, genistæ Hypericonis. Herniariæ, vrticæ &c. omnia inquam sunt ex acido salsi saporis, & ideo mercurium ex dicta solutione non præcipitant, cum vero acri flamma alcalizantur, tunc cadit rubicundus.

Hinc liquet, quod veterum ille doctissimus, qui vitrum ignitum in cineribus stipitum fabarum liquari iussit & non in alcalizatis, rectè vitri vstionem instituerit contra reformatoris opinionem.

De

De quo capit. 5.

Cineres , ex classe vulnerariarum, vt betonicæ Agrimoniæ, pyrolæ, Veronicæ, Stellariæ Alchimillæ &c. omnes fundunt plane falsum salem, ob id ad vitrificationem inepti , & mercurium non præcipitant , qui & ipse eiusmodi est vt dicetur suo loco. Omnia autem dicta salia per ignem fusionis, mutant naturam, fiunt alcalia, vitrificantur ,& mercurium deiiciũt rutilum . Hinc Zoar super Exodum notat quod ex quouis cinere vitrum paratur , id est quando in alcali cineres reducuntur .

Sal ex vulnerarijs

Sal absinthii est ex acido salsus & mercuriuum non præcipitat , vt neque spiritum vitrioli absorbet, vt docet reformator phar fol. 788. sub titulo *spiritus vitrioli coagulatus* , cum vero per colliquationem alcalizatur, tunc vitrificatur & mercurium præcipitat flauum, spiritumque vitrioli alcalium more absorbet .

Sal Absinthij .

Hinc elicitur multa fortiori igne quam eorum natura fert , fixari & in neutrum verti . Fiunt itaque quam plurima solo ignis regimine, non quod ex orco in lucem actutum generentur, vt credit vulgus Hippoc. doctrinæ ignarus ,

rus,ſed ſaltem ſimplici alteratione ſubiecti vt docet magiſter *de diet:* illique ſciunt, qui internum cum externo harmonicè coniungere norunt.

Vnde erudimini, quod herbæ oleoſæ omnes, & quæ calidæ dicuntur atque pingues ſunt, leui & ſimplici incineratione ſal alcali edunt ſuo modo volatile : cui ſi Hippocraticus propriam reddit pinguedinem cum ſpiritu vini dilutam , conuertuntur arcana coctione in ſalſum admirabile, quod tunc Elixir paruum vocatur à noſtris magnarum virium in medicina.

Vide Riplæum Baccanem &c.

Aliquando peritis manibus,non tamen ſine Herculeo labore ignis ope magnaque diligentia, aſcendit alcali volatile grati odoris ; adeo rarum leueque,vt vix tangenti digito ſentiatur,aliquando griſei,aliquando niuei coloris , ſalini ſaporis,linguam ferientis, & penetrantis,ita ſubtile , vt citra ignis irritamentum ab aperto vaſe ſponte in auras abripiatur cum per ſe ipſum in igne conſtans perſiſtat per huius alcali proprietatem inquam fiunt plurima vere potabilia, ita vt non ſolum in corpora redire ſit impoſſibile , ſed inſuper ſic à vin-

Alcali volatile,

culis

culis coagulationum liberantur, vt libere nobiſcum colludere queant.

Ex lilii conuallii floribus aſcendit brunni coloris in capitis affectibus promptiſſimum remedium.

Ex lauendula in rubedinem vergens paraliticis non iniucundum.

Sic ex corticibus nucum iuglandium viridibus ſe manifeſtat limpidiſſimus liquor, non ſecus quam rectificatus fuliginis ſpiritus camphoræ odorem ſpirans, horum omnium virtus eſt illuſtrare ſpiritus vitales, & inter cordialia medicamenta adnumerantur, & mercurium præcipitant leuem ſpongioſum & candidiſſimum.

Salia etiam in diuerſa tranſmutantur ex ſimplici & ruſtica. Commiſtione: quod ſic probo: Confunde ex. gr. liquorem ſalis abſinthii, quem ſalſacidum oſtendi cum reſmarini qui ſuo modo alcali volatile eſt, liquor fit lacteus & granulatur in ſal neutrum, acquiritque vires longe diuerſas à priore, mercuriique liquorem turbat ſolùm, & non præcipitat.

Curioſulus quærit, ad quid medico tam operoſus labor? cui reſpondet magiſter, *quod ſimili prorſus*

Ex nucum iuglandiũ corticibus & oleo fit vnguentũ contra Scrofulas excellẽtiſs. idem oleũ tingit capillum nigri coloris ſed ex integris nucibus menſe Iunio decerptis.

Ab ol. di. ſtill. roſmarini per plures menſes per os ſumpto paraliticum reſtitutum vidi, ſicut & ab vnctione op. pobalſami contractũ etiam balneis vtẽbatur ex capitibus ver necum.

Vinũ roſm. ab aſtmate præſeruat.

ſus modo hominis natura operatur, cum qua omnes artes omniaque artificia communicant, & medicus huius doctrina ignarus defraudat quandoque ſuam intentionem, *propter attributa circumſtantias & varias mutationes, quæ in multiplicibus humani corporis ventriculis contingunt*. Verba Hippocratis.

Fuſoria ars, alcalibus acida abſorbi docet. Cap. 8.

OMnia mineralia cuiuſcumque ſunt generis, quæ metallica corpora abſconſa gerunt, aſſociata ſunt acidis (ſulphuri nimirum vario) quæ impediunt quominus metallum ab impuritate fodinarum ſegregari poſſit. In hac angustia neceſſe eſt confugere ad alcalia, quæ celerem præſtant opem.

Metalli præcipitatio per Alcali.

In puluerem itaque reducunt minerale, idque alcali commiſcent ac in crucibulo fundunt, fuſionem nitro accelerant, quod cum dicto ſulphure accenditur, ſic pro parte deflagrat, pars vero cum tartaro in alcali vertitur. Hoc alcali abſorbet & combibit omne acidum, quod *metallum in fugam vertere potis eſſet*, ſed hac via fūdū

in

in fusione petit, quem artistæ REGVLVM, id est purum matallum sulphuribus priuum appellant : quod rursus sub cupella probatoria cum plumbo ad puritatem vlterius deducunt: de quo vide docimasticos, mei saltem est intentio de salium natura loqui.

Argentũ fugit cum acido minerali:

Dixi, metalla etiam perfecta ab acidis mineralibus in fumum verti, quod in argento cum plumbo fuso in testa, quam cupellam vocant, facta ex Cinere lauato manifestum fit: in hoc frustulatim sulphur inijce, cuius aciditas cum fugit, etiam metallum in fugam vertit, quod recolligere licet madido linteo panno in camino expanso.

Aurum fugit cum acido minerali.

Aliud experimentum quo probantur metalla perfecta ab acido minerali in fugam verti, est Cementum illud quod Regale vocant, & componitur ex commune marino sale & laterum puluere, quo cum stratificant aureas monetas cupro ligatas, in hoc cemento aurum sine fusione dimittit cuprum quod cum acido salis spiritu in fumum abit, spiritus tamen etiam de auro non nihil secum aufert : sed cum spirirus acidus auro grauatus coopercula testacea transuolare tentat terreum al-

cali

cali sorbet acidum fumum, & aurum irretitur seu præcipitatur, cooperculisque inhæret, dum spiritus hæc rodit, quæ postea conteruntur, cum argento viuo & aqua, in hac contritione mercurius bibit aurum, illudque hero suo reddit, quando per corium ab illo separatur.

Regulus Antimonij.

Quemadmodum mineralia metalla ferentia in REGVLVM funduntur, eadem via etiam ex Antimonio Regulus præcipitatur: scilic. Antimonij Tartari ana lib i. Nitri lib. ſ. in puluerem contere, & commisce, & per vices hanc mixturam accende in crucibulo candefacto ad totius materiæ accensionem, tunc addito igne fusionis alcali bibit aciditatem antimonij, regulique puri segregantur 4. vnciæ.

Sunt qui loco nitri sal marinum accipiunt, sed vt dixi non fit alcali cum sulphure, ideo Antimonium ab eius aciditate roditur & in ignis tortura eleuatur in bullas minusque cadit reguli. Hæc exempla de præcipitatione per fusionem cum alcali in via sicca satis esse iudico.

Est & alius præcipitandi modus via humida dictus cuius exemplum

emplum sit : Alcali quoddam in aqua solutum, vel commune purum lixiuium idem erit sicut semper vt dixi acida absorbet, & sic mundificat etiam sal petre seu Nitrum ab omni acido , quod ideo emunctiores medici in angina pro summo refrigerante elegerunt, ob id sal prunellæ vocari cœpit (quidam ex ignauis patribus , cum forte laudari à nostris audiuisset sal prunellæ, accessit nectu ad pharmacopolam, & de sale prunellæ quæsiuit num paretur ex prunis siluestribus vel domesticis? Hi tamen à vulgo idiotis & mulierculis canonici vocari amant) coquunt inquam nitrum in lixiuio alcalizato, donec gutta in frigido ferro vt seuum constet, tunc in frigidum locum se ponunt , fine effusione in aliud vas , & per noctem in strias concrescere permittunt nitidissimas & purissimas , quas sequente mane abluunt. Alcali enim omne acidum nocuum & impurum ab illo absorpsit, *sicut in humano corpore etiam contingit* Hippoc. sic docente lib. 1. de diæta.

Nitrum cũ sulphure combustũ fit salsum, & anginæ plus nocet quam prodest.

Nitri sic mundificati vires sunt diuinæ & innumerabiles in omnibus fere morbis, qui re-

frige-

frigerationis indigent.

In alui ſtipticitate cum febrili calore coniuncta ſit potus humectans, refrigerans & lubricans oculis & palato gratus ex nitro, Manna & aqua, proportione pro indicantis exigentia,

Idem potus confert Aſtmaticis, febricitantibus, & ructibus ex accenſis Hypochondrijs.

Vrinæ ardori nitrum lic et mundificatum non prodeſt, quòd ſalſorum more vrinæ loca pertranſit, quod alcalibus non licet ob rationes vbique explicatas, & mercurium non præcipitat, ideo ſalis naturam hoc loco ſequitur.

Hactenus de acido & alcali in genere, nunc ſpecialiter de Tartari alcali aliquid dicendum.

Alcali tartari prærogatiua.

Priuilegiatum Alcali Tartari.

Cap. 9.

DIxi quod inter fixiora alcalia ſal tartari gaudeat ſingulari priuilegio, & licet ſit corpus graue, terreſtre, impurum, & ſordibus inquinatum, digeſtum tamen cum quocumque metallo per debitum tempus id conuertit in mercurium currentem, quod expertus, incredulis

Aurum cũ ſit fere totum ſulfur minimum dat mercurij.

dulis pro veritate affirmo, id vero si qui credere nolint, parum solicitum me reddit.

Ingeniosus autem Helmont paucis illud curiosis indicat Tract. Potest: medicaminùm, parag. 40. his verbis. *Sensi* inquit *cruditatem Saturni pinguedine fixorum salium solubilem, sicque diuidi partes compositi, vt crudum argentum* (idest mercurium) *currere permittit*.

Quod autem pingue sal id est Alcali, calcinata metalla dissoluat docent vrbis vetulæ, quæ coquunt litargyrum idest plumbum calcinatum in forti lixiuio ad denigrandos capillos, quod habet etiam Porta in Magia Naturali, cui lixiuio instillatus vitrioli spiritus lixiuiale alcali in sal conuertit, & statim cadit litargyrum sub albi pulueris forma, quem leni igne reduc in plumbum, & securus eris alcalia abscondere in suo ventre metalla, apta esse.

Ideo pergit Helmont: *Calcinata acerrima cum sale armoniaco resoluto & tartaro putrefacto dulcorantur*. Id est, vertuntur in mercurium currentem non amplius acrem vel mordacem, vt calcinata, sed linguæ insipidum.

Accipe ergo Argenti in aqua forti ſoluti & cupro præcipitati (de quo poſtea dicetur)vncias quatuor ſalis armoniaci purificati per ſublimationem repetitam vncias tres alcali Tartari puri vncias quatuor, miſce exacte cum tanta aquæ quantitate vt fiant inſtar pultis liquidæ,quæ per 3 & plures menſes relinquenda eſt in tepido loco, vaſe bene clauſo,deinde rurſus exſiccari debet in Solis calore aut lentiſſimo igne in puluerem, quem inde humili vitreo vaſi largum fundum habenti, vt puluis æqualiter diſtendi poſſit,cui adapta alembicum vitreum, in ſummitate foraminatum, vt humiditas exhalet, & ſuppoſito carbonum igne ſublimabitur griſeus puluis, qui refrigeratis vaſis digito tactus fluit in currentem mercurium.

Mercurius Argenti

Hinc Baſilius de Tartaro lib. de magno mundi miraculo.

Durch meinen geiſt, das ſie ſich rechen
vnd alle metalle ganiz zerbrechen.

Quemadmodum omnia ſublunaria, experientia teſte & antiquiſſima Hippocratica doctrina ſu-

fuffulciente ex duobus ACIDO nimirum & ALCALI conſtare (vt in hoc ſcripto) mechanicè oſtendam : id etiam de argento omnibuſque alijs metallis intelligendum volo . Huic enim noſtro argento affuſum alcali tantum acidi ſulphuris per digeſtionem & coctionem abſorbſit, quantum mercurio in argenti ſtatu pro ſui conſtantia ſatis erat. In ☿ locum ſuccеſſit alcali (adulterium vocant Philoſophi) quod ab argenti acido ſulphure amplectitur , perdit ideo formam & pulcritudinem , mutaturque in naturam neutram ,idcirco liquatur lentiſſimo igne ſicut plumbum , vel ſicut ſal armoniacum cum ſilicum viua calce commiſtum(de quo ſupra)vocaturque à Crollio Luna cornea quod cornuum inſtar cultro ſciſſile ſit.

Diana nuda

Luna cornea .

Cornea hæc luna licet centies aqua calida abluеretur , liquareturque celeri fluxu ex tartaro & nitro , ſeparari tamen ab inuicem poſſibile non eſſet , niſi in Saturni balneo , in quo quicquid argenti ſupereſt,redit in integrum : Salia verò cum plumbo in ſcoriam & litargyrum , quod etiam rurſus ſimplici fuſione in plumbum reducitur . Scoria vero quæ ſalia

vt de auro fulminãte alibi dixi.

erant in elementa rapiuntur simul cum Argenti acido sulphure, quod absorpserant.

Sal Tartari itaque est medium in quo reuiuiscunt metalla & mineralia, licet per artem validumque ignem videantur plane destructa.

Simili modo cum Alcali fit Mercurius currens, ex Antimonio.

ACcipe mineram Antimonij reduc in puluerem subtilem hunc laua communi aqua donec aqua decurrat clara, exsicca puluerem, huius recipe ex. gr. lib. vi Alcali tartari puri libr. iii. salis armoniaci libr. ii. misce & cum vrina veteri clara pone in vitreum vas clausum per tres menses in tepido loco, vt putrescant, elapso tempore, adde Aluminis crudi puluerizati vnc. iiii. calcis viuæ puluerizatæ libr. iiii. aceti distillati libr. ii. misce, fac globulos, quos in aere modice exsicca, distilla ex retorta in magnum vas recipiens, & decurret viuus mercurius in recipientem, pars adhærebit collo retortæ, quam aceto ablue, hunc

ferua

ſerua & pro Helmontis ſecreta cinnabari vtere, de qua poſtea.

Alcali tartari itaque videtur quodammodo typum repræſentare philoſophorum chaos, in quo aiunt reuiuiſcere eorum mercurium, de quo Paracelſus *lib. de Natura rerum*.

Regeneratio, inquit, & renouatio metallorum fit ita: quemadmodum homo redit in terram, ex qua primo fuit deſumptus, & ita rurſus in die nouiſſimo regeneratur, ſic & metalla iterum poſſunt in mercurium (ex quo primo nata ſunt) abire, & cum illo ſolui & mercurius fieri, & iterum per ignem (qui etiam iudicabit mundum) renaſci & clarificari. Hac via, inquit, generantur lapides, & tincturæ ſpeciales argenti vel auri. Hactenus Paracelſus.

Interea nemini Auctor ero vt ſibi perſuadeat ſal Tartari quocumque modo præparatum Chaos Catholicon Philoſophorum eſſe! licet metalla per illud in currentem mercurium redeant, id paucis admonuiſſe viſum fuit.

Huc quādrat elegans & ſimplex utiliſſima tamen Argenti Calcinatio.

ARgentum foliatum cum ſulphuris flore commixtum in crucibulo ignito calcinatum abit in puluerem granulatum, rurſuſque ſubtiliter contritum cum ſulphure vt prius calcinatur, repetatur labor calcinationis ter, quaterue, omneque exhalet ſulphur, huius ſolubilis argenti granum in vitreum ſcyphum aquæ plenum proiectum, deſcendit paulatim ad fundum cærulei quaſi coloris iucundo ſpectaculo: per os aſſumptum in capitis morbis ea præſtat, quæ Autores argento potabili aſcribunt.

Vacuum in natura demonſtratur per artem.

Vacua eſſe Alcalium Corpora oſtendit. Cap. 10.

LIquori ſalis Tartari affunde guttatim ſpiritum vitrioli donec ſtrepitus ceſſet, mixturam reduc in Criſtallos, vel totam exſicca, & reperies ſal, vitrioli naturam habens, vomitus mouens drachmæ pondere per os datum, & quando quid ſuperbibitur, purgans

gans per inferiora, non secus quam crudum album vitriolum.

Albicans mucilago, quæ in coniunctione amborum liquorum subsidet, est similis nigro sedimini ex vitriolo crudo affuso alcali cadenti, constansque in igne sicut colcotar, & fusioni resistens, adeoque non ex tartari sale, sed vitrioli spiritu procedit.

Hoc sal si miscetur cum nitro & mercurio, eleuatur sublimatio rubra, cui si sal marinum addideris fit sublimatus corrosiuus.

Potest distillari per se sine additione sicut vitriolum naturale, licet segnius acidum emittat.

Si itaque hoc sal, quod tartarum vitriolatum dicunt, possidet vitrioli proprietates, & ideo regeneratum dicatur, oportet ergo alcali vacuum fuisse corpus, si spiritus ex illo proprium sibi domicilium formare potuerit.

Tartari vitriolati facilior præparatio

Multo præstantior, & perfectior fit Tartarus vitriolatus ex vitriolo crudo, in aqua soluto, & ex liquore tartari affuso, donec solutio non amplius turbetur, quod punctum saturationis cum tædio reperitur, vnica nimirum guttula superantis vertit misturam aut in vitriolum, aut in alcali. De quo Hippocr. de

diæt. *Nunquam simul in eodem consistunt.* Clarum liquorem coagula secundum artem in cristallos splendentes. Tartarus hìc vitriolatus multò nobilior est priore , eo quod in distillatione per violentum ignem e vitriolo cupri liquamen eleuatur, spirituique commiscetur,stomachoque molestum est. In hac autem simplici via , alcali saltem bibit simpliciſſimum illud naturale acidum, quod embrionatum metallum perfluendo erodit. Estque hoc acidum illud simplex (de quo cap. 9. clauis) naturæ nostræ amicum in acidis fontibus,refocillans naturam bibentis,ventriculo gratissimum, licet quoque in magna copia haustum . De hoc breuissimè differere decreui:Paracelsus tamen nartat *de morbis Tartareis*,quod in Pagulo Veltin Heluetiæ sit fons , cuius similem totius mundi ambitum non continere.

Si èrgo ex simplici affusione vacuum alcali induit vitrioli naturam , oportet vt spiritus penes se habeat animam , quæ aptum domicilium sibi ex alcali formare possit.

Acida itaque sit seminalis virtus necesse est, imò in acido consistere fer-

fermentum vniuerſale rerum, & acida omnia eſſe diaphoretica vlterius demonſtrabo, eſtque illud, quod olim ſanxit Magiſter: *Semina* ſcilicet *abducere materiam, quò volunt*.

Sic ſpiritus nitri guttatim fuſus in alcali Tartari in momento ſibi fabricat aptum domicilium ex eo, fitque Nitrum naturale frigidum, flammam concipiens, & anginæ remedium, quæ ambo alias ſeparata cauſtica erant, vt in auro fulminante oſtendi. *Nitri regè neratio*

Eidem vacuo alcali tartari ſi addideris ſpiritum ſalis, poſt coagulationem fit ſal commune, quod erat, priuſquam per validum ignẽ in ſpiritum proſiliret. *Salis marĩ ni regenerratio*

Idem vacuum ſal Tartari ſi combibit acetum ex vino, diſtillatum, fit tartarus vini vulgaris omnes tartari proprietates habens, excepto quod in humido facilius colliqueſcit ex terræ ablatione. Hunc tartarum regeneratum, quem nonnulli vocant inepte ſatis terram foliatam philoſophorum,) per ſolntionem & coagulationem mundificatum ab omni impuritate, per retortam vitream in arena poſitam, valido igne vrge; & elicies oleum, & liquorem ama- *Tartari vĩ ni regenerratio*

rum, similem illi, qui ex crudo tartaro elicitur, refert tamen oleū vini bonitatem, ex quo acetum factum fuit. Incredibile dictu, quod acetum distillatum in suo sinu pinguedinem absconditam habeat, & tamen verum est, sal tartari hanc non habuisse constat, est enim fixum, & per ignem probatum.

Romæ ex libra vna huius regenerati tartari olei drachmas sex elicui citrini coloris gratique odoris, sed Venetiis libra vix drachmam dedit, & nigri coloris grauedque olentris. Incredibile inquam, quod in aceto distillato eluceat non solum vini, sed etiam Regionis qualitas.

Experientia ergo patet, spiritum esse vehiculum, & domicilium animæ, atque vinculum coniungens animam cum corpore, quod porro de Podagra cap. 6. potentiori argumento mechanicè demonstrabo.

Ex dictis elucet, nihil iucundius esse generoso Medico, quam ea nosce, & sub amico silentio oculis cernere, manuque tractare, quæ sensus communis plane non comprehendit, & à Natura procul posita sunt. Non autem vt igna-

ignarum vulgus deblaterat, illos sc.,qui arte diuina,& antiquissima Hippoc. scientia, & veritate delectantur, centrumque rerum cognoscere student, Mammonæ inseruire, atque nil aliud intendere, quam aurum & argentum conficere:dum interim ipsi diu, noctuque continuo motu inquietudine molestiis, & rixis agitantur & circumducuntur contradicentes, atque à tergo quæ non intelligunt taxantes, se ipsos apud ignarum vulgus extollunt, miseri lucelli spe, atque sic propriam auri, & argenti auaritiam turpiter ostendunt, manifestant, & publicant.

Concludens dico, quod quicquid ostendi de acidis spiritibus alcali tartari transmutantibus in eorum naturam, illud ipsum de omnibus reliquis acidis succis intelligendum esse, in acido enim consistit fermenti vis atque propagationis potestas, vt in progressu patebit; in acido consistit eleuatio atque attenuatio, tam rerum, quam morborum: & per consequens acidi ope res perficiuntur, & morbi depelluntur. *Ructus acidos nidorosis superuenientes sanitatem accelerare*:docet Magister. Aphor.

Supereſt oſtendere quomodo ipſum Tartari alcali, & quicquid illi copulari poteſt in aquæ elementum per artem reducatur. Miſce ex.gr. oleum vel diſtillatum, vel expreſſum iuſta proportione id eſt ad ſatietatem (vt de ſapone dixi) cum alcali tartari, mixturam diſtilla ex arena per vitream retortam, & redibit medietas olei, altera medietas aqua erit: egreſſum oleũ rurſus miſce cum nouo alcali vt ſupra, & repete diſtillationem, donec totum oleum conuerſum videbis in aquam relicta paucula terra cum tartaro id à pondere aucto cognoſces. Oleum igitur quod alias totum inflammabile hic conuerſum videbis in aquam odoriferam, ſi oleum ex aromatum familia fuit. Hanc aquam rurſus ex alta phiola diſtilla, & elicies aquam ardentem: quæ denuo cum alcali tartari in aquam elementalem reuertitur.

Oleum ſit aqua.

Oleum ſit aqua ardens

Caput mortuum ſeu remanens ſal tartari in retorta, ferreæ tabulæ impoſui, & in pellucidum liquorem fluebat, quem ex retorta in arenam poſita diſtillaui ad ſiccitatem, & rupto vaſe remanens ſal iterum in aere humido diſſolui ſupra lamina ferrea (quæ quicquam

non

non patitur) quod fit circiter 40. horis, & nil reſtat in tabula præterquam tantillum limoſæ fæcis: liquorem iterato diſtillaui acuto igne vt prius, donec nil amplius neque ſtillans, neque fumans exibat, & rurſus idem ſal fracta retorta ſuper ferrea lamina refolui, haſque operationes duodecies reiteraui, & totum ſal tartari conuerſum fuit in aquæ elementum: à fœcibus in lamina relictis ſingulis vicibus collectis per aquã diſtillatã omnem ſalſedinem extraxi, qua cum eundem proceſſum vt ſupra habui, ita vt totum ſal tartari ſicut acetum, oleum, & aqua ardens in aquam inſipidam, & terram mortuam nullius ſaporis, aut odoris ſunt conuerſa, quæ terra, & aqua paulo antè ſub ſalis forma erant, & cauſticum referebant. Mirum dictu! quorſum abijt ignea vitalis vis, & cauſtica poteſtas ſalis tartari aceti, olei, & aquæ ardentis? Hæc tamen virtus vel forma in igne conſtans perſiſtebat vſque ad reductionem in elementa. Hanc formam filium Solis vocat Anonimus philoſophus, & in Geneſi legitur *Lumen Corpus aſſumpſiſſe*: quem filium Solis ego hìc pro maiori intelligentia RECTO-

Sal Tartari fit aqua

Memento quod ventus eſt vita mea. Iob c. 7.

REM

REM voco, tu vero voca vt lubet, ignem, formam, Archeum mihi perinde nunc est, nominum enim diuersitas rem esse diuersam non efficit: omnia similia esse concludo cum Hippoc.

Reformator si alcalium fixorum notitiam habuisset podagricis *oleum Saponis, Veneti* non promisisset: nam quicquid olei à sapone stillat, laterino simile est, & nil de alcali vt podagrico appropriato anodino continet. In Append. fol. 84.

Similiter, & magnifici domini de-cani ridiculaque inepta societas non surripuissent, de verbo ad verbum prædictum reductionis processum alcali in aquam, hancque pro sale tartari volatili subdole, & fraudulenter mundo per impostu ram, & in medicinæ contumeliã nõ vẽditassent, si rustico saltem more alcalium notitiam habuissent. Vt ex professo ostenditur cap. 4. clauis.

Nunc Harpocrates de tartari sale fixo me silere iubet, ne in doctorum virorum curiosas inuestigationes sim iniurius, qui multum laboris sumpserunt ad huius plenariam cognitionem, quod profecto medium est viuificatiuum

mul-

multarum rerum, id notarunt Basilius, Paracelsus Ripleus Lullius & alii, qui illud vestibus spoliarunt, & pro soluente elegerunt ; quando quidem obiecta sua illuminat , & viuificat, eodem ferè modo, vt alcali fixum herbarum ex trahit è calcinato silice aliud & simile alcali, quod quidem nullo alio sapore elicere sit possibile, quam suo simili, illudque multo potentius efficit , & verè in ignea m naturam conuertit: sic à notis ad ignota fieri debet progressus vt Aristoteles rectè docuit.

Hoc est de quo exclamat Ioh: Baptista van Helmont de Febrib. cap.15.§ 25. *Discite* inquit: *dissoluens aliquod, quod sit semper idem & nactus eris intimas rerum essentias*, quod probat exemplo dum quærit Tract. de verbis herbis, & lapidibus; *lapis ossifragus, fixus, non calcinabilis , curat os fractum assumptum per os , & quare non lithiasin & podagram* ? Respondeo viro incomparabili, reformatoris ridiculum ALCAHEST & secretum soluens nil aliud esse quam ACETVM DISTILLATVM App. fol. 72. ex ærugine, & licet rodat ostiocollam lapidem, rodendo tamen nil acquirit lapis

præ-

præter proprietates aceti, vnde non pergit ad vtinæ loca, ſed in ſtomacho illico præcipitatur, vt paulo poſt ad oculum demonſtrabitur.

Sal Tartari itàque hactenus vilibus veſtibus ſuam ſcenam luſit, cum vero philoſophi manu ſpoliatur, vt compareat in forma nuda, & lucida tunc res, quæ illi committuntur, reducit in eandem, & ſimilem ſui materiam, & quoniam informe vt omne alcali, accipit ideo formam eius, quo cum vnitur (eſt nimirum ſal tartari medium quoddam inter minerale, & vegetabile, ob id facile amborum naturam amplectitur) & ſic pergit &c. Hìc memoriam ſubt, me olim lapillos cancrorum, ſic ſolutos in longa quotidiana febri proponentem mulieri à poculis medicis abhorrenti, interpellatum fuiſſe à timidulo medico canonico tunc præſente, eſſe, ſcilicet id minerale, & periculo plenum: Sed hæc de differentia alcalium fixorum indigitaſſe ſufficit.

Per-

Pergit ad Alcalia Animalium volatilia. Cap. II.

QVemadmodum alcalia fixa acida omnis generis abſorbent, & iuxta acidi naturam in ſalſum vertuntur, vt in præcedentibus oſtendi. Sic etiam alcalia volatilia omnium animalium ex quibuſcumque partibus per retortam nudo igne in magnum vas recipiens gradatim elicita acidi, quod affuderis, ſeminalem proprietatem imitantur. Vt ſi vitrioli ſpiritum affundes, fit illud volatile ſalſum, & vitrioli naturam ſequitur. Si Nitri ſpiritum, fit nitrum eiuſque naturam induit, & ſic de reliquis acidis intelligendum.

Quid ſit fermentũ paulo poſt oſtendam

Et quemadmodum vrina continet alcali volatile per fermentum putredinis ſic ſudor ſanguis caro, oſſa, cornua, & carnes particularum animalium omnium ex diuerſo fermento, quodlibet iuxta virtutem loco innatam Gebri teſtimonio.

Et ſicut de alcalibus fixis differentiam intrinſecam per mercurium ſublimatum ſolutum, ſic & volatilium eſſe ſuam rempublicam in progreſſu oſtendam.

Om-

Alcalia omnium animaliũ, facie, sunt similia vt quaq; corpora.

Omnium animalium alcali vrinæ, sanguinis, sudoris (etiam calculorum omnium animalium) serpentum ranarum &c. ☿ ex supradicta solutione præcipitant candidi coloris, ita vt nullam differentiam hac mechanica cernere licuit : adeoque dicta alcalia non sunt saporis salsi, vt scriba sola opinione docere præsumit: Salsa enim vt ostendi ☿ ex dicta solutione non præcipitant. Recipiunt autem dicta alcalia formam iuxta acidi affusi proprietatem vt dixi, & in progressu clarius patebit.

Mumialem autem vel specificam differentiam (quam occultam vocant) notarunt veteres in alcalibus, & insuper notarunt quod acidis saturantur, & in aliqualem quodammodo constantiam firmantur. Obseruarunt inquam alcali volatile tantum de sale cireniaco amplecti, & absorbere, quantam pro sui constantia, & saturitate sufficit pro sale armoniaco artificiali, ita nimirum alcali vrinæ, &

Sal armoniacum artificiale,

acida pars dicti salis, tam strictè se ipsa amplexata sunt, vt per se diuortium non patiantur: Sal enim vrinæ in ignis tortura fugam tentans rapit secum acidam partem, quam sorbet, & simul sublimantur

in

in sal armoniacum vt capite 2. mechanicè ostendi.

Quod autem sal commune, cibarium, vel marinum, voca vt lubet, vel cireniacum, seu ammoniacum veterum habeat acidam partem extra ignem alcalibus communicabilem, id probat sequens mechanica.

In sal marinum resolutum in aqua, stilla liquorem tartari, & paucis ab indè momentis videbis terream partem separatam paulatim fundum petere, & alcali acidam salis partem amplecti, fierique nouam salis marini regenerationem post coagulationem.

Veteres itaque his fundamentis suffulti cœperunt stratificare viperas cum sale cireniaco, seu armoniaco naturali, quod cap. secundo demonstraui, eo fine vt viperarum alcali combiberet tantum de acido sale, quantum sufficeret, ne sponte in fugam abiret.

Hanc compositionem non sine leui coniectura sal theriacale appellarunt, eò quod didicerant viperarum carnes multa venena superare (imò ingenioso viperino decocto non semel Gallicam luem in delicatulis extinxi) consequenter ratione mumialis fermenti can-

eandem facultatem alcali viperinum continere debere. Gebri autoritate.

Hæc veterum contemplatio non tam *infantilis*, *& absurda*, videtur, vt reformator *fol.* 481. in textu scribillat, ipsus sane absurdior multo quòd auorum memorandas excogitationes non intellexerit.

Quod vero obijcit *non habuisse purificandi artem*! verum quidem est, non propterea sunt illis calumniæ struendæ, neque honor detrahendus, multo minus cachinno exponendi: sic enim iubet. Doctor meus: fortasse post multa sæcula deridebitur, & reformator, quod tam absurda suo tempore scripserit, nunquam enim deerit occasio post mille millia annorum noua, & meliora inueniendi, & addiscendi, cò *quod rerum natura sacra sua non simul tradat: illius arcana non promiscuè, nec omnibus patent, reducta, & in interiore sacrario clausa: ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ post nos subibit, accipiet*. Audi Hippocratem meum multo modestius de hac re loquentem *lib.* 1. *diæt. immerito vilus ipsorum reprehendatur*, inquit; *propterea quod inuenire non po-*

Seneca lib. 7. qu. natur. c. 31

poterat; imò laudandi potius omnes, quod inuestigare conati sunt.

His intellectis videamus nunc qualem prærogatiuam, & præcellentiam habeat sal vipetinum reformatoris præ veterum inuentis, nam quod illi præpararunt facili operatione, hic magno sumptu, operoso labore, pompoſa, & solenni ostentatione ac triumpho.

Distillato viperino alcali ex retorta sub titulo proprio *fol.* 486. *Pharm.* affundit spiritum salis acidum ad satietatem, compositum ex acido, & alcali fit salsum, quod lege artis in vitreo vase coagulat in sal marinum, ex quo spiritus prolectus erat. Istud sal commune seu marinum igne arenæ si presseris, eleuatur in sal armoniacum artificiale, omnes eius proprietates habens, quod probat sequens mechanica.

Sal vipetinũ reformatoris, est sal commune.

Commisce puluerem salis tartari (id est alcali tartari fixum) cum æquali parte salis viperini Reformatoris, hanc mixturam distilla per retortam ex arena, & videbis statim alcali ex viperis per collum ascendere, quia fixum alcali tartari apprehendit salem acidum, & alcali ab acido liberatum caloris impatiens in fugam abit, quod in re-

Alcali viperinũ p u-rum.

cipien-

cipiente & collo retortæ purum, & splendidum inuenies.

Fac idem cum sale armoniaco vulgari, misce nimirum cum æquali parte alcali fixi tartari, stilla vt dixi, & nullam differentiam deprehendes.

Adeoque quod veteres cum salis corpore, & substantia, illud ipsum reformator cum salis spiritu maiore cum labore expensis, & sumptu perficit: & si veterum sal viperinum erat inutile vt scribillat, reformatoris eandem habet prærogatiuam, ac inutile pariter erit.

Alcali vrinæ purũ

Cum vero istud Alcali ex sale armoniaco vulgari, & alcali tartari commixtis vt dixi, fuerit elequatum, tunc habebis spiritum seu alcali vrinæ purum, & siccum, quem scriba ineptissimè *spiritum salis armoniaci salsum*. Sicut & eadem stupiditate illud acetum, quod ex farina cum sale armoniaco commixta ex retorta distillat, *spiritum salis armoniaci acidum* appellat *in appendice ad animaduers. fol.* 73. & 74. Additque hanc sesquipedalem crassitiem: *hi ambo spiritus ex sale armoniaco acidus & salsus* (& tamen ambo ne guttam quidem de sale armoniaco continent)

nent) *ex vno ſubiecto licet producti ; ſibi inuicem tamen contrarij ſint, ac ſimul iuncti, ſeſe mutuo deſtruunt : propterea pharmacopæi ſalſa, & acida diſtinguere ſciant.*

Sed reformator pharmacopæos admodum ruſticè de ſaporibus informat , imò docere alios præſumit , quod ipſe ignorat. Inter alia autem, & infinita mihi teſtis eſt aqua Mindereri ad auditum. *Aqua ad auditum.*

Hæc aqua pro fundamento habet vrinam, & acetum: hanc mixtionem non ſolum reprobat ſcriba, quatenus ruſtico modo credit, ſine vlteriore inquiſitione *ſalſum, & acidum, inter ſe planè deſtrui*: ignorans quod deſtructio vnius ſit generatio alterius, ſic opiniones ſuas, vt ſimia catulos ſuos amplectitur , ſed inſuper conuitijs, opprobrijs, & calumnijs aſpergit virum optimum , qui experientiam candide, & ſine fuco publico bono communicauit.

His non obſtantibus more ſuo *in appendice fo*l. 336. ſic ſcribillat: *præter plurima abſurda video acetum & vrinam affundi, quæ inuicem plane contraria ſunt : nam vrina animalis diſtillata præbet ſpiritum ſalinum acrem, acetoſorum ſpirituum omnium deſtructorem.*

rem. Hæc ille.

Hactenus autem demonstrauimus, vrinæ sal volatile nullo modo esse salsum, sed alcalizatum, & ob id acido commistum fieri ex his duobus saporem salsum : ex commistione igitur alcali volatilis vrinæ, & aceti distillati itidem volatilis, quæ ambo nunquam concrescunt, neque coagulantur, fit distillabilis, salsus, & penetrantissimus liquor, vt dubitem an in natura sit aliquid subtilius (à simplici commistione) in antiqua oppilatione. ea de causa Mindererus ingeniosissimus recte, & sincero iudicio hunc in obauditione & auditus difficultate laudat, & proponit, eò quod salsus sit sudor, & volatilis naturali ordine, & instinctu, vt euolando secum raperet excrementa à sanguine degenerato hinc inde detenta sub humorum vocabulo : non secus quam sal armoniacum (quod salsum ostendi, & volatile) cuicunque rei copulari potest, & sublimando secum rapit, vt probabitur. Propter symbolum: ergo hæc distillata salsa & volatilis aqua membranam tympani peruadit imò lubenter admittitur. Salsum dixi, hunc spiritum & experientia demonstrabitur, Mercurium

Sine læsione, & dolore corneam tunicam peruadit, & mapulus albos in pupilla à variolis ibidem relictas nisi inueteratas dissolnit.

rium enim ex sæpius nominata solutione non præcipitat, sicut & reliqua salsa, quæ iuxta Galeni sententiam incidunt, attenuant, discutiunt excrementa, siccant, virtutem colligunt, & roborant, & id in rudi salis mole, quid ni spiritus hìc subtilissimus salsus?

Insciusque non capit carpit

Iudicent nunc periti, non ne indigne perstringitur hìc ab impostorum turba Mindererus ille doctissimus, qui experimentum candide, & sine fuco posteritati non sine graui fundamento reliquit? Scriba Hippocratem male intellexit. *Medicum* inquit *præceptio: libello ratione vtentem alterum nunquam inuidiosè calumniaturum sic enim animi impotentiam prodet.*

Nunc redeo vnde calamum declinauerat aqua Mindereri, nimirum ad fecem, ex qua sal viperinum reformatoris fuit distillatum, quam caput mortuum dicunt (sed indigne) præsertim illud à sale armoniaco vulgari, è quo spiritus vrinæ prolectus est: istud caput mortuum ex acido & alcali est compositum, eritque sine dubio salsi saporis, sicut sal viperinum reformatoris, vt & vulgare sal armoniacum, vt sæpius dictum, &

oſtenſum eſt.

Diſſolue dictum caput mortuum in ſufficienti quantitate aquæ communis, fac vt feces fundum petant, clarum liquorem leui calore coagula ad ſiccitatem in ſal album: Hoc ſal cum bolo cõmuni commiſce quadrupla proportione in ſubtiliſſimum puluerem, quem ex retorta vitrea luto obducta nudo igne vrge in magnum vas recipiens in ſpiritum acido ſalſum, qui cum ſit generationis artificialis, mercurium ex ſupradicta ſolutione non præcipitat: quare medicinis per ſe, vt & mineralibus quibuſdam deſtruendis non inutilis: peracta autem hac vnica operatione, pars tartari in aquæ elementum redit, & ſalis armoniaci aciditas ſibi nouum corpus reinduit ex eadem ſalis tartari parte, quæ rurſus ſublimari, & ſeparari poteſt vt in ſui principio.

Sp. ſalis armoniaci reaſſumit corpus in tartaro.

Quærit curioſulus, quare hoc loco elicitur ſpiritus ex alcali tartari fixo iuncto cum acido, & ſupra itidem ex alcali ſilicum fixo iuncto cum acido ſalis ſpiritu non ſuccedit? cui reſpondeo alcali tartari per vehementem ignem plane in nihilum abire, vt alibi oſtendi, ea de cauſa facile cum ſocio in

ſpi-

ſpiritum rapi : Sed ſilicum alcali quia conſtans in igne, potius cum adiuncto in vitrum verti.

Alcali volatile quomodo ab animali & eorum partibus ſeparetur. Cap. 12.

DIxi in examine aquæ Mindereri ſudorem à naturali protochimico, falſum fieri, ſicut etiam omnia alia compoſita ex acido & alcali conſtare, ipſa vrina non excepta: probatur hac mechanica.

Sudorem voco aut inſenſibiliter tranſpirãtẽ aut ablutum, hic perinde eſt, vnde dicitur quod non facit ſudor præſtat id tenuis vdor

Accipe lixiuium iſtud, in quo ſordida induſia fuerint ſolummodo macerata, & abluta (non coctum, neque calefactum) hoc lixiuium inde phiolæ longi & ſtricti colli & æqualis, appone alembicum negligenter ſaltem, & in digeſtionis calore loca, & videbis aſcendere alcali ſudoris odore, & ſapore ſimile illi, quod ex vrina non putrefacta ſublimatur.

Alcali ſudoris

Hoc alcali non ſeparatur à ſudore, quem falſum oſtendi, niſi eius ſapor diuidatur, qui conſtat ex acido & alcali ambobus volatilibus, ſicut in aqua Mindereri non ſolum, ſed vbique oſtendi. Lixiuium igitur fixum eſt alcali & liquidum, quod ſicut à proprietate

vacuum est, & acida sorbet, sic & hic acidam sudoris partem, & ideo alcali fugax ab acido diuisum altum petit, & frigidum locum.

Sudor salsus & pinguis.

Sudorem salsum, volatilem & pinguem, & propterea penetrantem & resoluentem obseruaui iter faciens currilibus equis (quos postam vocant) & licet crura defendi ocreis ex selectissimo corio consutis, & cera perunctis, neque pluuiam, neque aquam admittentibus, equorum tamen sudor vaporis modo exhalans eas penetrauerat, ita etiam euenisse notaui magnæ conditionis comitibus. Ad euitandum autem huiusmodi incommodum, vnguentum excogitaui instar vernicis, quod alias aquis fortibus resistit: tunc in secundo itinere minus quidem incommodi primis diebus sensi: subsequentibus verò sudor non solum vernicem penetrauerat, sed quam partem vapor tetigerat, plane dissoluerat. Hinc didici sudorem ob id à natura salsum esse debere, vt resolueret sordes in viuentibus hinc inde coagulum suscipientes.

Vernix

Ne autem quid omittatur in gratiam viatorum, & iter facientium, priusquam progrediar, describam supra nominatam vernicem,

quæ

quæ ſic paratur.

Oleum lini coquitur in cupreo vaſe donec ex libra 12. vnciarũ remaneant circiter 5. vnciæ. Recipe huius partem vnam & duas partes lixiui ordinarij non fortis, miſce & ad ignem calefac, ſic linimen acquirit lactis formam, quo adhuc fumante & calido cum penicillo. ocreæ 3. vel ad ſummum quater obliniri debent. Facile admodum eſt, ſed iter facientibus nihil commodius.

Quomodo autem omnium animalium ſudor, & quicquid inſenſibiliter exhalat & expirat, imò id ex quo animal conſtat ſalſedinem acquirat, non nihil dilucidius explanabo ſolius ſalis viperini gratia. Huius inuentorem me eſſe profiteor, vt vt crepent ilia momo: Et licet propter paruum lucellum in hoc theatro multi homines imperiti, homines naturæ inſtrumentorum & Hippocraticæ ſcientiæ rudes, ignauique conſederint, qui non ſine nominis mei detrimento, neſcio quid improuidis & inexpertis obtruderint, ſciant tamen lectores me ante Clauis (vbi integer habetur proceſſus) publicationem, nulli mortalium clarò ſermone expoſuiſſe: in cuius confirmatio-

nem addam ſequentem amicam Epiſtolam.

Naturæ & artis Hermeticæ ſtudioſiſſimo

Ottoni Tachenio Marcus Aurelius Seuerinus rem bene agere.

Epiſtola

QVam beneuolentiæ tuæ, ante hac habui fiduciam, eam mihi preſentem re ipſa comperi. Quapropter & falis tui viperini deſiderio meo vix ſignificato, continuo fatisfeciſti: de quo, quam plurimas, humanitati tuæ gratias ago. O vtinam, ſi liberet forte fortuna vadoſam Hadriam cum florentiſſima Parthenope commutare, non equidem ab re & emolumento tuo putarim. Accedit quod lectiſſima Matrona, quam caligantem Neapoli viſitaſti, ab ea te die ſemper auit ab inſtituta tua peregrinatione præreptum. Quoniam verò vipereum mihi donum tradidiſti, & vipereum ipſe reddam: volumen inquam, de viperæ natura, veneno, medicina Patauinis à me formis editum, quod à magnifico Typorum magiſtro Paulo Framborto, meis his oſtenſis

sis literis quæsibis meo nomine. Impertiet autem liberius, si quidem obseruationes multæ frugis, quam ex vsu viperino feceris diu, communicaturus, te receperis, correctori clarissimo Ioanni Rhodio amico meo spectatissimo, qui si res ferat, addere valebit operis calci. Vtinam autem & aliquam præparationem salis viperei descriptionem coagmentare de tuo possis. Salis ego volatilis apparatum, ex Ioanne Vepfero posui, quam quantum ipse probes, indicato, & me cæterum vehementius deinceps amato, qui te non obscure colo, ac Neapoli, si quid aliud exopto, sed quam, aut quando eius mihi fælicitatis spem exhibes? nequè enim hæc tua foret infructuosa seges. Optime vale: Neapoli idibus Maij Anno 1650.

Saluere te iubet illustrissima Matrona, Capicij Regentis vxor, cui viperinum ad iumentum obtulisti.

Sed ad quid Doctorum virorum testimonia adduco? Scriptum præsens satis denotat eiusmodi sal cum omnibus requisitis eius ne quidem per somnium ante me reformatori in mentem venisse, possem proprijs eius literis ad me

datis ostendere, nisi honori eius parcerem, & nisi alia quam hactenus naturæ & artis fundamenta produxerit ad huius salis cognitionem nunquam perueniet: Et non solum ille, sed ne quidem alij quicquid insolenter, ambitiose, glorioso & vano sermone iactitent.

Alcali sanguinis volatile purum mercurium præcipitat candidum

Digressus eram ab alcali separatione. Dictis itaque adiungendum quod sicut vtina & sudor, sic & sanguis cum adhuc calet potest lixiuio commisceri, & inde sublimari alcali. Cum vero idem sanguis absque lixiuio exsiccatus igne valido ex retorta distillatur, tunc in capite mortuo relinquit multum salis aliquantulum fixi. Volatile alcali præcipitat mercurium ex sæpius nominata solutione in album pulueremi sal vero minime. Hinc liquet, nisi per lixiuiale & fixum alcali acidum ex sanguine combibatur; alcali volatile sanguinis propriam aciditatem quoque volatilem arripit, & in ignis regimine fixantur in salsum, vt hæc mechanica demonstrat.

Ne autem noua veritas nouum mihi odium pariat, operæ prætium esse puto, priusquam prograediar, etiam ostendere huius salis fundamenta Hippocratem non latuisse:

is enim in aureis istis libellis de diæta dicit.

Constituuntur quidem tum animantia alia omnia tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate concordibus verò & commodis vsu IGNE & AQVA. Hæc ambo sufficientia sunt, tum alijs omnibus, tum mutuo sibi ipsis, vtrumque vero seorsim neque sibi ipsi, neque vlli alteri sufficiens est. Hæc ille.

Cum ego me reduxi ad principia naturalia cognouì tunc artem esse veram ait Auicenna

Has duas facultates IGNEM & AQVAM adduxit Philosophus & doctor meus in quorum sinu omnia illa continentur, quæcunque necessaria sint ad generationem & transmutationem absoluendam.

Subdit autem paulo post; IGNEN hunc non esse culinarium sed ex multo nobiliore familia: dum sic loquitur: *Homo frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur & forti quidem IGNE in corpore non conflatur; verum MOLLI ac LENTO.* Quis autem sit mollis ignis in rebus omnibus in progressu apparebit, vide etiam cap. 9. Clauis.

Quæ nullus explanare tentauit ea qualia sint demonstrabo. Hip.

Acidum occultum fit manifestum.

Cap. 13.

Acidum Hippocr. vocat ignē & sibi soli non sufficit: hinc appetitus alimentarium, qua alcalia sūt ut appareb it.

SAno in ventriculo habitat acidum volatile nunquam deficiens, cuius benefitio alimenta, quæ omnia nullo excepto alcali volatili sunt referta (vt paulo post ostendam) in chilum vel succum primo accescentem & paulatim in salsum id est maturum vertuntur, & transmutantur: Hoc acidum habeatne ventriculus ex se, aut aliunde, non est huius loci, alibi tamen satis lucidè indigitabo: hoc loco satis est, vt aciditatem ad oculum demonstrem, primo autoritate & deinde experientia.

Hippocrates inquit: 6. *Ap.* 1. *in longis leuitatibus intestinorum ructus acidi superueniant, qui prius non erant, bonum*: Quia nimirum redijt stomacho aciditas, qua cibus in chilum vel succum vitalem transmutatur, tunc necessario redit etiam sanitas. Hinc salsaturæ omnes atque ciborum condimenta ad acuendum appetitum acida sunt, vt succus citri, granati, aurantij, omphacij, tartarus, pampina vitis & similia, quæ tamen

men

men omnia inter se magnam habent differentiam, de quibus nunc differere ad euitandam prolixitatem supersedeo. Videatur tamen cap. 10.

Huius acidi amissi restituendi gratia in morbis, instituerunt veteres syrupos acidos, oxisaccara, acetum aqua mixtum, & similia, quorum beneficio stomachus reficeretur, ne alimentum vtvt parcè assumptum simplici tepore putresceret, quod tamen à paucis animaduertitur, præsertim qui putrefactionem & chilificationem idem esse sibi persuadent. Nunc memoriæ occurrit quidam ex noua secta, qui non infimus sibi videbatur febricitanti acida valde appetenti, sub pœna mortis succum limonū, vt crudum, prohibuit, cui præscripsit syrupum acetosum simplicem: mirabar quod acetum cum saccaro coctum pro alterante concesserat, succum vero limonum, quem appetebat, non: qui respondit eleuata voce: quod iuleb acetosus ex aqua & saccaro conficeretur. De quo Medico loquitur meus Hippocrates lib. 1. de diæta: *Si constitutionem ab initio non cognoscet, & id quod in corpore dominatur, non poterit ea, quæ homi-*

ni conducunt, offerre. Redit autem ſtomacho acidum à longo morbo preſſo, aut ſponte, aut ingenioſi Medici arte.

Atrophia

Sic vidimus Atrophiam vniuerſalem in quadragenario viro cum deiecta appetentia ſanari ſolo tartaro crudo, quem ſumpſit ſingulo mane, reliqua acida odio habebat, argumento ex alcali prouenisse.

Item per plures menſes decumbentem fœminam vidi cum proſtrato appetitu & cibi nauſea, quæ inter infinita acida ſuccum autrantiorum deſiderabat, ſed quia illi à curante & aſſiſtentibus denegatus fuit, præ timore ab eo abſtinuit, tandem licentiam adepta quotidie diuerſa comedens, paucis diebus ſana euaſit. Horum exempla in praxi plurima occurrunt. Memini me viſitaſſe nobilem fœminam febricitantem, quæ acida omnia fugiebat, piper ſaltem flagitans, cuius ori ventriculi applicari iuſſi cataplaſma ex piperis puluere & melle compoſitum optatiſſimo ſucceſſu.

Acidum ſtomachi demonſtratur

Vt autem ab experientia dictum acidum cognoſcamus: bibat ſanus quiſpiam ieiune lactis hauſtum, & ilico iſtud reuomat, tunc acidum non ſolum lingua percipiet, ſed in-

insuper videbit lac in reditu semicaseatum, quasi acetum illi insperfum fuisset (simile ferè acidum reperitur in natura, quod in vitro omne alimentum iniectum 4. vel 5. horarum spatio admoto simplici debitoque calore in lacteum chilum ex acido salsum transmutat iucundo spectaculo, quod ad oculum demonstrare possum) huius obscuri gratissimi tamen acidi ope coercetur viperinum alcali ad suos fines.

Principia naturalia qui ignorat non habet scientiam veram super quam intentionẽ suam fundat, Geb.

Sed nullus sapor coagulat lac nisi acidus, qui in triplici est genere.

Primo in ventriculo sano omnium animalium viuentium latet aciditas, quæ tamen non solum simpliciter coagulat, sed in ipsa coagulatione imprimit specificam vitalem vim ipsius animalis, quæ quamuis in acido consistat, differt tamen à quouis acido, cum alibi, in vniuerso mundo similis non reperiatur, continetque in se quicquid indiuidui animal habet & in futurum quamdiu viuet, habebit: cum hoc acido inquam chilificatur lac, & in alimentum recipitur: in cane nimirum induit canis naturam &c hæc tamen Hippocratica doctrina cum non sit huius loci,

Res admirandæ.

ci, indigitasse sufficit, alibi enim mechanicè ostendi acidum spiritum vbique esse vehiculum, & vinculum animæ, cuius beneficio corpori alligatur atque coniungitur.

Secundo in stomacho animalium ægrotorum accescit quidem lac, sed non imprimitur vitalis caracter, quia impeditur à morbo, propterea aciditas fit putrefactiua, quæ non nutrit, sed malum auget: Hac ratione Hippocrates meus 5. Aphor. 6. lactis vsum prohibet.

Tertio coagulatur lac tum manifestis, tum omnibus acidis vel *ex minerali classe* vt sunt fontes aciduli, vitriolum in substantia, spiritus vitrioli, sulphuris, salis, nitri: Vel coagulatur in animalium parte vnica & sola, *Ventriculo* inquam omnium, & nulla alia in parte, manifesto argumento, quod perceptibile acidū in reliquis animalium partibus non admittitur, & si casu irrepserit, fit statim morbosum & exitiale. Sanis itaque solis ventriculis inhabitat acidum, quod quia lac generaliter coagulat à Dioscoride *Coagulum* & à vulgo in Italia *Conaglio* appellatur. Imò omnium auium ventriculi habent dictum acidum ita abun-

Coagulum quid

abundans, & ita potens, vt nisi frequenter arenulas vel laterum fragmenta comedant, quibus illud refrænent, superabundans acidum elabens ex illorum stomacho, reliquas digestiones turbat : vnde Atrophiam patiuntur, & nunquam pinguescunt . Vel coagulatur *vegetabilium succis* vt limonum, aurantiorum, berberum, aceto, & quibuscumq; acidum spirantibus.

Lac etiam sponte acescit (sicut reliqui succi tam vegetabilium quam animalium cum in putrefactionem tendunt, imò nil putrere neque generari potest noui, nisi præcedat aciditas) & tunc etiam coagulatur, serumque separatur, quod occultum gerit alcali volatile, cuius ratione refrigerat, aluumque subducit, distillatum vero nil horum, sed opinione potius quam ratione propinatur : & non secus se habet quam succus rosarum expressus, qui aluum soluit, aqua vero distillata non: quia plurimis odore grata, & intima consolatur, ideo inter cordialia enumeratur.

Acidum & alcal in lacte.

Ambæ hæ facultates in lacte sano & integro latent occultæ, ideoque occultum etiam falsum in lacte conficiunt, & est causa qua sal

cuius-

Salsa lac non constringunt.

cuiuscunque sit generis aut naturale, aut artificiale, lacti noxiam non adfert : imo ipse mercurius sublimatus compositus ex acidis mineralibus supra dictis, vitriolo nimirum nitro & sale, quorum acidum ab argento vivo vt alcali absorptum in excellens salsum mutatur, lacti nullum damnum infert. Hinc patet, salsa quidem attenuare mucilaginosa composita, acida vero licet occulta dissoluere res, & vbique tam in macro quam microcosmo per fermentationis actum in neutra transire.

Calculum resoluit, & componit.

Cap. 14.

DIxi præcedente capitulo, perceptibile, vel manifestè acidum extra stomachum esse morbosum, hancque assertionem calculi compositio docet, quem pro maiore lumine mechanice resoluam & iterum componam.

calculi analysis

Accipe calculum vesica excisum vel sponte renibus elapsum drachmæ vnius vel alterius pondere, perinde est, hunc inde vitreæ retortæ nouæ ac mundæ (calculus non fit in puluerem contritus, sed

ea

ea magnitudine, vt in retortæ col-
lo non hæreat) retortam in arena
locato, cui appone receptaculum
mundum ac nouum, vrge mode-
rato igne, sic primo extillabit alcali
simile alcali vrinæ, nullius tamen
odoris, & paulo post sublimatur
siccior pars, quæ retortæ collo ad-
hærebit, ambos spiritus liquidum
scil. & solidum misce, ac diligenter
vasculo vitreo cera obturato ser-
ua, alias in aperto in auras fugax
abiret, de quo Hippoc. de diæt. *se-
orsim neque sibi, neque vlli alteri
sufficiens est.*

In frigefacta retorta reperies
calculi frustula eadem forma, qua
posita fuerint, adeò tamen leuia
spongiosa & friabilia, vt si digito
leuiter saltem tetigeris in puluе-
rem concidant, sicut cadauera in
subterranea Roma: Quibus fru-
stulis integris si rursus affuderis
abstractum & reseruatum alcali,
corpus pristinum non assumunt,
eò quod proprium acidum coagu-
latorem inuisibilem, quem alibi
RECTOREM vocaui, amiserint,
vt in salis tartari examine mecha-
nicè etiam demonstraui: at hu-
mecta spongiosam materiam in re-
torta restitantem cum spiritu vi-
trioli rectificato & omni aqueo

hu-

humido priuo , ſtatimque alcali affunde , ſic eodem momento illicò coagulatur calculus ſimilis illi , quem in examen traxiſti , non quod ſpiritus vitrioli ſit calculi faber, ſed quod ſine acido calculos non coagulari , oſtendere volui viſibili argumento , niſi alcali, inquam, in dicto cadauere reperiat acidum ſpecificum ,quod illud liget , aut vinciat, ſimul concordent ait magiſter, calculus coagulari nequit , ſolum enim non perſiſtit , ſed iuxta eius naturam in auras auolat: *ſeorſim enim neque ſibi, neque vlli alteri ſufficere* docuit Magiſter .

Hinc diſcitur , quod calculus non coagulatur , neque in veſica , neque in renibus, niſi ab vrinæ alcali , aut alcali loci, & particulari acido indebite, inpertinenter , aut per errorem ibidem degenerante , & ſe immiſcente , ideo neceſſario in maſſam coeunt , & coagulantur , vt vbique in amborum coniunctione oſtenſum eſt , & quicquid non procul recedens ab eorum natura, illud apprehendunt atque ſecum coagulant , vt de calce ſoluta & coagulata ſupra dixi, & experientia firmat : hinc calculi ruffi coagulati ſunt vna cum pau-

culo

culo ſanguine ibidem ex ęroſa vena ab acido loci defluente, ſuntque ideo friabiliores, alij candidiores, eo quod mucilaginem aſſociatam habeant, & propterea duriores. Hoc eſt quod admiratur ſenex & peritiſſimus chimiſta Hippocrates lib. 1. de diæta. *Hæc ita fiunt per diuinam neceſſitatem, neſciunt tamen quid faciunt: vnumquodque fatum deſtinatam explet.* Id ſonat ambos dictos ſpiritus aut facultates in quocunque loco coniunctas neceſſario concreſcere, & coagulari, at ſeiunctas in natura nihil efficere, cum perſiſtere nequeant *ideo neque ſibi, neque alijs ſufficientes eſſe.* Acidum itàque manifeſtum extra ſtomachum in quocunque loco extiterit, morboſum & naturæ humanæ odioſum eſt.

Hæc doctrina Senis eſt veriſſima, quotidie enim in praxi obſeruantur calculi in omnibus corporis vacuitatibus concreſcere, quocunque acidum per errorem cum alcali concurrerit, vt in pulmonibus, in iecore, vena porta, vreteribus, inteſtino colo, in bilis quoque veſicula: contra acutiſſimum Galenum, qui docet: *lapidem in veſica & renibus duntaxat à calore naſci,*

nasci, lib 1. de locis affectis. Calculus itaque omnium animalium (de quo hic sermo) non habet in sua compositione nisi acidum coagulatorem & alcali ambo volatilia, vt & sanguinem aut mucilaginem. Cum vero in vesica fellea coagulatur, apprehendit loci succum ibidem repertum, & amarescit, estque illud, quod voluit *magister lib.* 1. *de diæta Accedentibus illis huc, his vero illuc, & inter se permixtis*. &c.

Histricis l apis

Hinc erudimur quantum valere possit in morbis periculosis aqua lapidi porcino affusa in felle histricis inuento? quem tamen summis laudibus extollunt medicinæ instrumenta ignorantes, mirum autem quod hunc lapidem vt igneum non timeant, cum â felle amarescat, quod hactenus non animaduerterunt. Sed huius lapidis ablutio si quicquam prodesset, profecto vnica fellis guttula cuiuscumque viliſſimi pisciculi multo præstantior esset, quam 20. lapillorum ablutiones, cò quod piscis sicut de Histrice dicitur, nunquam ægrotat. Susurrantes audio, si lapis præter amarorem alias vires non obtinet, quare hunc ægrotis oblatum probo? Respondeo cum

ma-

magistro, cum nimirum in acutis non sit certa prædictio, ideo si ab alijs suggestum ratione, experientia,& autoritate reijcerem, & æger moreretur, viliorem me medicum terram nunquam, & nusquam esse passuram.

Ex coagulatione itaque calculi nunc elucet quid lithontribon, cantharides, sanguis leporis, vulpis, & similia in lithiasi profecerint hactenus?

Propterea rectè sentit Paracelsus calculum (& nodosã podagrã) instar tartari coagulari binis facultatibus iuxta Hippocratis doctrinam ACIDO nimirum & ALCALI, secumque coagulare feces quasdam ibidem casu repertas: *Et Galenus lib. 7. Method.* contra se sucsque testatur, *cognita causa facilè esse remedium inuenire*: Sed quicquid lapidum cancrorum, iudaici, silicum, ciprinorum, percarum & similium puluere tenus, vel aceto saltem aut imaginario veneris spiritu solutorum ad calculum per os sumitur, combibit quidem coaguli antecedentem causam id est acidum errans, quod ostendi, coagulatum autem calculum non minuit.

Sic etiam salsa, pro acida parte

sui

sui impediunt quidem calculi concretionem, quatenus alcali vrinæ absumunt & absorbent, ita vt errans acidum in corpore non inueniat alcali, quo cum se con. stringere & coagulare possit, ipsum tamen concretum calculum salsa non dissoluunt.

Nihil naturalius esse docent sapientes, quam solui rem aliquam per id, à quo suum habet componi.

Quod autem sal commune seu marinum vrinæ alcali & reliqua alcalia animalium in se combibat & absorbeat, supra in salis armoniaci præparatione ostendi, & nunc alia mechanica demonstrabo.

Notum est, quod carnes quorumcunque sint animalium conseruantur ad tempus communi sale: paucis abinde diebus in liquorem salsum sanguineum defluente hunc liquorem coque & despuma, huius libram circiter inde retortæ vitreæ & blando igne omne humidum euoca, vltimo obrue retortam arena; & ignem auge, tunc eleuabitur in retortæ collum alcali carnis volatile, vrinæ alcali admodum simile, quod sal commune rationæ suæ aciditatis ex carne attraxit & absorpsit, sola maceratione paucorum dierum. Eodem modo sal, quod in cibis comedimus, quotidie absumere &

com-

combibere ſuperfluum alcali in cauitatibus ſeu ventriculis (vt ait Hippoc.) hinc inde collectis tranſpirationi ineptum, neceſſe eſt, & ratio ſuadet; imo & experientia rerum magiſtra id confirmat: ex vrina enim facili methodo ſublimatur alcali, & ſal maris ſicuti comeſtũ manet in fundo eadem via, vt iam de ſalſo carnis liquore oſtendi, qui per coagulationem & ſolutionem in purum ſal marinum reduci poteſt, vt non fine ratione ab Helmonte ſalium ſummum apelletur, quia nunquam tranſmutatur, ſed vbique conſtans permanet. Vnde colligere licet, quod ſal mortalibus datum, ſit tanquam neceſſarium ſanitatis & vitæ ſuſtentaculum: quare Baſilius hoc ſal neceſſarium aroma vocauit.

Salis dignitas

Ex dictis & oſtenſis nunc liquet mechanica neceſſitate, quod acidum naturale & digeſtionibus præſidens in ſolo habitat primario ſtomacho ſcil. in reliquis autem viſceribus per errorem aut lapſum aut ibidem degeneratum continuo morboſum fieri, vnde magiſter de medicinis purgantibus: Acidos cibos ſi quis citra delectum ac inconſideratè exhibeat, nihil commodi perficiet.

Cal-

Calculus ergò non dissoluitur nisi medio sapore inter acidum & alcali, eo quod is sapor mutatur in vrinam integris viribus, intimis gratus, vt dictum est, debetque esse subtilis, adeo vt libere cuncta peruadat. Hanc soluendi methodum voca à contrario, vel a simili non errabis, *per similia enim morbus oritur & per similia oblata ex morbis sanatur, sanxiuit olim Hippocrates de locis in Homine.* Alcali enim si trahit acidum, seu acidum si destruit alcali à simili & contrario eiusmodi actio perpetuò procedit: Ecquis alius cuius vis sectæ quam Hippocrat. hunc nodum nobis dissolueret? Hippocratem itaque in medicina directorem, & in reliquo vitæ cursu egregium præceptorem non sine causa commendat nobis Galenus ad Glauconem.

Magnetica vi id contingit

Alibi ostendi, Aurum, Antimonium &c. quia pinguia & sulphurea ab acidis non dissolui sed solummodo à salsis: Sic etiam in calculum quia coagulatum cum fecibus, quæ pingues atque sulphureæ sunt, ob id acida vulgaria agere nequeunt. At spiritus salis marini vltimo reuerberij igne expulsus qui neque pure acidus sed

salsus

salsus quodammodo existit, hic, inquam, non solum aurum, & antimonium, sed etiam calculum in vitro dissoluit; quod nullus alius distillatus spiritus, quod sciam efficit. At calculosi, vt plurimum incurij negligunt in principio remedia, donec calculus organa continuo metu eroserit, & inflammarit, ideo impossibile est, dictum salis spiritum illis propinare, qui cum salsus sit, organa erosa pertranseundo vrinam solito mordaciorem facit, quare in hoc statu nil nisi insipida alcalia, quæ acida loci refrænare possint, adhibenda, vt lapidum supra nominatorum pulueres, atque strutionum ouorum cortices, mucilaginosa & oleosa omnia, quæ subindè cum cicerum decocto sunt propinanda, inter omnia tamen nil promptius quam nymfeæ semen deprehendi, quod non solum vreterum contracturam relaxat, sed insuper dolorem admirabiliter placat.

Calculus puluere tenus assumptus calculũ dissoluere potest à Paracelso ludus vocatur

Dissolui olim strutiouim ouorum cortices in supradicto salis spiritu, huncque peregrini saporis liquorem multoties in parua dosi ingenti cum fructu non solum calculosis, sed etiam hydropicis propinaui.

Generosus eques septuagenarius calculosus, atque podagricus vtebatur sequenti fętidissimo oleo, quod tamen in secretis habuit. Rę olei iuniperi, Terebinti ana dr i. succini, & seminis petroselini ana vnc. ſ.

Hoc affundebat super myrrhæ vnc. ij. mastiches & aloes ana vnc j. & sulphuris drach. ij. pulueriżata rursus ex retorta in arenam posita distillabat, in extillatum infundebat margar. præp. dr. vi. croci drach. iij. cubebar drach ij.

De hoc oleo de tertio in tertiũ diem in cicerum decocto sumebat 6. ad xij. guttas: calculos vidi ejectos per plurimos cicerum magnitudine, & sine vllo incommodo, vt ipse affirmabat.

Sic vidimus in hydrope & vrinæ penuria non sine minore fætore sed cum fructu bibi quotidie infusum spiritum vini ex rafani taleolis. Vt & in urinæ totali suppressione rafanum contusum alligari sub axilis, & subter genubus bono successu.

Est & specificum remedium vitriolatum, quod iunioribus calculum vesicæ plane tollit sine recidiua, eodem remedio sanatur et ã Astma perfectè, vt & Epilepsia ex

infe-

inferis ortum ducentia.

Res inaudita & admirabilis tamen antiquissima.

Cap. 15.

OStendi in stomacho acidum, ostendi etiam calculum, vrinam sudorem & sanguinem, carnēq; salsa esse: sic etiam ostendi, quomodo salsus sapor ab alcali fixo diuidatur, vt nimirum alcalia volatilia ab acido liberentur. Nunc meum erit demonstrare, quomodo vrina sudor sanguis &c. salsum saporem acquirant?

Alimenta omnia, & quicquid nutrit, parum habent acidi, & plurimum alcali volatilis, tantum scil. acidi vt alcali colligat, ne euanescat (*sibi enim soli sufficiens non est*) in dictum alcali agit stomachi aciditas, fitque salsus succus, qui eodem opere impressus vitali specifico caractere illius animalis vocatur chilus: hìc non transit meseraica, imò non admittitur nisi salsum saporem (id est maturum) induat, alias fieret intimis odiosus atque molestus, adeoque stomachi aciditas viuificat chilum, vt nutritioni fiat aptus: Hinc Hippoc.

Sic cibus in stomacho fomentum suscipit introait Lukius in Testamento.

Stomachi dotes.

de humoribus: *Vt in animantibus ſtomachus alit, calefacit, refrigerat ſic in vegetabilibus terra*. Id ſonat, ſtomachum eſſe omnium actionum præſidem, quæ in corpore contingunt ſolius acidi vitalis gratia ibidem latentis.

Vrina ſanorum ſalſa.

Potatorum & helluonum vrinam (propter copiam potus, quem ingurgitant, iningunt ſingulis horis, præſertim à vino Rhenano aquoſo) non exiſtimo per omnes venarum ductus tranſire, alias tincta decurreret, huiuſmodi vrina colore licet aquæ ſimplicis ſimilis, attamen ſalſa eſt ſicut illa, quæ tincta à moderato potu generatur, quod probat lixiuium alcalizatum, vt de ſudore oſtendi.

Vrina morientium caret ſale.

E contra morientes licet paucum atque tinctum mingant, ſalſedine tamen omnino caret eorum vrina (præter commune ſal, ſi eius quid in cibis aſſumpſerint) neceſſe eſt itaque ſalſum generari debere ab impreſſione acidi vitalis in ſtomacho ſedentis, quod morientes deſerit paulatim.

Hac ex obſeruatione luce meridiana clarius patet, vitale inſtrumentum in ſanis, quo alimentum imprimitur ac veluti balſamatur, priuſquam pyloro, elabitur, ne putre-

treſcat, vt dixi ex Hippoc. eſſe ACIDVM, quo cum in *ipſo ſtomacho chilus* (ouum aut ſeminis granum repreſentans) debet ſalſus fieri. Vnico verbo, ex acido ſtomachi & alimento fit ſalſus chilus, ſalſa vrina, etiam in ijs, qui in Alpibus ſolo lacte viuunt nunquam ſal degustantes) ſalſus ſudor, ſanguis carnes & oſſa, imò ipſa alui excrementa: Quorum tamen alcali licet centies rectificaretur, paucis abindè horis iterum induit fetorem priſtinum fermenti loci vel occulti acidi ratione in cæco inteſtino latentis. Vnde verificantur quæ cap. præcedente dixi, quod alcali cuiuſcunque rei habeat, conſeruetque in ſe occultum acidum ſenſibus imperceptibile totius animalis vel partis, ex qua deſumitur: Quare Paracelſus antiquiſſima Hippocratica ſcientia illuminatus liquorem pro calculo ſoluendo, ludo ſpecificat propter ſymbolum, vel propter loci fermentum, id quod nobis reuelare licet.

Protochimicus habitat in ſtomacho.

Salia conſeruare proprietatem rei ex qua deſumpta ſunt docet Geber.

Cum vero ſtomachi acidum ità potens ſit, vt alimenti alcali ſuperet, & in ſalſum ambo non tranſmutentur, aciditate caſu intro recepta & ad ſanguinem perreptante, ſtatim fiunt febres pleuritides,

ſanguis enim tunc temporis em ſ-ſus in grumos concreſcit, eò quod ſuperans acidum alcali cogit non ſecus quam acetum lac, vt ſuo loco oſtendi, coagulat: Hoc in caſu veteres noſtri indagarunt pleuritidis ſpecifica remedia, ſtomacho familiariſſima, & quæ abundant alcali volatili, quo acidum errans confeſtim abſumere poſſent: ex illorum claſſe ſunt ſanguis hirci, ſuccus cichorei ſilueſtris, priapus cerui vel tauri, ſemina carduorum, & ſimilia.

Pleuritidis remedia.

Non omittendus ſpiritus vini ſaturatus camphora & croci tinctura, cuius 20. plus minus guttis in vncijs duabus olei lini recenter expreſſi datis indubitate ſanantur omnes pleuritici, imò & quos anima iam iam expirare timebatur. Suntqui etiam in ſyr. florum papau. erratici, vel oleo amygdalino propinant, ſed ol. lini ſpem nunquam fefellit, etiam ſanguine non euacuato, camfora nimirum eſt alcali volatile, quod ſtatim acidum putrefactiuum & erodens abſorbet, vt ſuo loco de camfora dicturus ſum. Vnica ergo guttula acidi in ſanguinem ſi perreptat, ſtatim morbus in promptu eſt, vt mechanice patuit.

Vn-

Vnde liquet augustissimum punctum, in quo sanitas consistit, esque istud punctum Galeni temperamentum ad iustitiam vel ad pondus *lib.* 1. *de temperamentis* quod absque Hippocratica doctrina potius imaginamur, quam quod reuera existat. Hinc Hippoc. *Corpora ad summum vigorem progressa non persistunt, sed velut aqua lance librata in contrarium ruunt.*

Instrumentum itaque vitale, aut seminalis virtus (voca vt lubet) omnibus tribus regnis imò eorum particulis & musculis inest, speciale scil. fermentum acidum, quod stomachomanifeste, reliquis autem particulis omnibus occultè inhabitat, attestante id Hippoc. lib. de arte : *Homo* inquit *non habet vnum ventriculum sed plures, & omnes musculi suum ventriculum habent.* Ventriculi autem proprietas est in aliud ens transmutare duarum facultatum ope, acido nimirum innato, & alcali acquisito, sic etiam intelligendum hoc loco iubet meus Hippoc. inquiens lib. 1. de diæta. *Secant homines lignum per serram, alter trahit, alter protrudit, sic & hominis natura.* Acidum itaque dictum, tam occul-

tum quam manifestum in ventriculis, assumens alcali, quod alimenti modo illabitur, trahit & trahitur, idemque facit vtrumque: & quicquid eorum naturæ non repugnat, cum ijs coagulatur, crescit in molem, quæ actio vulgariter nutritio: magistro vero NATVRALIS LABOR dicitur lib. 1. de diæta. *Homo* inquit *sanus esse non potest, nisi etiam laboret: oportet autem, velut par est, Medicum laborum vim pernoscere, tum NATVRALIVM, tum eorum, qui per vim fiunt & qui ex ipsis carnes in augmentum præparant:* vt de sapone, vitro & calce rudibus exemplis Hippoc. auctoritate narraui.

Naturalis labor, nutritio est Hippocrati.

Sed cum vsitatæ dictiones Hippocratis obscuritatem breuitate præseferant, in subsequentibus capitulis copiosius clariusque proponentur, dum particulatim resecabimus, quæ hìc vniuersim proposuimus, quibus cognosces *naturam in omni re similem* vt docet cum Magistro & Doctore meo in Aureo carmine venerabilis Pytagoras.

Cum itaque in stomacho omne ingestum in salsum volatile transmutari debeat, chilus autem propter

ter errorem vel intus genitum, vel ab extra aduentitium, vel nimis, vel minus acescat, vt in potatoribus vidimus, qui assumpta quandoque per vomitum reijciunt acidum redolentia, & non proportionatur, tunc fit alimoniæ & subsequentibus ventriculis ineptus, & importuna aciditate per meseraica perreptante, tunc totum corpus inæqualiter calet, & quoniam alimentum disproportionatum est, fieri etiam ineptum exhalationi est necesse. *Necessarium est* docet Magister præcitato libro, *quæ ab ipso secernuntur ac producuntur dissimilia fieri* &c. Vnde ex vsu dicimus poros esse obstructos, ideoque transpiratione prohibita, necessario sequi febrim vel morbum. Hinc omnis morbus iuxta Hippocrat. de Natura hominis consistit generaliter vel in materia coagulata vel soluta magis vel minus, differtque iuxta qualitatem saporum, quorum numerum infinitum recenset de veteri medicina & in 6. Aphor. 1. *Ructum acidum, qui prius non erat, nidorosis superuenientem, bonum pronunciare*: Quod sonat, non in omni morbo soluto ex.gr. alui fluxu totaliter deesse stomacho acidum vi-

Si importunè, & violenter cogatur, omni successu priuabitur Hip. de diæta.

Coagulata soluere, & soluta coagulare in his duobus consistit medendi methodus Hippocr.

tale fermentum, sed quandoque degenerare, & salis erodentis naturam induere, stomachi pylorum stimulare, atque sic *concreta soluere*. Ideoque eiusmodi fluxus solo lacte superantur, eo quod lac facilime salsis commiscetur (vt supra de lacte mechanice ostendi) visque erosiua eluitur, & sic *soluta rursus coagulari* Magistri sensus est. Vnde sequitur, si proportionatum acidum & alcali cum debito calore omnibus in ventriculis conueniant *concordem* ait magister de dicta *concordi adhærere ac assidere sine pugna & dissidio*: NATVRALEM LABOREM perfici, & carnes in augmentum crescere vocaturq; à Galeno hæc actio tẽperamentum ad iustitiam: Pariformiter quoque perficitur & *coagulatur* smegma, quod & ipsum si quandoque disproportionatur, fit crudum atque morbosum, debetque suo simili *resolui*, ac rursum suo contrario, vt suo loco ostendi, ad sanitatem reduci, recoqui, & in salsum *coagulari*.

Hæc pro salium volatilium ortu & generatione, in animalium familia ad hanc rem spectantia indigitasse sufficiant, nisi quis obiicere vellet, quod nobis falsa co-

me-

medentibus exinde fieri ſalſa volatilia, quod tamen ſupra impoſſibile oſtendi ratione ſalis conſtantiſſimæ naturæ: cum ſal ſicut comeditur, ita reperitur in vrina, forma atque natura immutata citra que vllam ſui alterationem, quod cuicunque facilime experiri licet, ex vrinæ nimirum inſpiſſatione, calcinatione, ſolutione, & coagulatione reperitur ſal granulatum & purum, ſicut in culina quotidie vtimur.

Viuunt etiam homines in alpibus ex ſimplici lacte, quorum tamen vrina acido & alcali non caret, & licet eius ſal in ſalis forma concreſcat, non tamen granulatur, vt ſal marinum, ſed cubiforme, neque eſt in igne conſtans, ſed leui calore fugit ab igne, vt experientia declarat.

Generatio vnius alterius deſtructio. Cap. 16.

OStendi ex ſudore, vrina, ſanguine, carnibus &c. modum alcali eliciendi, dixi etiam, quod alcali in commeſtibilibus in ſtomacho in ſalſum volatile mutari debeat, ſicut in ſubſequentibus ventriculis omnibus, quorum nu-

merus multiplex esse confirmatur Hippoc. lib. de arte, cumque istud falsum pensum suum perfecerit tunc simul *cum dissidente*, *aut pugnante*, *ait Magister de dicta* id est cum vnctuoso excremento transpirat, & in elementa abripitur, non secus quam reliqua omnia sublunaria, quorum exempla dedi supra de fixo sale tartari, oleo, sapone &c. quæ postquam per artem in sallum perfectum reducta fuerint, ac ità vlui inseruiuerint in aquam & terram rursus redeunt; quæ tamen generatio & destructio manifestius apparebit.

Bibatur, vel leuiter voluatur in ore tantillum vitrioli martis (cuius præparationem Tyrocinii scriptores luculenter docent) & paruo temporis spatio nigrescit lingua, ita vt nigro vestita videatur holoserico, cuius quia pori semper turgent exhalationibus occulte salsis, quæ vel cum saliua permiscentur, vel in auras abripiuntur. Ideo vitrioli martis acidi-tas statim atque arripit salsum in lingua, tũc diuiditur & alcali saliue bibit acidum vitrioli, colcotar ferri cadit in linguæ poros, his inhæret, linguamque nigricantem reddit.

Ne autem credas, me tibi fabu-

las

las narrasse, en rursus ad oculaꝛem demonstrationem accedo.

Dissolue vitriolum martis in aqua limpida, claramque in solutionem guttatim stilla alcali vrinæ, vel sudoris, quæ cum salivæ alcali idem sunt, in momento colcotar ferri cadit in nigrum fundum, quem linguæ hærentem ostendi.

Sic cuncta alcalia diuerso tamen colore vitriolum præcipitant, atque in salia à priore diuersa commutant, vt in Tartaro vitriolato manifestaui, & nunc paucis ostendam.

Alcali.	Chelidoniæ.	præcipitat vitriolũ martis solutũ in fundum coloris.	Flaui.
	Lauendulæ.		Viridis.
	Absintij.		Citrinantis.
	Rosmarini.		Obscurioris.
	Tartari.		Atri:
	Sanguinis.		virid:obscuri
	Viperinum.		virid:marini

Sal stipitum fabarum in flauedinem illud conturbat, & post horæ quietem ocra ex imo eleuatur.

Sal commune vt perfectissimum

mum ſalium, in quo aciditas præ-
ualet, miſcetur cum vitriolo, hoc-
que non deſtruit.

Vt neque ☿ ſublimatus, qui eſt ſal artificiale, vt & acida quæque vitriolum non turbant.

Sola itaque alcalia vitriolum præcipitant in varij coloris fundos, qui tamen omnes in atrum deflectunt, & quia fixa alcalia in animali viuenti non reperiuntur, erunt itaque aſcalia volatilia, quæ in viuis vitriolum in obſcurum ſeu nigrum præcipitant colorem, hæcque indeſinenter ſub ſalina forma, poſtquam vſui inſeruierint, è nobis continue tranſpirant, exhalantque, docente id Magiſtro de morbis popularibus.

Quam diu inquit *viuitur, hominis totum corpus eſt expirabile, & conſpirabile*, & quicquid expirat occulte falſum eſſe docet mechanica ſupra ad oculum demonſtrata, illud autem falſum non ſolum ad externum corporis habitum euaporat, ſed maior pars ad inteſtina procumbit, quod ſic probatur.

Bibito vitriolum martis in aqua ſolutum, & videbis alui excrementa vel nigra vel viridia &c. tincta eodem modo ab alcali di-

uerſo

uerſo præcipitata, vt in tabella paulo ante mechanice oſtendi. *Similiprorſus modo operatur hominis natura, cum qua omnes artes omniaque artificia communicant:* docet *Hippoc. de diæta*. Sed in externo corporis habitu vitriolum ſolutum non præcipitatur ab effluuijs ſalſis, ad inteſtina itaque maior erit confluxus.

Vrina vero non tingitur nigra à vitrioli martis vſu: quia colcotar præcipitatur, priuſquam liquor ad meſaraica rapiatur, ita vt de neceſſitate per inteſtina fluere cogatur.

Si itaque ad inteſtina confluit excrementorum maxima pars à natura in exilium proſcripta, & aliquando per errorem à vinculis coagulationum in locis indebitis detinentur illa, vel vt cum Fernelio loquar, in prima corporis regione, neceſſe eſt omnino, vt medicamento ſoluente ad exitum promoueantut: quare mihi non videtur, omne ſolutiuum medicamentum in omnibus morbis reprobandum vel abdicandum, vt quidam exiſtimarunt: *neque ad conualeſcentiam* vt credit practicorum medicorum maior pars. *Sola ſatis ſunt* vt habet Hippoc. lib. de arte.

Purgantia quando ad hibenda.

Nunc

Nunc ad acidula vitriolata, quæ ab indigentibus potanda sunt in ipsa rosionis actione, id est hauriendæ sunt aquæ ab ipso viuifico fonte, nam si paululum defluxerint, tunc actio cessat, spiritus acidus à ferro immaturo absorptus fatiscit, & cum soluto præcipitatur in ocram, quæ non obscurum (cum ab alcali non sit præcipitatum) sed flaueſcentem fundum exhibet, sicut omni vitriolo ferrum ferenti contingit.

Fons autem licet in magna copia potaretur, à stomacho tamen auide abripitur, & tunc alcali ex mesenterii morbosis glandulis confestim, & quasi magnetica vi per poros (stante perspirabilitate Hippoc.) ad acidum fontem in stomachum confluit, ibidem colcotar præcipitatur in nigri vel viridis &c. coloris fundum iuxta ibidem latentis alcali morbosi seminalem proprietatem, vt in tabella ostendi.

Oppilatio quid?

Quando vero glandulæ non alcali, sed aciditate morbosa turgent, vt in Hypochondriacis, hæc similiter ruit ad ferrum immaturum, sicut acida quæque, & tum cadit colcotar nigri coloris, quod alui excrementa testantur. Notandum

dum autem, quod acidulæ diaphragma non transcendunt, ideo morbis thoracis ac pectoris nisi ab inferis foueantur, nullo modo conferunt.

Medicus canonicæ sectæ litigandi instrumentis ab Aristotile diues, Nobili patritio vibis Hypochondriaco ad portandum curabat paucis abhinc annis fontem ferri venam rodentem, ex tridentino agro, qui spiritum rodentem expirare timens, iussit fonte implctis vitreis lagenis longo collo oleum super addi, osculumque cum cera obsignari, & desuper vesicam bouinam ligari, succutiebatque togam gaudens quod subtili argumentatione fontis spiritum irretiuisset, quem vt spiritum vini considerabat (ideo exclamat audax at ingeniosus Helmont tractatu de catharri deliramentis. Rarum esse Medicum in Europa) Hic si Hippocraticam veram scolã coluisset, & naturæ librum versasset, non tam turpiter lapsus esset, *vt neque medicina omnium artium vilissima æstimaretur Hipp. de lege*: cognouisset, inquam, acidum non expirare, sed ab actione in ferrum tandem deficere, neque tunc exhalare, sed sub forma fecis

ambo

ambo fundum petere, quem ochram appellant.

Claudin. de ingressu ad infirmos de natura aquarum.

Non satis quoque mirári possum ostentatorum quorundam garrulorum nugas, qui fontem distillare & ex fundo hariolari eadem stupiditate apud ignaros promittunt. Sed diuites sic dimittuntur inanes.

Spadana est multo acidior, & licet roserit venam ferri, illi super est tamen quædam aciditas, propterea se asportari aliorsum permittit.

Huius fontis fama per celebris mouebat ante decennium circiter Nobilem Vicentinum, vt curiosè fontis naturam propriæ sanitatis ratione perquireret, cui breuiter proprietates, & quibus morbis conferret, descripsi, tunc temporis cum sereniſſimo Georgio Guilielmo Duce Brunsuico Luneburgensi de hinc iter in Germaniam inferiorem instituí. Nobilis domum reuersus forte retulit Ciuitatis medico, quæ de fonte diximus: hìc longam exarabat epistolam sub forma consilij ad clarissimum ac præstantissimum virum Dominum Theodorum konerdingium doctiſſimum Ducis Archiatrum, quam tamẽ apertam

Parum firmamenti & virium habet falsitas.

dire-

direxit ad manus ipsius Dicis ac in margine positum erat nomen meum vt intuenti statim se offerret: Legens Dux indignatus contra hunc Malã Cretam: Nostin inquit huius epistolæ scriptorem iniquum? Quod cum negauissem: bonum, inquit, omen, quod à vulgo contemneris, & conuitijs lacerari: Legito inquit ac porrige Domino Konerdingio, vt & illi scriptor innotescat. Incomparabilis Princeps calumniatori aures non præbuit: sed ac si nunquam legisset, se gessit. Totum autem folium nil nisi conuitia, & calumnias continebat, me accusans, quod nouam Philosophiam introducerem, quæ tamen cum nil aliud nisi malignum animum & stupidam ignorantiam manifestent, redierunt ad ortum. Sed ad rem.

Semper præclari & sapientis hominis esse iudicarunt antiqui imperitorum calumnias magno animo parui facere.

Quemadmodum vitriolum & aquæ omnes, quæ ferrum solutum continent præcipitantur per alcali in obscure nigrum fundum: sic & ipse vitrioli spiritus acidissimus vt vt rectificatus metalli tamen immaturi liquamen continet, quod probat alcali instillatio, statim enim istud liquamen, vt colcotar in fundum obscurum cadit, supernatans vero clarus li-

quor

quor coagulatur in Tartarum vitriolatum, vt ſupra oſtendi ſuo loco.

Quapropter qui vitrioli ſpiritu in dentibus dealbandis vtuntur, valde errant, roborat quidem debiles gingiuas, ſed dentes inficit tenaciſſima flauedine, ſicut vitriolum ipſum hos nigricantes reddit propter colcotar, quod alcali manifeſtat: ratio eſt, quod indeſinenter ac neceſſario aliquid è nobis exhalat madoris ſpecie alcali repletum, quod mechanice cap. ſuo oſtendi, idem expirans alcali etiam circa dentium alueolos colcotar ex dicto ſpiritu ſeparat, quod dentibus firmiſſime adhæret, eoſque flauos reddit. Quare ſciant, qui munditiei, vt decet, ſtudent ad id præſtare ſalis ſpiritus, in momento enim vnicoque fricta dentes candidiſſimos efficit. Ita etiam eburneæ imagines vetuſtate defædatæ nitidiſſimæ fieri poſſunt dicto ſalis ſpiritu, ſtatimque aqua abluendum eſt, ne ærugo contrahatur.

Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt. Mart.

Quomodo autem fiat ſpiritus vitrioli, abunde docent Tyrocinii ſcriptores, & nunc omnibus notiſſimum eſt, ille vero qui per 6. dies & noctes continua flamma expellitur, & deinde ex vacua cu-

pella

pella rectificatur, reliquis præferendus est.

Vsum tam internum quam externum docet Angelus Sala admodum eleganter, cui addo ardentes vesicas, quæ aliquando tam virorum quam fæminarum labra oris defœdant, cum in sui ortu prurire incipiunt, si leuiter saltem tetigeris spiritu vitrioli acidissimo licet non rectificato, & quando percipitur morsus simplici aqua ablueris, cessabit progressus illarum, aciditas enim bibit & absumit alcali in labris vrens. *Spir. vitrioli.*

Sic etiam in turpissima capitis furfuratione sine pruritu, nil præstantius quam si humectetur caput semel aut bis cum tantillo spiritu vitrioli rosarum aqua vel alia diluto, vt vix aciditas percipiatur. Cum prutitu vero coniuncta, album recentis oui per concussionem in aquam conuersum, & prurienti loco inunctum celerrime sanat. *Furfuratio capitis*

Ambustorum priusquam vesica eleuetur, statim extinguit ardorem, & deinde aciditas simplici abluitur aqua. Succus autem Cæpæ mirabilis est in hoc casu, vidi puerum, cuius tota facies à puluere pyrio accenso fuit combusta, solo *Ambusta.*

succo

succo cæpæ ad perfectam salutem reduci citra cicatrices.

Spasmus.

Vtimur etiam spiritu vitrioli re. ctificato in spasmo quotidie ad 4. guttulas in appropriata quadam aqua optimo successu. Mercator amicus à spasmo fuit valde tentatus vt quoties somnum capere incipiebat ex conuulsiuis motibus expergiscebatur, cui rustica aperuit hoc amuletum: ducatur *inquit* filum cannabinum à viragine (seu mala fœmina vt dicitur) hoc circumliga nudum corpus, vt os stomachi attingat, alioque filo vtrasque tibias: ex quo nunquam hactenus per plures annos spasmum passus est, quam primum autem deponit filum, statim redit spasmus rationem addere non libet, huius loci enim non est, legatur autem Helmont de magnetica vulnerum curatione.

Sic & pruritus oculorum lucubratoribus valdè molestum malum, extinguitur vnica gutta spir. vitrioli diluta in aquæ simplicis claræ sem vncia, atque oculis bis vel ter instillata.

Phlegma vitrioli.

Phlegma non minus vtilissimum plurimos & præstantissimos vsus habet, à scriptoribus vero neglectum, eius potus plurimum con-

confert omnibus diſſolutis morbis, dyſenteriæ diarrhœæ, ſanguinis ſputo febri coniuncto, etiam podagricis doloribus tam intra quam extra. Sic vlceribus omnibus, vulneribuſq; in petiis tepide applicatum vt & hæmorroidum dolori fædoque inflammatione, tam intus quam extra miro modo, refrigerat enim & dolorem lenit. Sunt qui in ſecreto habent amuletum in hæmorroidum inſolentijs geſtatum, Craſſulæ ſcilicet ſeu fabariæ radicem non ſine fructu. Alii fomentum ex floribus ſambuci inſtituunt, quod miro modo extollunt.

Aridum Colcotar. quod ex aere nihil humidi attraxerit, quod caput mortuum vitrioli inepte vocat ſcriba, etiam infinitos habet & egregios vſus. Cecidit è lecto, fœmina generoſo vino ebria quæ dexterum carpum alliſit ad vrinale de maiolica ſic dicto, illoque ictu amputatis loci venis, ſanguineque copioſe exſiliente animo defecit, & pro mortua attollebatur, non potuit ſiſti ſanguis, niſi dicti capitis mortui affatim applicato puluere & obligato, ſanguis illicò ſtetit, chirurgicis dein remediis ſanata. *Colcotar.*

Eidem

Eidem capiti mortuo seu arido colcotari affunde spiritum vini dephlegmatum, qui cum sit pinguis & sulphureus bibit spatio 24. horarum nescio quid intuisibilis vitrioli sulphuris anodini, fitque remedium apoplecticum excellens.

Apople. Eticum.

Ablutum autem colcotar siue terra vitrioli dulcis in chirurgia infinitos habet vsus, estque basis vnguẽti sclopetarii Fęlicis VVvrzii, modum autem parandi hanc terram studio abscondit, fit autem facilime hoc modo: vitriolum nimirum in sole exficcatum vel Romanum, vel aliud, quod ferro sit diues, inditũ ollæ terreæ cũ suo cooperculo commissuris oblutatis, ponatur ad ignem rotæ, vt paulatim candeat, deinde obrue carbonibus, ac ita permitte in igne, donec non amplius naribus percipias sulphureum odorem, frigefacta olla, reperies vitriolum tuum, vt sanguis rubrum, cui affunde, aquam, & ablue vitriolatum saporem omnem, vsque dum puluis plane insipidus sit, quem exficca, estque terra vitrioli dulcis, quam VVvrzius in secreto habuit, omnibus vlceribus accõmodatum remedium, applicatur diuersimode iuxta indigentiam. Intrat quo-

Vitrioli terra pi- Eloribus gratissima merx.

que

que in Crollij oppodeldoch.

Aquam ablutionis rursus in vitriolum coagulare potes, & ad idem aut ad aliud opus reseruare.

Tantillum vitrioli in phlegmate vel aquæ communis quantitate dilutum, vt dulcem quasi saporem linguæ referat duplicatis petijs lineis exceptum, & tepide secũdum artem, & cum iudicio applicatum ingentia vlcera, & vulnera paruo temporis spatio mundificat, & incarnat.

Vitrioli occasione, pergit reformatoris impostoras detegere.

Cap. 17.

FErrum *seu chalybem*, inquit in Mantissa *nullo alio menstruo quam vitrioli & sulphuris spi. in genuinum vitriolum solui posse.*

Mantissa dicitur inane pondus

Vbi notandum Mantissam Tusca lingua additamentum dici, quod sine vllo vsu est. Sic sane reformatoris Mantissa, in qua nil aliud quam receptula hinc inde excerpta male intellecta, nugas, vana atque inania promissa reperies.

Ferrum dissoluit in spir. vitrioli, & in vitriolum coagulat, quod

ſine iudicio vocat naturale, atque in ſpiritum diſtillari iubet, gratiſſimi ſaporis, ignorans hunc ſpir. nil aliud eſſe, & nil aliud eſſe poſſe, quam eundem vitrioli ſpir. quem affudit, & quem poſt diſtillationem à ferro rectificauit: in hoc labore non ſolum nil acquirit, ſed repetita diſtillatione tandem in aquam inſipidam atque elementalem reuertitur, vt de ſale tartari ſuo loco oſtendi, & ideo alias vires illi adſcribere non audet, quam vulgares, ſcilicet eſſe grati ſaporis: adeoque hìc labor præter impoſturam inutilis eſt, & mantiſſæ nomen confirmat. Tinctoribus vero magno vſui eſſe nunc oſtendam, & hac occaſione etiam ad vegetabilium alcalia paulatim procedam.

Dixi, neque acidum, neque ſalſum, neque vllum alium ſaporem vitriolum deſtruere niſi alcalia: ſed ſuccus ex gallis immaturis coit cum vitriolo in nigrum, quia deſtruit, & aſſumit eius acidum, adeoque hunc ſuccum eſſe ex alcalibus patet.

Atramentum.

Hoc modo fiunt atramenta, & omnes tincturæ nigræ, imò quando vitrioli aciditas gallarum alcali ad ſufficientiam non combibit (quod fit quando ex gallis nimis ma-

maturis pluuiaque ablutis alcali ex pirat , vt omnibus vegetabilib us contingit (ſalſedo enim exhalat in aere exſiccatis, vt ſuo loco) tunc vitrioli aciditas erodit pannos , vt quaſi marcidi fiant, & vulgus claמitat .*la robba e bruggiada nella tinta*.

Sic etiam literæ ſcriptæ atramento ex dictis gallis cocto palleſcunt , quia præualens aciditas vitrioli gallarum debile alcali à pluuia & aere ſemiconſumptum debellat , ſimili prorſus modo : vt acidus ſpiritus quilibet mineralis ſcripturæ oblitus ſtatim nigrum colorem (id eſt alcali) deſtruit & abſumit , quem rurſus aliud alcali potentius reducit.

Criptographiæ fundamentum

Sic ſcribito cum aqua, in qua vitriolum ferreum ſit ſolutum, cumque exaruit, nullum ſcripturæ veſtigium apparebit , obline ſcriptum gallarum ſimplici infuſione , & momento harum alcali acidum bibit , ſcripturamque nigricantem reddit, quæ acido potenti vel aqua forti ſtatim deletur , alcali nimirum ab acido conſumpto .

Rurſus imbue cartam cum alcali fixo, quod iterum abſumit acidum, iterumque apparebit ſcriptura

Ex dictis nunc patet, quod vitriolum non tingit, nisi acidum eius ab alcali quodam sit absumptum.

Vt autem gallarum alcali fiat perfectius, perunge saltem gallas pinguedine, vel oleo quodam, quod in lento cinerum calore cum alcali coeat, relinque ibidem in ollula, donec videris gallas quidem nigriores factas, non autem in carbones redactas, tunc alcali harum erit tingendo promptius & huiusmodi vstarum vncia plus tingit, quam alias libra, imò per se sine vitriolo tingunt, eo quod pinguedo earum alcali per ignis calorem maturauit.

Capillum nigrum tinguut.

Simili alcali volatili & occulto abundant quam plurima vegetabilia, vt semper-viuum maius, saluia, granatorum, atque iuglandium viridium cortices &c. (ficos, antequam maturi fiant, macerant fæminæ in oleo in solis calore, hocque oleo tingunt capillum nigrum) hæc omnia vitrioli acidum absumunt, & ab eo colcotar præcipitant plus minus nigrum iuxta alcali naturam.

Non omittendum, quod magni nominis vir naturæ mysteria anxiè perquireas mirabatur, cum all-

audiuisset, quod domicella ex Gyneceo in aula sumpsisset per os granatorum cortices, qui adstringere vniuersaliter iudicantur, nihilominus illi menses per multum tempus deficientes prouocaue- rant, non secus quam siluestris ruta, seu creticus dictamus &c. cui cum ostendissem copiosum alcali, quo scatent dicti cortices, & etiam mensium obstructionem originē traxisse ex acido morboso, quod alcali corticum absorpserat, mirari desiuit.

Permixta, & discreta alterantur Hipp. de diæta.

Notandum vitriolum artificiale lazureum, quod Cypricum ineptè appellant, cum gallis licet tostis non nigrescere, sed cum corticibus granatorum tingiere in obscure flauum.

Cyprium falsum sit ex cupro.

Fit autem ex cupri bracteis per spiritum vitrioli aut sulphuris: post solutionem in frigido coagulatur in lapillos oblongos, angulares, difficilè resolubiles, ac distillationibus inutiles, nihil enim exprimitur, quam stagma, quod affudisti, sicut est illud, quod reformator ex ferro componere docet in capitis principio, eò quod immaturo sulphure plane destituitur. Hoc cum vrina virideſcit, & cum alcali eiusdem vrinæ precipitatur in fun-

dum lazureum per fusionem in cuprum rediens.

Sic & ærugo (quatenus ex maturo cupro & aceto) non nigrescit cum gallis, sed fit spadicei coloris, sub pace reformatoris scio atque comperio exinde nil nisi acetum distillari posse, cò quod remanens caput mortuum post distillationem in purum cuprum per fusionis ignem reducitur, de quo suo loco plura.

ærugo distillata dat acetum acerrimum.

Vnde liquet, quod neque æs vstum cum tostis gallis nigram tincturam producit, vt Alexius Pedemontanus mulierculis promittit, quo cum tamen se anxiæ torquent his oris ad capillos denigrandos, quicquid enim illiusmodi compositio tingit, solis gallis adscribendum, & non vsto æri.

Alexij secretum.

Vitriolum autem cypricum est vere Hermaphroditicum, & naturalis acidi & ferrei, & cuprei sulphuris ditissimum, ob id semper humidum, & nunquam per se in lapillos concrescit, promptissime ob id cum gallis nigrescit, argumento, quod Veneris, & Martis naturæ sit particeps (vitriolum enim veneris sine Marte cum gallis non nigrescit, vt ostendi). *Ferrum enim & cuprum sanguine & nati-*

hic metaphora de veneris, & martis concubitu non ineptè quadrare videtur.

natiuitate sunt coniuncta, vt mas & fœmina, hoc arcanum, inquit Basilius de vitriolo, *debetis tacere, & tamen notare, plurimum enim interest*. Hoc vitriolum in aqua dissolutum fului est coloris, in illo si dissoluitur æs vstum, vel cupri lamina, vel ferrum antiquū, tunc in lapillos concrescit, fitque vendibile, medicinis tamen inferius.

Album illud de Goslaria, vt & illud de Carinthia participant quidem Martem & Venerem non tamen sunt opulenta immaturo sulphure ferri, ob id admodum pigrè nigrescunt cum gallis: huius soluti guttula cum gallarum succo mixta supra cartam cadens facit iridem varij coloris, postquam exaruit. Istud album nobile est vomitorium, de quo vide Crollium.

Gilla para celsi vomitus mouet faciliores quam viri de vitriolo.

Vitriolum vero Romanum, quod ferro est ditissimum, licet pauper spiritu, seu naturali acido, tingit promptè immaturi ferri ratione

Romanum

Sic vitriolum artificiale, quod fit ex ferri limatura cum spiritu vitrioli, vel sulphuris, eadem promptitudine tingit, & ideo tinctores in defectu vitrioli dulcis, addunt vitriolo mordaci ferri limaturam,

Artificiale vitriolū

quæ plane ab isto mordaci, & humido vitriolo dissoluitur, & sic dulcescit, fitque ad tingendum aptius.

Crocus martis.

Crocus martis (qui fit ex artificiato vitriolo, in cooperto crucibulo ignito, donec rubescat) solutus in salis spiritu, ac digestus cum vini spiritu acquirit aureum colorem, fitque medicamentum nobile in colica, ictero, antiquis oppilationibus hernia &c. Herniarum plures sunt species, nascuntur in hoc affectu plerumque flatus à propria partis indispositione, quorum generatio nisi hoc, aut simili remedio per os assumpto impediatur, nunquam sanatur hernia.

Huius soluti croci martis gutta saltem in sem-vncia decocti, vel extracti gallarum completissimum fit nigrum: effunde liquorem, & aqua clara elue vasculum, hæc ablutio tibi dabit ametisti colorem. Guttula prioris in cartam cadens, post spontaneam exsiccationem edit colores varios, vt pauonis caudam, curiosis oculis valde delectabiles.

Sanguis veneris, & martis.

His periucundis experimentis olim cum non sine fructu insudarem, vidi digitos colore purpureo tinctos, sicut contingit ex auro so-

luto

luto in regia aqua, perſeuerauitque tintura per aliquot dies, hanc Baſilius *ſanguinem veneris & martis* appellat, & non ſine ratione, eandem accuratè obſeruare, & tacere iubet.

Aurum

Aurum aqua regia corroſum, ac in vitrioli formam coagulatum, tingit, vt dixi, digitos purpureo colore, & cum gallarum infuſione fit inſtar ſuccini flaui liquor, quo cum larga manu obline cartam, in qua poſt exſiccationem tinctura lucet vt vernix.

Poterij pul uis.

Si ergo auri, vel prænominati croci martis ſolutio, tingit æqualiter, magnam conuenientiam intrinſecè vt habeant, neceſſe eſt, coniunctis ergo his duobus per colliquationem, fit ſubiectum mirabile, ex quo Poterius ſuum puluerem ſcil. ſulphur metallorum, vel hydroticum, vel aurum diaphoreticum, ſic placuit appellare, præparauit. Cuius actio eſt, non aluum laxare, non vires labefactare, vt Scammonea, Elaterium &c. verum incidendo, ſeparando, atque natiuum calorem adiuuando. Operatur iſtud remedium in nobis Solis inſtar crudos humores coquendo, & ſuperfluos inſenſibiliter exſiccando; ſic fluxiones om-

nes tollit, partibus nobilioribus robur conciliat, ac demum reparat vires, fessaque membra leuat. Videatur de hoc puluere Centur. j Poterij curationum insignium.

Dolore, atque animi mœstitia languentem noui virum, qui post cænam bina auri folia cum borraginis conserua deglutiebat, & breui animum, & somnum cum alacritate, & virium robore recepit.

Priusquam autem per os assumitur, oportet vt splendor per excandescentiam ab auro tollatur, nisi enim hoc fiat, non solum tunc negatur acido, & molli igni in stomacho sedenti ingressus, sed etiam ipsis salsi-acidis, & corrosiuis regalibus aquis.

Hanc Hippocraticæ scientię notitiam, & cognitionem prius addiscere debuisset reformator, priusquam in aurum, tam ludicrè, & iniquè, contra veteres rustico modo debacharetur.

Argentij. Argentum in aqua forti ex nitro, & alumine corrosum à gallarum infuso non mutat naturam: hac mistura si liniatur carta, post biduum quælibet litera nigra argenteo splendenti filo circundata visitur, quod sine alcali non contingit. Hinc rarus ille intelliget,

quare

quare metaphoricè aurum masculum, & argentum fæminam vocarunt veteres nostri: gutta huius soluti, si larga manu in cartam cadit, ducit vltra argenteum filum, aliud castanei coloris, quasi studio ita depictum esset amæno spectaculo.

Scorpionis ictui medetur argentum.

Scorpionis, aut cuiusuis insecti venenosi morsus, aut punctura, licet in tumorem eleuata per lamellam, aut monetam argenteam superligatam statim cedit, vt & tumor, & ardor.

Sunt qui ante tempus deformantur canitie, cuius vitium fœmineo sexui valdè incommodat, possunt autem dictum vitium cælare argento in aqua forti soluto ad satietatem, humefacta scil. scopula setacea, prius in aqua rosarum optima distillata (non distillata enim habens alcali, argentum præcipitat) quam denuo excure, ne humore sit ebria, hæc scopula ita humefacta leuiter apprehendat solutionem argenti, rursusque excutiatur, ne gutta cadat, qua invnge capillos canos, qui non statim nigrescunt, sed postridie, nihilominus die sequente ablui debet caput lixiuio, & sapone, sic pulcherrima inducitur nigredo tres

menſes perdurans . Elapſo dicto tempore repetenda eſt operatio, & toties quoties neceſſitas vrget .

Cauendum eſt in operatione, ne cadat gutta liquoris in faciem, macula enim nigra inuritur vix per 4. dies delebilis . Sin autem caſu ceciderit , ſtatim perungito locum oleo quodam, hoc enim impedit pro parte ſtigma, ne valde penetrare poſſit .

Obſeruandum etiam, ne ſcopula argenteo liquore humefacta capitis cutem attingat , vrit enim & maculas nigras infert, quare tranſuerſi digiti ſpatio cutem ne tangas, liquor enim poſt ablutionem capitis paulatim vſque ad capillorum radicem ſponte ſerpit .

In fuſcum autem colorem capilli tinguntur gallis toſtis cum ſale armoniaco in aq. ſoluto in linimenti formam temperatis , perungitur vbique, & poſt horam abluitur non lixiuio, ſed ſapone .

In Fuluum pariter cum rhabarbaro eodem modo aqua ſalis armoniaci extracto . Poſtea abluendum eſt .

Stannum, & plumbũ Ex ſtanno , & plumbo in ſalis formam cum acidis redactis cum gallarum ſucco , vt & omnibus aliis alcalibus cadit niueus fundus,

id

id est, alcalia combibunt acidum, & metallum petit fundum immutato colore, adeoque non possunt dici vitriola, vt reformator existimat.

Ex stanno, mercurio, sulphure, & sale armoniaco fit aureus color, qui dicitur aurum musaicum, seu scriptorium hoc modo. Ex mercurio, & stanno fit amalgama, istud lauant cum sale, & aqua calida in mortario lapideo cum pistillo ligneo, donec aqua effluat clara. *Aurum scriptorum*

Postea liquefaciunt sulphur, liquato addunt sal armoniacum in puluerem contritum, mouent continue spatula ferrea, donec refrixerit, massam in puluerem conterunt in eodem lapideo mortario, & addunt amalgama, hanc mixturam optime mixtam sublimant in cucurbita vitrea optime lutata nudo igne, vt cinnabaris, ori adaptatur cooperculum ferreum in medio foraminatum, quod stilo ferreo aperiri, & claudi pro exigentia possit, paulatim crescat ignis, & vsque ad brunnitatem incandescat cucurbita, aliquando extrahe clauum, seu stilum, si fumat, perge tali calore, si non, obtura foramen luto, & perge

ge dicto calore ſublimare. Tandem aperi vas, ſi color placet aufer ignem, ſi non, perge per mediam horam donec perfectum acquirat colorem, cooperculum ſit bene lutatum, ne ſpecies euaneſcant.

Ex Ioue nõ fit ſal, vt turba exiſtimat.

Quæ de ſtanno, & plumbo fieri poſſunt remedia ab aliis dicta, & ſcripta ſunt, ea repetere mihi nauſeæ ſunt, vnum ſaltem monendum eos, qui ſal ſaturni diſtillant in ſpiritum & oleum, exiſtimantes ex plumbo hæc prouenire, longe falli, ab aceto enim illa exoriuntur, non ſecus quam alcali tartari aceto impręgnato contingere ſupra oſtendi.

Mercurius

Mercurius cum acidis ſolutus, & recoagulatus, cum dicto gallarum ſucco, ſegniter flaueſcit aurum imitans, quod ab ijs notandum, quorum intereſt.

Memoraui tunc temporis Coſmopolitæ verba, Tractatu de ſulphure: *ex mercurio*, inquit, *omnia perficere poteris, qui habet in ſe ſulphur ſuum proprium bonum ſecundum magis, & minus depuratum, & decoctum à natura*. Quare alcali rari, & excellentis ope, cuius ſupra mentionem feci, mercurium mundificaui in calore ſolis ſub finem menſis Maij. Accidit

vt

vt chirurgus amicus petijt præci-
pitatum, quem Hartmannus in
notis ad Crollium Arcanum Co-
rallinum vocat , sed cum huius
vsum , tam intus, quam ab extra
minimi semper faciens , ideo in
promptu non habui , attamen pe-
titori , satisfacere volens dissolui
prædicti purgati mercurij sem-vn-
ciam in nitri spiritu , in noua vi-
trea , & mundissima retorta. Post
eius dissolutionem vidi in fundo
fecem nigram , vndè indignatus
quasi negligenter omnia inspexis-
sem , commoui retortam , sed sex
tardum motum ostendebat, quare
effudi liquorem , in aliam retor-
tam , puluerem in fundo grauem
ablui, & supra carbone cum fistula
fusoria (vt aiunt) in granum puris-
simi auri colliquaui . Condimen-
tum hoc, sapidum fore saltem pru-
dentibus licet delassatis non du-
bito .

Igitur ex septem metallis in aci-
do solutis ferrum , & argentum
cum gallarum succo tingunt co-
lore nigro , imò argentum etiam
sine gallis , eiusque nigredo appa-
ret , tunc cum iam acidi spiritus
euanuerint . Reliqua metalla licet
soluta , & recoagulata virrioli fa-
cie ludunt, vitrioli tamen actiones

non

non edunt , vt reformator existimat : causam perpende si potes, eam enim scire iniucundum non est.

Vnde liquet, quod sal volatile siue alcali gallarum,corticum granatorum , vel herbarum vulnerariarum non tingunt nigro colore , nisi cum ferro in minerali acido soluto.

Aliud notabile, quod naturalis acidus spiritus purus , non à quoquo acquiri , aut haberi potest , nam distillatus ex vitriolo , & vtrunque rectificatus , nunquam deserit metalli liquamen , neque ab eo præcipitari potest vllo alcali vulgari modo , in his nimirum rursus se vestit nouo corpore , reditque in vitriolum , quod erat , vt suo loco ostendi . Paracelsus tamen quodammodo purum laudat illum prope pagulum Veltin in Heluetia,vt supra dixi

Impostura in Regia pharmac.,

Rerum examen pertransiui , vt Medicinæ Senatui patefiat , quam ignoranter scriba calamum in veteres nostros strinxit , & quam indignè sibi reformatoris titulum arrogauit , qui nescit suum *magisterium seminis Kermes* nil aliud esse , quam terram aluminis , quæ ex ipsis granis metu vacui acidum occul-

occultum ſorpſit, quatenus proprium acidum in alcali tartari perdidit.

Vegetabilium mechanica inſtrumenta oſtendit in genere.

Cap. 18.

VEgetabilia omnia non minus, quam animalia habent inſtrumenta ſua vitalia, quibus vtuntur ad horum incrementum,& propagationem. In ſemine igitur tanquam ouo,vel ſtomacho dormit ſpecificum acidum cum puſillo alcali pro ſui ſuſtentatione: duæ ſcil. facultates IGNIS & AQVA,vt ait Magiſter.

Cum vero in terram proijcitur, tunc humido ſoluitur, & calido excitatur à ſomno, acidum vt igneum, incipit agere in alcali,ſeu aquam, illud Rector caloris ope informat, & ſic inuiſibiliter acidum aſſumit alcali, & alcali viciſſim ſorbet acidum, *in vtramque partem tendunt* fermenti modo: imò non ceſſant, donec curſum præfixum ad fines ſuos abſoluerint, *Spiritus ait* ſenex *alter trahit,alter protrudit* &c.

Fermenti myſterium olim ſtudio occultatũ fuit.

Humidum cuiuſcunque vege-

tabi-

tabilis continet acidum, & alcali, in alijs prædominatur alcali, in alijs acidum, acidum est notissimum, alcali vero hactenus paucis cognitum, quod in expresso vuarum dulci succo vt notissimo ad oculum nunc ostendam, in quo primis quidem diebus RECTOR dormit, sed paulo post admouet mechanica instrumenta, acidum incipit rodere alcali, hoc absorbet acidum, fitque actio, & pugna vehemens, quam à feruendo fermentationem appellamus, & in illa pugna perseuerant, donec acidum vt masculum vicerit alcali, in illa pugna ambæ facultates sapores scilicet, instrumenta mechanica, vel architechonica (voca vt lubet), vel etiam Archeus, calidum innatum &c. patiuntur ingentem cladem, fitque internecio vigorosa acidi ab alcali absorpti, & pessundati, ac tandem fatiscentia ambo cadunt mutuo amplexu in cadauer, (vini respectu) quod Tartarus appellatur. De hoc ait Basilius, *quia se segregauit, sequitur hinc meliorem partem in vino reliquisse.*

Fermentū feruendo eresçit

Tartarum hunc ex retorta si distillaueris, acidum excitatur à calore, & rursus incipit agere in alcali,

cali, illud viciſſim in acidum, fitque noua fermentatio, ob id lentiſſimo igne agendum eſt, & licet recipiens vas vt vt ingens, & maximum, fermentationis tamen incondenſabilis odor (Gas vocat Helmont) percipitur à longè, non ſecus, quam in ipſius vini fermentatione, vicit tandem alcali acidum, illudque plane abſorbet, & ambo pro maiore parte fixantur, quorum RECTOR ſub incondenſabili odore ad ſuum chaos redijt.

Liquor, & oleum in receptaculo ſaturata ſunt alcali volatili egregij vſus per ſe à paucis tamen cogniti.

Diſtillatum hunc liquorem vnà cum oleo fætido, ſi rurſus capiti mortuo reaffuderis, tunc alcali volatile, quod liquor, & oleum continebant, abſorbetur ab acido in capite mortuo, & fixatur: quod autem rurſus tunc extillat, ert aquæ elemento vicinius, & minoris efficaciæ, non ſecus quam ſpiritus vitrioli vulgaris ſupra ferrum diſtillatus, vt ſupra notaui. *Spiritus Tartarĕ*

Reformator vero in ſuo inutili additamento *Mantiſſa Hermetica d.Eto fol.* 745. vt vbique ſic etiam hìc grauiter impingit: ait enim:

enim : *Vulgaris ſpiritus tartari, qui à ſuo relicto capite mortuo non rectificatus, nulla ratione pro puro ſpiritu tartari haberi debet.*

Ex hoc ſuo rectificato ſpiritu Tartari componit medicamentum profecto commiſerabile, quod vocat in *Mantiſſa fol.750. mixturam de tribus ex mineralibus ſpiritibus.*

Primo, alcali volatile in Tartaro ſaturat cum acido ſulphuris antimonij, idque vocat *ſpiritum antimonij tartariſatum*, ſi forte fortuna aliquid alcali volatilis adhuc ſupereſſet, en, quid agit? illud deinde mortificat cum aceto ex ærugine, & acido vitrioli: vnde hæc diſpendioſa, ſed artificioſa & inutilis compoſitio conſtat ex aqua elementali, & aceto: Hanc mixturam antiqui *Poſcam* nominarunt, huic reformator nil niſi fætorem tartari addit.

Spiritus autem tartari à prudenti Hippocratico diſtillatus non eſt acidus, ſed ſub amarus, & alcali volatili ſaturatus, qui à ſpiritu vitrioli ſibi affuſo ità incaleſcit, vt lagena vix manibus contineri poſſit, euidenti argumento, quod acidum vitrioli agat, & alcali tartari abſorbeat, non ſecus quam calci

viuæ

viuæ si aqua affundatur, contingit, nam quemadmodum in calcis calefactione salia moriuntur, & in neutrum degenerant; sic quoque de spiritu tartari cum acido quocunque commisto intelligendum esse docet Hippocrates de dieta, *permixta alterantur*.

Redeo nunc vnde digressus ad chimicam id est sapientissimam vini fermentationem, cuius NATVRÆ LABORIS (verba Hipp.) causa, tartarus se segregauit, atque in fundum vt cadauer cecidit. Huius vini aciditas per vniuersum liquorem diffusa palato, est admodum grata respectu alcali, quo cum amicitiam iniuit, acidumque temperat in suauissimum saporem, quare in virium restitutione omnibus reliquis cordialibus præfertur, atque à veneranda antiquitate senum lac appellatum fuit.

Tandem acidum sicut vbique masculi arma gerit, rursus insensibilem pugnam instituit, paulatim alcali superat, & liquor magis magisque gustantem linguam pungit, donec alcali plane superatur, & tunc acetum communi nomine vocari cæpit.

Cuius ad 2. vel 3. vncias puri hausțus in nauseoso febris accessu;

non

non ſolum per ſuperiora, & inferiora euacuat, ſed inſuper acuit oppreſſum ſtomachi fermentum, vt alcalizatum morbum vinciat, & ſuperet.

A quo per alembicum ſi ſeparatur ſubtile à ſpiſſo, acetum dicitur diſtillatum. Spiſſum vero ſeu fundus in alembico, ſi adhuc per ignem nudum concrematur, tibi dabit per elixiuiationem, & mundificationem alcali tartari purum, non ſecus quam præbet ex ipſo vino tartarus combuſtus & mundificatus, multi credere noluerunt vt impoſſibile in tanto ſcil. acido alcali ſupereſſe: eſtque id quod voluit philoſophus, *impoſſibile dari materiam, cui non ſubſit aliqua forma*. Et Hippoc. ſine arte non reperiri in natura acidum purum ſine alcali mixtum, & vice verſa. I. de diæta, ſæpius inculcat.

Huic alcali puro ſuperadde toties acetum diſtillatum, & euoca inſipidum phlegma, donec acetum eiuſdem ſaporis diſtillando egrediatur, argumento alcali aceto ſaturatum eſſe, & nil aliud eſſe, quam tartarum vini regeneratum, cum omnes tartari actiones edat, per retortam enim diſtillatus dat oleum pingue, & aquam amaram,

ram, non secus, quam tartarus communis, vt supra cap. 10. & in clauis cap. 6. decanos edocui.

Nihilominus putatitij magnifici Domini hunc tartarum. *Pro sale essentiali vini secretissimo*, contra omnem veritatem, post posito decore in perpetuum crimen posteritati in proximi detrimentum laudare, subscribere, & approbare non erubescunt. *Tartarus enim*, inquit *Basilius*, *quia se segregauit meliorem partem in vino reliquit*. Sic quoque acetum, quo alcali tartari saturatur, amplius vinum dici nequit, *quia* inquit idem B. filius *contrariam habet facultatem cum vino*, quod cuilibet pharmaceutices tyroni notissimum, à vino enim per distillationem separatur spiritus primo, phlegma remanet in fundo: acetum autem primo dimittit phlegma, & spiritus vltimo ascendit. Quare hoc sal plures annos ante decanorum nimiam sapientiam, foliatam tartari terram, & non sal essentiale vini vocarunt scriptores.

Decanorũ impostura è Tartaro

Hunc tartarum in additamento inutili, quod mantissam volunt, vltima edit. fol. 337. *Sal nostrum essentiale vini*, vocant vacui, & alca-

alcalizati doctores : adduntque *è solo vino lege artis, nulla prorsus re peregrina adiecta paratum* : proh iupiter ! quot verba, tot mendacia. *Sal nostrum* ! quomodo vestrum cum Crollius ante sæculum fere in Basilica Chimica idem prorsus præparare docet, vocatque sal tartari aceto imprægnatum, vtiturque in florum antimonii correctione? *neque fit ex vino*, vt ostendi.

Et insuper huius tartari ope promittunt *veram martis tinctu-ram* Martigeni Scarabæi, quæ tamen sicut præcedens cum mero aceto paratur, & ideo nihil aliud esse, quam terram aceto corrosam, sic probo.

Risum tenete amici

Accipe ergo vitrioli martis vti docent in Sole, vel leni calore in album puluerem exsiccati, & tartari regenerati (quem ante dicti Doctores approbant, & *Sal nostrum essentiale vini è solo vino lege artis, nulla prorsus re peregrina adiecta*, credunt) ana. Tartarum hunc aceto saturatum, & bene exsiccatum, in mortario reduc in puluerem, cui adde vitrioli martis puluerem, hanc mixturam expande in largo fundo vitrei vasis (quadratæ verbi gratia lagenæ) os vasis clau-

claude cera, ne huimidus aer intret, & paucis diebus in rubicundissimum colorem præcipitatum videbis.

Hunc antiquissimum præcipitandi modum, scriba cum omnibus suis Magistris, & approbatoribus nunquã intellexit, vulgatissimus tamen est, & omnibus pharmaceutices discipulis notissimus in præparatione Magisteriorum crustaceorum, exempli gr. coraliorum in aceto solutorum, in cuius claram solutionem instillant spiritum vitrioli, vel sulphuris, qui cum potentiores, & nobiliores aceto sint, illud de possessione deiiciunt, & sibi coralia appropriant, quod ex pondere post exsiccationem cognoscitur: liquor vero supernatans nil aliud est, quam vitrioli phlegma, & acetum, qnod eius distillatio probat.

Simili prorsus modo, ait meus Hippocr. *in tinctura vera martis* imperitorum Doctorum contingit: spiritus enim vitrioli, qui ferrum corrosit, cum sit potentior aceto, deiicit il'ũ *ex sale nostro essentiale vini*, & tartarum sibi associat vtpote facilioris molis. Aceto autem vt alteri parti, *salis nostri essentialis vini*, nil supereſt, quam

Anima vnius, intrat alterius. Epit.

VENETO
VENEZIA

ferrum, quo cùm se associat & ab ipso rubescit, *eò quod soli esse nequeunt*: concludit Hippoc. de diæta.

En extorris societatis *vera martis tinctura, cum vero illorum sale essentiali vini praparata*, quam suis saltem in aurem clanculum susurrant, quid ni! montes.n.parturiunt, sed detecta impostura, & larua denudata nascitur ridiculus mus, ferrum scil. in aceto solutum fabris ferrarijs notissimum.

Spir. vini ex aceto.

Ex reseruato phlegmate aceti à sale tartari abstracto per phiolam longi colli cuoca pingue, & sulphureum ardens aquosum, quod vulgo aqua vitæ dicitur, viridis est coloris, attamen cum reliquis spiritibus ex vino distillatis in virtute concordat: vnico verbo balsamum est in comparabile vulnerum putridarum, aliorumque affectuum.

Spir. vini rectificatus magnæ virtutis.

Viuit septuagenarius negociator aquæ vitæ, hic patiebatur plures anni iam sunt elapsi, ingens frigus in sinistro fæmore, vt puncturas non sentiret, frigus paulatim descendebat versus genu tandem sentire cæpit nescio quid currere instar pisi rotundi, &

ilico

ilico intumuit crus, ceciditque ictu oculi in terram. Hic vnctus fuit aqua vitæ rectificatæ (quæ ad manus erat) apud ignem carbonum forti frictione asperis linteis, vt tres vnciæ consumerentur, die sequente surrexit, & sanus, & vegetus hodie per plateas obambulat.

Noui militem qui in obsidione Crætæ vulnus in brachio accepit, quod per incuriam ita exasperatum erat, vt brachium deponere chirurgi instituerent, hic autem potius mori mallens, quam sine brachio viuere, dolens, & gangrena tumefactum brachium perguttabat spiritu vini rectificati, donec tumor, & dolor cessaret, hodie que viuit cum brachio sospes.

Quomodo autem spiritus vini cum colcotare fiat Apoplecticum medicamentum supra enarraui.

Viridis ante nominatus vini spiritus, redit quoque in aquam elementalem, quando aliquoties per cohobia ab alcali tartari euocatur, & tandem alcali fixum quoque in aquam simplicem repetita distillatione, totaque vini substantia in aquam, & terram elementalem, omni sapore, & odore priuam tranfit. Sic rector paulatim à sensibus nostris externis in

Spir. vini fit aqua.

nihilum recidit, ita *vt homo non inueniat opus, quod operatus est Deus*: Eccles. c.3.v.11. Patet hinc, quod vtuarum succus, alcali & acidum, in quibus RECTOR habitat, conseruauit per varios casus, multaque discrimina vsque ad vltimam sui annihilationem. Hinc canit sacer Poeta: ablato spiritu omnia in pulnerem suum abeunt, & euanescunt Psal. 104. v.29.

Domine spiritus tuus in omnibus sapient. cap. 12.

Hoc addam pro corollario huius capitis: Quod sal tartari exsiccatum separat aqueam partem à spiritu vini, si in illum proijcitur: & purissimus euadit.

Sal tartari separat aquam à spiritu vini.

Desertam & inultam viam explanat. Cap. 19.

QVod præcedente capitulo in vtuarum succo ostendi, illud ipsum de omnium vegetabilium succis intelligendum est, omnibus siquidem inest acidum, & alcali magis, & minus, vt Hippoc. & experientia docent, ea tamen differentia, quod in illis, quæ frigida appellamus, prædominatur alcali, & non sunt fermentabilia, nisi externo acido, aut calore excitentur: quæ vero calida dicimus,

Corruptio omnibus mutuo inter se est, maiori à minore, & minor à maiore. Hippocr. de diata.

mus, in ijs acidum præualet, & ob id facile fermenteſcunt, vt in progreſſu apparebit.

Quorundam etiam vegetabilium ſuccus eſt vicinior fixo alcali, & ideo cum acidis mineralibus coit, ſicut oſtendi in gallarum ſucco, ſemperviuo maiore, granatorum corticibus, ſemine ſumach, myrobalanis nigris, citrinis &c. quare internis eroſionibus vt dyſenterijs conducunt.

Quorundam eſt multo delicatius alcali, ea propter acida mineralia illud confeſtim abſumunt, quatenus ſunt nutritiua, & animalium digeſtioni accommodata, id enim conſiſtit in mitiori, & ſubtiliſſimo ſpirituali acido, horum cenſus ſunt pyrola, alchimilla betonica farfara &c. quæ vulneraria ob id vocari cæperunt, quorum alcali obortam iniuſtam aciditatem in ſtomacho, vt & in vulnere minuunt, inhibent, atque arcent, quia aciditas omnis extra ſtomachum noxia eſt morboſa, atque putredinis comes, quam vulgus ab effectu calorem dicit, febres enim excitat, & vulnera putrefacit. *vulneraria*

Acidum illud vt caloris, & putrefactionis initium obſeruarunt,

quamplurimi periti chirurgi in vulneratis: ea de causa illos prohibent vini vsu, & recte, ne subtilis, & vaporabilis vini aciditas malum augeat.

natura gaudet sua natura.

Dictarum herbarum vulnerariarum alcali non fit manifestum cum acidis mineralibus, quæ id propter adnatam gracilitatem absumunt: sed quoniam dicta vulneraria sunt nutritiua, idcirco eorum alcali sui similibus nutritiuis, & mitioribus acidis se associat.

Sal saturni fieri debet ex mixta.

Vtimur enim sale saturni facto cum aceto distillato, quia animalium digestioni non reluctatur, ideo propinatur in Tussi sicca, in accensis, humidisque hipochondriacis passionibus &c. præparandi modum docent Tyrocinij scriptores, nunquam ex lytargyro parari debet, cuprum enim admistum habet, & ideo per os datum vomitum mouet. Externe etiam vtimur in omnibus inflammationibus cum pruritu coniunctis, vt serpentibus vlceribus, & scabiei, tam in facie, quam alibi diuersimodè applicato, vel simpliciter drachma in lib. vna aquæ plantaginis soluta, vel etiam mixta cum oleo rosato, quantum scil. olei potest dissolui, &c.

Huius

Huius ſalis ſatûrni drachma diſſoluitur in tribus vncijs circiter aquæ diſtillatæ, quæ alcali volatile non habeat (de quibus poſtea) roſmarini ſcil. lauendulæ, rutæ, vel roſarum &c. permitte vt feces ſidant, hæc ſolutio ſapore dulcis eſt, & plumbum abſconſum continet.

In hoc ſolutum ſal ſaturni, & pellucidum liquorem ſtilla ſuccum clarum dictarum herbarum vulnerariarum, & ilicò lacteſcit; argumento, quod alcali herbæ abſorbet acidum ex plumbo, quod paulatim ad vaſis fundum deſcendit.

Supra oſtendi alcali fixum ex cineribus præcipitare mercurium in acidis mineralibus per artem ſolutum.

Et alcali, vel ſuccum Gallarum, corticumque granatorũ &c. quia cinerum alcali vicinius, præcipitare vitriolum.

Sic etiam in vulneribus obbortum acidum, mitiſſimum alcali requirit, & ideo mitius examen.

Paracelſus, occultum illud herbarum alcali primus obſeruauit, qui harum gradus minutiſſime, & fortaſſe ſimili examine didicit, obſeruauitq; in vulneribus putredines

Paracelſi ſcientia Analytica corporum.

ex acido prouénire, quas sequebatur febrilis calor, & vulnerum corruptio, ea de causa primus, inquam, potiones vulnerarias præscripsit, & fæliciter dictam aciditatem, & putredinem coercuit, vocauitque ideò eas vulnerarias herbas.

Et licet Iohannes Tagaultius Gallus, & Gabriel Fallopius Italus Medici clariſſimi, & Chirurgi excellentiſſimi in vulnerum curatione potiones vulnerarias damnent, & explodere conentur, asserentes eas ſuo calore ſanguinem in corpore inflammare, extenuare, eiuſque eruptionem è vulnere excitare.

Tamen cum ſimplicia vulneraria non cuilibet chirurgo nota, & ſine diſtinctione, & alcali gradus cognitione præſcribantur (omnibus enim adire Corinthum non contingit) experientia etiam dictæ potiones comprobatæ ſint, quibus Paracelſus etiam pulmonum vlcera fæliciter ſanauit, vt hiſtoriæ teſtantur, non minus & hæcticas febres (vt nos quoque experti ſumus, vt poſtea dicetur) oriundas ex vniuerſali, & ſolidarum partium inepta aciditate, vnico verbo caloris nomine appellata,

pedis vel femoris, vlcera, & vulnera ſanantur potionibus, pulmonum vulnera quoque, vlcera verò non ratio dicetur alibi.

ta, quam dicta alcalia longe promtius lacte absumunt, & absorbent, vt suo loco ostendi, & ipsa sanatio docet, nos ideò potiones vulnerarias, in curatione vulnerum merito retinebimus, & vsurpabimus.

Aciditatem esse caloris, & doloris causam obseruarunt cum chirurgis quamplurimi emunctiores medici. Crustaceaque omnia, magis, & minus promptè vel tardè iuxta proprietatem acida combibere, & absumere. Et est ratio, quare cornu Cerui vstũ à sem-vncia ad integram in aquis refrigerantibus felici cum successu febricitantibus propinatur. Nam sicut cornu Cerui reliquaque crustacea ex aceto absorbent, & combibunt acidum volatilem salem, sic aciditatem in febribus tollere, & absumere non sine magno animi gaudio animaduerterunt: *nam simili prorsus modo operatur hominis natura*, concludit summus Hippoc. de diæta.

specificum morborum acidum, quia à priore demonstrabile nõ est, ideo ab effectu salitem cognoscitur. Vide cap. 21.

Præter vulneraria sunt, & occultiora, & volatiliora alcalia in vegetabilibus, quæ refrigerantia nominamus, vt lactuca, portulaca, farfara, intyborum genera, quorum alcali valde est fugitiuum, &

occulta alcalia.

reperitur solum in earum succis, & aquis distillatis, vnde elicitur: huiusmodi herbas exsiccatas nullius esse valoris, quia earum alcali expirauit.

aquæ refrigerantes alcali continent.

Sic & aqua distillata ex ranarum spermate (totum sperma fi patientia vteris ex balneo eleuatur in puram aquam relictis granulis nigris, & aridis, quæ non sunt reiicienda) abundat occulto volatili alcali, quo plumbum ex dicta solutione ilico præcipitat, imò promptius, & copiosius, quam vlla aqua alia refrigerans, quare magni est æstimanda in plurimis affectibus calidis sic dictis ex peculiari acido obortis: desperatam vteri hæmorrhagiam feliciter huius aquæ potu sanatam noui, quatenus appropriatam aciditatem sanguinis primo absorbet, postea inhibet, & arcet.

spermatis ranarum aqua.

Hæc etiam aqua parti podagra dolenti applicata, miro modo placando auxiliatur, quatenus aciditatem attrahit, mortificat, & alterat. Cum vero dolor vehementior sentitur, tunc aciditas est in maiori copia, & vigore, ideoque alcali mortificante manifestiore opus est, vt tractatu de podagra mechanice ostendam.

Vn-

Vnde erudimini, podagrici doloris causam non ex catarrho descendente, sed ex acido prouenire, *si alias à iuuantibus, & nocentibus sumenda sit principalis indicatio*, vt Auicenna docet.

Quare hanc aquam antiquissimæ Hippocraticæ medicinæ interpretes semper in maxima veneratione habent, & habuerunt Crollius, Sennertus, Sala, Tentselius, Hartmannus, Riuerius, atque alii quamplurimi celeberrimi doctissimi viri, & maximæ famæ practici, qui tamen omnes nequitiæ titulo aspernguntur à deside, & ignaua decanorum turba, quasi hæc aqua catarrhum (vt aiunt) qui ad articulos defluxit, repelleret.

Sed cum valida, & manifesta ratio in promptu sit, hanc sc. aquã catarrhum, si quis est, non turbare, sed acidum podagricum magno ægrotorum solamine mortificare, & transmutare præter experientiam rationem confirmantem, subscribit clarissimorum virorum auctoritas, ideò contumelioſum nequitiæ titulum, quo Austriaca, & Norica decanorum societas aspergit prænominatos nobilissimos Medicinæ professores, ad ortum remittimus.

At non ſolum aquæ ex refrigerantibus herbis diſtillatæ alcali oc cultum continent, ſed etiam aqua communis, putealis, vel fluminis, cuius ratione nutrit animalia plantaſque omnes. *Aqua ſimplex nutrit, & in aqua eſt magnum* ſecretum, ait Hermes. Nutrire autem non poteſt aqua, niſi habeat alcali nutritiuum, quod probat Hipp. mechanicè 1. lib. de diæta; his verbis.

Aqua nutrit.

Ferrum ignitum, & in aqua extinctum acquirit robur. Ferrum enim habet nimium volatilis acidi, quo ſponte in ſcoriam, & ferruginem abit, cum vero acidum ferri ab alcali aquæ combibitur, tunc magis reſiſtit.

Ferrum acidum.

Sic fabri cultrarii, & gladiorum perunguntur opus cornuum raſura, cum illa candefaciunt laminas in igne, donec raſura colliqueſcat, & alcali ferro communicetur, fitque ideò robuſtius. Hæc eſt cauſa, vt tranſeuntes iuxta eorum officinas, nonnunquam cornuum vſto rum fœtorem percipiant.

Aqua alcali continet.

Facile autem probatur ineſſe aquæ communi alcali occultum per ſupradictam ſalis ſaturni ſolutionem, quæ ab aquæ inſtillatione ilicò lacteſcit, argumento, quod

alcali aceto (quo plumbum solutum erat) iungitur, plumbumque deseritur.

Simili prorsus modo contingit argento in aqua forti soluto, nam addita aqua communi statim lactescit, cum vero eadem aqua distillata fuerit, argenti solutionem amplius non turbat: argumento, alcali per distillationem iam separatum esse.

Qua de causa Iohan Baptista Porta *lib.5. magiæ naturalis cap.5.* iubet aquam bis, vel ter distillari pro arbore ex argento, & mercurio, quam vulgus sat ineptè philosophorum appellat. Quare etiam distillatæ aquæ ex cephalicis sic dictis, neque argentum, neque plumbum ex supra nominata solutione præcipitant, quas dixi etiam in succis alcali non continere.

Adeoque illa solum aqua ex refrigerantibus distillata, & communis non distillata continent alcali volatile, huiusque ratione aqua nutriat necesse est. Hinc *Lactantius lib.* 1. *cap.* 1. *à qua sunt omnia.* Quod ante Hippoc. Thales Milesius fortassis antiquissima hac arte etiam cognouit teste Laertio in Talete, Sic Hermes an-

tiquissimus: *Aqua*, inquit, *est susceptibilis nutrimenti in hominibus, & alijs: & sine aqua non operatur natura.*

Quoniam de aquis refrigerantibus est sermo, non prætereundus a busus aquæ rosarum, quam refrigerare vniuersaliter dicunt, quæ tamen opinio hac mechanica reprobatur.

Venetijs hęc, vt & omnes ferè aquæ, distillantur ex cupreo instrumento (nonnunquam stanno intus oblinito, quandoque ob vetustatem stannum est consumptum) hanc aquam propinant pueris, quia vermes enecat, & expellit, nonnunquam etiam vomitum mouet, hanc operationem, & virtutem aquæ rosarum vulgus adscribit.

Aqua rosarum non est frigida nisi per plumbea vasa sit distillata.

At aqua rosarum non est frigidæ naturæ planè, sed temperatæ, habet enim occultam, & insensibilem aciditatem inseparabilem, qua nunquam destituitur vsque ad sui annihilationem: cum ergo per cupreum alembicum fluit, occulta eius aciditas abradit de cupro quasdam atomos, quæ inuisibiliter aquæ commiscentur: visne videre cuprum? Stilla in portiunculam huius aquæ vnam vel alteram

ram guttam alcali vrinæ, & ilico tota aqua virideſcit, eo quod ſubtiliſſima aciditas aquæ auidius arripit ſubtiliſſimum alcali ſibi magis ſimile, quam metallum, quod ideo paulatim in viridem fundum cadit, & aqua à cupro ſeparata vomitum amplius non mouet, neque vermes necat, eritque ſimilis illi, quæ per vitrea vaſa diſtillatur. Fundum autem viridem exſicca, atque liqua cum borrace, redibitque in cuprum.

Non ſolum autem herbæ vulnerariæ, & refrigerantes habent occultum alcali nutritiuum, ſed etiam olera omnia, ob id expetuntur à ſtomachi acido excedente; Eſtque hoc alcali cauſa, quà raro inebriantur, qui ante ſtrenuam potationem braſſicam coctam comedunt, alcali enim harum herbarum ſicut temperat acidum vini inebriatiuum in ſtomacho, ita etiam acidum vulneribus obortum abſorbet, & abſumit.

Olera omnia alcalè volatile continent: acida errãtia abſorbent: nutricibus lac generant. Acida enim lactis impedimenta ſunt.

Quare autem quædam ſimplicia, vt millefolij ſuccus Hæmorrhoidibus, Fumariæ ictero, Bruſci vrinæ, Guaiacum lui venereæ, aliaque quamplurima alijs ſpecialiter conferant, vi & in quo conſiſtat purgantium facultas, ea nunc

pecifica media.

hìc

hìc enarrare nimis operosum esset, lampada tradidisse sat est; hoc scripto saltem occulta hactenus salia manifestare invita minerua coacti sumus.

Obiectio: Susurrones hìc audio, eò quòd per plumbum solutum vegetabilium alcalia volatilia demonstrare contendam, cum etiam salsa quæque plumbum ex hac solutione præcipitent (id nimirum est, quod integro capitulo antea confessi sumus) hac tamen cum differentia, quod plumbum cum sale deiectum cadit pulueris forma, clarum supernatans distilla, & habebis acetum, quod plumbum solutum tenebat, cadit autem ex aceto, quia sal aceto affinius, & leuius pondere, quam plumbum.

Solutio: Sed misce alcali herbarum, vel potius stilla succum dictarum herbarum in illud solutum plumbi, & videbis plumbum non præcipitanter cadere pulueris forma, sed fieri instar pultis: distilla autem supernatantem liquorem, qui tibi non acetum, sed aquam insipidam dabit: manifesto arguimento, quod herbarum alcali aciditatem absorpsit.

Quantum luminis Hippocratica hæc doctrina addat medicó-

tam

tam in componendis medicamentis, ne vnum alteri obsit (imò simplicium virtus miro modo. Hac scientia exaltari possit) quam etiam in morbis sanandis, iudicent illi, qui sapores distinguere, & modestè inuertere norunt, quod adhuc vnico vrticæ exemplo ostendere satis erit.

Vrticæ analysis.

Hæc recens, & madida vrit, & vesicat, siccata adstringit, & sanguinem sistit. Succus eiusdem coagulatur in soluto plumbo in offam nigram, quæ rursus in alcali fixo confestim diluitur in obscurum penetrabilem tamen colorem: inde discitur vrticã arefactã, & coctã in lixiuio alcalizato (dulci tamen, sicut fæminæ dicunt) cãnitiem impedire, si quoquo die capilli cum eo pectantur. Succus cum vitriolo in grumos concrescit flaueſcentes, qui cum spiritu eiusdem vitrioli iterum dissoluuntur in pellucidum liquorem.

Huiusmodi examen, aut non valde dissimile forsan instituit Salomon *sapient. libro cap. 7. v. 21.* inquiens, *absque virtutes radicum, & virgultorum differentias didici à Sapiẽtia omnium artifice.* Sic edoctus *disputauit à cedro libani, vsque ad hyssopum, qua de*

pa-

parietè egreditur 3. *Reg.* 4. *v.* 33. Non enim est credibile, quod vir grauis, & in omni scientia illuminatus verba funderet de qualitatibus, & gradibus imaginarijs, quos lingua metiri promittunt nostri Botanici, hæ inquam dici non possunt absconsæ virtutes.

Hoc est, quod voluit Arnaldus de Villa noua licet ob alias causas eius opera correctione indigeant *in aphor. vbi in promptu habentur simplicia*, inquit, *dolum esse, si quis compositis vtatur*.

Spiritualis plantarum repræsentatio. Cap. 20.

EX dictis, & ostensis emergit fundamentum, quo procedere debeat plantarum spiritualis repræsentatio, de qua Quercetanus in libello contra Anonymum *cap.* 23. se enim vidisse ait apud *Medicum quendam Cracouiensem, qui adeo eleganter cineres cuiusuis plantæ apparare norat, earumque spiritus omnium facultatum autores exactissime conseruare, quarum supra triginta vasculis diuersis vitreis. hermetico sigillo obsignatis habebat, vt siquis rogaret sibi rosam, aut calendulam de-*

mon-

monſtrare, tunc cinerem illius cum vaſculo, cuius ſpeciem eſſet editurus, vaſculo roſæ titulo inſigniso, vaſis fundum lucernæ admouit, vt aliquantulum intepeſceret, tunc tenuiſſimus ac impalpabilis ille cinis ex ſe apertam roſæ ſpeciem emittebat, quam ſenſim creſcere, vegetari, ac formam penitus totius roſæ floridæ vmbram, ac figuram exprimere videbat. Hæc autem vmbratilis figura, vaſe ab igne remoto, rurſus in ſuos cineres relabebatur: Hoc arcanum ſummo ſtudio perquiſiui, nunquam tamen aſſequi potui. Hæc ille.

Hippocratico Philoſopho hæc plantarum ſpiritualis reſuſcitatio non vſque adeo difficilis videtur, præſertim quando non violento, ſed molli igne procedit, naturam imitando vt magiſter docet. Modum curioſis hìc apponam, quem tamen hactenus experientia nondum confirmare potui, propter huius loci incommoditatem.

Vulgus cremat per ignẽ, Hippocraticus per aquam

Oſtendi ex Hippocrate ad oculum ACIDVM, & ALCALI antiquiſſima naturæ principia omnibus ſublunaribus ineſſe, hæc cum artificis manu non deſtructa iaceant, ſed ſolius naturæ regimini ſubijciantur, tunc iſtud ſubiectum

ctum crescit, & vegetatur, vt testatur abiectissimus silex, de quo suo loco dixi. Hoc ergo si crescit, & vegetatur, necesse est vt acidum, & alcali habeant quoddam, quod operationes ad suos fines dirigat.

Istud autem est quod Magister lib. de carnibus immortale pronunciat, & cuncta intelligere &c. & de diæta animam vocat, suo (igni idest) acido spiritui inseparabiliter vsque ad sui annihilationem iunctam, imo spiritum esse vehiculum animæ, atque vinculum, cuius beneficio corpori coniuugitur, & alligatur.

Naturam in omni re similem docuerunt. Hermes, Pytagoras &c. posteaque Hippocrat.

Illud immortale vel diuinum Hippocratis, Rectorem alibi vocaui, tu voca, vt lubet, modo rem percipiamus, nam de verbis nemini litem mouebo. Hos tres Hermes antiquissimus Philosophus vocauit corpus, spiritum, & animam, & hæc tria necesse est vt lateant vnita in terreno illo corpore, quod figuram seminis nobis repræsentat.

Huius seminis ex. gr. papaueris flore pleni colligatur libra semis cœlo sereno, quod temperato loco conseruari debet in futurum ver: tunc vesperi obseruanda cœli claritas, quæ promittit serenam

no.

noctem, qua semen exponendum est larga vitrea elevata crepidine tabula, ne decidere possit, & locanda in pratum, aut hortum variorum florum, & herbarum feracem (nisi enim terra fuerit fertilis, sterilem colliges rorem) mane ante solis ortum rore madidum semen curiosè de tabula vitrea demere, & in phiolam huic rei aptam osculo cera bene obsignato seruare debes, ne ros expiret, sed à semine combibatur, ros enim adeo leuis est à spiritibus (quos occulte acidos, & volatiles in cap. sequenti imo occultum vitæ cibum, vt Cosmopolitæ verbis vtar, ostendam) in aere imprægnatus, vt cum incluſus in oui testa fuerit, & appositus hastæ obliquè positæ, tunc ouũ à Solis calore elevatur ad summitatem hastæ, vt docet Hil. debrandus in Magia naturali.

Vascula fuerunt ait Quercet.

Deinde rursus serena nocte tabulam cum seminibus exponere debes in dicto prato, vt rorem semina hauriant, quæ iterum ante solis ortum in phiolam dictam obsignabis, ne fugiat ros, sic semina paulatim à rore hausto turgere incipient, acidum, & alcali à rore, & superum influxu vires acquirere, rectore dirigente, sic expositio

& re-

& repositio tamdiu repetantur, donec germinationis, & vitalitatis signa edant.

Interim dum hæc fiunt, oportet in eodem prato cum mundis linteis supra ligneis baculis expansis, rorem colligere, & in vase vitreo optime clauso custodire, qui, dum quiescit, deponit suas feces (à pulueisculo per aera volitante) huius puri roris tantum superfunde seminibus, vt digitum transuersum plus minus ferè supereemineat, & sic colloca in balneum vaporosum. Raimundus enim in Testamento docet *cap.* 24. *illud quod facit Natura, Solis, & stellarum calore, hoc idem facit ars per calorem ignis, dum taliter temperetur, vt non superet virtutem motiuam, & informatiuam, quæ est in materia influxa desuper*. Quare ignis admodum caute regendus, nam, inquit Turba: si *compositum, plusquam oportet, regatur, lumen eius à pelago desumptum extinguitur*.

Priusquam vero in balneum collocetur, claude phiolæ oscullum liquato cum sulphure, acidum & alcali, humido & calido, fœta tunc inuicem agere incipiunt, liberabunturque à terreo seminis cor-

corpore; quo includuntur, & dierum curriculo hæc naturalis compositio in summitate virideſcet, ſicut aquis ſtagnantibus per ambientem æſtatis calorem, & in vmbra latentibus contingit: ſub viridi iſta pelle perficitur tunc vnio facultatum, quas & volatiles, & vnà cum rectore ab acido inſeparabiles (per ſe mori neſcientes ait Hipp de diæta) oſtendi, quam vnionem confermentationem appellare licet.

Domicilium, ſeu ſeminis corpus, mortua ſubſtantia erit, quæ viriditatem, ideſt fermentationis bullas cum liquore ſuperfluo in ſe, dierum curſu abſorbet (vt videmus in ſtagnis viride efflorescentibus), vertiturque paulatim in puluerem ſubtiliſſimum cineri ſimilem, poſtquam maturiratem acquiſiuit.

Hoc vaſculum cum intepuerit, vt vidit Quercetanus ſine dubio roris leuitas confermentata cum rectore, & facultatibus ſeminum eleuabit papaueris iconem.

Vaſis oſculum ſi vitro colliquatum fuerit nunquam peritum iri exiſtimo: & ſi fortaſſe practica de verbo ad verbum ſpeculationem non ſequatur, ob id requiro ſolertem,

tem, & ingeniosum experimentatorem. Hactenus vt dixi mihi periculum faciendi locus commodus Venetijs non est, neque erit, propter defectum fœcundi, & puri roris qui turbatur ab hali-nitro indesinenter hìc spirante, vt muri omnium ædium testantur; ros enim ipse perpetuo halinitro commistus infectus recidit.

Hali nitrũ fit ab exhalatione putridæ vrinæ, & varijs sibi cõmixtis.

Huiusmodi spiritualis rerum regeneratio à Paracelso in naturali Hippocratica doctrina illuminato sub *Homunculi* generatione occultata fuit. Nam *spiritus rerum, sophorum Homunculus est, ait Conrad. in Amphit. fol.* 211. quem Senertus *de consens. & discens. cap.* 4. vt & alij medicinæ fatrapæ huius doctrinæ ignari secundum literam intellexerunt, atque virum vt impium blasphemarunt, & in exilium procripserunt.

Homunculus. Paracelsi.

Addo, quod in vniuersa philosophantium schola etiam magno cum labore nihil reperiatur, quod mysterium resurrectionis clarius nobis ad oculum demonstrare possit, quam naturæ propria instrumenta ab Hippocratico à quibusquilijs mundata, rursusque reconiuncta, reunita, & regenerata: si my-

si mysterium per huiusmodi natu-
ralia demonstrabile esset.

Dicta in summam contrahit.
Cap. 21.

ALcali & acidum volatile in vegetabilium familia per ignem concremantur in sal fixum, vel in plane alcalizatum. Modum quidem verbis magnificis promittit reformator in *Mantissa Hermetica fol.* 788. nusquam tamen reperibilem.

Interim vituperat salia, quorum cineres cũ sulphure comburuntur, reprehenditque Hartmannum *in appendice fol.* 101. vt *pessimum scriptorem, nilque ineptius doceri*, inquit, *quam salia alcalia acidis miscere*. (quasi ipse non docuisset alcali viperinum cum acido spiritu salis miscere: vt etiam spiritum vitrioli cum sale absinthij alcalizato sub titulo *spiritus vitrioli coagulatus in mantissa fol.* 788., & rursus *fol.* 100. *in Appendice* summis laudibus iterum extollit huiusmodi mixta salia) & paulo post iterum admittit cineres cum sulphure calcinari. Inscius sub incertitudine domina, quid eligendum?

Sciendum est, nullum vegetabile habere sal fixum, cuiuscunque sit generis, nisi comburatur actuali igne, ità vt acidum vrendo in alcali, & vicissim alcali in acidum agere, & apprehendere queat, vt in vini succo, & eius tartaro ostendi. Testis mihi erit lignum putridum, licet hoc summo studio in cineres redegeris quocunq; igne, sal tamen exinde non elicies, acidum enim, & alcali ambo volatilia ab aere sunt absumpta, & nil nisi cadauer inutile reliquere: sin vero comburantur ante putrefactionem, tunc habebis intentū.

Aer volatilizat.

Principale studium, & labor itaque erit in hoc opere, vt herbæ sint recentes, & minime flaccidæ, tunc nimirum concremando, innata humiditas cum bullit, soluit acidum, & alcali, quæ soluta agunt in inuicem, vnum apprehendit aliud, & ambo fixantur iuxta concreti proprietatem, pars autem quæ cum flamma effugit, & ab acido non arripitur in tetram fuliginem coagulatur, & camini spiramento adhæret, ex qua facili methodo volatile alcali elicies, nunquam autem sal fixum.

Fuliginis generatio

Quomodo autem fuligo per distillationem in volatile alcali redu-

reducatur, quod per os assumptũ acidos vapores in melancholicis, & vterinis affectibus animalem spiritum in suis cellulis perturbantes silicò refrænat, docet Keslerus Hartmannus, & alij.

Fermentatio quid si

Vegetabilium concremationis actus fermentatio vocari meretur; transmutantur nimirum ambo principia naturæ in vnum artificiale, vt in saponaria, & vitraria arte rudibus exemplis supra ostendi. *Simili prorsus modo, ait Magister de diæta, operatur hominis natura* &c.

Sal absinthij.

Exemplum sit absinthium viride, istud viride sub camino, vel loco aperto accenditur, flamma impedienda est summo studio, satisq; erit in cineres conuerti, qui post concremationem in larga olla terrea, & humili, vel supra ferrea elatæ oræ tabula, vel lamina, accensis subtus carbonibus in fornacula venti, vt portula claudi, & aperiri pro necessitate queat, spatula ferrea semper mouendi sunt, donec optimè albescant, quos sacco lineo acuminato, vel si pauci sunt cartæ acuminatæ impone, & aquam communem perfunde, quæ indè transcurrens sale prægnans, lixiuium vocatur.

Hoc percolatum lixiuium in ſartagine ferrea (non vncta in culina) celeri ebullitione coagula, & conſtringe in maſſam, & quando inſtar mellis ſpiſſeſcit, aſſidue ſpatula moueto, & exſiccabitur in puluerem griſeum, quem ſtatim ollæ non vitreatæ, ſuper fornacula venti, clauſo oſtiolo, impone, ac obrue carbonibus minutis, vt ſenſim incaleſcat ſal ad brunnitatem vſque, non autem liqueſcat, refrigerata olla, proijce ſal in vitreum vas, vt ſufficienti aqua diſſoluatur, moue baculo ligneo aliquoties, & ſolutum quieſcere permitte 2., vel 3. dies: clarum liquorem à fæcibus ſine vehementi motione effunde, & in plumbeo, vel vitreo vaſe in arena poſito aquam exhalare ſine bullis permitte, donec ſalina cuticula ſupercreſcat.

Sint ſalis vnciæ 4. aquæ libra circiter, ſic optimè depoſitio fit

Tunc remoueto vaſculum, & ſequenti mane collige ſplendentia grana ſalis, quæ aqua limpida celeri motu abluenda, & exſiccanda ſunt.

Remanens lixiuium iterum arenæ impone, vt aqua exhalet vt pridem ad cuticulam: ambo hæc ſalia coniunctim in vno vaſculo vitreo ſunt aſſeruanda, quæ dicto modo parata referunt ſui concreti craſin.

VI-

Vltimo hoc lixiuio vrinacei saporis, & fætulenti odoris vtuntur plurimi pro pedum lotione contra podagræ dolores, quod acidum morbosum trahat optimo successu: alij pro vitris abluendis reseruant.

Hæc est facilis, & naturalis ratio parandi vegetabilium salia, quæ nunquam liquescunt per se, neque ingrati sunt saporis. Libra huius cineris fundet fere vncias quatuor salis purissimi, sed aridarum herbarum cinerum lib quatuor vix dabunt salis vnciam. Vbi igitur obseruandum, quod succulentæ, vt cochlearia, fumaria &c. in candente furno bene obturato incinerari debent, vt & fabaria, seu crassula: huius succus recens expressus confestim sanat serpigines in facie obortas.

Alcalia fiunt ex vegetabilium incineratione simili modo, quorum tamen quædam facile in liquorem vertuntur; eò quod vacua sint, ob id ex aere, quo inest occultus vitæ cibus, exsatiari optant, vt supra oculariter ostendi, quare eiusmodi non coagulantur nisi calore ignis aut solis: quadrat hìc *Cosmopolita sententia tract. 5. Congelatur omnis aqua (alcali)*

calore, si est sine spiritu: congelatur frigore, si habet spiritum (acidum) & licet de nobiliore coagulatione loquatur, natura tamen in omni re similiter operatur Pytag. sententia.

Reformator cineres coquendos & lixiuium inspissandum ad siccitatem, & postea fusionis igni sine discretione committendum, docet *Mantissæ fol. 789.* sic loco salis vegetabilis, semper inane, & causticum alcali euadit: sal enim absinthij fundamentali suo puncto est ex acido salsum, & non planè in igne constans, vt ostendi; sin vero fusionem patiatur, tunc agunt in inuicem ambæ facultates, & in alcali fixantur, sicut omnibus arte paratis salibus contingit.

Ignis professor publicus.

Igitur ex solo ignis regimine alteranturres, mutant nomen, virtutem, & efficaciam. Et hæc est causa, quòd vires salium ab ignaro præparatorum nunquam sint æquales, quando nimirum alcalizantur, laudantur ab imperito (ex. gr. sal absinthij) in colica profuisse (quæ tunc ex acido erat, quod alcali combiberat) cum vero ex acido salsum, & suo modo volatile à perito præparatur, vt ostendi, stomacho, & pertinaci oppilationi pro-

prodeſt: eſtque baſis pro cacthectico puluere Quercetani . cauſam erroris, humoribus noxijs adſcribunt .

Abſinthij ſalis ſcrupulum diſſoluunt in media vncia aquæ eiuſdem , cui addunt ſem vnciam olei recentis amygd. dulcium , conquaſſant in vitreo vaſculo, vt lactis colorem referat , hunc potum non inutiliter pueris contra vermes propinant .

Sic multa fiunt fixa , ſi debito calore, & iuxta ſubiecti perpeſſionem , & ſuis requiſitis tractentur , quæ alias eſſent volatilia , alium nimirum calorem , & inſtrumenta requirit ſanguinis fixatio : aliud ingenium, quando nitrum , & arſenicum fixantur : aliud, quando totum nitrum in ſpiritum conuertitur: alia requiſita, quando antimonium , & ſulphur fixantur , ſic etiam alia eſt operatio ſalium, quæ priuſquam fixantur , omnia ſunt volatilia , vt in ligno putrido oſtendi .

Omnia ipſis fiunt per diuturnè neceſſitatē. Hipp. de diæta

Hæc eſt ratio , quare ligna , ex quibus componunt naues bellicas Veneti ſapientiſſimi , & prudentiſſimi Patres aquis ſubmergi in ornatiſſimo , ac inſtructiſſimo armamentario verè mundi mira-

Veneti ingenioſi

culo iubeant recentia per plures annos , ne scil. aer illa penetret , fiantque sub aquis adeò constantia,& fixa, vt saxa æmulentur.

Sin vero in aere flaccescere incipiant, priusquam submergantur, debent prius modestè aduri , vt acidum, & alcali in inuicem colliquentur,& quasi incrustentur, sic per sæcula non corrumpuntur,neque putrescunt . Sic incrustantur pali, qui in terram defiguntur pro fundamentis magnificorum ædificiorum, ne marcescant.

Hortulani in vicinis insulis in cineres reducunt herbas in aere arefactas , venduntque cineres pharmacopolis sub bona fide , qui cum parum , aut nihil salis exinde eliciant reprehendunt horticultores,quod sc.cineres nullius vtilitatis fuerint ! respondent, quod inter transportandum ,à cineribus aqua marina sal abstulerit , facile id credunt plurimi aliam causam ignorantes .

Cum autem vegetabilium recentium cineres acri flamma colliquantur,tunc sane in ignea ebullitione acidum , & alcali seinuicem apprehendunt ,vt fit in Lituania,Scandia , & Muscouia , & fixantur in saponaria , vel vitrifican-

cantia, *vt Zoar super Exodum* nouauit: non secus, quam reformator sal absinthii per colliquationem fa-culatum rustico modo (*in Mantissa fol.* 789. Medicinæ inutili) vitrificare docet, huiusmodi tamen alcalizatum sal absinthio, & concretis, priusquam à plebeo tractabantur, non infuit, vt ostendi.

Sin vero alcalia ex mere cephalicis sunt præparata, & cum propriis oleis distillatis iusta proportione, debito requisito tempore, artificiosa, occultaque circulatione, idoneo vase coquantur, dant ens mirabile. Sic oleum cinnamomi absorptum proprio alcali (vestibus scilicet spoliatū) efficit in paralisi, similibusque morbis, quantum de illo speratur. Oleum Tartari volatile, & pingue cum proprio alcali iusta proportione spissescit, vt sapo.

Hoc exemplum de tartaro cum reformator olim oretenus per modum informationis à me audiuisset, statim coxit alcali viperinum cum oleo tartari diuersæ naturæ rustico more, imo minore cum obseruatione: coctione enim in phiola longi colli cum alcali saponis consistentiam acquisiuit: hic tamen amicam informatio-

nem mihi vitio vertit in admodum longa epistola scribillans.

O eum tartari quod affũdere iussisti, piceam omninò naturam induit, eaque est spissitudine, dum refrixit, vt scindi possit, ita animaduerto, me penitus deceptum esse: verum quidem est, me sæpius ex ore domin. vestræ audiuisse, quod huius salis præparatio ingens lumẽ in Chimia præbeat &c.

Qui cmã. & si rustici sunt miriũ in modum venusti euadunt

Debuerat oppidò, si tantum in cerebello habuisset salis, vt huius inspissationis necessariam causam perquisiuisset, sed statim illud, quod ignorat, *fucum, & impostu-ram fol.* 487. *esse*, declamat. Quemadmodum autem animaduertit huius inspissationis causam vulgo, & saponem conficientibus notissimam, sic etiam animaduertit, quæ reformare somniat.

Oleum laterinum est acidum, & calefacit

Arrige ergo aures, omne oleũ, vt & pinguedines occultum habere acidum, in quod agunt alcalia, illudque absumunt, alias nunquam sapo fieret: oleum enim distillatum oliuarum, rodit, soluitq; argentum insensibiliter, cum illi iniectum per breue tempus fuerit, quod nisi aciditas illi inesset, non contingeret: remanens spissum, ferrum à rubigine melius

præ-

præseruat, quatenus per distillationem præfatum acidum est ablatum: vertiturque tandem acuto igne in carbonem alcalizatum, quod probatur affusione acidi cuiusdam. Et est ratio, quare armamentarii vrbis nobilissimæ præfecti, priusquam arma perungenda curent, oleum ad medietatem ferè leni igne euaporare sinunt.

Oleum oliuarum spissum, alcali refert

Sic vulgus in acerbis doloribus (plerumque ex acidis) expetit oleo inungi, quod ardet coram imaginibus, idque dolorem mitigat, hanc gratiam superstitiosi Græciæ populi attribuunt imagini, antè quam ardet lampas. Causa tamen est, quod illud spissum in lampade per flammam amisit subtiliorem acidam partem: spissum remanens non facile ardet, quia subtili acido est euacuatum, quare impatiens inanitionis nouo acido saturari rursus optat, illudque reperit in membro dolente, hoc extrahit, recipitque in se, & dolor cessat, aut saltem mitigatur.

Oleum vetus quare rancescit?

Oleum antiquissimum induere Balsami naturam, clamitat vulgus, quia oleum centum annorum in Brixiensi castello subleuat multos à doloribus ex acido: ob vetustatem enim alcali superauit acidum,

hinc tandem rancescit: quare veneranda antiquitas in compositionibus pro externo vsu oleum vetus instituit.

Poma putrida

Eadem ratione poma putrida magis refrigerant, quam cocta, quæ ideo anodina appellamus, quia alcali oppressit acidum, nec in distillatione ardentem spiritum edunt, sicut fermentata.

Vnguentũ refrigerans

Butyrum recens, plus habet alcali, quam acidi, ideò magis refrigerat, quam oleum. Vndè contra ariditates, & fissuras, tam labiorum, quam manuum, quæ hyberno tempore plurimis magno sunt incommodo: fac hoc vnguentũ.

Accipe ceræ nouæ sem. vnciam, liquefac leui igne, cui adde vnciam butyri recentis, post infunde 3. vel 4. circiter vncias vini generosi, & misce, vt vinum lauet mixturam: remoue ab igne, vt refrigescat, vinumque separatum fit: pinguem massam forma in globulos, & vtere. Hoc vnguentum etiam forunculorum ardorem, & dolorem miro modo mitigat, & refrigerat. Hinc schola Salernitana.

Lenit & humectat, soluit sine febre butyrum.

Nec butyrum coagulatur, nisi lac prius acescat, & si in butyri confe-

ctionem

ctionem alcali fixum iniiciatur, vt acidum impediat, nõ fit butyrum, acidum enim debet coagulare alcali. *Ideſt ſi ſpiritum habet, coagulatur frigido, ait Coſmopolita*, quaſi diceret, ſi acidum habet.

Sic & ſalia alcalizata facilimè in aere aperto diffluunt, & ſoluuntur: ſed quamprimum affunditur acidum, vt alcali ſuperet, indureſcunt & coagulantur.

Sulphur Sulphur in ſua pinguedine occultum habet acidum, & ideo non ſolum in oleo, ſed etiam in alcali promptiſſimè diſſoluitur, nunquam autem in manifeſtè acido licet potentiſſimo, quod potius ſulphuris pinguedo abſorbet, & repetito cohobio in alcali vertitur, quod fumiuenduli tunc ſulphur fixum vocant, & auaris imperitis illud philoſophorum eſſe, verbis magnificis perſuadere conantur, quia, ſicut metallum in igne fluit, nec accenditur, in aperto autem aere cum peſſimo fætore diffluit.

Cum vero accenditur ante fixationem ſub vitrea magna cauitate, tunc occulta fumoſa aciditas condenſatur in ſuccum acidiſſimum, quem ſulphuris ſpiritum dicunt, qui eſt noua creatura toto

cælo

cælo diuersa à priore.

Sulphur in oleo lini coctum, fingit pulmonem, spiratque odorem putridum.

Laudatur autem sulphur à Dioscoride in pulmonum affectibus, adduntque alii esse animam eiusdem: intellige cum ab Hippocratico euacuatur, & in terram insipidam lacteamque fixatur, tunc inanitionis fit impatiens, rursusque suo simili exsatiari desiderat: auidè itaque combibit, & absorbet pulmonum acida putrefactiua, quæ à capite descendere contendit vulgus. At sine dicta præparatione dictis affectibus planè inutile reperitur, id quotidiè in praxi experimur. Hæc autem terra à peritis lac sulphuris merito appellatur, perficitque plurima, quæ Crollius titulo eius subscripsit.

In empiemate autem sine febre potest exhiberi integra drachma pro dosi sulphuris mundi quotidie bis, & apostema (vt vocant) maturatur celerrime. Sic quoque in tussi aliisque sine febre thoracis affectibus cum iride florentina, & saccaro in pulueris forma non sine fructu propinant, febre enim absente, abest etiam acidum erodēs, & tunc sulphur purum, quod occultè acidum, vel igneum ostendi, audacter propinatur ad morbi ma-

maturationem vsque. Sic quoque fulphuris externa inunctio scabiē, quæ ex alcali frigido est, celerrimè exterminat: acidæ verò vel calidæ cum vehementi pruritu coniunctæ nil prodest.

Distilla quoque acetum (cui inesse oleum pingue, & aquam ardentem ostendi) fæces aridas in cucurbita restitantes compelle ex retorta, & exibit acidum potentius priore, & oleum pingue: caput mortuum ex retorta reduc in cineres, ex his aqua communi alcali elicito, quod proprium acetum iterum combibit, & absorbet: ex phlegmate quod abstrahis, fit aqua ardens ex alcali, & acido, habesque tartarum regeneratum &c. *Sic omnia in omnibus*, ideſt acidum, & alcali vbique deprehendes. *Omnia omnibus.*

Camphora (de qua acriter disputatur, vtrum calida an frigida) est alcali volatile, & refrigerat potenter in oleo amygdalino dulci soluta, quantum fieri potest, vidi præputium tumidum, & inflammatum cum indicibili dolore confestim huius inunctione tolli: estque camphora ab ipsa natura propria pinguedine saturata, sicut ab arte similia fieri ostendi. Fæ-

Aquæ fortis odor frequens, Atrophiam cum acerbissimis doloribus generat. Helmont de lithiasi cap. 9. paragr. 71.

tentem enim, & rodentem aquæ fortis aciditatem, quæ odore solo suffocat quasi, in se combibit, ac cum ea olei formam ludit, non autem cum acido benigno suaui, & grato (aceto scil. vt & reliquis succis acidis) quod notandum. Eodem modo malignum venenosum intimis fætens, & rodens suffocans illud acidum, quod in acutis per venas hinc inde fluctuat, & patientes sine intermissione exanimat, camphora per os data paulatim in se absorbet. Quare in desperata pleuritide dissoluitur in spiritu vini quantum potest, & in alio vasculo habeas tantundem vini spiritum croci tinctura saturatum, hos spiritus confunde, ac misce: huius mixturæ scrupulus in oleo lini recentis exhibitæ nunquam fefellit, vel in oleo amygdalino, aut syr. flor. papaueris erratici à lini autem oleo vnica dosi semper felix sequitur successus: quia spiritus vitalis fit purior, & alacrior, acquiritque vigorem, quod inter præclaros practicos primus obseruauit Auicenna, vnde rectè eam: *Theriacam contra venena calida appellat, celebratque. Spiritus, inquit, vitalis acquirit ab ea subtilitatem, & luminositatem ve-*

vehementiem, & propterea lætificat, & confortat. Addo non respondere vulgatum illud.

Camphora per nares, castrat odore mares.

Nam quotquot noui, qui illam à sordibus per sublimationem purificant (Refinatores dicuntur) tam Venetijs, quã Amsterodami, quorum tota domus nil nisi camphoram spirat, sunt salacissimi, & fæcundissimi, & si propriæ confessioni fides non haberetur, in testimonium voca numerosam eorum prolem.

Si loquar absq; veritate erubescam

Camphora sic soluta in aqua forti, & cum aqua simplici præcipitata, vel potius reducta, fit sapo, quo cum mulierum manus perungantur, & postea aqua abluuntur, absumit acredinem illam, quæ cutem exasperat, redditque eas molliculas lacteasque, ornamentũ singulare muliebri sexui: *Quin & sanorum quoque curam venustatis causa suscipiendam esse*: docet Magister præcep. libello.

Insuper fit pasta familiaris, & domestica, ex mica panis cãdidi, & exsemine papaueris albi cũ lacte contusis, qua cum manus, & bra-

chia

chia veſperi cubitū eundo perun-
gunt, & ſequente mane ſine hu-
mida ablutione demunt, ſic ala-
baſtri candorem referunt.

Quemadmodum camphorę al-
cali volatile nullum trahit, & ſor-
bet acidum, niſi cum quo concor-
dat, ſicut magnes nil aliud quam
ferrum: ſic etiam alia ſexcenta, quę
ſola Chimia detexit, & ab Hippo-
crate appropriata vocari cæpe-
runt, quò enim inquit, de priſca
medicina acidum falſum &c. plu-
ribus, & appropriatis permiſcen-
tur cò mitiora, & meliora euadere.

Hanc autem ſacram ſcientiam
non ex cartaceis, ſed ex ingenti
naturæ libro didicit. In Elba enim
parua inſula 20. miliaria italica
complectens ferro diues per plu-
rima ſæcula ferrum fuit erutum,
& hodie quoque eruitur, ſemel
enim educto ad 20. annos denuo
nouum renaſcitur, quia mater tra-
hit ex multi ventris ſpiritu in aere
habitante, quo cum concordat fi-
lium ſolis ferreum, qui corpus die-
rum curſu aſſumit, & in nil aliud
quam in ferrum maturatur.

In Carinthia vitrioli mater, ſeu
alcali, inanis, & vacua, trahens
multi ventris ſpiritu, quo cum
concordat, fit prægnans, & paucis

abinde

abinde annis eruitur album vitriolum, non secus, quam in nitraria Patauina, vt in Clauis cap. 2. ex professo notaui: natura enim nouit ex aqua in terra fructus producere, & ex aere illis suppeditare vitam, ait Cosmopolita tract. 11.

Sic argentum viuum à sordibus mundum, & euacuatum, sit mater, & inane alcali, libero aeri expositum trahit ex multi ventris spiritu id quo cum concordat, vt cap. 17. narraui, illa enim trahit Regem non Rex ipsam ait Bernhardus: dissicta enim esse per ordines, & potestates sacræ literæ docent, & multiplex experientia omnium rerum magistra in macrocosmo quotidie sine intermissione testatur; vnde Calid. in aere esse radices rerum non sine fundamento reliquit.

Ars imitatur naturam, in puluerem reducit partem vnam antimonij, & tres partes nitri puri, hos puluercs miscet, & per vices accendit, vt deflagret vnà cum nitro eius sulphur, massa alba abluitur, & erit Antimonium euacuatum, & inane alcali, vocaturq; diaphoreticum. Istud euacuatum antimonium, nisi obturato vase conseruetur, dierum cursu iterum

satu-

saturatur simili spiritu, quem perdidit, itaut quod pridem fuit hydroticum, rursus fit vomitiuum: adeoque nitri aciditas, quam in accensione haufit, non est illi propria, neque cum illo concordat.

Appropriatum quid sit Hippocrati

Simili prorsus modo, ait Hippoc. operatur hominis natura per os enim assumptum, cum reperit in microcos. multi ventris spiritū, quo cum concordat, illud attrahit, pori tunc relaxantur, fitque diaphoreticum, vocaturque ab Hippocrate appropriatum: gaudet enim natura sua simili natura, illamque retinet, & in illa lætatur, magis quã, si in corpore humano hinc inde erraret.

Nullibi igitur Antimonium istud vacuum, & diaphoreticum vsui est, nisi in morbis, qui aliquid acidi veneni, aut occulti, aut manifesti præseferūt, vt est pestis, causones, petechiales, ac apostemata interna varia, quocunque loco extiterint, horum enim venenosum acidum fabrum antimonium trahit, & sorbet: ideoque pori relaxantur, vrina vel sudor fluit, alias nunquam. *Hinc Basilius in repetitione antiquissimi lapidis fol. mihi* 80. *Puluis iste*, inquit, *insignes possidet vires, ad exterminandos vene-*

veteratos multos, & ex vlceratos morbos &c. Quorum nimirum aciditates sunt putrefactiuæ, & escaroticæ, eas nimirum hic puluis combibit, atque consumit, & vt dixi pororum contractura relaxatur. Hac ratione recipitur in emplastrum, quod barbaro nomine oppodeldoch vocat paracelsus.

Hanc naturæ actionem vulgus exsiccare vocat: insensibilem enim euacuationé, perspirationé transpirationem, dissolutionem, & coagulationem ab Hippocrate toties inculcatam capere vix potest.

Quare veneranda antiquitas ea simplicia, quæ acida illa irritatiua circum cor oborta absumunt, cardiaca appellauit ad distinctionem illorum, quæ in alijs corporis humani prouincijs alia absorbent: distincta enim sunt ordine, & potestate.

Aliud ergo acidum est, quod Antimonium alcalizatum combibit: aliud, quod perlæ in palpitatione cordis: aliud, quod lapilli cancrorum in vulneratis, & contusis: aliud, quod cristallus in cholera, & diaphragmatis tensione, quo in rabiem vsque, infirmos perducuntur, absumit, & absorbet.

Falsum est, quod decanorum

socie-

Cristallus alcalizata tamen bibit mordax excrementum diaphragmatis

societas in vltima editione fol. 196. subscripsit cristallum intestina erodere, & perforare, quæ nunquam per os datur, neque præscribitur nisi præparata i. e. actuali igne toties candefacta, & in frigida extincta, donec friabilis fiat, deinde sub marmore subtilissimè contrita, tunc sane acida quæque sub artificis manu bibit, sic quoque in microcosmo, si propinatur, acidum, quod cum illo concordat, auidissimè arripit, & à rabioso dolore potatorem liberat, non secus, quam infans plorans tacet à re delectabili sibi.

Aliud acidum, quod ferrum maturum in obstructis, & laxis: aliud, quod immaturum in hypochondriacis quibusdam affectibus trahit, & educit.

Aliud, quod sanguis hirci, dens apri, priapus cerui in pleuriticis, peripneumoniacis, & tussientibus: aliud quod vegetabilium alcalia volatilia in hecticis: aliud, quod lapis bezaar in opulentorum animi deliquio.

Bezaar si cum tantillo cinere teritur manu imposita, & cinis viridescit optimus, & naturalis est, cõtra, factitius. Sic illi, qui ingentis molis, & pretij ostenduntur, reperiun-

riuntur in vacca Indica , & nullam comparationem cum bezaar habent.

In opulentorum, dixi, animi deliquio , nisi enim eximio pretio lapidis respondens sit proportio ad acidum illud exosum , & morbosum frustra propinatur. Hinc Crato, se nullam opem ab eius frequenti exhibitione animaduertere potuisse , quod verum esse facile mihi persuadeo , præsertim dum grana tenus propinatur, vt libri suadent.

Edoardo Regi, data fuit drachma. Vide Monardũ, & Concilia torem

Notarunt hunc defectum cum Cratone plures emunctiores vrbis practici, qui occidentalẽ præscribunt , non quod præstantior sit orientali, sed quod vilior sit pretio, & ideò maiori dosi exhibetur.

Communis namque opinio est, sudorem vrinamque propellere, quod tamen non contingit nisi ea quantitate propinetur, vt acidum morbosum , quod cum illo concordare debet, plane absumpserit , vt notauit Hercules Saxonia *cap. de febribus pestiferis* maximæ famæ practicus.

Vulgus enim considerat, hunc lapidem (vt & quamplurima simplicia) agere in corpore , sicut cuneus à malleo compulsus , non ani-

animaduertens, quod extraneo ſapore per lapillum (aut eius compar) abſumpto, pororum contra. &tiram relaxari, & tunc totum corpus per ſe tranſpirare, vt Hippocrates docuit.

Aliud inquam acidum, quod alcali tartari tam fixum, quam volatile in obdurato meſenterio bibit: aliud quod oſtiocolla in oſſium fracturis: aliud quod coralia ab vtero laxo, & ſaluiæ decoctum abſumunt, & abſorbent.

Sed nimis operoſum eſſet, atq; nimiam in molem excreſceret ſcriptura, ſi appropriatorum catalogum hic enarrare vellem: quare concludo *cum Hippoc. 1. de diæta: niſi concors concordi aſſidet, & adhæret*, fruſtra horum poteſtas indiſtinctè, & ſine ordine in morbis offeruntur, quia *vnumquodque locum ſuum ſeruat*, adeoque ſuo modo intelligentiam, vt habeant, neceſſe eſt, cò quod ſtomachi inſitum proprium, & manifeſtum acidum, quod mechanicè oſtendi, quo cibus in vitalem ſuccum coquitur, & tranſmutatur, dicta alcalia non combibunt, imò non intrant, ſed potius acuũt, fortificant, & augent, quod admiratione dignum.

Hinc

Hinc liquet, quo'd quælibet aciditas, vel aura (voca vt lubet) expectat, sequiturque lubens, & cum patientia suum conueniens compar (sicut vitrioli euacuata terra in Carinthia suam impregnationem, vt supra notaui) cum quoalterari, transmutari, & adhærere gaudet, neque alterum alterius familiam perturbat: hac ratione Microcosmi nomen homo adeptus est. Et Hermes in tabula, quę superis, hæc & inferioribus insunt.

Macrocosmi rerum semina esse acida, per alcalia supra ostendi. Sic in microcos. tam sano, quam morboso natura hunc consensum studiosissimè observare docet quotidiana praxis.

Hæc sunt medicinæ fundamenta, *iuxta hominis naturam: vt primi inuentores eam inuenerunt, iudicaruntque artem dignam, quæ DEO adscriberetur, quemadmodum est receptum, vt docet Senex de veteri medicina: Non enim*, inquit, citato libro siccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum &c. sed sapores, quos recenset ibidem cauitatibus, & ventriculis inesse ostendit *lib. de arte*, inquiens, *corpus humanum plures habet ventriculos* (i.e. sapores) *quos norunt illi, quibus hæc res curæ erit.*

Et paulo post. Ex prædictis omnibus, nullum est, quod oculis conspicienti videre, ac cognoscere contingit; quapropter etiam OB-

Hæc sunt attributa circumstantiæ, & mutationes variæ propter quas diuturniore mora affectus assident, præcep. libro

SCVRA mihi appellata sunt, non tamen quod obscura permaneant, & nos vincant, sed quantum possibile est, cognoscantur, & superentur: possibile autem est Hippocratico Philosopho, quantum ægrorum naturæ ad considerandum conferunt, & quantum eorum, qui perscrutati sunt, naturæ ad perscrutandum aptæ sunt. CVM MVLTO ENIM LABORE, ET NON MODICO TEMPORE PRÆ OCVLIS VIDENTVR, ET COGNOSCVNTVR, Quæcumque enim oculorum conspectum effugiunt, ea MENTIS OCVLIS obtinentur, & superantur.

Harum absconsarum virtutum (Sapientis verba) tam in macro, quam microcosmo, quam plurima Hippocratis autoritate, quantum compẽdij breuitas permittit, luce clarius ad oculum demonstraui: non tamen eo fine vt Hippocraticus quisquam hanc doctrinam coram idiotis exerceat, atque ostentet, MAGISTRO id admodum grauiter prohibente de prisca medicina.

Mihi quidem, *inquit*, maximè videtur, qui de hac arte differere instituit, quæ plebeis nota sunt, di-

cere

cere debere, cum de nullo alio, vel quærere, vel dicere conueniat, quam de morbis, quibus ipsi tentantur.

Idsonat si alia memineris, quã excrementitios quatuor humores pro morborum causa, & hos suis ministris, & satellitibus victos nou educere promittis (his nimirum gaudent) eris desertor, empiricus, paracelsista &c. cum igitur MAGISTER ignaros hos socios & plebeos timuerit! iuuat Hippocraticum illud Comici freqnenter ruminare *quod scis nescis*: quare loquendum vt plures, & sentiendum vt pauci *Arist. indicat* 1. *Topic.*

Ex dictis nunc concludere licet, ne longius, quam par est, vagemur: Alcalia omnia esse corpora inania, & vacua: nam fixum alcali ex acido fixo silicis saturatum fit petra, vt in calce ostendi. Et idem fixum alcali silicis cum fusionis ignem patitur, transit in vitrum.

Idem alcali fixum silicis, humida via cum occulto acido pingui ad maturitatem coctum mutatur in saponem, vt suo loco prolixè ostendi.

Vegetabile alcali, fixum tartari nimirum, saturatum salis spiritu

fit sal commune, omnes eius proprietates habens. Inueteratæ Eburneæ sculpturæ, & imagines spiritu salis perunctæ, postea forti lixiuio abluenda est aciditas, deinde aqua detergendum lixiuium, tandem poliri pumice, & tripolo indigent, sic vetustatem deponunt.

Idem vegetabile alcali, acido vitrioli saturatum, coagulatur in vitriolum, quod tartarum appellant vitriolatum, & quanuis Reformatoris numerosa cohors subscribat, acidum sulphuris per campanam non differre ab acido vitrioli, verum non est, sed sicut acida omnia retinent, & conseruant seminis proprietates ad elementa vsque, vt de vino ostendi, sic etiam hic acidus liquor: cum enim roserit naturale corpus, ex. gr. arenam ignem nondum expertam, tunc ex eo naturale sulphur sublimatur.

Nihil in mundo moriri, sed omnia transire. Trismeg. in pymandro.

Alcali vegetabile fixum acido spiritu nitri saturatum transmutatur in nitrum frigidum, flammam concipiens, & anginæ remedium, quæ ante coniunctionem valida caustica erant.

Idem alcali aceto vini saturatum, vertitur in tartarum, omnes eius proprietates habentem, distillatur

latur in oleum pingue, & in aquam amaram. Estque illud, *quod sal vini essentiale nostrum nulla prorsus re peregrina adiecta* decanorum societas adorat.

Simili prorsus modo, docet, *meus Hippocrates procedere etiam hominis naturam*, quæ alimenta alcali volatili repleta per acidum ventriculi primum in acidum chilum, & in subsequentibus in salsum commutat iuxta proprietates acidi occulti, quod cauitates in se custodiunt, vt suis in locis claris verbis, & mechanicè demonstraui.

Sic alcali ab alui fæcibus separatum, licet centies rectificetur, attamen spontè turbatur, & reinduit, quod perdidit. *Fermenta loci, mumialia vocant*

Ab vrinæ alcali odor inseparabilis est, sic sudoris alcali ab homine sano, non fæter &c.

Sic aliud est acidum, quod calculum coagulat, vt in dissolutione ostendi.

Aliud est acidum, quod in ossibus alcali indurat, & sustentat, aliud in sanguine, aliud in venis, aliud in capillis, aliud inesse vnguibus necesse est, & ratio dictitat: alias nimirum generaretur quidlibet ex quolibet.

Omnes musculi *inquit Hippoc. lib. de arte* proprium suum ventriculum habent : indicare volens quamlibet coagulationem specificam requirere etiam specificum coagulatorem , qui quamuis occultus acidus tamen mechanica necessitate esse debet , vt in oleo, seuo, lacte &c. ostendi, alias nihil vnquam in vniuerso coagulare. tur . *Neque sane* subiungit citato libro Doctor *meus , quæ dicta sunt eorum quicquam oculis inuenis conspicere licet* , id sonat: nisi in Hippecratica arte sis exercitatus, scripta mea non intelliges.

Hippocrates itaque deprehendit ea, quæ naturæ & artis imperio grato consensu subiecta sunt , in hoc cardine immobilia doctrinæ fundamenta statuenda esse , ex his enim omnium mechanicarũ progressus, & causarum explicationes adeò firmiter deduxit , vt si omnes cartacei libri cum eorum scriptoribus interirent, ex ingenti naturæ libro omnes artes rursus hac methodo addiscerentur .

Vnde liquet , quot fabulæ viro optimo sint adscriptæ ! quæ ne quidem per somnium illi in mentem venerunt , imò quamplurima sub eius nomine , quæ non quadrant

drant cum profunda eius ſapientia, ita vt ſi iam reuiuiſceret, non ſine ratione ea legendo erubeſceret.

Permixtionem, & alterationem, quam in alcalibus fixis cum acidis demonſtraui, eam etiam de alcalibus volatilibus omnium animalium intelligendam iubet meus Hippoc. *lib.* 1. *de diæta*. Alcali enim volatile cuiuſcunque animalis ſaturatum ex ſpiritu acido vitrioli, induit vitrioli naturam, verum cum non habeat colcotar ferri, præcipitatur cum gallarum ſucco in purpurei coloris fundum albo vitriolo ſimilimum.

Idem alcali volatile cum ſpir. ſalis fit fal armoniacum, cum ſpiritu nitri fit naturale nitrum &c.

Spiritus vehiculum anima

Ex dictis nunc luce meridiana clarius patet, ſpiritum eſſe vehiculum animæ, & vinculum, cuius beneficio corpori coniungitur, nam ſine anima ſpiritus informare alcali non poſſet. Quare Lucretius lib. 2. .... *quæque in ſua corpora rurſum diſſoluit natura, neque ad nihilum interimat res.*

Sic alcali volatile cum aceto volatili fit ſalſus liquor diſtillabilis penetrantiſſimus, vt in aqua Mindereri oſtendi, & de reliquis acidis

succis omnibus idem intelligendum est : sicut enim alcalia fixa sunt vacua, & inania corpora, sic etiam volatilia omnium animalium, quorum præparationem docet quidem reformator, & subscribit numerosa societas, quæ tamen, sicut alcalia ipsa, admodum vacua est; vnde Hippoc. meus in dulcem risum commotus, inquit, *lib.* I. *de diæta. Nescium quid faciunt, sed destinatum fatum explent.*

Sal viperarum, sit s. l communiter cibarium

Alcali itaque viperinum vacuum, & inane corpus saturatur etiam à vacua turba, & inani societate *Pharm. fol.* 486. magno labore, & sumptu acido salis spiritu: quid aliud, quam salis communis proles exinde generari potest? En fucus, & impostura, quam adulatrix societas *tanto labore tandem* inuenit, de qua ante victoriam triumphans scribit: *Nec velim tibi quisquis es, persuadeas aliam esse viam fixandi*. Hoc dicto metu torpens pallidoniam recanit inquiens (submissa voce) *si tamen quisquis esset, qui maiorem in hisce laboribus haberet experientiam, ipsi ansam præbeo vt boni publici causa, illa, quæ in hac re expertus est, secum commori non pa-*

patiatur. Meum cŏrculum ! meus molliculus caſeus ! quidni ? Eia age, optemperemus fratres ſocietatis cupiditati, benè ædepol narrat, ah quantum non meretur de republica medica : quod pharmacopœis acidum, & ſalſum *in append. fol.* 75. tam politu lè diſcreuerit.

Puerilem ſententiam declarat.

Cap. 22.

BReuiter nunc percurram acida, quæ ſocietas docet ſalſis eſſe contraria *in append. fol.* 52. quam tamen doctrinam cum reliquis ſuperius oſtenſis falſiſſimam, & ignorantiæ plenam inuenio, vt per ignem (qui profeſſor publicus, & iuſtus iudex vocatur: dialectica enim hanc diſcretionem non habet, ea ſaltem ſcientias repertas, & veras, in quouis ſcibili methodicè, rectè & clarè magna vtilitate proponere, & tractare nouit) ſeruatis vocibus vſu receptis, demonſtrabitur. Salium autem ſapores, quantum viſum fuit, pro intelligentia præſentis compendioli, ſupra diſtinxi.

Ignis, tam internus, quam externus ordinarius creatoris profeſſor naturæ librum explicat, neq; timet dialecticorum ERGO.

Cape nitri, & ſalis communis marini ana vncias quatuor, & a-

luminis vncias duas: fiat puluis, cui superadde aquam simplicem, quantum satis pro salium solutione (quæ non agunt nisi soluta) & habebis liquorem salsum, cui adde auri foliorum duas saltem drachmas, misce aurum cum salibus, & coque in olla vitreata ad siccitatem, sub finem auge ignem, donec odorem aquæ fortis instar spiret, sic mixturæ salsedo aurum erodit: albam massam in olla dissolue aqua communi, solutum quiescat vitreo in vase, donec salium fæces subsideant, clarum per inclinationem effunde: huic claræ solutioni guttatim instilla alcali quoddam fixum resolutum, ex. gr liquorem tartari, qui statim absorbet subtiliores acidos spiritus, & ilicò aurum cadit coloris purpurei.

Hac in operatione sal non obfuit acidis spiritibus, vt docet approbatoria turba, sed alcali tartari acidum absorbens, compositum destruxit.

Eadem via sed maiori impetu distillata aqua ex nitro, & alumine, quam fortem dicunt, in qua sit solutum sal marinum, aurum dissoluit, nisi enim sal in aqua forti acidissima dissoluitur, aurum non corroderetur.

Non

Non itaque destruit sal acidam aquam fortem, neque in sicca, neque in humida via, sed ei vigorem addit sale armoniaco similem: Hinc Basilius

VVas im adler vvird gefunden Klaar
Das stecket in mier auch gantz vnd gaar.

Hinc liquet, aurum non dissolui, vel potius corrodi, nisi à salsis liquoribus: quare autem acidus salis spiritus hoc soluit? dixi, & ostendi suo loco, quod nimirum spiritus rodendo, redit in id, quod erat à natiuitate, idest in sal.

Aliud periucundum experimentum oculis obijciam, quo ostendam salsa acidis non esse contraria.

Ex vitrioli exsiccati libris tribus, nitri libris duabus, communis sulphuris florum vncijs sex, & salis communis libris quinque, & laterum puluere, quantum satis, ne salia cum sulphure fundantur, misce exactè, & distilla aquam ex arena saltem, in hanc aquam sine, præmissa rectificatione impone aureos nummos, & intra breue tempus in tepido loco, videbis aquam aureo colore tinctam, quã effunde, & aliam superadde, & ite.

rum detine in loco calido, donec satis sit tincta: aquas tinctas confunde in aliam phiolam, atque in illam aquam pone laminam argenti prius tamen cupellati, tunc aureo colore tincta aqua statim nigrescit, paucisque momentis totum argentum inuisibiliter dissoluitur, caditque totum in calcem nigram, quam periti in arte sine contradictione aurum dicunt.

Notandum, quod aqua ab auro non tincta, argentum non dissoluit, imò ne tangit quidem: Hinc *Basilius de argento, tract. de proprietatibus planetarum.*

Mein seel mein geist, vnd meinen leib
Hab ich meim Konig zu geeigt &c.

Aureos nummos ablue, hos reperies aliquantulum pallidiores; sed parum, aut nihil de pondere amisisse, hoc experimentum est consideratione dignum.

Cum vero supradictas species igni nudo, & aperto distillaueris, addendo plus de farina laterum, tunc sane non extrahit tincturam, sed totum aurum plane dissoluitur. Hoc inquam experimentum licet inutile prima fronte videatur, iucundum tamen est, &

magni

magni momenti, ſine ſale non ſuccedit, adeoque ſal acidis his ſpiritibus nil nocuit, neque eos deſtruxit, vt inermis imbelliſq; turba vociferat.

Sic etiam aqua fortis communis acidiſſima ex nitro, & alumine, vel vitriolo, non rodit, neque diſſoluit antimonium crudum, ſed ſuperadde huic aquæ tantum ſalis fuſi, ideſt mundi, & puri pulueriza ti, quantum ſoluere poteſt, hanc aquam ſuperfunde antimonio, groſſo modo ſaltem contuſo, ad ſpeciem granorum milij circiter, & ilicò leni calore agit in antimonium, cuius purum erodit, cui ſtatim aquam frigidam ſuperadde, & videbis ſulphur ſeparatum, quod aquæ forti inſtar picis ſupernatat. Adeoque ſal acidiſſimæ aquæ forti non obfuit, neque deſtructionis ſigna edit.

Antimonij minerae, ex raucis montibus venis vel maculis rubris, hoc modo ſoluta ſundit aurum.

Notandum, quod ſingulis vicibus vltra duas drachmas antimonij ſoluere ne tentes, nam in maiore quantitate non bene regi poteſt, ideò ſulphur ab aqua falſa queque corroditur, & in fæces vertitur.

Hoc ſulphur ablue aqua frigida ab omni aciditate, & aſpectu ſimile erit communi, niſi quod pa-

rum

Oleum febrifugum

rum virideſcit, cuius granum vnum, vel alterum ſi diſſolueris in oleo ſcorpionum ſimplici, addito parum ſpiritus vini camphorati, atque cum hoc dorſi ſpinam, carpos manuum, plantaſque pedum vnica hora ante paroxiſmum inunxeris, febres intermittentes tertianas omnes tolles.

Helmontij cinnabaris

Hoc eſt ſulphur illud antimonij, quod Helmont extrahi iubet, *tract. de verbis herbis, & lapidibus*, quod vix à vulgari diſcrepat viſu, niſi quod parum in viriditatem vergat: *fac cinnabarim*, inquit. Scio quod plurimi anxie, & magna inquietudine ſeſe torquent in hac operatione, quam curioſis claro ſermone nunc aperiam.

Funde hoc antimonij ſulphur leniſſimo igne in ferreo cochleari, fuſi ſulphuris ex. gr. ſem. vnciæ, adde mercurij drachmas ſex, plus minus non refert (ſulphur enim tantum recipit, quantum mortificare poteſt) miſce continuo ſpatula ferrea, donec refrixerint, maſſam reduc in puluerem (quam accendunt carbone ignito, vt ſuperfluum ſulphur deflagret in communi Cinnabaris operatione) tu vero ne perdas prætioſum ſulphur inde retortæ largo collo,

largo

largo, inquam, collo, ne obturetur à cinnabari ascendente, & per gradus ex arena pelle, tunc quod superfluum erit, aut de mercurio, aut de sulphure, id per retortæ collum decurrit, quod colligito, & auge ignem, vt cupella candeat, & cinnabaris eleuabitur.

Frigefactis rebus, frange retortam, cinnabarim reduc in puluerem, quam septies adhuc sublimabis per se idoneo vitreo vase, vel retorta, & habebis intentum.

Cinnabaris vulgaris præpar.

Eadem via, & methodo, fit etiam cinnabaris vulgaris cum sulphure communi, sed sine repetitione sublimationis.

operando deteguntur errores inuestigati prius, aliter non

Studio Helmont hìc subticuit, mercurium non vulgarem, sed ex ipso antimonij corpore desumptum esse debere, ad quid namque in aurem, *filijs nostris*, superflua hæc industria? cum eadem cinnabaris sublimatur post distillationem buryri antimonialis, nisi mercurius antimonij hic requireretur?

CHRISTALLVS tingitur in rubini colorem, si cum crudo antimonio rubris punctis notato, cum portiuncula auripigmenti commixto, & puluerizatis cementetur. ventum caueas, alias dehiscit, aut

dif-

diffringitur.

Rulandus parauisse suum balsamum ex antimonij sulphure, non leuis est coniectura illi, qui huius sulphuris potestatem expertus est.

Non omittendum hoc loco, quod Regulus antimonij non corroditur ab acido sulphuris, vel vitrioli, & si cogatur aucto igne, sublimatur in tenuissimum sulphur. At spiritus nitri hunc regulum conuertit in candidissimum puluerem, qui in clauso vase primo lentissimo, & paulatim aucto igne fixatur in puluerem rubicundum. Hic puluis à Paracelso vocatur ANTIMONII TINCTVRA, quæ post separationem à corpore, EXTRACTVM TINCTVRÆ appellari cæpit: vt docet cap. 5. lib. 2. Chirurgiæ magnæ. Quomodo ergo potest per aceтum extrahi antimonij tinctura, quæ vitro nõdum inest? vt inutilis societas in Mantissa inutili in perpetuum crimen, & proximi detrimentum subscribit, & approbat.

Extractum tinctura Antimonij

Quæ nocent docent.

Cap. 23.

EX hactenus ostensis operationibus, quæ omnes acidis, & salsis perficiuntur, nullibi apparuit alterius destructio, sed eamus ad Rapsodiam, quam scriba superbo titulo *Mantissam Hermeticam* vocat, vt propria doctrina erudiamini, vbi sese effert. *Mercurij sublimati corrosiui vera præparatio.*

quid Hermes de his nugis sense rit ridicula societas pia nè ignorat

Vinum vendibile (ait Poeta) Hedera non indiget, quare huic titulo addatur *vera præparatio* nõ video: Suspicor ne reformator more consueto hac vana promissione nobis dolosè imponat, eamus illi obuiam.

Mercurius, inquit, *rectè sublimatur cum sale, & vitriolo*, mirum quod non timeat acidi vitrioli destructionem à sale, sed quia sic ab alijs scriptum inuenit, saltem addit: *vitriolum caute calcinari debere, ne priuetur acido spiritu*. Sibi videtur hic aliquid magni momenti admonere: vt etiam *quod sublimatio bis terue reiteretur nouis speciebus sale, scil. & vitriolo*: sed ad quid hæc repetita

tita ſublimatio cum nouis ſpeciebus? mercurius enim ſemel ſaturatus acidis ſpiritibus hos non deſerit, vt nouos eiuſdem naturæ, & eſſentiæ reinduat, adquid ergo reiteratur labor ? præcipuè ſi verum eſt, vt eſt veriſſimum, quod in natura omnia reguntur certis numeris, ponderibus, & menſuris iuxta illud Poetæ.

Eſt modus in rebus, ſunt certi
denique fines,
Quos vltra, citraque nequit,
conſiſtere rectum.

Sic etiam mercurij natura acidis ſpiritibus ſemel ſaturata abſorpſit, & combibit, quantum perfert, & quantum indiget à prima ſublimatione, & licet centies deinde reſublimetur, aut per ſe, aut cum nouis ſpeciebus, ſemper manet idem ſublimatus mercurius, adeoque reiterare laborem, eſt tempus, & ſpecies inutiliter perdere. Huc alludere videtur Sapientis illud in prouerbijs *cap.* 20. *verſ.* 10. Abominabile apud Deum pondus, & pondus, menſura, & menſura.

Scio, à multis expeti modum ſublimandi mercurium ob metum, ne venale hinc inde, admiſtum habeat arſenicum, quod tamen vt periculoſa merx, mercurio

in

in eius ſublimatione addi nequit, propter ſubtile venenum, quod ſublimando ſpirat, ac operatores ſuffocat: eiuſmodi autem venenum ſubtile proprio periculo oſtendam.

Olim cum arſenicum Iohannis Agricolæ ſuaſu toties ſublimare tentarem, vt tandem fixum in vaſis fundo permaneret, tunc enim temporis, ob ſciendi deſiderium, nec fumos, nec vapores, aut quicquam periculi timueram, poſt multas ſublimationes cum vas aperuiſſem, inſpiraui auram palato, adeò ſuauem, dulcem, ac gratam, vt cum admiratione antea nunquam ſimilem expertus fuerim, ſed poſt ſemihorulam ſtomachum dolentem, & contractum ſenſi cum omnium membrorum conuulſione, reſpiraui difficulter, ſanguinem minxi cum indicibili ardore, ſubito poſt, colico dolore correptus, totuſque contractus euaſi per ſeſquihoræ ſpatium: lacte, & oleo reſtitutus, mediocriter me habui, febris tamen lenta hæcticæ ſimilis, per integram hyemem me afflixit, quam extinxi vulnerarium herbarum decoctis, & eſu cymarum braſſicæ, aqua bulliente tabefactarum, aurantiorum

Mures delectantur caneris coctis. ideò ſunt qui Arſen. exuuijs inſpergunt, vt necentur

rum ſucco, oleo & modico ſale conditarum: imò extenuata natura appetebat hunc cibum, vt vix horam cenæ expectare potuerim: hiſque remedi,s perfectè conualui.

Geber de argento c. 18. & Baſilius de propriet. 7. metallorũ de Ioue

At non obſtante periculo, ſunt qui ſtannum purum in puluerem exurunt, hic puluis nulla vulgari arte in ſtannum reduci poteſt, cũ arſenico tamen fit ſcoria, ex qua ſingulari artificio purum argentum cum lucro eruitur.

Hanc ſeparationis artem ſciuit, & exercuit Sigiſmundus VVan ciues VVondſiedlenſis in Voitlandia cum ingenti emolumento, ita vt anno 1464. ibidem Hoſpitale ſplendidiſſimum ædificauerit, inſtitueritque, vt narrat Gaſparus Bruſchius, quod & hodie cum epitaphio dicti ciuis conſpicitur.

Quod ex ſtanno per arſenicum eliciatur argentum: cõfirmat Clauius in apologia contra Eraſtum *in 2. volum theatri chimici fol. 39.* qui videatur.

Fixatur arſenicum cum tartaro, vt docet VVurtz, qui liquor, ſi cum acido quodam in candidiſſimum puluerem præcipitatur, abluatur, & vnguentis idoneis permiſceatur, vlceribus malignis confert:

fert : sunt qui huius pulueris quartam grani partem in hæmorroidum maximo dolore , non sine fructu propinant .

Cum auripigmentum sit arsenici species , hoc loco peraptè inserendum putaui Turcarum Psylotrum , Rusma illis dictum , quod italæ fœminæ efflagitant , & perplurima ingenia hactenus anxie torsit , sub credulitate aliquid singularis arcani subesse : ait enim Autor quidam . *Rusma*

In Turcarum dominio minerale quoddam Rusma illis dictum inuenitur , quod agendi præstantia omnibus psylotris iure debet anteponi : licet enim admodum sit temperatum , nec partem , cui adhibetur , vrat , pilos tamen celeriter , & sine dolore perdit , & loca leuia , glabraque reddit , nullo remanente pilorum vestigio .

Sed vt ad votum applicetur , debet in tenuissimum pollinem leuigari , & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui . Hanc mixturã Turcicæ mulieres , paulo ante balnei , aut hypocausti ingressũ partibus obscœnis , & axillis adhibent , quas depilare , & perpetuo glabras manere desiderant .

Est autem rusma scoriæ ferri mul-

multum simile, sed leuius, nigrius, & quidpiam exustum referens, vt ex Bellonii obseruationibus cap. 33. lib. 3. narratur. Hæc ille.

Ad instantiam cuiusdam personæ, dictum Turcarum Rusma, per ignem, & aquam examinauimus, & deprehendimus huius basim auripigmentum esse, idem nimirum quo, & Italiæ Balneatores in Hypocaustis pro psylotro vtuntur.

Rusma enim cum calce viua commixtum, atque aqua perfusũ, fœtorem spirat similem auripigmenti, & calcis mixturæ.

Rusma si sublimatur per se, ascendit rubinus veri auripigmenti.

Adeoque Rusma Turcarum, cum facit operationes auripigmenti, nil aliud est, quam auripigmentum concludit Aristoteles.

Terram autem, auripigmento, addunt pinguem, atram, atque cretosam Turcarum balneatores, pro medietate ferè, vt caustica, & mordax, vis per mixturam refrenetur, cautius, & cum maiore iudicio, quam Italiæ Balneatores, qui applicant auripigmentum cũ calce mixtũ inuicem, sine pingui terra, ita vt si nimis supra cutem mo-

moretur, vrit, & exulcerat, non sine dolore, & cruciatu. Hæc de arsenico exposuisse curiosis, sat est.

Nunc ad mercurium, vnde digressus, redeo, qui sublimatur hac proportione.

Mercurii, seu argenti viui, libras 280., tantum. n. pendet sarcina vnica, vt in ouinis pellibus ex Hydria aduehitur. Mercurii sublimati lib. 20. salis communis, & salis petræ ana lib. 200. capitis mortui reseruati lib. 50. vitrioli rubificati lib. 400. omnia separatim debent in puluerem reduci sub lapide molari calcante.

Mixtio fit hoc modo.

MErcurius viuus, & sublimatus, portioq; salis communis, & salis petræ, prius debent cõmisceri, & quantumuis salia sint arida facta per exsiccationem, ab hac mixtura tamen statim madefiunt propter mercurii, & nitri frigiditatem, quæ ilicò humidum in aere condensat, & est causa, vt madefiat materia, sic mercurius inter miscendum cum dictis speciebus moritur, & in puluerem vertitur, cui superadditur reliqua pars salium, perge miscendo ligone ferreo,

ferreo, donec' mercurius nullibi viuus appareat.

Hæc miſtura eſt humidiſſima, cui ſi addere velles vitriolum rubificatum aridiſſimum, combiberet in momento iſtam humiditatem, & in ſaxi duritiẽ cõuerterentur. Oportet itaque loco rubificati vitrioli, commiſceri caput mortuum, aut reſeruatum de priore ſublimatione, aut de aqua forti, perinde hìc eſt, ſi modicè ſiccatur mixtura, quam tunc debetis per cribrum agitare in puluerem non adeo minutum. Cribratus puluis tunc commode miſcetur cum vitriolo rubificato.

Iam habes mixturam, qua cum impleri poſſunt 16. vaſa vitrea magna, lagenæ forma (quarta pars ſit vacua) quæ locentur in capitellis, & ſublimabis mercurium ex cineribus (minime vero aperto igne, vt nugatur ignara plebs in Mantiſſa) in 4. furnellis, quorum quilibet contineat 4. vaſa vitrea, quibus appone alembica, negligenter ſaltem cum ſuis receptaculis.

Ignis ſubiectus per 24. horas ſit lentiſſimus, in illo tempore, ſalia diſſoluunt mercurium, ſpiratque in illa actione odor aquæ fortis,

qui

qui pulmoni valde nocet, imò inſpirantem ferè ſuffocat, ſicut Criptæ odor puteolis prope Neapolim canem. Poſt 24. horas odor perijt, & tunc aſcendere, vel ſublimari incipit mercurius (aquam fortem collige, quæ fortificatur cum alijs ſpeciebus, adhibeturque in mercurij præcipitatione, non autem pro alijs vſibus) calore illo perſeuerandum eſt, donec mercurium in forma placentæ à ſuo capite mortuo ſeparatum in ſummo videas, quod fit plerumque quinto die, ſi ignem bene rexeris.

Frifefactis rebus, propter graue pondus ſublimati, ſponte diffringuntur vitrea vaſa (fragmenta ſeparatim collige, habent enim aliquid ſublimati, quod abrade, quo cum alia vice mercurius currens, mortificari debet) caue à cinere, ne per rimas decidat ſupra placentas, quas curioſè ambabus manibus prehendunt, ac ſeponunt, panes vocant, quorum quilibet pendebit circiter 25. libras, plus minus iuxta capacitatem vaſis, quod plus, vel minus de mixtura capiebat, itavt ex 280 pondo mercurij viui, & 20. ſublimati colliges ſublimati lib. tercentum, & octoginta. Creuit itaque in pondere mercurius

viuus 80. libras , non quidem ex acido vitrioli rubificati, vt existimat scriba,quod ob id *caute calcinandum* docet, sed solo sale communi,quod sic probo .

Arcanum corallinum Crollij

Sublimetur idem mercurius cum eadem proportione nitri , & vitrioli rubificati,absque sale communi , & mercurius ascendet rubeus, nilque ponderis, neque corrosiui acquisiuit ,idq;est *Crollij Arcanum corallinum* .

Rursus adde huic rubro sublimato tantundem salis marini, quantum nitri erat, vrge moderato igne , & eleuatur in sublimatum corrosiuum , augeturque illud pondus, quod supra indicaui .

Adeoque vitriolum non addit pondus mercurio , sed saltem adiungitur,vt mixtura sit spongiosa , vt & ne salia fundantur : nitrum vero,vt dissoluatur, & hæc de sublimato sufficiunt , pergam ad præcipitata .

Mineruæ manum mouet .

Cap. 24.

OStendi , quod vitriolum , & nitrum mercurio , nec corrosiuum , nec pondus, in eius sublima-

limatione addant, idem etiam nunc in eius præcipitatione demonstrabo.

Fiat ergo aperto igne aqua fortis ex vna parte nitri, & quatuor vitrioli rubificati, vel *caute calcinati*, vt iubent incauti doctores, hæc aqua dissoluat argentum viuum, quantum soluere potest, solutionem euapora ad ficcitatem, in fine augeatur ignis, vt fundus capitellæ ferè candeat, sic in vasis fundo hærebit puluis rubeus præcipitatus splendens, nilque acquisiuit ponderis, neque quid corrosiuo sublimato simile. *Mercurius præcipitatus*

Causa est, quod nitrum sulphureum, eleuat sulphur vitrioli, quæ coniunctim agunt saltem in suum simile, idest in sulphur externum mercurij, adeòque crescere in pondere mercurius nequit, vt nec corrosiuam vim sublimato similem induere.

Quod autem mercurius vulgi habeat sulphur externum, & separabile de essentia mercurii vltra *Gebri lib. 2. summæ perfect.* aliorumque sapientum testimonia, docet etiam experientia, hìc & vbique certissima rerum magistra, sequente mechanica.

Mercurium mundum, & pu-

præcipitatus proprio sulphure

rum immittæ phiolæ plani fundi, vt æquè hunc cooperiat, oris augustissimi, coque in arena primo lento, & moderato igne, postea fortiori, eo gradu, vt mercurius ascendere nitatur, quod si id contingat, simplici motu fac, vt recidat, hac via sine vlla alia additione præter externum ignem, fit præcipitatus rubeus splendens, similis illi, qui cum aqua forti ex nitro, & vitriolo præcipitatus fuit. Hic præcipitatus, neque pondere diminuirur, neque augetur, quatenus proprium sulphur illum mortificauit, & rubefecit, non secus, quam aqua fortis ex nitro sulphureo, & vitriolo quoque sulphureo ostendi. Sulphuris nimirum proprium est rubificare mercurium, vt in cinnabaris præparatione manifestum fit, ideoque in pondere nihil augetur, id quod à nostris attentè considerandum: plurimum enim interest.

Hunc præcipitatum rubrum, vel per se, vel cum aqua forti factum, commisce cum marino sale, & vrge compositum moderato igne, tunc eleuabitur in ponderosum, & corrosiuum sublimatum. Adeoque vitriolum *caute calcinatum*, præcipitatis dictis, nihil

aliud,

aliud, quam ſulphuris odorem contribuit.

Sic præcipitatus ille, quem Crollius Turbith minerale appellat, quatenus fit cum ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris ſine nitri additione, non rubeſcit, eo quod horum pinguedo ſulphurea ſine ſulphureo nitro non manifeſtatur, ſed propter ſymbolum, ſulphureum, quod habent, agunt in mercurii ſulphur, & ideo non rubeſcit, ſed ſolum flaueſcit, neque pondus acquirit, poſtquam aluminoſus ſapor, aqua calida ablutus fuerit. *turbith mercur.*

Vires omnium dictorum præcipitatorum, ſunt æquales, vomitus mouent, gingiuas corrumpunt, & repetitis vicibus aſſumpti execrandum ptyaliſmum promouent. Hinc *Helmont de febrib. c.* 15. *quam* diu mercurius vulgi reuificari poteſt, non eſt boni viri remedium. Nam ſicut omnia pharmaca ſunt venena reſpectu noſtri, & non excrementorum, noſque potius, quam morbos ipſos adoriantur, ſic & præcipitatus vulgaris mercurii. Quare Hippoc. meus *de medicam. purgantibus*: Nemo medentum per aſſumpta laxatina ſpondere audet ſanationem, Et licet inexperta, & ignara *Vires*

decanorum turba mercurio per se præcipitato adscribat vim sudoriferam, falsissimum tamen est, & fides eorum assertioni non adhibenda, quia per volatile sulphur præcipitatus, & rubificatus est, adeoque semper idem mercurius erit.

Sulphur verò externum per alcali quoddam nobile, magno ingenio, & arte ab eo licet sequestratum fuit, vacui tamen impatiens rursus paruo temporis spatio nouo, & simili reinduit se, *docente id Magistro de diæta*: seorsim, neque sibi, neque vlli alii sufficit, imò præterea confirmat id Geber reliquorumque sapientum turba: quare admodum eleganter *auri seculi Autor fo'.90.*, *saturnus auus illius*, inquit. *illum ex mera ira in id, quod fuerat, iterum commutat*: Et proinde polypoikilos hic igneus spiritus & mercurii nomen adeptus est. Hæc ita se habere norunt *illi, qui has transierunt arumnas* ait Cosmopolita.

Aqua supervat ignem 1800. gradus

Cum vero mercurius mundus, & purus pro turbith, præcipitatur cum acido vitrioli, quod per sex dies, & nec etes igne vehementissimo, & naturæ possibili distillatur, tunc sane acquirit à dicto acido ad-

quantum non noxia corpora tardant, Virgil.

admirabilem constantiam, & præstat quam plurima, quæ Crollius illi adscribit: liquet ex dictis, quo perfectiore sulphure præcipitatur mercurius, eò maiorem acquirere constantiam.

Mercurius de argento resuscitatus, & in eodem momento perfecto sulphuri reconiunctus, & mundificatus, inter coquendum varios, & admirabiles colores in vitri pariete, & in ipsa materia ostendit, eodem fere modo vt chalybi sulphureo contingit sub artificis manu pro lubitu: Aurora tamen philosophorum non est, neque credat quisquam, hunc præcipitatum esse panaceam illam, quam vidit Crollius apud Michaelem Sendiuoium, cuius nomen expressit in præfatione partis sextæ medio fere, literis maiusculis hinc inde sparsis sub his verbis *apud Magnum aliquem cui in aternum bene sit, Cum primis egregium Helioc Antharum bor Eа-Lem, nam in Christo quiescentem cuiuSmodi LENis Denique couſ Venerunt latitare temPOrum curricVliS*, quia non est per materiam primam vniuersalem reductus in materiam primam: quæ autem sit materia philosophorum

Materia primaedax rerum

prima, præter Hippocr. indigitat nobis *Ouidius Metamorp. lib.* 15. tempus edax rerum, id sonat materia prima, consumit in tempore quicquid ex ea productum fuit: Hinc Antiqui, Saturnum deuorare proprios filios, dixerunt, vt testatur Venerabilis Pytagoras: omne secretum, *inquit*, est in saturno, id est in antiquissima, & prima materia, de qua nunc satis.

Sulphur itaque externum mercurii, esse causã vomitus, & salliuationis, non autem spiritus corrosiuos, quibus præcipitatur, docet acidum corrosiuum potentissimum ex vitriolo. Assertionem meam probat inunctio cum ipso mercurio viuo, qui gustum non afficit, nec eius quicquam sulphurei lingua percipitur, attamen externum mercurii sulphur acidissimum esse palam fit, quod in phiola plani fundi præcipitatur ruber non secus, quam si aqua forti acidissima, & sulphurea præcipitaretur, vt ostendi.

Pro vnctione itaque primo cutem penetrat acidorum more, deinde perreptat *ad ventriculos, seu cauitates musculorum in sanis spiritu turgidas. Hippoc. de arte*: tunc secundo statim, vel tertio die langue.

gueſcere incipiunt vncti, tam ſani, quam ægri: mercurio enim perinde eſt, perſeuerans tortor vnguendo, donec tandem omnibus in ventriculis acidum occultum, & alcali, vel facultates, vt loquitur meus Hippoc. quas ibidem oſtendi *naturali labore* operantes deſtruat, diſtemperet, & alienet. Acidum illud ſulphuris mercurii, abſorbet ventriculorum alcali, & eius ſocium aliàs occultum acerrimo veneno acidius, & manifeſtum reddit, ſic vna facultate extincta, acidum veneno auctum pergit operando retrogrado modo, reſoluitque cauſticorum more, omne alimentum in putridum liquamen, illud virtus vitalis, quæ ſupereſt, vel ipſa natura, voca vt lubet, expellere tentans per loca commoda, & apta, partim per ſudores diſſipat, partim purgatoria vi per aluum deturbat magnis torminibus.

Vnde liquet, quarè multi per ſaliuationem ſanati poſt longum temporis interuallum in priſtinum morbum, aut peiorem relabantur, maligna ſcil. diſpoſitione in corpore relicta.

Dentes autem, & gingiuas occulta, ac venenoſa mercurii acidi-

tas primario lædit, ſicut reliqua acida putrefactiua ſcorbuto teſte, quæ gingiuas diſſoluunt, ac neruoſum genus accendunt, tunc ſanguis ibidem aceſcit, putreſcit omni fætore olentiùs tanto contagio, vt & labia eius contactu vlcus contrahant, & intus buccæ vlcerentur, idque non ſolum ab eius externa vnctione contingit, ſed etiã mercurius viuus in pauca quantitate repetitis vicibus per os aſſumptus idem præſtat, vt teſtatur experientia, notarunt que Rondeletius, atque Platerus. Huius cenſus ſunt pilulæ ex mercurio viuo Barbaroſſæ dictæ. Hìc quadrat verſus ille antiquus Matheſii in Sarepta.

Terram mercur, producta metalla veneno,
Eſſe ferunt, verum eſt, nil niſi virus habet.

Hinc patet, quid ſentiendum ſit de hoc ſulphure, quod hac tempeſtate, per quorundam ſatraparum ora huius Regię, ſub credula, firmaque pollicitatione illuſtris, ſuauis, atque vitalis auræ, triſtem dirum, truculentum, fætidumque halitum ſpirat. Inde meus Hippoc. de lege. Imperitiam malum theſaurum &c. alta voce exclamat.

Nolite timere dentes, quia, nec vanam, nec vacuã quidem eius vmbram cognoſcunt

Hic

Hic ratio reddi posset, quare in auratores, & qui mercurij fumum inspirant, plerumque temporum progressu, aut tremunt, aut artubus contrahuntur, sed cum non sit huius loci, ea hic prætereo.

Mercurius proinde ex Argento regeneratus, licet per integrum annum diuerso igne in supranominata phiola plani fundi coctus, nullo tamen gradu per se præcipitari posse notaui, adeoque regeneratum huiusmodi mercurium sulphure illo externo carere, mechanica necessitate patet, cuius absentia sudores mouet, blandeque actiones suas perficit.

Naturalis ergo mercurius, magno ingenio in partes suas essentiales diuisus, & reconiunctus cum nouo, & perfecto sulphure nascitur *subiectum omnis mirabilitatis* verba sunt. H. C. Agrip. in scala vnitatis: sed de eo nunc pluribus agere mei instituti non est nisi quatenus vulgatæ medicinæ inseruire debeat, intra limites me continebo.

Separetur spirit. ab aqua, vt putrescat, & appareat granũ, postea reducat sp. exalto in aquã, & faciat iungere simul: verba Cos. mopolita tract 5.

Patet ex dictis, quod nec vitriolum, nec sulphur, cuiuscunque sit generis, vel vim corrosiuam sublimato similem, vel pondus addat,

vt nobis imponit turba ſcribillando ob id *vitriolum caute eſſe calcinandum, ne ſpiritus pereant*, his enim mercurius in ſublimatione non indiget, ſed ſaltem humido vitrioli ſulphure, quod eleuatur, vt dixi, à ſpiritu nitri, amboque iuncta agunt ſolum in mercurii ſulphur externum, aſſurgitque acto igne in puluerem rubrum non corroſiuum, quem Huſerus, & Crollius Paracelſi Arcanum corallinum crediderunt: hi autem eius mentem non intellexerunt, ideoque ſunt in opinione falſi.

Cum vero vitriolo, & nitro ſuperadditur ſal marinum, tunc mercurius albeſcit, fit corroſiuus ſublimatus, creſcitque in pondere, vt ſuo loco ſupra oſtendi.

Corroditur, vt dixi, mercurius aqua forti ex vitriolo, & nitro, vel alumine, & nitro, quæ aqua poſt mercurii diſſolutionem euaporatur ad ſiccitatem, in fine igne forti adhibito, vt vaſis fundus candeat, ſic in matracio remanet puluis rubeus ab inuentore mercurius præcipitatus dictus.

Hic puluis eſcharoticus eſt, quare craſſas ſordes vlcerum, & callos detrahit, hyperſarcoſin omnem ſtrenuè abſumit &c.

Mer-

Mercurium huiſc in aqua forti ſolutum, eſcharoticum nimirum, rodentem, & cauſticum iubet ſcriba miſceri cum emplaſtro de ranis anodino Vigonis fol. 681. quia nimirum abſurdum inuentum eſſe putat mercurium ſaliua mortificare, quaſi Ioan de Vigo ignoraſſet modum ſoluendi in aqua forti, qui vulgaris præcipitati inuentor fuit, ea de cauſa, & hodie vocatur Vigonis.

Hic poſtquam ex mercurio eſcharoticum præparare docuiſſet, nunc quoque ex eodem mercurio anodinum emplaſtrum, ad mitigandos artuum dolores à virulenta lue obortos præparare docet. Commiſcuit autem mercurium viuum cum rebus dolorem mitigantibus: iuſſit itaque illum mortificari ſaliua, & oleo laurino: quod fit in momento quaſi, & poſtea reliquis ingredientibus ſuperaddi, & in emplaſtri formam reduci.

Hanc Vigonis mortificationem cachinno excipit reformator, euertitque textum, & ſententiam viri optimi: inſuper addit conuicia, & calumnias, locoque mercurii viui addit cauſticum ſine ablutione vlla, vel ignis intenſione

pro

pro ſpirituum aciderum fuga, ſed dum adhuc liquor eſt, iubet axungiæ, oleoque miſceri, & ad conſiſtentiam emplaſtri concoqui.

Ex fructibus ergo cognoſcetis, reformatorem Auguſtanæ pharmacopœæ carere omni diſtinguendi peritia, quia inter Eſcaroticum, & Anodinum, magnum eſt diſcrimen, ait enim mercurium corroſiuum in axungia coctum, dulcem fieri, attamen condylomata, atque colloſas putridas carnes abſumere: quæ contradictio reſponſum non meretur, quia propria confeſſio eam condemnat, opera enim ignis probant verum ignem, & mercurius condylomata abſumens, eſt verus præcipitatus, quia facit opera præcipitati, adeoque coctoris emplaſtrum eſcaroticum, Vigonis anodinum dici nequit, quia toto cælo aduerſatur inuentoris ſententiæ. Plura de hac materia cap. 7 clauis.

Cum in mercurio verſamur, pergam eadem via oſtendere ſalſum acido non contrariare, vt ſcribillant. Vbi ſciendum mercurium, cum alcali repreſentet, neq; ſublimari, neque præcipitari poſſe niſi acidis, quæ cum per alcali, non autem per ſal ab eo ſeparantur,

tunc

tunc recurrit idem mercurius, qui erat antequam præcipirabatur, cuius exemplum quilibet, cui hæc res curæ eſt, ante oculos habet in mercurij vitæ ſic dicti præparatione, quæ fit hoc modo.

Si cum mercurij ſublimati (quem falſum oſtendi) p. ij. commiſceatur pars vna antimonij pulueris forma, ilico acidi ſalini ſpiritus deſerunt mercurium, & rodunt purum antimonij regulum, qui alcali eſt metallicum, & lenioris molis, quam mercurius, & eſt cauſa, quare hunc deſerunt. Hæc miſtura cum ex retorta propellitur, decurrunt dicti ſpiritus acidi ſaturati regulo ſoluto in forma butyri, diciturque oleum antimonij corroſiuum, quod bis, vel ter, debet ad puritatem rectificari.

In hoc oleo rectificato macerant periti adamantes, qui ex accidēti in generatione maculas cōtraxerūt, & illuſtrantur pulcherrime.

Hoc oleum ſola illinitione circulari eſt certiſſimum remedium gangrænæ, quam arcet à ſana parte, vt docet Hartmannus in praxi, & notis in crollium. Gangræna enim alcali vrens eſt, caretque acido vitali, quod hoc modo loco reſtituitur.

Cui

Cui oleo si aqua limpida affunditur, diluitur aciditas in ea, caditque puluis rarus, leuis, & candidissimus, qui toties noua aqua abluitur, vt gustu insipidus sit, dicturque ineptè mercurius vitæ, cuius 7. grana cum vino hausta vomitum, atque secessum mouent, in difficili partu diuinum sane refugium : vocatur etiam puluis Algerotti.

Mercurius autem, qui ab acidis, & corrosiuis spiritibus neglectus adoritur ab acido sulphure antimonij, & iterum constituunt occultum salsum, quod in eadem retorta ab ignis intensione eleuatur in cinnabarim, quæ etiam bis, vel ter, per se sublimari potest, & fit medicamentum in epilepsia non contemnendum.

Cinnabaris antimonij

Cinnabaris hæc, si cum alcali quodam commiscetur, & ex retorta igne vehementiore pellitur, tunc alcali bibit sulphur antimonij, & mercurius redit currens sine perditione virium, vel facultatum.

Aurum itaque non soluitur sine sale in acidis, vt neque antimonium, imò neque ipse mercurius: ergo sal non destruit acida, vt nec vice versa. Mysterium operosa mi-

nerua

nerua aperuit contemplatoribus naturæ arcanorum non iniucundum.

Tandem sal si cum acidis inimicitiam, aut occultam, aut apertam haberet, id sane fieret manifestum in solo butyro antimoniali adeo sensibili, vt si vnica saltem aquæ guttula inciderit in illud, statim acidi spiritus aquæ sese associant, & solutum antimonium albescit. At in dictum butyrum inijce sal commune naturale, vel artificiale, vel alia salsa, etiam in quantitate, nil sane mouebitur, ne turbabitur quidem, tantum abest, vt illud destrueretur.

Dicta cum factis componit.

Cap. 25.

IN aqua ostendi alcali, nunc porro ignem acidum esse mechanicè demonstrabo. Reformatoria turba docet crocum martis, quem aperitiuum vocat, cum acidis præparare, quem probo: docet & alium crocum in sola flamma, quem adstringentem appellitat, ignorans quod, & ignis flamma sit acida, vnde & hic crocus similis erit priori: hunc voca, vel adstringen-

gentem, vel aperientem iuxta effectum, quem post se relinquit, & non à præparatione. Ferrum enim quocunque modo præparatum per os assumptum habet facultatem roborandi, quia combibit acida errantia, ex splene ortum ducentia, & idem ferrum referat obstructiones hypochondriorum, atque mulierum menses promouet. adeoque ferrum per se aperit, & adstringit iuxta acidum, quod cum illo concordat. Plura vide in Clauis cap. 8.

Aciditatem communicant flammæ omnia combustibilia, quæ flammam edunt, vt ligna, frutices, herbæ &c. Hanc inflammabilem aciditatem diuenditat in Appendice fol. 73. pro spiritu salis armoniaci acido, & hoc loco illam plane ignorat.

Natura in omni re similis

Multis videbitur me, hoc loco paradoxa proferre, quòd ignis flammam acidam dicté, imò repeto, ignem accedere proxime ad salis naturam constantem ex alcali, & acido, ea propter est mordicans, acris, acetosus, incidens, subtilis, penetrans, purus incorruptibilis, incombustibilis, & est illud, quod à corruptione præseruat: & sicut in sale acidam partem separaui,

raui, eam nunc etiam in flamma separabilem esse, hac mechanica ostendam.

Plumbum exuritur aidis lignis in minium, plumbi lib. 100. postquam in minium conuertuntur, reperiuntur centum, & decem: quæritur vnde minium acquisiuit decem libras? profecto nil ei superadditum fuit, nisi sola flamma, hæc ergo assumpsit corpus in plumbo, hoc autem corpus, quod plumbum auxit, ex flamma est acidi saporis, id probat sequens mechanica. *Plumbum fit minium*

Distilla ex retorta vitrea aperto igne illud ipsum lignum, quo cum plumbum exufferis, & extillabit liquor acidi saporis, qui si superfundatur plumbo laminato eroditipsum, & rodendo coagulatur, ideoque pondere augetur plumbum. Hic acidus liquor flammæ formam plumbum lambit, eique commiscetur, fixaturque in alcali.

Refunde minium in plumbum, & habebis centum libras vt prius, adeoque decem libræ non erant, nec minium, nec plumbum, sed acidum ignis ope ligno expulsum. Hoc autem cum non sit de natura plumbi, cum eo non colliquescit, cum autem *sibi soli sufficiens non est*,

est, vt ait Hippoc fugit in plumbi reductione in elementa, vt de sale tartari, oleo, aceto, & reliquis supra ostendi.

Hoc alcali artificiatum ex plũbo in minium conuersum cum igne, & acido vegetabili.

Plumbum litharg.

Vel idem plũmbum cum acido minerali in lithargyrium, si cum oleo, vel pinguedine coxeris, tunc alcali sorbet occultum acidum pinguedinis, & nutritur, & acidum vicissim in alcali, & coagulantur in neutrum.

Emplastra ex plumbo antiquissima, chimica arte parata

Sic fit emplastrum triapharmacon, vt, & de cerussa, reliquaque huius census, vt in sapone ostendi, cuius inspissationis causa, hactenus reformatori ignota fuit, vt testatur in epistola ad me, quod nimirum oleum tartari pingue cum alcali picis inspissabatur (vt cap. 21) & pharmacopeis hæc secundum dum artem coquenda scribit.

Inter metalla autem nil reperitur, quod cum acido quoquo promptius in amicitiam coeat, quam plumbum, iuxta acidi enim speciem mutat formam, non secus, quam vegetabilium alcali, vt suo loco ostendi.

Aceti vapor illud in candidam vertit cerussam: acidum in flam-

ma,

ma, in rubrum minium, cum acido sulphuris in igne vertitur in nigrum, quod plumbum vstum dicimus, cum acidis mineralibus varijs commixtis in lithargyrium duplex vertitur, cum acido argillæ flauæ in vitrum buxei coloris, cum acido argillæ nigræ in fuscum colorem vitreum vstulatur (adi Vitrarios) ea de causa, qui metallorum fusioni, & purificationi student, illud honorant, quod omnis generis acida absorbeat, & metallum ab omni macula purum, in probatoria cupella relinquat.

Nõ in inopportune hic soluitur questio expertissimi metallorum probandorum per Bohemiam Magistri Lazari Erkeri, quam insolutam Philosophis discutiendam relinquit. *Lazari Erkeri quæstio*

Cur nimirum cupella probatoria æris, vnà cum impositis ante operationem, & post ponderata grauior sit post, quam prius?

Hanc soluo ex fundamento naturalis Hippocraticæ doctrinæ, quod nimirum cupella probatoria paratur ex cinere loto, & omni salsedine priuo: vel paratur ex ossibus combustis, quæ in cineribus nihil salis relinquunt, adeoque cupellæ, tam ex cineribus, quam ossi- *soluitur*

bus

bus factis alcali inane, & vacuum repreſentant, cum vero ex lege naturæ ſoli, & inanes eſſe nequeunt, antequam in vſum vocantur, replentur humido aere, vt de alcalibus oſtendi. Cum autem ignis admouetur, huius potentior aciditas expellit debilem humidum aerem, ſibique imperium, & poſſeſſionem arrogat, ſic alcali ſaturatur ignis acido, coagulatur, fixatur, cupelliſque pondus additur, non ſecus, quam aciditas ignis in plumbo coagulatur pro minio, illique pondus addit.

Ex eodem fundamento fiunt pilulæ plumbeæ, quibus vtuntur, qui auium venatione delectantur, plumbo liquefacto ſuperadduntauripigmẽtum ſulphureum, & ſeui tantillum, & ex ferreo cochleari roſtrato in aquam frigidam continuato filo effundunt, & totum plumbum vertitur in ſphærulas maiores, & minores, quas cribro in claſſes diuidunt.

Quare autem auripigmentum, & non commune ſulphur ſuperaddunt? ratio eſt, quod hoc flammam edit, & plumbum comburet: illud autem fumum ſaltem ſulphureum emittit acidum, cui plumbum vt alcali auſcultat, illoque

que saturari optat, ideo elevatur quasi fermenti more in liquida forma: vt autem in effusione liquidius fiat, addunt seuum.

Sic veteres notarunt ex acido inchoari in viuentibus omnes inflammationes, attestante id Hippocrate de prisca medicina. *In homine*, inquit, *inest acidum, acerbum, acidissimum, aliaque sexcenta: quæ pro copia, & viribus varias habent facultates*, excogitarunt propterea ex plumbo varia vnguenta, & emplastra, quo acidum illud absumerent, & quo sæpius dicta vnguina mutantur, tanto celerius acidum consumunt, malumque tollunt: hanc acidi absumptionem pro vulgi captu refrigerare vocamus, quatenus caloris causam mortificat.

Pro corollario huius capitis dico, quod ab imperioso ignis acido, quam plurima veniunt in lucem, quæ alias oculis sepulta, & absconsa manerent, vt ostendit coraliorum tinctura.

Coralliorũ tinctura

Nudo igne reuerbera coralia integra ex. gr. vncias 12. per 6. dies, & noctes (peritus eodem vtitur igne pro sp. vitrioli distillat: & reperies vncias 15. idest tribus vncijs aucta, & in puluerem subtilissimum

simum mutata. Hoc augmentum nil aliud est, nisi acidum ex flamma, quod coralia dissoluit, & cum ipsis coagulatur, & fixatur acidorum more in salsum.

Huic salso puluueri cum affuderis acetum distillatum, bullas non emittit, vt alias contingit in corallis non reuerberatis, acido enim ex igne sunt saturata, acetum dissoluit corallorum puluerem, in pellucidum, semiacidum liquorem, qui licet pellucidus, vt simplex acetum distillatum, & sine colore, latentem tamen habet sanguineam rubedinem, quam affusio Spir. vitrioli, qui per 6. dies, & noctes, vltimo, & naturæ, possibili igne sit expulsus, in momento manifestam reddit.

Tinctura hæc rectior est, vel archeus, qui rum corallorum vita pari passu ambulat, magnarum virium, mori nesciens, ne quidē in igne, vt in vino ostendi.

Hanc rubedinem non introduxit, neque acetum, vt neque spiritus vitrioli, aliàs semper rubesceret mixtura, quando magisterium ex corallis, vulgari modo præparatur. Oportet ergo mechanica necessitate, vthęc rubedo in corallis clàm latitasset, & ignis ope ad maturitatem perducta fuisset, de qua nunc plura differere, lubens supersedeo: satis est, quod contra somniatam doctrinam, ac idum hoc corallorum salsum non de-

struxisse, horumque tincturam in igne constantem me ostendisse, quam porro ingenio separabis, & se ipsa laudabit.

Spiritus vini tartarizatus, etiam ex non vstis tincturam extrahit.

Sic quoque antimonij flores candidissimi ex regulo sublimati Tychouis Brahe; quorum meminit Sennertus tractatu de peste, in reuerberij igne, paulatim tamen admoto fixantur planè, & deinde rubidum acquirunt colorem, non secus, quam illud in spiritu nitri corrosum, cuius supra mentionem feci. *Antimonium fixũ.*

Similiter, & antimonium crudum fixatur eodem tractamento in candidissimum puluerem, non secus, quam illud, quod cum tribus nitri partibus in antimonium diaphoreticum exustum, & calcinatum est, de cuius recto vsu, & quid præstare possit in medicina, suo loco ostendi.

Acida itaque ignis flamma, non solum plumbum, antimonium, reliquaque alcalia dissoluit, sed & ipsum ferrum in subtilissimum puluerem, quem crocum martis appellamus, quod tamen sicut reliqua metalla reducibile non est, propterea Horatius illud calcinatum,

tum, ſterilem vocat, rubiginem huius occaſione de eius proprietatibus quædam dicenda.

Præcipitationis modos, & neceſſitates indicat.

Cap. 26.

DE Ferri proprietatibus, & actionibus, quas, & quomodo eas perficiat in humano corpore, multi multa dicunt ſcriptores, quorum catalogum recenſet indefeſſus. *Sennertus lib.* 3. *p.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 7. pauci vero rem tetigerunt propter Hippocraticæ doctrinæ inſcitiam, dicam autem quomodo adſtringat, vel quomodo laxet.

Ferrum adſtringit manifeſtè, ideòque ſtomachum, & vicinia quæque roborat: conuenit itàque dyſenteriæ, lienteriæ, diarrhœæ, omnibuſque morbis laxis, & diſſolutis &c. Quibus reclamari audio, quod ferrea medicamenta mulierum menſes promoueant, reſtaurentque iecinoris, & lienis defectus, adeoque hinc potius laxare, quam adſtringere.

Quibus reſpondeo in nobis nimirum, non raro oberrare, ſal quoddam reſolutum, genitum ex

acido

acido, & alcali minus inuicem concordantibus compositum, ob id diaphæresi,& transpirationi ineptam, neque medicamentis purgantibus auscultare, vt experientia docet, voca hoc vt placet, humorem plane excrementitium, vel in prima, vel in vltima corporis regione existentem, cuius siue vterus,hepar, lien, renes, pancreas, mesenterium, vel stomachus sit productor,idem nunc est. *Ferrea medicamenta*

Sumpto itaque ferro, quod vt supra mechanicè ostendi, omnia acida facilimè combibit, illicò sal illud nouum liquidum,acetosum. ad ferrum præceps ruit, eique adhæret,vt illud dissoluat.

In dissolutionis actu dictum acetosum sal, vel acetosus humor excrementitius, dum ferro adhæret,illudque rodit,coagulatur iuxta saporis speciem, vel in nigrum, vel in viride liquamen, vt alui excreta testantur: non secus,quam si idem ferrum sub artificis manu dissoluitur in spiritu vitrioli fit viride, si in aceto, solutio rubescit: natura enim,tam in macro, qnam microcosmo ijsdem instrumentis operatur,docet Magister.

Cum vero ferrum in acido naturali stomacho valde grato li-

quore dissoluitur, vt sunt huius census aciduli ferro immaturo prægni, & potatur, penitus admittuntur ad intima huiusmodi liquores, & absumuntur, ferrum vero vt dixi alimoniæ ineptum ab acido separatur, alcali actione, à commisto, in qua segregatione confluunt dicti salsi-acidi humores ad ferrum, illi adhærent, atque vnà per inferiora exturbantur.

Simili prorsus modo contingit argento in aqua forti soluto, in hanc solutionem, si cupri lamellæ injiciuntur, tunc statim aciditas aquæ fortis deserit argentum, & rodit cuprum.

Rursus in illud solutum à cupro viride, lamine ferri mittam; sic acidi spiritus aquæ, cupro saturati, confluunt ad ferrum, illudque rodunt, cuprumque deponunt, quia ferrum facilioris solutionis quam cuprum.

Ferrũ mutatur in cuprum.

Goslarienses rustici in aquam vitrioli cuprei prægnam proijciũt, ferrum antiquum, illud suo tempore in cuprum mutatum, extrahunt, vendunt, quia per fusionem cuprum euadit, hanc metamorphosin, plurimi veram transmutationem esse crediderunt, vt & hodie creditur, vt scripta doctorum vi-

viroruin teſtantur.

At penitius inſpiciendo, aqua naturali acido prægna, percurrit cupri mineram immaturam, quã rodit in vitriolatum cuprei ſuccum, cum vero acidus hic ſpiritus reperit ferrum, quod leuius eſt cupro, hoc rodit, & eodem modo vt ſupra oſtendi, in diſſoluti ferri locum ſuccedit cuprum, adeoque non eſt tranſmutatio, ſed neceſſaria præcipitatio.

Ita in humano corpore contingere mechanica ratio, & neceſſitas dictitat, præſertim cum natura in omni re ſimilis exiſtat, vt Senex docuit. Niſi enim excrementitius humor cuiuſdam ſem acidæ naturæ, & ſaporis eſſet, ferrum in corpore, non diſſolueretur in viride, vel nigrum liquamen, vt quotidiè oculis intuemur, & etiam cap. 16. manifeſta mechanica oſtendi: & niſi excrementa dicto colore tingantur, iam ferrum, ferreæque aquæ inconſideratè propinantur, non enim reperit humorem idoneum, à quo ſoluatur, tunc ſanè ferrum adſtringit, licet inclytæ facultatis medicæ Vienenſis crocus martis aperiens aſſumptus per os fuiſſet. Curioſus videat Clauis cap. 8.

Acidorum vsus & abusus.

Idem intelligendum est, de acidis spiritibus, vt vitrioli, sulphuris, nitri, salis &c. hi nisi reperiant alcali errans in corpore humano à vitalilate proscriptum, & ob id morbosum, quod acidos spiritus in se combibat, & vna in salsam vrinam mutentur, plus nocent, quam prosunt, tunc enim proximum stomachi alimentum, nitria sua aciditate inficiunt, & alendo inep tum reddunt.

Medicus amicus Romæ anno 1656. pestis tempore, cuius quoque de podagra mentionem feci, præservationis gratia vtebatur spiritu sulphuris in copia: hic Arthritici euasit postmodum nonnisi alcali animalium restitutus. Alcali enim combibit acidum errans, per corpus dispersum, quod, ventriculis manifesta acida non perferentibus, dolorem, & morbum excitabat *docente id Hippoc. de medicinis purgãtibus. Acidos cibos, siquis citra delectum, ac inconsideratè exhibeat, nihil commodi perficient.*

Hac præcipitationis necessitate factus est magnæ Hetruriæ Ducis, clauus aureus, quem Ferdinandus Primus. P. M. sequenti testimonio, quod cum clauo Florentiæ

tiæ ſpectatur, ornauit.

D. Leonardus Turneiſſer, clauum ferreum, me præſente, ac vidente igne calefactum, ac oleo immiſſum, in aurum conuertit. Romæ die 20 Nouembr. poſt prandium.

Huiuſmodi clauos aliquoties ludendo propria manu parauimus. Qui vero metalla vulgari, & ruſtico modo tractant, illis videtur impoſſibilis ferri, & auri conglutinatio, credunt itaque pro certo hunc clauum verè ex ferro in aurum tranſmutatum eſſe, huius opinionis cauſam confirmãt, quod aurum ferro non adhæreat, imò aurum liquatum illud in momento, ſicut ſulphur corrodat, & in rubiginem vertat.

Sicut ſulphur commune, ſic aurum ferrum in rubiginem vertit.

Connectitur autem ferrum auro, per præcipitationis neceſſitatem, vt dixi, nimirum eo fundamento, quo ferrum cuprum præcipitat.

Seca igitur clauum ferreum in duas partes, extremitatem humecta ſaltem ſaliua, & ſtatim tange humidam partem cum cupreo vitriolo, & in ipſo puncto ferri extremitas rubeſcit, acquiritque cupri naturam. Cupro autem facilimè aurum aſſociatur.

Gluten fit ex cuprea moneta, vel ex auro & argento colliquatis

Cupreo huic ferro adapta cuſ-

pidem ex auro puro factam, cumque borrace, & aurea solidatura (glutine auri) in carbonum commodo igne more solito colliquato, & habebis clauum aureum tantæ famæ.

Hunc Turneisserus tinxit ferrugine, sub qua aurum abscondit, ac magno Principi (sine dubio) manibus tractandum obtulit, qui ita laruatus, à peritissimo quoquo ferrum diiudicabatur, quem igne calefecit, ac in oleum quoddam (vt ait testimonium) intinxit, quo actu abluit ferruginem, & aurum apparuit. En artificium, si artificii nomine dignum.

Sed redeamus ad ferrum, quod assumptum per os, liberat ab abstructionibus à supra dicto excremento obortis, & aperit per accidens, absorpto scil. coagulatore, acido errante, & à natura proscripto, non tamen quod per se proinde desinat esse constrictiuum, & roboratiuum.

Diaphragma non ascendit.

Aperit ergo potestate specifica, & appropriata, quatenus reperit acidum degeneratum, hypochondriis morbosum, quod absorbet, vtpote illi gratum, & appropriatum, ac vnà per inferiora deturbantur.

Con-

Constringit vero qualitate secunda, dum scil. non soluitur à morboso Hypochondriorum acido, tunc sanè eius vsus valdè noxius, & ab Auicenna rectè inter venena connumeratur, vt in Clauis cap. 8. ex professo notaui.

Notandum, quod vitriolum martis non sit offerendum in laxis, & dissolutis morbis febrem comitem habentibus.

Nux Cassa. Cap. 27.

CVprum, dixi, ab aceto verti in æruginem, hanc stillare iubet reformator. *Memini*, inquit, *in Appendice fol. 72. me mentionem fecisse, cuiusdam menstrui secreti; hoc menstruum quanquam iubebat malignorum, ingratissimorumque cuculorum canina inuidia, inter secretiora arcanorum scrinia detineri, nec tam citò in meridianam lucem emitti; dum tamen omnem vindictam, ingratitudinis, & odij, vnde mihi pro beneficijs iniuriosè illatis, Deo relinquendum, suadet rectè factorum conscientia, vt bonitati publicæ, rem præstem gratam, spiritum prænominatum, publici iuris faciam, cui magna remedio-*

Tristis seueritas quidem inest in vultu: at verbis nulla fides: Terent. And.

rum pars tanquam columnæ, non exiguæ innitetur.

Quid nunc docet Regius noster Doctor? *spiritum veneris, & menstruum secretum!* (Risum tenete amici) quod propter indignos detinere decreuerat. Vah, impolita ruditas! sed quis vnquam in hoc viro tantam liberalitatem, totque benefitia pro publico bono quæsiuisset, nisi ipse se manifestasset?

O curas hominum, ò quantum est in rebus inane?

Centum, & plures anni sunt elapsi, ex quo Basilius Valentinus, hanc aceti distillationem in vulgus edidit (in libello quem inscribit *Manuductionem medicinæ* idiomate Germanico, & rursus impresso *Francofurti apud Lucam Iennis anno* 1625. *in quarto*) sub titulo: Vera Perlarum Solutio: Hunc reformator à Basilio mutuauit, suppresso Autoris nomine ibique de verbo ad verbum habetur, & hunc non solum venditat, pro soluente vniuersali, sed (insuper suum fingit esse inuentum, scribillatque: *Spiritus noster veneris*) & pro LIQVORE ALKAHEST *in Pharmac. Regia fol.* 170. Adeo vt non sine fatali prænuntiatione Iohannes Fredericus

Bauz

Bruz, reformatoris nomen dignissimo Anagrammate Pharmacopœiæ præfixit, quod ibidem videri potest.

Addit autem reformator sine erubescentia. *Hic laudatissimus spiritus in medicina, non solum magnarum virium est, cum Epilepticis, Apoplecticis, Hystericis, Hypochondriacis summè opitulatur, legitimè, ac debitè exhibitus, verum etiam tanquam LIQVOR ALKAHEST se habet, & non vt reliqui spiritus acidi, qui soluendo patiuntur, & destruuntur, inque aliud ens conuertuntur &c.*

Ad quid inconcinnæ sumptuosæ, laboriosæ, & nauseosæ Regiæ cõpositiones, si acetum omnibus graturo hanc habet potestatẽ.

Vtinam Basilius, dum distillare docebat hoc acetum, impostores timuisset, sicut Hippocrates, Paracelsus, & reliqui: reformator hoc pro LIQVORE ALKAHEST, non venditasset, imò nec tot encomiis illud decantasset, vt nec mundo, tam fraudulenter imposuisset. Hoc acetum quouis pretio redimendum suadet, additque sequentia magnifica verba, quæ propterea albo notabis calculo, scilicet.

Hoc lector amice fruere secretò, inquit, *& fauore mei, pro fideli communicatione beneuole perseuera.*

Turpe est Doctori cũ culpa redarguit ipsum.

Prob Iupiter*: huc adeſte per. ſcrutatores acerrimi, vobis illuſtratum eſt ſecretum nuſquam ab aliquo ſcriptis mandatum. Sed ridet natura, pro veritate nunc pudenda commenta docere: ſunt, qui ſine magno labore, tempore, & ſumptu ſimilem, imò potentiorem liquorem ex aceti matre in magnum vas, recipiens diſtillant, quem tamen pro Alkaheſt non proclamant.

Videamus nunc ſubiectum, ex quo reformator miſerabile, mirabile volui dicere, ſoluens, & laudatiſſimum Alkaheſt diſtillat, dignoque nomine ſibi appropriat, appellato; SPIRITVM NOSRVM VENERIS.

Illud eſt ærugo, vel æs viride, quod ſic fit: cupri laminæ cum vinaceis iam aceſcentibus conduntur: harum aciditas rodendo cuprum, cum eo coagulatur in ſal, ſicut omni acido rodendo contingit, vt de plumbo, & corallis ad oculum demonſtraui. Iſtud viride cum aceto diſtillato mundificat reformator, indè ſanè nil aliud, quam acetum extillare poteſt, vt Baſilius candidè fatetur loco ſupra citato: non ſecus, quam ſpiritui vitrioli euenit, qui rodendo cu-

prum

prum vertitur in vitriolum, quod si distillatur, nil aliud, nisi idem vitrioli spiritus, seu stagma, quod affudisti, elicitur; iuxta illud, nemo dat, quod non habet.

Remanens caput mortuum, vel fæces funde in tigillo, addito pauxillo nitri, & tartari, & redit cuprum, quod fuit, priusquam cum aceto in æs viride crosum esset.

En secreta, & arcana materia, quam Reformator superflua liberalitate, pro bono publico communicare voluit, *& quouis pretio redimendam suadet. Hoc secretò*, inquit, *fruere lector amice*.

Apage his cum imposturis, quas vulgus ridet, ijsque fidem non habet, qui nouit secreta, non esse detegenda, nisi in parabolis, allegorijs, metaphoris, involucris, & similibus figuris in omnibus scientijs: sic iussit fecitque Pytagoras, Orpheus, Hippocrates, omnesque antiqui vates, & Philosophi, quorum studium semper fuit naturæ secreta, varijs ænigmatibus, & involucris obtegere, in auribus infipientum, ne loquaris, *inquit Sapiens*, quia despicient doctrinam eloquij tui. Sic Iohannes Picus, libro de dignitate hominis, Pytagoras, Plato, Boetius, Macrobius, Cor-

Cornelius Tacitus &c. omnes vnico ore ſanciunt, ſecreta non eſſe detegenda, eò vt dignè impediantur indigni.

Sed age nonne minore cum labore, & diſpendio vti licet aceto ſimpliciter diſtillato, cum ſit vna eademque res? Nonne Tyrocinij ſcriptores, ſal perlarum, & coraliorum præparare docent cum aceto diſtillato, & poſtea abluere? quæ tamen ablutio inutilis reperitur, acida nimirum coagulantur cum ſoluto, vt vbique oſtendi: vt autem paucis in ſummam contraham: acetum diſtillatum commune, & *ſpiritus veneris* reformatoris, non ſunt niſi aqua imprægnata ſale acido volatili, & ſi illud quicquam rodit, coagulatur confeſtim, quod poſtea per combuſtionem fixatur in alcali.

Spiritus veneris, acetum diſtillatum eſt.

Qualem prærogatiuam habet, nunc magiſterium corallorum, & perlarum reformatoris præ alijs, quæ Tyrocinia ponunt? id ſanè docet ſpiritus vitrioli, vel ſulphuris, qui præcipitat vtrumque: cuius ratio eſt, quod potentior acidi-tas apprehendit ſolutum, & in illo coagulum ſuſcipit, & ob id etiam pondere creſcit, quam exinde repetere non licet, niſi violento igne.

Nulla

Nulla ergo differentia est inter spiritum fictum Veneris, & acetum communiter distillatum, nisi quod hoc dilutius, & aquosius sit, quod viginti argumentis in Clauis cap. 6. contra Inclytæ facultatis Vienensis membra probaui, quæ Pharmac. Regiam studiosè (notetur dictio studiosè) perlegerunt, attamen nihil de medicina, quam profitentur, inclyta illa membra virilia intellexerunt, vt testatur Decanus in censura.

Siccine *Deo proximo, & veritati*, satisfacit scriptor, vt peierat in animaduersionibus? Hæcine *sunt adinuentiones ex vera ratione, & experientia conscriptæ, neminitamen adhuc visæ, vel animaduersæ ad solatium generis humani, vt habet præfatio appendicis*. Itane fallendus, & deludendus Hærus, cui promittitur in dedicatoria, quod ignoratur: *genuinam* scil. *componendorum medicamentorũ methodum, & vsitatam ab erroribus mundare, ne populus in æris dispendium, & valetudinis sæpè sæpius præcipitetur, vt hac in parte, & subditi felicius viuant*: venditare scil. acetum pro Alkahest? Hæccine sũt illa *quæ omissis negotijs necessarijs in vulgus, cum tan-*

Quo semel quis peierauerit, ei credere, posteà non oportet Cic. pro Rabir. posth. 21.

Chi dice il vero non s' affatica, & mi marauiglio del tuo sudare! dis se Dante

to labore profecta sunt? vt loquitur epilogus.

Sed scriptor, aceto suo ebrius non cessat miranda cantare: *spiritus noster veneris*, inquit, *in append. fol. 83. extrahit ex chalybis limatura adstringentem tinctu-ram*. Hem quid audio! noua res! quasi non quoduis acetum cum ferro limato non rubesceret? Fabris ferrarijs notissimum.

Acetum cum ferri limatura, rubescit. Spir. autẽ vitrioli vel sulph. coagulatur cum ea in vitriol.

Paulo ante fol. 798. in Hermetica mantissa inutili docet, quod *crocus adstringens sola reuerberatione, nulla alia re admista, exactissimè præparari potest*, nunc vt aceto fides adhibeatur, concedit vtrumque. Quid istud est aliud, quam impertinenter, & ignoranter nugari? imò docere salis, & aceti contrarietates, & vtrumque non cognoscere.

Porro magnifici Domini De-Cani, inclytaque membra subscripserunt, acetum scil. seu fictum spiritum Veneris insignes, & saluberrimas vires à cupro mutuatas possidere: Hanc tamen assertionem hoc loco nunc eorum dux, magister, & socius apertè negat: inquiens *in anima duers. de Theriaca: Vitriolum venereum, saporem habet insigniter adstringentem, nauseam,*

vo-

vomitumque in parua etiam quantitate commouens, vt ingens suspicio sit, venenum quoddam huic vitriolo commixtum esse, atque ob id hoc ipsum minimè aptum censeo, vt huic compositioni iungatur.

Adeoque saluberrimas vires, quas cuprum pro spiritu veneris possidere peierat, hoc loco nunc retractat, & venenum esse contra stipatores iustè reclamat. Hac nimirũ ratione à supremo Cõditore cautum est, vt venenum cupri in igne sit constans, & cum volatile aceto non ascendat, ne per ignaræ turbæ menstruum secretum, totius Austriæ innocens populus, secretè iugularetur.

Quo titulo autem magnifica hæc societas, ministri naturæ officium administrauerit, hactenus paucis ex propria subscripta confessione, ad oculum ostendam, exinde reliqua doctrina eorum, facilimè intelligitur.

Magistra natura, in artuum vehementissimis gallicis doloribus, indicat ministris, vnguentum mercuriale anodinum, in eorum mitigatione applicandum, hi verò ficti, pro indicato anodino afferunt *mercurium corrosiuum*, toto cælo contrarium. interim à vili *Pharmac. fol.682.*

plebe

plebe tamen canonici audire volunt.

Languens Podagrica natura ex acido, afferri, & applicari sibi indicat insipidum alcali, acidum absumens, vt est aqua spermatis ranarum, & huiusmodi simile, dicti vero ministri indicatum negant, respondentque dolenti Dominæ naturæ esse contra methodum, & *periculosæ plenum opus aleæ, ancipitis scilicet euentus, repellentia admouere, & vesaniam, & nequitiam simul arbitrantur, huiusmodi simplicibus catarrhum repellere*: vide, & cap. 19. huius libri.

Apol. fol. 116.

Et rursus, natura peregrino acido, febrili accensa, indicat, esse illud acidum combibendum cornu Cerui, similibusque crustaceis, hi vero ministri (rationales scilicet) aiunt *ad locum affectum talia pertingere non posse*.

Apol. fol.

Natura, anodino apoplectico succumbens, sibi poscit auxilium ab aromatico spirituali odore: putatitii vero ministri afferunt fœtidum tartari, & saturni salis distillatum liquorem, sub titulo *Aqua Apoplectica mineralis*. Non secus, quam stolidus seruus, cui sitiens, Herus indicaret, afferri sibi potum, hìc verò obtusi, & asinini intel le-

Pharmac. Begia fol. 870.

tellectus porrigeret fætidam matulam: similes sunt isti sæpius nominati naturæ ficti ministri, vt per totum scriptum naturali sermone, atque mechanicè demonstraui.

Exitus acta probat.

Cap. 28.

SCiendi desiderio Pharmacopæam Regiam à reformatore ingenti gloriolæ pruritu conscriptam, multisque absurditatibus repletam euolui: promittit Regibus, *sulphur vitrioli narcoticum*, sub titulo, *Laudani fol.* 849. sed de hoc verè dici potest: Rex euasit fatiope, & non vitrioli sulphure narcotico, quod nullibi in toto receptariorum volumine reperitur.

Sic etiam Reginis promittit ludum præparatum ad generandum lac, quem nunquam vidit, aut agnouit; hinc vulgo in prouerbium cessit: *mentiris vt medicus.*

Hoc eius sulphur, illiusque ludus præparatus patriam non mutant, neque trans mare currunt, dulce illis natale solum, vbi nata sunt, in cerebro scil. reformatoris ibi perpetuò hærent.

In sumptuosissima appendice

Re-

Regiæ Pharmacopæiæ, splendido apparatu decorata: non lego Rege digna, nisi meras imposturas, & in omnibus ferè compositionibus *Magsterium nostrum solubile*: quę vana ostentatio, vel ipsi Heraclito risum mouendo esset; quod tamen nil aliud est, nisi perlæ, & coralia cum aceto corrosa, vt cuilibet pharmaceutices Tyroni satis notum est.

ATENEO VENETO VENEZIA

Ipsus autem deridet, & cachinno excipit *scriptorum longa recepta, in Append. ad Animaduers. fol.* 53. sed quis vnquam vidit, aut legit longiora, quam in hac Appendice? quis inconcinniora? Exemplum sit illud compositum, quod specioso titulo *Pilularum Regiarum inscribit fol.* 123., vbi sane opium omnes effectus, quos promittit, solum edit, ad quid ergo aurum corrosum? cuius simplicis nulla est cognatio cum opio, columna pilularum. De his canit Homerus.

Pharmaca mixta, salubria multa, & noxia multa.

Profectò congressiones simplicium, ad ignari lubitum factæ, Reges infatuant, & exanimant, *occasioque medendi, in momento labilis incertis coniecturis præterire facit:*

cit: docet Magister 1. *Aph.* 1.

Vnicum hoc addo: receptorum combinatores, tanquam sortilegos consulo fugiendos, & propellendos, qui suis prodigiosis compositionibus de malis nostris negociantur, & super vitam nostram mittunt sortes: impossibile est, inquam, vel saltem difficile, vt de sola vrtica ostendi, aliquid certi statuere posse, nisi sola opinione, planeque ignoratur, quodnam inter tot remedia proficuum fucrit.

Quotiescunque autem singulæ res intentum non habent, tunc nimirum compositione indigent, vt de potionibus vulnerariis, de tincturis, & atramentis, luculenter demonstraui, & adhuc vnico exemplo ostendam.

Sit saluiæ succi pars vna, vitrioli martis pars media, hęc ambo commista, subito nigricant: alcali enim occultum saluiæ, vitrioli acidum absorbet: post horam acidum minerale, & nobilius superat debile alcali vegetabile, & compositum viridescit, cui adde adhuc tres partes vitrioli, tunc non induit nigrum colorem (vt ratio suaderet) sed alcali se associat volatili acido, & vitriolum in ocram vertit, sicut contingit, quando spiritus subtilis

ab

ab aere consumitur, & deficiunt: verum quò digredior, quum sciã, ferendum esse, quod mutari nequit.

Reformator tamen assiduè huiusmodi composita cum suauitate commendat: *in Append. fol.* 38., *felices sanè essent Medici, & ægroti*, inquit, *si similia medicamenta illis suppetererent, quæ verè REGIA sunt, & tam exiguo pretio, vt etiam in pauperum vsus dispensari* &c.

Aqua Antapoplectica mineralis.

Eia, age quidni? perspicuum, rarissimum, & inauditum imposturæ exemplum sit, AQVA ANTAPOPLECTICA, quam ipsis Regibus, & Regiæ Aulæ Magnatibus, vnicè præscribit (minimè autem ciuibus Augustanis concedit) & cognomine MINERALIS appellat, quam tamen nil nisi acetum adaquatum, & nequidquam de aliqua minera continere: sic probo.

Cremorem Tartari, & antimonij mineram per retortam, igne moderato distillat, moderatus autem ignis ex hoc composito, tartari solum phlegma educere potest, eò quod antimonii aciditas, in eius sulphure consistit, vt cap. suo ostendi: hoc sulphur ab acido tar-

tari, neque via humida, neque ſicca, vllo modo diſſoluitur, ſin verò vrgeatur paulo fortiore igne, nil aliud, quam flores inde colliges: quicquid ergo ex hoc compoſito ſtillat, nil aliud quam phlegma tartari eſt: *huius accipe vncias ſex.*

Spiritus veneris (quem præcedente capite, & in Claui viginti Argumentis, merum acetum diſtillatum eſſe, oſtendi) *vncias tres.*

Spiritus ſaturni ardentis (hunc non ſolum cap. 17. ſed etiam cap. 10. aceti inflammabilem, pinguedinem eſſe, luce clarius demonſtraui) *vnciam vnam ſemis.*

Spiritus vitrioli volatilis ſulphurei, ab acido ſuo ſpiritu rectificati, ideſt ſeparati ab aciditate (eſt ergo vitrioli phlegma fætorem ſulphuris habens) *vncias tres.*

Miſceri, atque vſui adhiberi, iubet Endymion.

Totam hanc ſumptuoſam Regibus ſolis adſcriptam compoſitionem nil aliud eſſe, quam acetum adaquatum, adeoque meram impoſturam, patet per examen: nihilominus tamen Regibus ægris *admodum profuturam* ſubſcribit magnificus dominus Decanus, *in cenſura.*

Hac ex aqua, ſimilibuſque ridi-

culis

culis compositionibus elucet, reformatoris Augustanæ Pharmacopœæ mira simplicitas, & in medicina execranda credulitas: quicquid enim rudes,& ignaui socii insusurrarunt scribæ, illud extemplo pro raro, & arcano remedio amplexus est, & exinde Regium scilicet opus ineptiarum plenum compilauit. Apparet hinc, hominem non ex malitia, sed ex mera ignorantia, & insciti a, innumerabiles errores scripsisse, quare potius est commiseratione, quam reprehensione dignus.

At *inclyta illa medicæ facultatis Viennensis membra, quæ ab initio ad finem* (ideſt omnia) *studiosè perlegerunt*, vt testatur vltimæ editionis censura: Hæc inquam muliebria membra, si lecturam, seu textum intellexissent, non se tam turpiter, & euitatè gessissent: se doctores, & artis professores fingunt, attamen præter calumnias sese mundo inertes, atque nil scientes manifestant, ad practicam itaque accedunt, sicut asinus ad fænum, nescius ad quid rostrum porrigat, nisi quantum sensus exteriores, sine intellectu per visum, & gustum ad pabulum deducunt. Hæc inquam immania, laxa-

laxaque membra incudi sunt reddenda, Horatij suasu, aut ad pontem asininum ableganda.

Quare ad vos me conuerto, ingenui pharmacopæi, vt iudicetis, & calculũ faciatis, vtrum huiusmodi sumptuosa inutilia, laborioſaque opera, ex mero aceto composita sint in officinis præparanda, & permittenda? & vtrum huiusmodi impostura Regibus, vel magnatibus, sed an ne pauperibus quidem sint præscribendæ? si enim vasa, instrumenta, artisque requisita cum tẽpore supputetis, & nil aliud quã acetum lucramini, vbinam quæso, reperitur pauper (vt ait) qui huiusmodi sũptus pro recto, & pretio aucto aceto sit impẽdendo? Nõne præstat, tam Regi, quam pauperi in hoc casu, quem Deus auertat, obulum aceti vulgaris, quam hoc rectum artificiatum, & magni pendens? sin vero exiguo pretio hæc, & similia absurda composita dispensabitis.

Tunc labor est in damno, crescitque mortalis egestas.

Sed si crassis, vanisque opinionibus, à reformatore hinc indè cõmissis, diutius immorari vellem, numerus dicendorum nimis crescceret, quod non solum expertus

Lucas Schrockius restituit Augustanam Pharmac.

est eximius, & eruditissimus D.D. Lucas Schrockius, qui in examine animaduersionum, in pristinam dignitatem fraudatam Augustanam Pharmacopœam, non sine magno labore, & industria restituit, sed etiam ex primo syrupo, satis manifestum fiet. Hic vt, & reliqui fuere ab antiquitate inuenti, vt cuique individuo propinari possent, & etiam ad promptitudinem, & compendium officinæ, sed cum perquamplurimi odores, præsertim spicæ, & rosæ (rosæ odor assumptus iugulauit virum nobilem Romæ, febre tertiana intermittente, laborantem, eaque non periculosa: citat Sennertus noster, de indicatis lib. 5. par. 2. sect. 1. cap. 6. ex Horatio Eugenio) ægrè concoquant, neque sine stomachi subuersione, & eructatione perferant, imò digestioni reluctentur, vt apparet in cibis nimio aromate conditis, qui stomachi fermentum pessundant, hinc cibum simplicem saluberrimum laudarunt veteres. Hanc ob causam, etiam pro hoc syrupo Absinthium ponticum, vt minus odorum elegerunt, atque simul cum spica, & rosa, in vino veteri coxerunt, vt vnà cum vini spiritu, cui odor facilimè associatur,

Hominicibus vtilissimus simplex: acernatio saporum pestifera. Plin. lib. 11. c. 53 5.

tur, penitus abſcederet, quod probat ſucci cydoniorum additio: niſi enim hæc veterum intentio fuiſſet, huius ſyrupi loco, in vſum vocaſſent cydoniten, & abſynthiten, vt in Dioſcoride videre eſt lib. 5. cap. 49. Remanens cum ſacharo à cano ſitu defendebant, & in ſyrupum inſpiſſabant.

Sic quoque diuerſa vina ſimul commixta, & potata, vt in ſumptuoſis conuiuijs fieri ſolet, non ſolum Rectori (quem cap. 15 in ore ventriculi ſedentem *ex Hippoc. de humoribus* oſtendi) magnum laborem, & moleſtiam adferunt eorum vnione, ſed inſuper inebriant facilimè. & vt furioſa nonnunquam in delicatulis, & inaſſuetis per vomitum reijciuntur: cum verò earundem vuarum ſucci multiformes, & varij, per fermentationem coniuntur, tunc ex diuerſis rectoribus fit vnicus ſalubris, & ſtomachum non lædens potus: quēadmodum ex diuerſis ſimplicibus, per fermentationem counitis, fit Theriaca, cui vnicus Rector prædominatur, & ideo ab Auicenna eius virtus in decuplo augeri teſtatur.

Obſeruauit idem Ioan: Boccatius 7. Nouell. 2. fabula

Cum autem inſtituti mei non ſit hic vt dici ſolet, lapillum in lit-

Abſit, quod neſciã, rem ignotam in vſus proximi demonſtratam carere calumnia

tore maris oſtendere, vbi numerum infinitum eſſe conſtat præcipuè, cum hoc ſcribendi genus naturæ, & genio repugnet, me tædet nugis diutius immorari, quapropter calamum iam repono.

Habeș lector vetuſtiſſimæ Hippocraticæ medicinæ fundamenta, quæ ſcienticuli dicterijs, calumnijs, falſiſque receptulis, & impoſturis deſtruere tentarunt, quorum ſtupiditatem nullus ſanare poteſt, cum eò arrogantiæ, & inſcitiæ peruenieſſent, vt ſe Hippocratem ſuperaſſe ſcriptitarunt: reſpondere illis adeò erat ſuperfluum, ac ſiqui's aſino fabulam narraret: *Auctore Galen. lib. 3. Nat. facul. cap. 10.* Quare nullum his calumnijantibus reſponſum præbendum eſſe, ait magiſter lib. de arte; qui turpe eſſe retur ſine vllo profectu, multa verba facere, & maximè apud ſtultum vulgus, apud quod, & ipſe Hippoc. ignarus fuit habitus, *vt lib. 1. de Articul. tex. 3.* ſibi accidiſſe fateri non erubeſcit.

In acido habitat ſpecificus Rector qui informat alcali

Antiquiſſimam hanc naturalem ſcientiam, in omni re ſimilimam, comprehendit *magiſter dc diæta*, his verbis: *ſemina* (cil. *ducere materiam, quo volunt*, nos autem pro maiore lumine, acidum

in-

informare alcali expreſſimus. His, inquam, paucis vetuſtiſſima medicinæ Antiquiſſima fundamenta, ſi me intellexiſtis abſoluta concordantia, ſimilirudine perpetua, & immutabili, ex naturæ decreto, & Hippocrate meo, harmonica, & mechanica ratione, ſumma neceſſitate inter ſe conuenire debere, oſtendi.

Hunc naturæ, & artis conſenſum, cùm olim ſimiolus, fictuſque noſter amicus ab exemplis capere, neque percipere potuiſſet, inſurgit vnà cum putidula ſocietate, & inſtar canis rabidi inuadit, mordet calumniatur, ſeſeque alijs longe anteponit, vt per totum ſcriptum, ineptiſſimè approbatum apparet: ſic quælibet auis, iuxta modulamen roſtri ſui cantat, ſecundum illud *Terentii in Adelfis act.* 1. *ſcen.* 2. Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius, qui niſi quod ipſe facit, nil rectum putat.

Quo fugiã linguas vt effugiam? Attamen caballus generoſus non curat latratus inſequentis canis.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

Oſtende meliora ſi potes, & tunc carpe mea, tibique gratias habebo.

Index capitum in Hippocrate chimico contentorum.

Occasio scribendi cap. 1. pag. 1
Qui nimium properat serius absolvit. cap. 2 6
Alcali sal quid sit cap 3 12
Ignis & aqua, seu oleum, & alcali fit sapo cap. 4 17
Vitrum componitur, & dissoluitur, cap. 5 23
Rumor sine capite, cap 6 28
Qui bene distinguit, bene docet, cap. 7. 31
Fusoria ars, alcalibus acida absorbi docet, cap. 8 44
Priuilegiatum alcali tartari, cap 9. 48
Vacua esse alcalium corpora, cap. 10 54
Pergit ad alcalia animalium volatilia cap. 11 65
Alcali volatile, quomodo ab animali, & partibus separetur, cap. 12 75
Acidum occultum fit manifestum, cap. 13 82
Calculum resoluit, & componit, cap. 14 88
Res inaudita, & admirabilis tamen antiquissima, cap. 15 99
Generatio vnius alterius destructio, cap. 16 107
Vitrioli occasione, pergit imposturas detegere, cap. 17 121
Vegetabilium mechanica instrumenta ostendit, cap. 18 137
Desertam & ineultam viam explanat. cap. 19 148
Spiritualis plantarum representatio, cap. 20 162
Dicta in summam contrahit, cap. 21 169
Puerilem sententiam declarat, cap. 22 201
Quæ nocent docent, cap 23 209
Minervæ manum mouet, cap. 24 218
Dicta cum factis componit, cap. 25 233
Præcipitationis modos, & necessitates indicat, cap. 26 242
Nux Cassa, cap 27 249
Exitus acta probat, cap. 28 259

OT-

OTTONIS
TACHENII
HIPPOCRATIS CHIMICI
Secundæ Partis .

OTTONIS TACHENII

Secundæ Partis.

HIPPOCRATIS CHIMICI

Prolegomena

MORBORVM PRINCEPS.

DE fide eſt, in principio factam fuiſſe diuiſionem aquarum ſuperiorum ab inferioribus, ſeparationem nimirum ſubtilis à ſpiſſo, lucis à tenebris, tenuem nimirum ſpiritum à fuliginoſo corpore: Hippocrati IGNEM ab AQVA, alijs purum ab impuro, & in terminis noſtris, acidum ab alcali.

Hoc ſanè fuit omnium magiſtrorum Magiſtri opus, luminoſi ſcilicet ſpiritus, à Diuino verbo prodeuntis, ſolus enim igneus, & luminoſus ſpiritus, *Hippocrati cuncta ſciens* ſegregare heterogenea potuit, qui denſiores partes deorſum verſus præcipitauit: Ho- *De carnibus*

mogeneam verò materiam, & ſpiritui proximiorem, in lumen immortale conſtrinxit, atque coniunxit: denſiorem partem humidam, & aqueam eſſe, ratio exigebat, vt in corpus continuum diduci, ac extendi poſſet. Humor enim omnium rerum, corporumque gluten eſt, ac ferrumen. Ignis verò in humorem agens, calefaciendo hunc calefacit. Ignis enim inſtrumentum calor eſt, cuius ope duo oppoſita vno eodemque labore operatur: humidam quippè naturam, dum à terreſtri ſeparat, illam rarefaciendo, hanc condenſat, ita vt infinita ferè rerum, & plantarum genera in lucem, & humanam ſuppellectilem produceret.

lib. 1. *de diæta* Optimè ergò Hippocrates, hæc duo elementa IGNEM, & AQVAM omnia poſſe, omnia illis ineſſe, affirmauit: à primo ſiquidem binæ qualitates maſculinæ, calidi, & ſicci, ab altero totidem fæmineæ, frigidi, & humidi effluentes, in mixtorum generatione concurrunt, & commiſcentur: ex parte nimirum prioris motus, ad generationem in mundo elementali, vnde vita: ex parte poſterioris motus ad corruptionem, vnde mors.

Quem-

Quemadmodum autem Opifex diuinus ſpiritus in principio ſeparauit ſubtile a ſpiſſo, ſic, & hodiè ipſa natura omnipotentis Creatoris miniſtra quotidiè, & indefinenter reſoluit, & coagulat: cunctaque numero, pondere, & menſura miniſtrat: ſeparat enim aquam à terra, reſoluendo illam vaporis modo in nubium regionem: & rurſus ibidem illam condenſat, vel coagulat in pluuiam, rorem, niuem, pruinam &c. fæcundæ lucis turgida: ſoluit iuquam terræ pinguedinem, vt ſpirituale pabulum radicibus ſuppeditet, quod depaſtum in caulem, corticem, ramos, fructus, ſubſtantiam denique corpoream condenſando migrat. Idem artificium natura in animalibus exercet: nam cibus, & potus, quos illa adhibet, reſoluuntur in ſuccum, deinde in carnem, & oſſa &c. augentur, & condenſantur, ſicque labens indiuiduorum reparatur ſtructura. Itaque omnia confuſa rerum ſemina, dictis duobus inſtrumentis rarefaciendo, ſcil. & condenſando de potentia in actum natura educit: educta per conſtantem alterationis rotam verſans coagulando reſoluta, & ſoluta coagulando, hæc infe-

riora tractat,& conseruat. Ars naturæ æmula in suis resolutionibus, & compositionibus, simile experitur,inquit Philosophus.

Adeòque separandi,ac diuidendi ars est, omnium artium antiquissima,præstantissima,nobilissima,quam cum Deus ipse ab origine exercuit, & naturæ commendauit, naturalique instinctu hominibus inplantauit, vt eam exercerent in hac mortalitate ad vitam,& sanitatem sustentandam, vt perquam necessariam: SACRAM ideò Antiqui Ægiptii CHYMIAM,& Græci SPAGYRIAM, propter eius præstantiam, ac excellentiam vocauerunt,teste Berosio: Quæ nomina nil aliud sonant, quàm cum prudentia soluere,& coagulare. sicut facit ipsa natura indesinenter, tàm in Macro, quàm Microcosmo.

Quicquid ergò Natura ab initio produxit, & in posterum productura est, SACRA hac PROTOCHYMICA arte producit: hac Methodo, ait Hermes, Mundus creatus est.

Cum autem creata cuncta suas patiantur infirmitates, quæ nil aliud esse possunt, quàm aut optimi dissolutio,aut pessimi coagulatio.

tio. Inde nata est necessitas, quæ homines coegit inquirere, & inuenire Medicum, & Medicinam: nam ante separandi artem non erat medicinæ suppellex in terra, vt neque medicus iuxta Sacri Philosophi textum, ordini naturæ, & humanæ imbecillitati accommodatum, aliàs enim scimus: *dixit, & facta sunt*: &c. *Hipp. 1. de diæta.*

Verum enim verò cum ipsa Medicina in sui origine admodum rudis esset, vt singulorum morborum singuli aduocarentur medici: vndè coaluerat multitudo medicorum, ita & errorum. Artis enim præcepta mutabantur quotidiè, & satis copiosè sine fundamento naturæ collecta erant. Plinio Auctore.

Medicamenta verò, quibus ætas illa vtebatur, licet non nisi ex lacte accersirétur, attamen neque eius coagulum, neque cremor, vt neque serum, non nisi per spagyricam, vel separatoriam artem, vllatenus habebantur: id quod, & in hodiernum diem, non solum in foro, sed etiam in omnibus rebus vsui humano destinatis, necessariò experimur.

Tandem Hippocrates Cous rariſſimi doni vir, sinceriorís medi-

cinæ

cinæ acerrimus vindex, Asclepiadum familiæ antesignanus, totiusque Græciæ lumen, sapientiæ singularis medicus, quem à veterum scientissimis ità approbatum, summisque elatum præconijs legimus, vt Diuinum virum appellare non dubitauerint, hic inquam, cum per vetustissimam SACRAM separandi artem Naturæ instrumenta Rarefaciendi, & Condensandi didicisset, & quod SPAGYRIA sola veræ Medicinæ mater esset; impossibile *exclamat*, eum medicinam intelligere posse, qui Naturæ opera, eiusque instrumenta non cognouerit. Quare omni studio annitatur, vt cognoscat, si modo eorum aliquid, quæ fieri debent, rectè præstare velit, quia Naturæ cognitio Medico omninò necessaria est. Ideò medicus Naturæ minister, sua prudentia obuiam ire conuenit, morbis instantibus, & naturis, & anni temporibus, & ætatibus COAGVLATA soluendo, & SOLVTA coagulando, sicut facit ipsa natura in omni re vbique similis: addit Pytagor. Hac namque ratione, vel maximè quod molestiam exhibet, quieuerit. Hæcque mihi curandi ratio videtur: indicare volens, sibi

de veteri Medicina

Epidem.

in aureo carmine

de Natura Humana

sibi in occultis reseruasse, propriis instrumentis metiri Naturam, & tantum solertibus per spagyriam patefacere, quæ Mathematicis demonstrationibus non obediunt. Hæcque pro generali methodo, prudenti satis dixisse, existimat. Prudentia autem, qua Hippocrates fuit dotatus, Galeno teste, Naturæ est intelligentia. Quare medendi scientiam omnium postremam (vt ex paucis eius genuinis scriptis constat) maximè occuluisse, omnes antiquissimæ historiæ testantur, vt nulli in iisdem versato, dubium esse possit. *lib.8.M.C.9.*

Spagyria itaque sola est radix, & fundamentum Antiquissimæ Hippocraticæ medicinæ (sit veritati venia) hæc vna soluit, & coagulat, tàm in macro, quàm in microcosmo, estque speculum veri intellectus, monstratque quomodo tangatur, & videatur veritas in claro lumine, Lullio sic attestante: Huius solius ratione medici olim fuere illustres: idque vnum important, & verbum illud (*creauit illum Altissimus*) & additum mandatum illius, qui solus est misericors. Iubet enim nos sub indictione pœnæ infernalis *obedire præpositis*: & id quidem præceptum est. *Testam. c. 26.* *Helmont.*

Sed

Sed honora parentes, honora medicum augustius est, quàm obedire : cum cogamur etiam obedire minoribus. Medicus enim dicitur, quod sit mediator inter vitæ Principem, & mortem. Nunc verò matre interempta, in sectas concisa nil abiectius, nil vilius : eò quod sectarii omninò aduersam, & contrariam Hippocratis legibus observantes disciplinam impunè, proteruè, indecorè Sacrosanctam medicinam summum, & maximè venerandum Omnipotentis donum dicteriis, facetiis, & præposteris auxiliis infament, vt medendi puritas in controuersias, rixas, coniecturas, & iactantias infandum ! abierit. Hinc progerminata est illius infælicis monumento, conditi inscriptio : Turba se medicorum periisse.

de Lege

Sanguineis ergò lachrymis deploranda esset calamitas hæc ab iis, qui Hippoc. & Galeni filios se esse gloriantur, & horum magistrorum sanissimam doctrinam non combibunt, sed quod nefas, alios fiturientes abarcent. Falsum enim est, quod scribillant sectarii, & stolidi contemptores Diuinæ gratiæ, SPAGYRIAM nouum inuentum esse, nihilque comercii

cum

cum medicina habere, cum tamen contrarium ſingulis momentis vbique experimur. Hæc namque etiam ruditer miniſtrata Naturæ inſtrumentis indeſinenter vtitur: quid enim eſt euacuare, aperire, purgare &c. quàm SOLVERE? hinc purgantia, vt talia, ſolutiua dicuntur. Quid incraſſare, corroborare, quàm COAGVLARE? ſed abutuntur ignari Naturæ inſtrumentis, atque terminis artis, vt aliquando ſatis validis ſoluentibus repetitis contra magiſtri mentem, corporis ſubſtantiam ſoluant, atque putidis excrementis ſubmergant. Vtuntur ſingulis horis Naturæ inſtrumentis, atque per ſpagyricæ artis fructus diuitijs, deliciis oppipare affluunt, & diffluunt, eandem tamen vilipendere, atque calumniis inſectari apud vulgi plebem nunquam, & nuſquam ceſſant. *Neſciunt quid faciunt*: ait magiſter, dant ſine mente ſonos, dant caſſa, & inania verba. *de Medic. Purgant.*

Quid enim ſunt ſyrupi Apozemata potiones, decocta, diſtillatæ aquæ, & inſtrumenta medica quæque in Myropoliis proſtantia, quã ſoluta, & coagulata? Quid ſacharum, mel, quid cera, & oleum, quàm per artem ſpagyricam ſe-

pa-

parata à fæcibus, & terrestritate? Imò ipsa extracta cassia, tartari cremor, potio clara, quam magistralem dicunt, atque vulgaria remedia, quæ in vrbe vsu quotidiano tractant, & præscribunt, præparari nullo modo queunt, nisi spagyricum artificium concurrat.

Nonne acetum, panis, vinum, & quicquid in humanos cedit vsus eadem operatione continuè præparatur? quis est, qui pro siti sedanda non lætetur bibere limpidum hausturn, atque à fæcibus separatum? In hunc finem non solum Magnates huius Regiæ, sed per totam Italiam vtuntur specie tophi, per quem aquas licet scaturientes, & limpidas rursum percolant, vt clariores, atque leuiores fiant, hi omnes vtuntur separatoria arte, atque spagyri titulum vix effugiunt.

Et licet vinum pucinum, atque Goslariensis cereuisia, pro generis excellentia semper turbida sint, per eandem tamen artem terrestreitate, & residentia semota, fiunt suauissimi, & saluberrimi potus: Estq; rudis, & rustica horum præparatio Basilio Valentino Paradigma Naturalis philosophiæ, atque spagyricæ artis.

Curru triumph. Antim.

Quid

Quid de ſale dicent, cuius nemo ferè mortalium exors eſſe poteſt: paraturne alio modo, quam per ſpagyricam artem, ideſt, per humidi à ſicco ſeparationem?

Æternus rerum Parens primus artem exercuit Diuini Verbi virtute, nos verò inde edocuit, & iuſſit, Mineruæ manum admouere: quare Hippoc. *Diuina mens edocuit, ſua opera imitari, cognoſcentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur.* Quid aliud ſonant prudentiſſimi chymico-Medici verba, quàm quod huius artis Auctor fuit ipſe omnipotens DEVS? qui omnibus ſublunaribus, tam animalibus, mineralibus, quàm vegetabilibus RESOLVTIONIS & CONDENSATIONIS inſtrumenta, pro eorum augmento, & decremento indidit. Ideò quoque eadem linea ſubiungit: *Omnia ſimilia ſunt, omniaque per ſimilia inſtrumenta laborant, licet ignaris diſſimilia appareant.* Sic & ipſa Medicina, de qua nobis ſermo, cum Spagyriam pro fundamento habeat, nil aliud facit, quàm SOLVERE, & COAGVLARE, ſeu vt alibi docet Magiſter, addere & ſubtrahere, & qui hoc ignorat, *inquit*, Paracelſ Is ſe habet ad verum

lib. 1. de diæta

me-

medicum, tanquam coquus porcorum, ad coquum Principum: sic nec frustra excelsi ingenii Lullius reliquit: *Nunquam scientia erit, vel ars, nisi primo inchoetur, & incipiatur à suis certis principijs*: vt non immeritò Mathiolus scribere audeat: Neminem medicum absolutum esse posse, imò ne mediocrem quidem, qui in spagyria non sit exercitatus: nam hac vna Dianæ lampade prudens medicus plus cernit, quàm vulgaris aperto Sole: Patet id ex variorum præclarissimorum virorum scriptis, qui Numinum instar semper mihi sunt colendi, cum rationem alicuius obscuræ rei reddere conantur, ad spagyriam, quam non intelligunt, confugiunt. Vnicum ostendam exemplum, quod cum ad medicinam spectet, minimè omittendum. Anselmus Boetius de Boot, Rudolphi Secundi Imperatoris Medicus cap. 193. lib. 2. de lapide Bezaar hæc habet. *Qui id non capit, perpendat spiritus vitrioli, & spiritus tartari antipathiam, vterque enim istorum acidissimus, & acutissimus est, si misceas, virius; acrimonia perit. & liquor redditur insipidus.*

practic. 153

Nobilissimus, & præstantissimus

hic

hic vir, cum videret ſpirit. vitrioli ab alcali tartari abſorptum in vitriolum verti, credebat ambos liquores acidos ſpiritus eſſe, & ab inuicem in ſapore nihil differre: ſed ſpiritus tartari, quocunq; modò diſtillatus, non acidus, ſed amarus exiſtit, neque inſipidus ab illo fit ſpir. vitrioli, ſed ſemper idem, adeoque cadit eius antipathiæ mechanica. Apparet exindè, vetuſtiſſimam dominam, ſacramque ſcientiam, ad quam appellat, nunquam ſalutaſſe, adeòque plurimas fabulas, ſub ſpagyriæ vmbra poſteritati narraſſe, neceſſe eſt: rectè ideò indicat Tabula ſmaragdina; *per hoc genus demonſtrandi fugiet à te omnis obſcuritas*.

His antiquiſſimis fundamentis timore depoſito ſuperſtruam infallibilem, & nunquam à ratione declinantem præſentem Hippocraticam Methodum, neque latum vnguem à Naturæ operatione, veterumque firmiſſima doctrina diſcedam, vtiliſſimum enim ſemper mihi viſum fuit, præſertim in actuali medicinæ parte, in qua de propria, & proximi ſalute agitur, Senecæ conſilium ſequi, vt prudẽs, & ſanitatis conſeruandę ſtudioſus, relictis iuniorum riuulis, fontes ſecte-

ctetur,& adeat,ex quibus limpidã, non cænosam aquam scaturientẽ hauriet. Concludo me hoc compendiolo, nullum alium patronũ. seu defensorem eligere, quam vos prudentes,paucos, & Hippocraticæ medicinæ Alumnos, improbis enim,& vetustissimæ scientiæ ignaris, atque Decanis placere nunquã studui. Propterea hìc nõ seruaui, scolastico more, sed quomodo fluit alterum ab altero. Vestra ergò interest,quum prudentes sitis, & arte Hippocratica digni, quæ hac methodo solius charitatis ergo tradidi, multa prosequi gratia. Quod si fortẽ aliqua prætermisimus, vel inconcinnè diximus, optimè scimus, nil esse tam ornatum, quod expoliri vlterius non possit,nec tam plenum, quod incrementum accipere nequeat.

His præmissis ipsum opus aggredi pergam: Antiquitatẽ enim, Nobilitatem, præstantiam, & necessitatem spagyricæ artis, modestis ingeniis satis lucidè hucusq; ostendisse,& confirmasse videor, atque paulatim in subsequentibus clariora euadent.

OT-

OTTONIS TACHENII TRACTATVS DE Morborum Principe.

CAPVT I.

DOdagræ etymo, & ſi propriè pedum exprimatur dolor, tamen membrorum ab vno appellatione deſumpta, pro omni arthritide podagra vulgo intelligenda venit; idque fortaſſe cum fieri maximè ſoleat, vt ferè primò, ac frequentius pedes hoc morbo corripiantur, ſintque ratò immunes, dum alii afficiuntur articuli. Hinc fit, vt quam plurimorum ſim conſuetudinem ſequutus, qui arthritidis hiſtoriam enarraturi ſuos quoque tractatus podagræ inſcripſerunt.

Sunt qui cauſam humoribus incertis ductibus à capite defluentibus adſcribunt. Alii cibis, & potibus ſalia tartarea ineſſe hariolantur, licet viſcera ſint bene conſti-

tuta,

tuta, tartarea tamen excrementa ad articulos à Natnra detrudi. Alii ab Hepate, & liene ataxia deprauatis in venis, & arteriis humorem podagricum gigni, huncque descensu naturali labentem vix, absque periculo repelli posse, sed recta properare ad generationis viscera asseuerant. Alii tam intra, qnam extra venas humorem arthriticum depluere: alii alia somniantes dicteriunt, quæ hoc loci relatu digna non puto. Hæ, aut eiusmodi fluxiones pro podagræ causa, à scriptoribus passim assignatæ leguntur.

Curationis initium est morb cognitio.

Huiusmodi inter medicos sectio, dissensio, atque recessio ab antiquissima Hippocratica doctrina, curationem non solum difficilem, sed planè impossibilem hactenus reddidere; vbi enim de causa non satis constat, curatio rectè institui non potest.

Fernelius lib. 6. de partium morbis symp. C. 18. conqueritur ex huius rei ignoratione hactenus dolorem articularem, pro incurabili derelictum esse, nuncuparique medicorum opprobrium. Per plurimos interim curatos esse solius Naturæ ope, sine vlla defluentium humorum manifesta euacuatione,

ne, vel tartari resolutione, sineque viscerum intemperatorum correctione, sed aliquando sola animi passione, terrore, gaudio &c. docemur historijs Hildani, Solenandri, Cardani, plurimorumque side dignorum virorum, ac experientia.

Itaque singulorum de podagra scribentium, vniuersas singulatim hic enumerare opiniones, nil effet aliud, quàm multiplicium errorum cumulum, inutili pompa coaceruare: quin imò (absit verbis mendacium) non opiniones varias colligerem, sed Autorum diuersa nomina solummodo recenserem, ità nimirum sibi inuicem subscribentes vix dissimilia proferunt, vt vnum scriptorem qui perlustrauerit, mille imò omnes se perlustraffe, me pollicente, credat: tam pauci nempè sunt, qui aliquid noui de suo vtiliter moueant. Rectè ergo Hippoc. *Si quis omnia similia facit, nulla aderit delectatio.* Proptereà de his parum sollicitus alijs, quibus libet, hanc arenam relinquo. Ab omnibus tamen generali vocabulo Arthritis appellatur. Vndè Galenus 6. Aphoris. 28. scribit eos, qui Arthritide, ideft omnium articulorum doloribus *de diata.*

corripiuntur, primò fieri podagricos.

de affectionibus

Articularis morbus, *inquit Magister*, cum detinet corporis articulos, ignis, & dolor inuadit, prehendit etiam acutus, & ad alium, atq; alium etiam articulum vehementiores, & leuiores dolores decumbunt: pedum verò dolor his omnibus, quæ circa articulos contingunt, violentior quidem existit, & maximè diuturnus, quique ægerrimè soluitur: præsertim, *subiungit*, in senibus, aut qui circa articulos callos tophaceos concretos habent, aut qui ærumnosè viuunt, siccam aluum habentes: hi quidem sani fieri nequeunt, humana mente, quantum ego noui: quicquid enim homini contigerit, quod medicinæ instrumenta superet, id ne sperandum quidem est ab arte medica euinci posse.

Hippocr. prædictorũ lib. 2. sect. 2.

Hipp. de arte

Qui verò iuuenis est, & circa articulos nondum callos tophaceos habet concretos, & accuratè viuit, & laboris amans est, & animum bonum habet ad obediendum, pro studiorum ratione, hic sanè Medicum INTELLIGENTEM nactus sanari poterit. Hæc ille.

Sæua me necessitate cogente, mul-

multum diù, nec eluque anxius inquisiui, quisnam ille intelligens medicus esset, qui saltem in iuuene crudelissimam, licet non hæreditariam podagram sanare posset? Essetne (dicebam mihi) forsitan ille, qui latinæ linguæ sermonis elegantiam ad vnguem callet? Num qui in aliqua secta consenuisset? Num qui chymicus, vel methodicus, vel dogmaticus, aut ille, qui à plebe Canonicus audire ambit, aut ille, qui plenus annorum, & experimentis, nummis, & sermonibus grauis, de domo in domum, cum sanitate venali discurrit? Mox illicò cognoui Morborum Principem podagram neutiquam requirere sectarium, aut rationalem medicum, sed Hippocraticum, qui INTELLECTVALIS dicatur, & sit: cò quòd omnes sapientiores veteres, iunioresque medici Hippocratem, totius Græciæ lumen, non solum Magistrum, sed insuper in naturali scientia, Diuinum semper honorarunt, & coluerunt; ratus sum ad hunc nodum soluendum interpretem nullum Hippocrate ipso clariorem, & sinceriorem inuentum iri.

Ad hunc autem inquirendi laborem me compulit ipsius morbi

iniqua natura, quæ non ſolum luxu diſſolutos Veneri ſc. & Baccho emancipatos ? vt fert communis friuola opinio , eſſe ſcilicet podagram veneris,& bacchi filiam) verum etiam fœminas virgines , & maximè abſtemios,vt & religioſos Capucinos , atque operarios miſerrimè viuentes, frequentiſſimè excruciat, infeſtatque.

Et quamuis primò vt plurimum pedes inuadat: attamen crebrò in morbi inſultu , plures prehendit articulos, reſque eò ſæpè redit, vt vix vlla ſit articulorum, ac oſſium in corpore compages, quæ à morbo hoc libera ſit , vt merito Lucianus dicat , quod malum hoc,afflictum,& miſerum corpus manibus ab extremis , in extremas peduum plantas excruciat , imò in progreſſu cretam , calcem ,tophoſque à ſe producta profert ,& in monſtrum petroſum , quandoque tandem hominem ipſum deformat , hæc eſt, inquam, occaſio, qua multum ſolicitus , pluricſque inſomnis huius mali cauſam, cum remedio perquirere decreuerim : & preſertim dum eius vehementes cruciatus , multoties Amicus noſter fuerit expertus.

Itaque cum conſtet , podagram

adoleſcentem, & nouellam ſanabilem eſſe ſine manifeſta euacuatione, viriumque conſternatione ex præallegatis teſtibus; idcirco meam quoque experientiam vetuſtiſſima Hippocratica doctrina, ratione, & auctoritate ſuffultam è tenebris in lucem, ac vſum nunc pro bono publico emittere volui.

Cum autem difficile ſit iudicare de aliqua re, origine, & generatione ignota, oportet, priuſquam cauſa podagræ eluceſcat, naturæ inſtrumenta operationes, atque operationum officinas enumerari, vt auxilium indigentibus, clara luce patefiat, quomodo ſcil. re in omni, ac labore podagra non excepta, natura ſapientiſſima, ſibi ſimilis ſemper ſit: id nos in hoc compendiolo adimplere propoſuimus, remotis in alios obtrectatione, conuitijs, ac calumnijs, vt nuda protegatur veritas, & antiquiſſima Hippocratica medendi ratio, omnibus prudentibus, & veritatem amantibus eniteat, quarè de eius ortu, progreſſu, cognitione, & curatione non indigna ſcitu proferre promittimus: *inquit* enim Magiſter: Qui conſtitutionem ab initio non cognouerit, & id quod in corpore dominatur, non poterit

1. de diæta

ea, quæ homini conducunt, offerre. Scito igitur (*pergit Senex*) pro fundamento, non ſolum animalia omnia, ſed etiam hominem ipſum ex duobus facultat e quidem diuerſis, vſu verò conſentientibus conſtare IGNE nimirum, & AQVA: quæ duo ſimul iuncta, tum alijs omnibus, tum ſibi inuicem fatis eſſe: Alterum verò ſeorſim, neque ſibi, neque cuiquam alteri fatis eſſe poſſe. Horum igitur vtrumque hanc obtinere facultatem ignem ſiquidem omnia ſemper mouere, aquam verò omnia perpetuò nutrire.

Ignis primum Naturæ principium. Cap. 2.

HIppocraticum hunc Naturæ ignem, nemo ſibi à luce cæleſti alienum fingat. Sacer enim Philoſophus in Geneſi non ignis, ſed lucis mentionem facit. Hunc duplicem eſſe quilibet prudens animus coniectare facilè poteſt, vniuerſalem nimirum, & particularem, ſiue indiuiduum.

Ignis vniuerſalis fontem in Sole eſſe teſtatur Hermes inquiens, omnium formarum naturalium pater eſt Sol. Exindè per omnes par-

partes vniuerſi vndique diffunditur . Et Hippoc. omnia in totum gubernat hæc,& illa,nec vnquam quieſcit . Alijque Philoſophi illum tanquam Animam mundi, Naturæ Motorem,generandique facultatem inſpirantem admirati ſunt: eſtque Naturæ perpetuus motor cognoſcitur ſolummodo ex eius operationibus atq; mutationibus : quarè oculis carneis viſibilis nullo pacto eſt, niſi ad placitum (vt vult Coſmopolita) artificis ; attamen per Philoſophum corporum Cæleſtium propenſiones , ac virtutes ſuauiter mouet,globum hunc noſtrum rerum generationi deſtinatum pullifico ſemine imprægnat, fouetque implicatas explicat naturæ vires, elementa miſcet, materiam informat , ac omnibus ſeminibus vires infundit ; ideòque ab Hippocr. hoc titulo vocatur calidum ſc. atque immortale , quod voluit cuncta intelligere, ornare, videre,& audire,ſentireque omnia tam præſentia, quam futura . Et Orpheus cecinit in hymnis : *Nam tua naturam rerum prudentia mutat* . Ex hac igitur vna re cuncta in Natura fluxiſſe cum Philoſophis credendum eſt . Itàque nemo miretur, cur Sol æternus præ-

lib. de carnibus.

lib. de carnibus

ſtantiſſimam ſcil. ſui ipſius imaginem, cuius ipſe ſculptor eſt, Solem cæleſtem tantis dotibus condecorauit ? in eo enim tabernaculum ſuum ſtabilire decreuit.

Admirandum ſanè arcanum naturæ, quæ vnico inſtrumento contrarias efficit operationes : generat ſcil. & corrumpit, ſoluit, & coagulat, vt in cancrorum lapidibus manifeſtè elucet : plumbum mollitie donat, quam ferro adimit. In ſumma, perficit, & deſtruit, cuius deſtructionis cauſam Poeta temporis edacitati deuouet. Hanc verò Hippocratici Philoſophi ab vnico inſenſibili, ac inuiſibili acido ſpiritu, vnico Solis filio proficiſci, re ipſa cognoſcũt; eiuſmodi inuiſibilis ſpiritus acidus ſummo in ſilentio cuncta componit, & ornat, perficit, & deuorat, ac conſumit; idque non ſolum intelligendum eſt de animalibus, ac quibuſuis vegetabilibus, verum etiam de ſolidiſſimis lapidibus, atque metallis, lentiſſima licet ruina; ideòque à Paracelſo Heluetico idiomate fuit Al-gaiſt appellatus, quæ dictio totum ſpiritum ſonat: hic poſt ſuam coagulationem melior eſt habendus per Coſmopolitam terra vniuerſa. Helmont verò ſibi

lib. de viribus membrorũ cap. de Hepate.

per-

perſuaſit, diſtillari ex mercurio aqueum liquorem, quo cum corpora omnia tangibilia reduci poſſe in primam materiam, huncque Paracelſum barbaro vocabulo more ſuo Alkaheſt vocaſſe. Si verò verbum diſtillari accipiatur in ſenſu myſtico, tunc iuxta veterum ſententiam non ineptè locutus eſt, nam (vt paucis multa concludam) efficacem eſſe tradiderunt in fructus globi inferioris, necnon ſpiritus ſublunares miraculosè, omnes: de quo plura proferre noſtri inſtituti non eſt.

Particularem autem hunc ignē cuilibet mixto, ac indiuiduo, inuiſibiliter quidem non tamen inperceptibiliter ineſſe ac viuere, ſuamque particularem ſcientiam habere nobis fatendum eſt, hicque eſt ille idem, qui ab Hippocrate ſpiritus, flatus, ventus, & aer eſt appellatus, cuius verba hùc ad ponere minimè grauabor: fundamentum enim continent Antiquiſſimæ Medicinæ. Sic enim habent. *Ignis particularis*

Spiritus quidem, qui in corporibus ſunt, flatus vocãtur, qui verò extra corpus ſunt, aer, qui ſanè maximus eſt in omnibus, quæ corpori accidunt, & Auctor, & do- *lib. de flatibus*

minus. Quarè operæ pretium est eius potentiam diligentius perſpicere. Ventus enim ipſius aeris fluctus, & vnda exiſtit. Quando igitur multus aer fortes fluctus facit, tunc, & arbores radicitus euelluntur, & mare vndis exæſtuat, ſpirituum potentia ita cogente, & naues onerariæ in altum iactantur; talem itaque vim in iſta exercet, etiamſi oculis minimè ſit conſpicuus, & tantum conſideratione cognoſcatur, & effectu ſuo fiat manifeſtus. *Quid autem ſine hoc ſit tandem, aut cui rei non adeſt? Omne enim, quod inter Cælum, & terram eſt, ſpiritu repletum eſt.* Hic & Hyemis, & æſtatis cauſa eſt. In Hyeme quidem frigidus, & condenſatus, in æſtate autem mitis, & tranquillus. Quin, & Solis, & Lunæ, & Aſtrorum omnium curſus per hunc ſpiritum procedunt. Etenim igni ſpiritus nutrimentum præbet, quo ſi ignis priuetur, viuere non poſſit. Et Solis perpetuum curſum aer perpetuus, & tenuis conſeruat. Verum neque mare ipſum ſpiritus exſors eſſe omnibus manifeſtum eſſe puto, non enim viuere natantia animantia poſſent, ſi non ſpiritu participarent, ſi non per aquam, & ex aqua ſpiri-

tum

tum attraherent ? Et Lunæ in eo ſedes eſt, ac fundamentum, hicq; terræ vehiculum, neque quicquã vſquam ſpiritu huius eſt vacuum. Atque hactenus quidem quantum aer alijs commodet, diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis, ſolus is eſt Autor. Hæc Hippoc.

Hic particularis ſpiritus veluti riuulus emanans ab illo vniuerſali omnia ad amuſſim in ſui Microcoſmo peragit, quæ Pater eius Sol in Macrocoſmo operatur: vbi enim calor ſpontaneus, Motus naturalis, aut vita hoſpitatur, ibi ſuum ignem Naturam occultaſſe ſuademur, quem Senex clariore ſermone his ſequentibus verbis declarauit. *de dieta*

Homo, inquit, frumentum tundit, lauat, molit, eoque igne ſubacto vtitur: neque vehementi quidem igne in corpore conflatur, verum molli ac lento. Ex dictis igitur lucet Hippoc. non tantis laudibus extollere artificialem, comburentem, ac depredantem ignem, quem excelſi ingenii Lullius inter gygantes, & mundi tirannos connumerat, ſed igneum benigni caloris ſpiritum, qui luminis, caloriſque viuifici, non ſo-

lum panem vel frumentum inſpiratione beat, ſed inſuper ipſius panis portionem in ſpirituale alimentum totius individui præparat, atque tranſmutat.

Quemadmodum enim ignis vniuerſalis ex Sole in omnes vniuerſi partes diffunditur, iiſque vitam, actioneſque communicat, ac conſeruat: ita etiam ignis particularis microcoſmi cuiuslibet (licet hìc ſolum loquatur ſenex de Homine, vt abſoluto vniuerſi imagunculo) ex corde vt Sole humano, & vitæ humanæ ſede fluit per vniuerſum corpus, in illo enim reconditur ſemen omnium partium (vt paulatim enodabitur) tam ſolidarum, quam fluidarum: hic à principio ſtatim vi illa multiplicatiua à ſummo opifice fuit ditatus, *quam ſi non haberet non poſſet augere quicquam*: In ſano enim ventriculo ſe cibo ſumpto immiſcet, quem tandem peracta operatione in liquidam ſequacem ſubſtantiam, vitalemque ſuccum vulgato nomine chylum reducit, quo inſides proprium individuum reficiendo multiplicat, in vtero fœtum, in ouo pullum effingit, in oculis videt, in digitum extremitatibus tangit, in auribus audit, in

Hippoc.

lingua

lingua guſtat, in hepate propter creditam ibi antiquitùs ſanguificationem, ſpiritum naturalem cudit, in renibus vrinam ſegregat, in vngue vnguificat, in capillis (qui non ſunt vulgo ex excrementis Naturæ, ſed veræ, prudentis, vitaliſque accretionis productum, vt morboſa Polonica Plica teſtatur) capillificat (ſit venia verbo) idem de cæteris ſuccis concretis, organiſque intelligendum eſt. *Quid tandem ſine hoc fit, aut cui rei non ineſt, & adeſt?* Omne enim, quod inter Cœlum, & terram includitur acido ſpiritu hoc repletum eſt. Vel muſculus quidem omnis ſuũ ventriculum, ſeu inſitum ignem, fermentum vitale, vel ſpecialem operatorem (voca vt lubet) nactus eſt, *qui agenda intelligit, & intellecta peragit*, ideòque omnia iuxta ſuam prudentiam exornare potis eſt. Ad ſummum ignis cuncta, quæ ſunt in corpore, ſuo modulo *ad vniuerſi imitationem*, parua cum magnis, & magna cum paruis, diſponit, atque componit: in hoc enim ſita ſunt prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, ſomnus, & vigilia &c. Hic vno verbo omnia in totum, & ſingulatim gubernat, & hæc, & illa,

Hippocrat. lib. 1. de diata

la, nec vnquam quieſcit.

Proindè hunc igneum, gnarumque ſpiritum cuncta ſibi agenda ſcientem veteribus, veriſtiſſimiſque Philoſophiæ principibus diuinum, atque cœleſtem nominare in votis fuit. Hinc *Senex*: *Noſce hominibus conuenit, non aliunde nobis voluptates, lætitias, riſus, & iocos, quam hinc contingere,* nimirum quando ſpiritus dictus in ſuo primordiali ſtatu, ſalina ſcilicet pinguique volatilitate permanet. *Itemque dolores, moleſtias, triſtitias, & eiulatus*: quando nimirum per feruoris excandeſcentiam in cauſticam naturam deflectit, non ſecus, quam ſupra dictus Hippoc. ignis mollis in frumenti grano per artificioſam fermentationem exaltatus in flammeum ſulphureum ardens, & cauſticum degenerat: Quem tamen magnifici domini tanquam nefandum, quod vel ſaxeus ſtupor excuderit, vel veſana ebrietas vomituriens reiecerit, & cantu, & riſu ridiculo, & ruſtico deturpant, eijciunt, explodunt.

de morbo ſacro

Podagræ dolor. ex acido exurente, & cauſtico

Horum conatus omnes me placida mente negligere hortatur Doctor meus, inquiens: Obſeruare maximè oportet, ne cum ſimili-

bus

bus plebeis, de rebus illis ignotis, sed tantum necessarijs confabuleris: submersi enim sunt in profundo ignorantiæ, & prædicta minimè percipiunt; ita vt se medici nomine indignos re ipsa comprobent; Meritò igitur eorum mendacem, ac petulantem linguam vetustissima scientia refrænauimus: eoque ipso ostendimus diuinum hunc, atque cœlestem ignem (timore abiecto) FILIVM iure dici SOLIS, atque vicarium, & non tantum omnium rerum agendarum gnarum, sed insuper etiam acidum esse, ac pinguem Auctoritate, ratione, & manuali experientia in antiquissimæ medicinæ gloriam, & obtrectantium oblatrantiumque erubescentiam vsque intrepidè, in Claui nostra firmauimus, quò veritatis amantem lectorem remittimus, ne semel dicta sæpius cum tædio repetamus: Itaque nisi in eius principio pinguis, & acidus, rerumq; agendarum gnarus esset, in subsequuturis fructibus, dictæ virtutes, proprietatesque palam non patefierent. Sed de igne fatis, cui, dum seorsim, neque sibi, neque alijs prodest, ideò comes aqua est in auxilium adiungenda.

præceptio: libello

omnium rerum fermẽtum, est acidum inuisibile

diæta

Aquæ

Aqua secundum Naturæ principium. Cap. 3.

IGni obedit aqua, & est natura media inter densum, & tenue, inter terram, & aerem: menstruũ naturæ, corpus volatile multiplicem induens figuram. Luna, *inquit* Hermes, est humorum domina, atque rerum mater.

O mirabilis Natura, *exclamat* Cosmopolita, quæ nouit ex aqua in terra fructus producere mirabiles, & ex aere illis suppeditare vitam. Ecquis vnquam crederet simplicem nubis aquam in se continere omnia, quæ mundus habet, lapides duros, salia, terram, ignem, cum tamen per se simplex appareat aqua? Aqua inquam fæmineæ Naturæ, simplex, vacui impatiens, ab initio volatilis facta fuit, vt peruius aer eius eleuatos vapores in nubium regione exciperet, in illa (veluti in spongia) spirituale nectar FILII SOLIS, *quem ventus in ventre suo portat*, imbibitur, & vt masculum formale, vniuersaleque principium auidissimè, & magnetica quadam vi ad se trahit, quo suscepto, aquæ intumescunt, & prolifico semine mediante

te tepore impræginatæ rursus sub aquæ, roris, pruinæque figura in terræ gremium relabuntur.

Hac naturali distillatione, & cohobatione, aqua in se absorbet opulentissimum illud nectar omnium rerum seminibus refertum, ideò menstruum mundi ab arcanorum Mystis vocatur. Nam dum hæc circulatur, rotantur pariter, susceptaque contentaque semina, quæ vtpotè spiritualia, proprio menstruo indiuisim adhærent, vt sic vaporis modò optimè commisceantur, ad generationem, nutritionemque corporum aptissima.

Hoc Diuinæ mentis artificio (vt Lullij verbis vtar) terræ vbertati consultum fuit, & siccitati, quæ sterilitatem minabatur, largo humore reparatum est. Sola itaque aqua ad irrigandum terræ gremiũ circulatur, aut verius in inferiori aeris regione, tanquam in alembico ascendit, descenditque, vt per cohobationes, & reiteratas distillationes exuberata superiorum, & inferiorum vires consequatur, cælestique imbuta nectare terræ sinum efficacius emolliat, ac prolifica virtute imprægnet.

Aqueus itaque vapor in aere, suscipit à Solis filio primum formæ

mæ ſigillum: non poſſet autem aqua acidum dictum ſpiritum in ventrem ſuum recipere, & abſorbere, niſi vacua foret, vimque in ſe haberet attratiuam, quam nos nunc, & in poſterum cum alijs philoſophis pro maiori lumine Alcali nominabimus. Quemadmodum autem igni à principio virtus informatiua, atque multiplicatiua indita eſt, vt ſupra dixi: ſic etiam aqua à principio vi tractiua, atque magnetica eſt dotata, niſi enim dicta facultas à principio illis ineſſet, eorum fructus in poſterum eiuſmodi facultatem non haberent, quam tamen ineſſe mechanicè paulatim demonſtrabo; Imprægnatam itàque aquam ex acido ſpiritu ſalſam fieri neceſſe eſt, licet à principio guſtu non
exercit. 6. percipiatur. Hinc non abs re Scaliger ita concludit: Materia vna ab alia diuerſa non eſt, niſi per aduenientem formam, quà fit hoc aliquid.

Aqua itaque Naturæ ſubiectũ primum, in quo primus labor impenditur, omnium ità eſt qualitatum ſuſceptibilis: vt ſanguis, fel, atque per vomitum, quandoque reiectus amarus ſuccus (*quem bilem appellare ſolemus*) non niſi aquei
Hippec. hu-

humores ſint, ſigillati ſpecifico acido ſulphureo, ſeu pingui ſpiritu, in ſimplici aquæ elemento radicem habente, vt patet in aqua forti acidiſſima, cauſtica virtute prædita: in aqua ardenti oleis &c. quæ cuncta frigidam aquam pro fundamento, & radice vnicè habent; vnde quoque facili negocio in illam remeant, acido ablato: vt docuit Hippoc. Chimic cap. 8.

Eſt ergo aqua potus vniuerſalis, quem animalia, vegetabilia, & mineralia quælibet ſuo modo bibunt, eaque nutriuntur. Dextrè de hac Hippoc. Hęc duo eleméta IGNEM & AQVAM omnia poſſe, omnia illis ineſſe affirmauit; ab igne ſiquidem primæ qualitates maſculinæ, calidi, & ſicci, ab aqua totidem fæmininæ frigidi, & humidi effluentes in mixtorum generatione concurrunt, & commiſcentur. Nullus igitur antiquiſſimæ veritatis Alumnus aquam nutrire negabit, niſi ineptiſſimi domini alibi notati, & iam dudum ab Hippocratica ſchola exploſi, quorum nomina ſcriptis noſtris interſerere, indigna ſemper arbitrati ſumus; videant linguaces iſti, ne in Creatorem rerum omnium vana ſua ſcurrilitate iniurij ſint, atque id, quod

de diæta

quod illi pulchrum, & bonum visum fuit, vituperent, & calumniis insectentur contra Psalm. 114. quo laudatur Deus, quòd omnia in sapientia fecerit.

Ex igne, & aquæ congressu, fit sal Naturæ Fermentum vniuersale, & humidum radicale.

Cap. 4.

POstquam ex Hippoc. doctrina demonstraui aquam esse menstruum Naturæ, in se complectens seminales, & formales virtutes, quas à Sole tanquam à masculeo formali, vniuersalique principio mutuatur: Nunc porrò ex eadem ostendere pergam, ex ignis & aquæ congressu fieri sal Naturæ, cum seorsim, neque sibi, neque aliis sufficiunt.

Irrepit in hominem (pergit Senex) anima, ignis, & aquæ temperamentum habens: vbi notandum, Philosophum, non loqui de méte humana supra an naturali lucis radio Theologorum more, sed veterum consuetudine, de vniuersali Naturæ fermento: *Quandoquidem*, inquit, *Animus in omnibus ani-*

lib. 1. de vi Aus ratione

animatis idem est, nunquam quiescit, diuiditur in plures, & maiores, & minores, & pauciores fiunt, ideòque quando in statu est TEMPERAMENTVM *vocauit.*

Etenim postquam aqueus fœmineus vapor Cœlestia, seu spiritualia, & masculina rerum semina ex aere hauserit, statim incipit ignis in aquam agere, eamque ornare, atque mouere: & aqua ab illabente igne in alimentum absumi. Ex solenni hoc matrimonio Nobilissima proles generatur, quæ cum Hermaphrodita sit, participare de qualitate, dispositione, & proprietate parentum necesse est, ea de causa vnico verbo IGNIS-AQVA exprimitur. Cum verò omnia salia, tam naturalia, quam artificialia ex igne, & aqua, seu acido, & alcali compositione coaleant, hinc fit vt hunc fœtum SAL COMMVNE Mystæ nominauerint, hac præcipua ratione, quòd vbique in montibus, vallibus, terræque marisque inquilinis reperiatur, quo sine, & homo ipse viuere; & aliquid in mundo subsistere non potest; in eo enim latet omnium rerum permanens humidum radicale. Hoc autem commune sal cum à vulgi cognitione remotum

sit,

sit, atque in æternum ita sit mansurum, ideò insigniuere Philosophi decoro titulo SALIS PHILOSOPHORVM, quo absente, & ars otiosa sileret, & ipsa natura ineffi-cax quocunque ab opere feriare-tur . Est insuper VNIVERSALE BALSAMVM, quo cuncta necessariò seruantur, & præseruantur. Et quià ex vna in aliam transit materiam, eamque in sui naturam transmutat, quod corpori non licet, ob id quoque ANIMAM MVNDI appellauere. Cum verò nunquam in eodem statu permaneat, neque vnquam quiescat, idcircò subindè superat ignis, & tum masculi arma gerit, subindè fæmina, & tum FERMENTI VNIVERSALIS epigraphen sortitur, quandò verò tandem pacificam vnionem possidet HVMIDVM RADICALE apud scriptores audit. Hoc inquam defluens in hæc inferiora semina eis leges, vitam atque multiplicatiuam vim communicat: Estque ipsa forma vel Natura, quæ per Aristotelem describitur principium motus, quietis, actionis, & vitæ eius, in quo est, cui cura, directio, & conseruatio corporis sui, non secus ac Nauiæ cõmissæ puppis demandata est.

Hoc

Hoc inuisibile Naturæ sal, vel sal commune, quod Hippocrates *Calidum immortale, & omnia sciens, & ornans* appellat, per æ- de carnibus
theris plagam vndequaque con. stanter dissluens ad terræ centrum, absente etiam Sole per diem,& luna per noctem, per opacissimas vsque tenebras iugiter properat cuncta ditans dotibus, quas secum fert, ad generationem necessarijs: *Quid sine hoc sit tandem, aut cui rei non adest?* Rerum est mille-artifex, corque omnium rerum: scit emendare metalla: mineras corrigere: *animalia intellectum docere*: Cosmopol.
nouit tam diuersa florum genera in herbis, & arboribus vnus effingere: illisque præesse omnibus: potens est aerem corrumpere, iterumque emendare: est omnium odorum in mundo artifex: omniumque est excolor pictor colorum &c. in multas formas vertere nouit materiam sacram in Hymnus Orpheus
prudens, venerabilis, & cuncta sciens:

Defluit itaque in hæc inferiora fermentum vniuersale, ignis & aquæ temperamentum habens, vnde eius nutrix terra est, cuius corpus ideò instar spongiæ peruium non sine causa natura plasmauit,

mauit, vt huic facilis pateret aditus, quo in illa aptior fieret ad pullificationem particularium seminum. Et quia subiectum vitæ est, & sedes, ideò Humidum radicale vniuersale dici meruit: id voluit Hippocrates quando inquit, *ex paucis multa contingunt, quia vniuersa terræ nascentia copiosiorem virtutem ex terra attrahunt, quam secum à parentibus attulerunt*: ideò quoque SAL VEGETANS, & omnia fæcundans cognominarunt.

de natura pueri

Hoc itaque tam masculini, quam fæminini generis Naturæ sal à solis calore in alcali reuerberatum (id autem quomodo fiat, in Clauis cap. 3. mechanicè ostendi) magis passiui, quam actiui vires agere, fungique sapienter fæminæ munijs tunc deprehenditur, ideò. que mutato masculi officio delectabilis soror filij Solis, vel vnico nomine Alcali indigitatur à Mystis: ea præsertim ratione, quòd in se, vt vacuum, immortale illud calidum, & acidum ex aere rursus auidè excipiat; Ideò quoque SALIS SAPIENTIÆ elogio insigniuere. Adeoque Naturæ primus labor nil aliud est quam pinsere SAL, ac deinde ALCALI, quod pri-

primam omnium rerum materiam suppeditat, multiplicatiuam vim in seipso habens atque scientiam, quà nouit Elephantum dentes cò præconceptæ destinationis adducere, & donare illiusmodi adamantes duritie, & quia huius salis origo deriuatur à Sole, ideò dixerunt antiqui SALE & SOLE nihil in mundo vtilius : sal istud naturæ à Solis calore, vt diximus, reuerberatur in alcali, eademque actione istud fæcundat illiq, multiplicatiuam vim infundit. Hinc discimus, res omnes in vniuerso non alio modo produci posse, nisi per acidum, & alcali, quæ coniuncta, humidum radicale constituunt, cuius compositionem sapientissima Natura vnico artificio in magno mundi laboratorio præparat. *Clauis c. 9.*

His vestigiis incedit ars, imiturque sapientissimam magistrã: comburit leni igne vegetabilia, illaque in cineres, quos deinde acriore flamma exurit, donec aciditas, seu forma rei in alcali inuertatur : Alcali hoc tali labore magneticam vim trahendi nouum acidum, seu occultum, seu manifestum nanciscitur ; vt puta oleum occultè acidum, iunctum alcali

coquitur in saponem salsum; quod autem oleum acidum sit, ostendi mechanicè in Claui.

Et idem alcali silicibus iunctũ pro acida salis parte benefitio fusionis ignis in vitrum vertitur, quod esse salsum Clauis cap. 3. ad oculum explicat. Vnde Hippocr. *Mihi placet, vt ad omnem artem animum attendamus.* Quare mihi quoque inglorium non existimo, si (Natura docente) per docimasticam artem digestionum officinas adiuerim: vtvt ineptissimi domini sine erubescentia obiiciant, me scilicet falcem in alienam messem mittere: quibus respondet Magister in Epistola: *hi Artis imperitiam præseferentes, cum sint ignorantes, quod melius est, damnant.* Quomodo autem ars imitetur Naturam in salium, & alcalium præparatione, & vt viceuersa alcalia, rursus in varia salia transmutentur citatæ Clauis 3. 5. & 6. cap. satis lucidè demonstratur, quò veritatis amantem lectorem remittimus.

de ratio. vi ctus in morbis acutis

Alcali itàque, seu vim attractiuam in omnium seminum profundum demersit Omnipotens, vt eius attractu, more magnetico, superiorum virtutes hûc deducerentur:

tur: informationis actū actuūi celebrarent: gliſcerentque in ſal vnicum Hermaphroditicum maſculini,& fæminini generis ſexu pollens,& hoc eſt illud vnum,de quo fatur Hermes , omnia ex RE VNA , fiuntque hæc duo vnum Homogeneum conſentiens, ſibiq. concordans ; ideòque amicabiliter in opere generationis ità ſimul coeunt , vt inſeparabiliter tandem vniantur, quo poſteà in ſegetes, & fructus paulatim erumpunt .

Reſurgat nunc mercenaria, imbellisq; ſocietas ſuis cum aſſeclis,& reprobet tanquam nefandum quoddam , cæleſtem hunc , atque diuinum ſpiritum à veterum antiquitate tot triumphis nobilitatum. Reſurgat ſtupida illa reprobatoria, ridicula turba , pergatque Diuinum Numen vlterius calumnijs obſcurare, quod tam à ſacris , quā prophanis Philoſophis in illorum monumentis tot laudum præconijs fuit ſemper debitè exornatum,atque celebratum. Audiant in vaſtiſſima Naturæ ſchola magnū Hippocratem naturali ſermone docentem,ex hoc inuiſibili diuino totum mundum , & quicquid ſub cæli ambitu continetur , exortum eſſe: *Ab hac vnare omnes res na-* Hermes.

ta sunt, per vniuersalem scil. Acidi, & Alcali confermentationem. Ità quoque, & morbos omnes huius solius REI propaginem, & sobolem esse, & ab hac VNA RE modò quoque omnia exoriri doctrina, & Hippocratica auctoritate demonstrabo.

Ex ignis, & aquæ congressu quocunque in loco seditionem, ventumque excitari.

Cap. 5.

IGnem acidum esse, in Clauis cap. 8. euici; quomodo autem acidum alcali coniunctum seditionem ac ventum excitet, tam in macro, quam microcosmo nunc demonstrabo. Ventus, *inquit* Magister ipsius aeris fluctus atque vnda existit. Notandum rursus quod aer, flatus, ventus, spiritus, Hippocrati synonyma sint, vt supra pariter monui. Iubet autem nos ad omnem artem animum adhibere, omnes enim artes cum humana natura communicare docet. Prudens ergo Podagricus obseruet communem præparationem Tartari vitriolati, ex spiritu vitrioli, &

alcali

alcali tartari, vt ex horum amborum coniunctione illicò seditio excitatur, & ventus, quæ angusto loco constringi nequeunt, propter fortes fluctus, quos facit, ac nisi os vasis apertum hiaret, impetuoso aeris fluctu dissiliret, spiritus potentia ità cogente. Ventus ex his excitatus volatilis acidi affusi naturam sequitur; quarè frigidus omninò non est, zephiroque assimilari potest.

Cum verò idem spiritus volatili alcali vrinæ affunditur eodem motu ex ambobus seditio excitatur, & ventus ita frigidus, vt hunc viribus cum Borea conferre possimus. *Ventorum saluberrimus*, ait Hippoc. *est aquilo. Huic contraria auster efficit*, quem nobis exhibet spiritus salis calcem viuam impetu rodentis, hic tepidus, & humidus, vt auster, est. *de morbo sacro*

Varij excitantur venti cum varia acetum rodit alius cum soluit cancrorum lapillos, alius cum alia crustacea minuit, qui tamen omnes venti insalubres non sunt.

Alij planè pernitiosi sunt: si enim spiritus nitri guttatim, sed celeri lapsu in Antimonij butyrum decidat, iterumque morà interiecta subindè postea alternatim re-

affundatur. toties excitatur ventus, nedum ſuffocatiuus, quin imò (qualem Canis cripta propè Neapolim inceſſanter eructat) apoplexiam, attonitumq; morbum cauſare potis ſit.

Reperiuntur quoque venti, qui per nares hauſti ſtrangulant. Aqua fortis argentum rodens emittit ventum, qui attractus non ſolum pulmonem lædit, ſed quandoque etiam atrophiam infert, & ventris tormina producit: quapropter eiuſmodi laboribus incumbentes ſæpiùs dictis tentantur infirmitatibus.

Spiritus ſulphuris, vel vitriol', ferrum rodens flatum ſpirat putridum, ità vt ab eius hauſto odore viſcera contremiſcant.

Ventum quoque halat maturarum vuarum ſuccus expreſſus, ex acido, & alcali pariter cum cæteris conſtans: & licet nulla in eo ſenſibilis aciditas percipiatur: quã primum tamen ſponte intepuerit, dormiens in illo acidum rodere incipit alcali, & alcali rurſus amplecti acidum: ex qua pugna oritur motus, qui vulgo paſſim fermentatio dicitur, quià reuera ſuccus feruere videtur: ab hoc motu aer ibidem detentus fortes fluctus facit:

facit: & nisi continentia vasa essent aperta diffringerentur, *spirituum potentia ita cogente*: hic per inspirationem in cellarijs clausis haustus, sensus omnes hebetat, mentemque perturbat, non aliter, quam qui ex fermentescente cereuisia in cellariis clausis eleuatus inebriat, suffocatque.

Differunt venti secundum naturam locorum, quibus excitantur; vndè patet tot esse ventorum genera, quot sunt in orbe loca: singula enim propriorum seminum incomprehensibili thesauro opulenta sunt; hinc certi venti, & statæ tempestates ex certis prouinciis stabiliter erumpunt in macrocosmo, quæ sanè loca vniuersali fermento *nunquam quiescente* assiduè locupletantur: horum causa instabilibus fæcundari incipientibus aquis, non aeri per se attribuenda est, docente id Magistro de aere, aquis, & locis.

Spiritus ergò seu Hippocraticum Diuinum ventorum vel flatuum causa existit, cui enim rei non adest? quocunque enim in loco acidum, & alcali iunguntur, ibi ventum excitari necesse est: & quò eorum maior copia, ac celerior coniunctio, eò copiosiorem,

& impetuosiorem ventum exsurgere experientia artificialis mechanicè hactenus ostendit: si enim non excitaretur in principio coniunctionis, neque deinceps in fructibus excitari posset.

de diæta

Cum ergo in macrocosmo, eiusque fructibus hæc contingant, vt ab ignis, & aquæ coniunctione venti salubres aut insalubres generentur; idem etiam sic se habere in microcosmo docet Magister; cum Natura hic, & vbique per eadem instrumenta operetur; nam de *flatibus ait*, cum quis varios, & dissimiles inter se cibos (omnes enim ex acido, & alcali constant) assumit, seditionem mouent, & ventum, quia sunt inæqualia, alia citius, aliaque difficilius coquuntur: cum multorum autem ciborum ingestione necesse est, & multum spiritum ingredi. Omnia enim quę eduntur, & bibuntur, spiritus in corpus inferunt (quia quicquid inter cælum, & terram est, spiritu repletum est) aliquando plures, aliquando pauciores, id autem indè manifestum fit, quod plurimis eructationes post cibos, & potus euenire solent, discurrente nimirum aere incluso, vbi perruperit bullas, quibus fuerat inclusus.

Rude

Rude ac omnibus notissimum exemplum proponit Hippoc. de primo,& generali ventriculo,insinuare volens, vbique & in subsequentibus ventriculis,seu digestionum officinis etiam flatus naturales vel salubres, & non naturales vel vitiosos excitari posse : cum quilibet musculus insitum suum ventriculum habeat, cuius alcali, dum trahit destinatum suum occultè acidum, & proportionatum alimentum,tunc *NATVRALIS LABOR* sine strepitu quidem succedit, non planè tamen absque flatu: nam piscis etiam si frigidus, & in aqua anhelitu carens,nihilominus quandoque eructat bullas, quæ non incommodant, sed eius naturalis laboris, seu placidæ digestionis flatus manifestant ; non secus,atque naturali,& tacito labore ex vino acetum, aut ex caseo sine strepitu,non autem sine flatu, vermes fiunt . docente id Magistro : Quæ quidem ventriculus superat, *triquit*, quæque corpus recipit, ea nec flatum, neque tormina excitant . At si ventriculus non superat,ab his,& flatus non naturales, & tormina , ceteraque id genus contingunt . Adeoque prudens, acidus,mollisque ignis cuncta gu-

Hippo. de Affectionibus in ventriculo habitat rector totius

bernans, quæ in corpore contingunt in ventriculi ore habitare necesse est.

de flatibus

Alius itaque excitatur ventus ab eduliis in sano stomacho primario, alius in ileo, alius in aliis intestinis, alius in colo, alius stercorarius, qui per candelæ flammam dimissus flammam concipit, alius in vesica, alius & alienæ conditionis in Hydrope, cuius venter, *ait Magister*, penitus euacuatus, intra tridui spatium rursus repletur.

de Hydrope

Hæc est illa vis spiritualis, exclamat Helmont quolibet folle potentior, quam in penetralibus gerimus, cuius potentiam quotidiè admiramur, nunquam sciuimus, & vix per demonstrationem admittere adacti credimus: Quidnam aliud, *pergit Senex*, præter spiritus locùm impleat? Quidue aliud si non spiritus tam citò implere possit? Sic & Apoplexia, Epilepsia &c. ex aliis, & diuersi saporis, & odoris flatibus oriuntur, nimirum quando flatus frigidi (vel inebriante qualitate præditi vt in Canis cripta) & copiosi carnes subierint, atque inflauerint (Hippoc. phrasis est) hi enim corporis partes stupidas reddunt. Etsi quidem multi flatus totum corpus permeant,

meant, totus homo attonitus redditur (vt in ſuffocatis à carbonibus fieri ſolet)ſi verò partem aliquam, pars illa. Atque vbi quidem flatus illi diſceſſerint, morbus ceſſat, vbi verò permanſerint, permanet & morbus, hæc autem ſic ſe habere continuæ oſcitationes indicant.

Sic in propoſito noſtro cum ſtomachi generalis inſitus mollis ignis, ſeu multi ventris fermenti pars, quæ ſynouiæ præſidet, in aliam indolem ſit mutata: vel vt cum Hippoc. loquar *alios mores* induerit, atque ſynouiam irradiauerit, ſtatim ſeditionem excitari, & flatus neceſſe eſt; non ſecus quam ſi acidum, & alcali coniungantur, vt de ſpiritu vitrioli, & alcali tartari paulo ante dixi. Ex hac demonſtratione concludit Hippocrates obſirmatorum, *inquit*, & inhærentium morborum (inter quos podagra) à flatibus cauſam dependere, cuiuis eſſe manifeſtum exiſtimo: horum enim omnium ſpiritus traiectio cauſa eſt, hic enim vbi crudus (ideſt acidus, & nondum ſalſum ſaporem adeptus) ad loca tenera, inaſſueta, nec prius attacta incubuerit, ad inſtar ſpiculi infixi carnes ſubit: adeòque pro dolore podagrico, vnà cum acido

de flatibus

etiam ventum in eodem tramite concurrere neceſſe eſt.

Ventoſum hunc acidum ſpiritum podagræ doloris cauſam eſſe, & nullatenus humorem è capite per humeros, & vniuerſum corpus vſque ad pedum digitos deſcendentem, ſed celerem, ſpiritualemque actionem notarunt cum Hippoc. plures præſtantiſſimi viri ab experientia edocti, inter quos Guainerius, & Matthias de Gradibus, qui ventoſitatis ſeu flatus mentionem fecerunt. Et Cardanus materia arthritidis cauſa eſt quaſi ſpiritus, quem Lucianus in Tragopodagra ſumma cum prudentia, & doctrina ANIMATVM appellat.

Cum verò multi ventris acidus ſpiritus primò, & generali ventriculo inhabitans nulla labe ſcatet, atque cum ſubſequentibus ventriculis concordat, illiſque proportionatus eſt, atque in omnes maturus fluit, vel radiatur, tunc tacitè inſenſibiliter, in tranquilla quiete, & otio, NATVRALI LABORE, & actione procedit: non ſecus quam tacito labore, & ſummo ſilentio ouum ad pullum procedit; eò quod ſpiritus ille, ſeu ignis naturæ, ſeu Hippocraticum diuinum

in

in rebus absconsum *nunquam quiescat*, sed iugiter ad finem suum tendat, properetque absque vlla vehementi seditione, motuque, vocaturque in hominibus sanitatis temperamentum optimum.

Ex dictis concludit Helmont, stomachi vita cunctis totius digestionibus præsidet, vtcunque in abditas vel etiam remotas latebras dispersis, id nimirum est ANIMÆ singulari radiationi proprium, vtpotè quæ solo nutu, atq; mandato quoquo versus obedientiam coactam imperat, & à quouis sibi deberi inuictè exigit. Vndè pariter sequitur, eundem vigorem vitalem dilatari quoquo versus: erroneoque ductu eiusdem exorbitationes transplantari morbificè vsque ad vltimos digitos. Quæ autem sit ista imperans ANIMA, sequenti capitulo declarabo. *de sede Animæ*

Antiquissima duo principia IGNEM sc. & AQVAM Spiritum siue Hippocr. diuinum continere. Cap. 6.

IGnis ait Hippoc. omnia ornat, & aqua omnia, & per omnia nu- *de diæta*

nutrit, & paulo poſt: Corpus humanum, vbi temperationem ex tenuiſſima aqua, & rariſſimo igne adeptum fuerit, ſaluberrimum habitum ideò efficit.

Ignem oſtendi acidum: atque in illa aciditate habitare prudentem animam, docet mechanica, quod nimirum ſibi ex alcali fabricat, format, ornatque domicilium ſimile illi, ex quo deſumpta fuerat. Solius enim animæ eſt operatio Philoſophorum ſententia, ab vna ſcil. materia in alias ſe extendendi, eaſque conuertendi in ſui Naturam. Non poteſt autem anima quò tendit peruenire propter diſconuenientian, niſi ſpiritu mediante, qui eſt quaſi non corpus, ſed quaſi iam anima, ſiue quaſi non anima, & quaſi iam corpus. Adeòque anima dat ſpiritui eſſe, & ſpiritus eſt animæ capſula, ſeu vehiculum, aut vinculum, cuius beneficio corpori iungitur, & ferruminatur. Cæterum nullo ingenio, nulla arte, nulla induſtria, nullaque diligentia ſpiritus & anima poſſunt ab inuicem ſeparari, diuino obſtante decreto, ne homo inueniat opus, quod fecerat Deus Eccl. cap. 3. v. 11 vt in Claui per alcali tartari demonſtrauimus.

Cum

Cum autem oculis plus credendum, quàm opinionibus, Hippoc. sic docente, expedit, vt orationem clariùs, ac mechanicè ad oculum demonstremus. Spiritum, vel nitri, vel salis, vel vitrioli, qui vtvt rectificatus semper nimirum acidus est, & igneus, affunde purissimo alcali tartari, donec peracta vtrimque saturatione strepitus cessset: fac exhalare humidum superfluum vsque ad cuticulam, & spiritus (sit nitri) quem affudisti in alcali, in frigida statione se format, & ornat (vt loquitur Hippoc.) in nitrum naturale, verum, flammam concipiens, & anginæ remedium, prorsus idem, ex quo ille acidus spiritus proliciebatur: sola igitur anima dicti nitri potuit se extendere in alcali, illudque conuertere, ornareque in sui naturam, eò autem non potuit peruenire, nisi per eiusdem nitri spiritum, quo veluti oportuno vehiculo anima voto potitur. Estque hæc anima, Hippocr. diuinum, quod omni igni seu acido semper, & inseparabiliter adhæret, per quod omnia mundi mirabilia, tam in morbis, quam in sanitate perficiuntur, quodque à spiritu separari impossibile hactenus ostendi, & in posterum vlterius

lib. 1. de diæta

Anima rerum est Hippocr. diuinum

terius ostendam.

Aurum non dimittit humidum distillando

Vanum itaque est ab auri calce, vel ab auro foliato minutimue concisso, etiamsi in aurea vitrea, vel ferrea mola quantumuis Philosophica annos, vel mille teratur, atteratur, conteratur, & si vltra vis superconteratur quicquam humidi ex se vnquam ex Anglica plana retorta iri extillatum, id namque perpetuò est impossibile, quocunque tandem vrgeatur igne: quod tamẽ Quidam in Epistola Naturę Curiosis dicata sine erubescentia scribillare non timet; præterea vanum pariter est, prædictam auri calcem, vel per mille annos contritione subactam, esse vnquam à se dimissuram animam propriam, seu meram tincturam in spiritum vini vtvt rectificatum: Tinctura enim auri, corpus suum sequitur, & ab illo neutiquam separatur, vt homo non inueniat opus, quod fecerat Deus: Hæc namque est artis illusio, ipsis artificibus incognita. Mola autem philosophica terere idem prorsus mihi est cum Luciano, ac *ligone philosophari*: idest rustica opera subire, quod philosophorum non est, hi enim non baiuli, sed Naturæ opera sagaci ingenio sequuntur: quippè quæ iuxta

Her-

Hermetem vtrobique suauiter, non operatorum more agit, vt hoc compendiolo per solutionis, & coagulationis naturalia instru. menta prudentibus satis lucidè ostensum est.

Encheiresin docet Hippocr. Chim. c. 7.

Sic nec aurum fulminans occultè acidum, vnà cum cocto, perfecto, purissimoque vitro (cuius pars alcali est) contritum, licet cele. ri fusione transeat in corpus opacum (quod amausson siue vulgò smaltum vocant) purpurei coloris, & infinitæ penè dixerim tincturæ, attamen auri anima ex vitrea massa non augetur, quia supremi conditoris decreto cautum est, ne præstantior natura in deteriorem degeneret: ità nec anima silicis, nisi per suum spiritum, transit in alcali vegetabile, neque ex eo augetur ad petream indolem, quam vitrum vocamus vt 3. cap. Clauis.

purpurei præparatio Auri fabrorum secretum.

per Animam auri, transmutasse Bragadinum 1581. publicè vilia metalla in purum aurum narrat Dullionus, Historicus huius Regiæ.

Quemadmodum autem vegetabilium anima in nullo alio nisi in vegetabilium regno augetur: Et metallorum anima nisi in metallis: in auro enim semina sunt auri, canit Poeta: sic anima hominis in nullo alio nisi in homine augetur, concludit Magister. In cuius ventriculo habitat acidus spiritus (vt Clauis cap. 9.) qui vin-

Firmat id Hogelandus Tract. de Alchim. difficult. parte quarta.

cu-

de diæta

culum, & vehiculum animæ est, vt dixi. Homo igitur comestum gallum gallinaceum coctum (cuius corpus alcali esse in citato paulo antè capitulo Clauis euici) conuertit, & transmutat in sui naturam, & tam corpus, quàm spiritus, & anima istius hominis augetur: Et nisi anima prudens, cunctaque sciens spiritui ferruminata esset, gallum gallinaceum transmutare in humanam naturam non posset: nam anima dat spiritui esse, estque solius animæ in aliam rem sese extendere, atque in sui regno augere, & multiplicare.

Pytag. Animarum migratio quid

Et vice versa, si gallus gallinaceus Doctorem comedat, eius anima sese extendit, atque doctorem in sui naturam conuertit, ita vt qui pridem in cathedra dictabat, iam galli vocem edat, ex supra dicto fundamento. Hac ratione animam vnius entis intrare, alteriusque exire, Pytagorici dixerunt.

Si hæc ità sunt, vt reuera sunt, qua ratione, & veritate ineptissima societas potest per ~~acetum~~ animam separare à cupro: & falsa doctrina, & fraudulento sermone vulgo, & iuuentuti imponere. Vide Clauem cap. 6.

Hic quoque elucet crassus er-

ror

ror ſcriptorum, qui quadrupedum ſanguine in humanas venas transfuſo, ſe non ſolum curare morbos, ſed etiam hac ratione ſenectutem retardare arbitrati ſunt, curioſiſſimi hi Magiſtri, Hippocratis decretum non conſiderarunt, quod nimirum anima hominis in nullo alio, quàm in homine augeri poſſit. Si enim comeſtibilia in primo ac vniuerſali ventriculo (quo inhabitat prudens, omniaque ſciens rector, ſeu ſpiritus acidus, animæ inſeparabiliter iunctus) non animantur, in ſubſequentibus ventriculis errorem neutiquam emendari poſſe, Galenus notat, ratio dictitat, & experientia rerum Magiſtra, & mentiri neſcia confirmat, atque demonſtrat. Multum, *inquit*, differunt particulæ animalium, quoniam ipſæ animæ differunt. Quare ijs honorem, & gloriam, quam pro transfuſionis ſanguinis inutili inuento ſibi deberi ambiunt, lubentes relinquimus.

lib. 1. cap. 2. de vſu partium.

Iournal des ſcauãs 1667. Menſe Iunij

Et quemadmodum in macrocoſmi ſingulis mineris, plantis, earumque diuerſis particulis, & ventriculis aqua de die in diem guttatim, certo pondere, menſura & proportione à ſupradicto prudenti ſulphureo ſpeciali ſpiritu, & anima,

ma, voca archeum vt lubet, & ab *alio nullo* multiplicarur, coagulatur, & in eorum naturam cogitur, ità etiam in microcosmo, seu vniuerso humano corpore, particulis omnibus, singulisque musculis (quilibet enim suum habet ventriculum) præsidet acidus ille animatus, & pinguis spiritus, qui sanguinem illis appropriat, ornatque iuxta indigentiam, eò quod is in nullo alio, quam in homine reperitur. *Corporis enim pars minima,* inquit Magister, *si aliquo morbo afficitur, eam affectionem, qualiscunque tandem fuerit, totum corpus sentit, quod minima pars corporis eadem omnia habet, quæ & maxima.*

de locis in homine

de simpl. medica. cap de Rha barbaro

Mesues ait: Rhabarbarum, ex quo purgandi vis extracta est, animam perdidit, adeòque propria facultas rhabarbari, agrimoniæ, absynthij, in nullo alio reperitur, quam in rhabarbaro, agrimonia, absinthio &c. Ridicula itaque sunt simplicium succedanea in Theriacam, aliasque compositiones substituta. Anima enim est sui domicilij architecta, quæ sibi fabricatur conueniens, accommodatumque instrumentum ex Themisto: citat Scaliger, & idem 307. sect. 29. ipsa na-

natura in animali omninò anima eſt, ipſa ſibi fabricat calces, dentes, cornua ad vitam tuendam, itaque ijs vtitur, & ſcit quo ſit vtendum modo ſine obiecto aut phantaſia vlla.

Error itaque eſt, quid pro qùo ſubſtituere: ſanguinem nimirum quadrupedum ſanguini ſufficere humano, qui tantummodo in homine reperitur, in alioque nullo, neque venarum ſanguis, arteriarum ſanguini reſpondet, eò quod diuerſis rectoribus ſubindè ſubſit ex ſupra dicta ratione: ſic etiam in diſpenſatorijs legimus pro cerui adipe, caprarum ſubſtitutum, aliaq; quam plurima abſurda, hanc fraudem hoc honeſto vocabulo, *quid pro quo*, appellare conſueuerunt.

Contra pertinaciſſimam, antiquam, & deſperatam vteri hæmorragiam cum iam omnia conclamata eſſent, aſinini lactis vſus fuit præſcriptus: cuius loco ægra decepta, vſa eſt duos ferè menſes lacte vaccino ſine fructu; verum venditoris fraude (quid pro quo) detecta bibit aſininum, ex quo breui perfecta ſanitate conualuit: non quia lac iſtud ſolummodò prima qualitate humectet, refrigeret, vel nutriat, id enim prorſus

præ-

præstat, & vaccinum, sed eò quia vtrumque Hippocraticum diuinum, morbique, remediique sibi inuicem permista inter se cognoscuntur atque concordant (idest acidum morbosum vteri venas erodens, non auscultabat alij, nisi alcali asinini lactis) quæ concordantia bubulo non inest, vt praxis præsens edocet: longè quippè vtrorumque est alia natura, vt paulo ante de humano, ouilloque sanguine monstrauimus; vsque adeò quid pro quo, neque hic, neque alicubi locum habere queat. In alia vteri hæmorragia, nec asininum lac, nec aliud quicquam remedij profuit, nisi potus aquæ spermatis ranarum, vt alibi notaui.

Si ergo anima est sui domicilij architecta, morbos omnes, atque singulos, cum sint inter se diuersi, distinctas, & diuersas habere animas necesse est, estque illud, quod Hippocrates in morbis diuinum vocauit: *cui enim rei non adest, aut quid sine eo fit tandem*? Hunc spiritum cuncta scientem, tam morborum, quam remediorum esse fabrum, docet Magister citato libro *de flatibus* Mortalibus, *inquiens* vitæ, & morborum ægrotis solus is est auctor.

Ergo

Ergo & podagræ auctor non est humor excrementitius à capite defluens, sed specialis, animatus inuisibilis spiritus, pro cuius exacta cognitione hunc tractatum ex pauperum commiseratione, & in proximi necessitatem conscribimus.

Naturæ, & Artis instrumenta per ignem, & aquam explicantur.

Cap. 7.

VNiuersalem ignem cuncta scientem, omnium rerum animam, occultum atque inuisibilem acidum spiritum ex Sole proficisci, quem aquæ in matrimonium iunctum fermentum vitale rerum constituere, & omnia, quæ mundus habet, in se comprehendere, ex Hippocrate demonstrauimus: Hæc tamen omnia prudenti medico non sufficiunt, tum ad cognitionem, cum ad curationē, nisi insuper etiam hominis naturam exactè cognoscere, & diiudicare didicerit, vt *aut Magister* cognoscere quidem ex quibus ab initio constitutus est, diiudicare verò, quæ in ipso partes dominium obtinent: si enim ab initio con-

constitutionem non cognoscat, & id quod in corpore dominatur, non potest ea, quæ homini conducunt, offerre.

de diæta Omnia igitur tum animantia, tum homo ipse ex duobus facultate quidem diuersis, vsu verò consentientibus constant IGNE scilicet, & AQVA. Quæ duo simul iuncta, tum aliis omnibus, tum sibi inuicem satis sunt: vtrumq; verò seorsim, neque sibi ipsi, neque cuiquam alteri satis esse potest. Horum igitur vtrumque hanc obtinent facultatem, IGNIS siquidem omnia semper mouere. AQVA verò omnia semper nutrire Hactenus Hippocrates.

Nutritur autem homo viuens duplici nutrimento *subiungit*, corporeo nempè, & spirituali, sine hoc autem illud parum ad vitam confert. Nisi enim acidum vitale, seu mollis ignis in stomacho, corporeo alcali nutriatur, facilimè ambo in ruinam cadunt, & vice versa nisi alcali saturetur dicto spirituali, vitalique acido, perdit nutrimenti vim, atque in cadauer resoluitur.

Etenim sicut ostendi in macrocosmo ab alcali trahi magnetica virtute Solis filium, huncque rursus

sus in alcali reuerberari à calore in nutrimentum: sic etiam ab homine per inspirationem pabulum illud spirituale (quod occultum vitæ cibum vocat Cosmopolita) attrahitur per pulmonem rectà ad microcosmi centrum Cor, quod hìc Solis vicem gerit, atque sedes est humidi radicalis, & focus; vbi naturæ humanæ ignis primò accenditur, vt in Clauis cap. 9. demonstratum est, attractumq; vitæ pabulum in alcali suo modo reuerberando fixatur, atque rursus indesinenter attrahitur, formaturque humidum radicale, quod penes se habet omnia, quæ hominem constituunt.

Et quemadmodum ex hac VNA RE omnes res Macrocosmi natæ sunt, vt supra ex Hermete notauimus: Sic quoque ex hac VNA RE omnes particulæ Microcosmi nascuntur, vnde quælibet particula rursus claudat in se particulariter VNICAM REM necesse est: ideòque quælibet particula rotundo ore dici hac ratione potest Microcosmus, *cuicunque verò parti à principio non inerit vnica hæc res, deinceps augeri non poterit*: concludit Magister. *Ventriculi partium* *de diæta*

Prudens ille humanæ naturæ

Princeps *omnia sciens*, quæ in corpore contingunt, indesinenter sua ab arce imperans, facultatesque omnes, cæteraque organa harmonicè mouens, vitam & motum omnibus in microcosmo ventriculis plus minus cuique pro singulorum exigentia inspirat, *suscipiuntque ea, quæ incidunt*, ait Magister. Inde fit, vt vniuersalis ventriculus, qui reliquis omnibus præsidere cognoscitur, vitali aura seu multi-ventri spiritu repletus sit, qui cum neque solus esse, neque sibi soli sufficere valeat, appetere alcali (seu cibum) pro sui multiplicatione incipit, qui cibus attractus, & assumptus resoluitur, & fermentatur à dicto acido spiritu in materiam primam, vt ità dicam: in illa autem fermentatione, eademque opera, infunditur prædictæ materiæ anima, quæ (vt dixi) semper spiritui inseparabiliter adhæret, transmutaturque in acidum lacteum vitalem succum communi nomine chylum, cui rursus omnia generationi, aut nutritioni necessaria insunt. Differt autem dictum fermentum acidum naturale ab alijs acetosis, quia scilicet quæ penetrat eadem etiam opera volatizat: spiritus autem acetosus arti-

Transmutationem alimenti vocat Galenus coctionem proficiscentem à totius substantiæ vi.

Chylus est succus vitalis

artificialis quilibet dissoluendo ipsemet coagulatur, & fixatur.

Chylum autem manifestè acidum esse mechanicè demonstrauit olim Hippocrates Chîmicus, ita vt vel quilibet plebeus aciditatem fateri compellatur: Cum verò hic acidus succus in intima, non nisi errore admittatur: admissus enim stranguriam in vrina generat, colicam in intestinis, podagram in iuncturis, scabiem in pelle, propterea aciditatem deponere priusquam intranea subeat, necessè habet, sudorem, sanguinem, vrinam, saliuam &c. falsa esse experientia docet, oportet itàque, vt etiam chylus falsus fiat, antè quam ad intima progrediatur. Cap. 18.

Non potest autem acidus chylus salsum induere saporem nisi in alcali, cuius proprietas est iuxta sui principij indolem acida virtute magnetica attrahendi, & in salsum comminutandi, vt hinc indè mechanicè docuimus, idcircò per mesenterij multiplicia vasa, alcali ditissima transit, (vt per potatas acidulas, ipsumque vitriolum ad oculum ostendit Hippoc. Chimicus) cum quo concorditer copulatur, salsumque tunc induit saporem, vt omni acido alcali iuncto

in macrocosmo ; & artificialibus contingit.

Hactenùs Anatome patentes ductus ibidem , per quos chylus fluere possit , nondum vidit , vndè hinc euincitur totus chylus vitali aura turgidus in vaporem ita volatilem (vt dixi) resolui, subtiliarique , vt solidam membranam peruadere nullo negotio possit , aliàs a limenti nomine ab Hippocratico medico vocari non licet, sic *docente Magistro* Alimentum est, quod in spirituales vapores conuersum est, à talibus nutriuntur spiritus vitales actiuorum autores .

Natura imitatur artem, & hæc rursus Naturam . Hinc cuilibet Hippocratico discipulo manifestè innotescit in artificiali coniunctione cuiuscunque acidi, & alcali (quæ seorsim more sui principij nihil noui producunt) amborum licet purissimorum , plures tamen fæces propter nouam generationem , & in salsum transmutationem oboriri , quæ in tepore , & quiete à salso nouo subsident , & fæcum forma ad fundum vasis descendendo separantur: idem etiam intra microcosmum in naturali coniunctione acidi chyli cum alcali hinc indè per multiplicia in me-

meſenterio vaſa diſperſo contingere debet, cum natura vbique per ſimilia inſtrumenta operetur: ſepa. rantur inquam pura ab impuris propter nouam generationem: Non enim poteſt, *inquit Magiſter*, id quod ſimiles mores non habet, in eodem loco permanere; multa idcircò concurrunt *aliena*, non ſolum à dicta coniunctione, & neceſſaria noua generatione, ſed etiam propter hominum intemperantiam, quæ *aliena* niſi ſecernantur hoſtilem dabunt ſuccum, quem vſitato vocabulo crudum, vel impurum appellamus, lentarum febrium aliorumque contumacium affectuum in meſenterio ſtabulantium originem. *Oberrant enim ibidem velut ignota*, eò quod vitalis auræ ſymbolo deſtituantur, cuius character ſalſus eſſe ſapor, abundè oſtenſus eſt: propterea in nidoroſum, ſeu amarum ſuccum, *quem bilem appellare ſolemus* (ait Senex) in ſimplici repore conuerti neceſſe eſt. Cum enim per intemperantiam fermentum vitale, ſeu ignis mollis in ſtomacho *importunè cogatur, omni ſucceſſu priuabitur. Permixta verò inter ſe cognoſcuntur.*

dicta

Meſenterij morbos oſtendit Fernelius

de veteri medicina

verba Hippocr.

Salſus hic vapor ex acido alcali-

que compositus, ab Hepatis ventriculo rursus assugitur, ibique in liquorem condensatur, qui vulgò sanguis dicitur, estque (vtpotè volatilis, & vaporosus) aqua microcosmi (vt de macrocosmi aqua quoque dictum est) omnium succorum, musculorum, venarum, capillorum &c. semina complectens, vitalisque spiritus sedes, iuxta sacra, qui per venas tanquam per riuulos decurrens irrigat totam microcosmi terram.

Et quemadmodum macrocosmi seminibus inesse virtutem transmutatiuam aquæ, ex dictis clarum est, quæ rarè facta trahitur à radicibus mille, rursusque coagulatur in herbas mille, calidas, acres, amaras, dulces, acidas, insipidas, frigidas, aliasque infinitas ferè, diuersi quasque saporis (taceo colores) quam particularis prudens ignis seu intelligentia latitans occulto artificio in seminum ventriculis exornat, adaptat, multiplicatque, & si quod superfluum est, iterum rarefit, & in forma vaporis exhalat.

Sic etiam in microcosmi seminibus, seu minimis musculis, quorum quilibet suum ventriculum habet, absconsa latet ratio vitalis,

seu

ſeu particularis inuiſibilis intelligentiæ ignis, ſeu virtus tranſmutatiua ſanguinis (dic vt lubet) qui indè rarefactus trahitur à ſingulis, atque condenſatur in diuerſas mille particulas, quæ tranſmutatiua virtus, NATVRALIS LABOR, vel partium ventriculus Hippocrati dicitur: *qui vnicuique* *diæta*
locum perficit, quo allabentia ſuſcipiuntur, quæ verò ſuperflua, & diuerſos mores habent è regione protruduntur. Non obſcurè idem *Galenus*: ſingulas corporis partes, *5. Aphor.* 39.
vt ſuum nutrimentum, ita etiam excrementum habere, & ſuperfluum, derelictum naturæ partis humorem eſſe, docet: Et ideò totum corpus perſpirabile, adnotauit Senex, vt liberè, ſineq; impedimento, quod inutile eſt, diffluere poſſet: quibus addit Philoſophus naturæ motus, *inquit*, continuus, ac indefeſſus eſt; non minus in partibus, quam in toto; agit enim illa ſemper, otij impatiens, adeò vt ſi momento quieſceret, rueret fabrica vniuerſi, quæ legi motus perpetui mancipata eſt; neque etenim terra ſtans, mare pacatum, aer tranquillus, quià moueri non percipiuntur, propterea omninò quieſcunt; *non ſecus ac homo dormiens:*

quies illa actionis remissio est, non amissio vel cessatio: Natura introrsum agit, quocunque tempore organa sua mouet, nec ab actione vnquam desistit: ipsa etiam cadauera motum corruptionis patiuntur; viuentia autem, licet non locali, organico tamen aguntur: hactenus ille. Subiungit & firmat Hippocrates hanc doctrinam. HOMO *inquit*, edens sanus esse non potest, nisi etiam LABORET: oportet autem, vt par est, LABORVM vim pernoscere, tam NATVRALIVM, qui carnes in augmentum præparant (id per rarefactionem, & condensationem sequenti capitulo ostenditur) tum eorum, qui per vim fiunt, & carnes extenuant (vt palestrica, ligni fecium, & similia) quorum plurima de diæta recenset, cuilibet etiam satis abundè nota.

Naturales dictas duas operationes imitatur ars; quæ nequit quidem semina ipsa facere, illorum tamen acido, seu seminali virtute, ab ipso humido radicali, segregata (si indiget) pro ipso semine vtitur, in quo acido, cuiuscunque rei sit, occultè latitat particularis ratio, & intelligentia, seu virtus transmutatiua, non secus, quam in principio

suo,

ſuo, nam ſi cum illo acido (ſpiritu nimirum nitri) *quod ſeorſim, neque ſibi, neque aliis ſufficit*, alcali (tartarì) iungatur, acidum illud, trahit alcali NATVRALI LABORE in ſui dominium (ſemina, *inquit*, Magiſter ducunt materiam, quò volunt) fitque coagulum iuxta acidi naturam, *& quæ diuerſos mores habent à regione ſegreganiur*, aut ad vaſis fundum, vt ante dixi, aut in vaporis forma exhalant, vt in Clauis 6. capite multiplicibus exemplis mechanicè demonſtratum eſt.

Diuini autem Numinis calumniatores, ab Hippocratica veritate expulſi, & à prudentiæ ſchola iamdudum eiecti, nunquam intellige-re debent, quæ totus Medicorum chorus cum omnibus ſuis ſectis intellexit; omnes ſcilicet humanas inuentiones *vt ait Magiſter* imò, *de diæta* & ipſa artificia omnia, quæ aut ſunt, erunt, aut impoſterum reperiri queant, nonniſi naturæ operationibus, ac veſtigijs inniti, eò quod prudens hæc Magiſtra in ſuo officio errare nunquam potuit, niſi loci vitio vel artificis ignorantia, quod per ſequens mechanicum exemplum Dioſcorides oſtendit.

Cupri laminæ; *inquit*, in locum aridum cum vinaceis acescentibus conduntur, hæc aciditas rodendo rarefacit cuprum, & condensantur ambo in salinum corpus, quod æs viride vocatur, humidum quod superfluum est, exhalat: perfacilis est labor, & in suo genere perfectum opus, quia ars imitatur naturam.

Si verò idem cuprum vnà cum isdem vinaceis in locum humidum conderetur, non æs viride, sed liquamen daret inutile, erraretque natura loci vitio.

Et idem laminato cupro, si plures acidos succos affundas, vt pueriliter decanorum turba edocet, fit tantummodo, vt ex illa sine lege miscella confusio surgat inter succos illos, quorum vnus alium præoccupat, donec tandem, & ille, qui reliquos superat, à conflictu fatiscat; cumque cuprum alacriter amplius aggredi nequeat, ideò in turpis coloris æruginem condensantur, non quidem naturæ, sed ineptissimorum doctorum errore, qui ignorant, quid imitentur.

diata lib. 1 Vndè rursus *Magister*: quæ natura constituit, ea semper rectè habent: quæ verò rudes plebei, nunquam.

Rarefactio, & condensatio, Naturæ instrumenta, & artis, Podagræ causam manifestant.

Cap. 8.

SIcuti confuso Chao singulæ vniuersi partes commixtæ potentia inerant, quas Diuini spiritus opifex in actum separauit, & rarefecit: hancque operationem veteres Philosophi à Græco SPAGYRIAM : Et Paracelsus more suo MYSTERIVM magnum nominauit, neque reuera ineptè est locutus, licet eius sensus à pluribus non percipiatur. Sic & hodie singula rerum indiuidua multi ventris spiritui potentia insunt, vt supra ostendimus, priusquam in lucem edantur; ideò radices rerum in aere esse doctrinaliter admodum ac præclarè scripsit Calid.

Ita arti, quæ sapientissimæ Naturæ simia est, commiscere licet multos, ac diuersos acidos spiritus, eosque in vno vasculo confundere in vnum Chaos siue multiventrem spiritum: Huic spiritui affunde alcali tartari ad saturationis punctum, quod cum vicem mate-

riæ ſubeat, abdutitur in naturam ſpiritus, vt Hippocrates loquitur, ſuperfluum humidum per exhalationem ſegrega, donec cuticula deſuper coaguletur, vt in Clauis cap. 6. docui, & in frigido loco reperies hoc naturali SPAGYRICO ſeu ſeparatorio labore tot diſtinctas ſalium ſpecies, quot acidos liquores confudiſti vllum citra errorem: eò quòd duæ forme in vno ſubiecto non concurrant, neque conuenire poſſint ob rationem ſuperius dictam, cum verò vnus illorum languet, eius productum ſal in forma quoque hebeſcat neceſſe eſt.

Diſcat hinc Diuini Numinis reprobatoria turba, ſpiritus illos lucis naturæ ſcintillam in ſe recondere, intelligentiamque ex ſua dotali proprietate habere, niſi enim intelligentiæ ſenſu pollerent, in vna ac ſimili materia locum ſinguli non ſeruarent ſuum; idque clariſſimè apparet in acidis mineralium ſpiritibus, quilibet enim illorum ex eodem alcali fabricat aptum ſibi, ſeparatumque domicilium, altero alterius nequicquam perturbante locum: Eſtque id diuinum illud, tam in rebus, quam in morbis, quod Hippocratem in admira-

tio-

tionem traxit , & quod ieiuni de cani tanquam nefandum quid , & proſcripſerunt, & blaſphemarunt.

diuinum Hippocr. quid?

Non aliter ſe res habet in chao , ſeu acido vitali humani ventriculi: in hoc quippè omnes particulæ, tam ſolidarum , quam fluidarum vniuerſi corporis partium potentia inſunt , quas prudens opifex , & SPAGYRVS in ſtomacho ſedens iuxta ſuam intelligentiam ſeparat, ideòque vt eius principium , multiuentris ſpiritus dici meretur, in quo radices omnium partium corporis humani ſitæ ſunt , occultæq; latitant ; non ſecus , quàm in ouo abſconditur gallus gallinaceus , vnà cum pulcherrimis pennarum coloribus : *Nam tua naturam rerum prudentia mutat* canit Orpheus : quod enim omnia habet , auget vnumquodque in ſuo loco , cuiuſcunque verò pars à principio non inerit , augeri non poteſt *docet Magiſter*; ſi verò vnica particula in ſpiritu langueat , eius quoque productum hebeſcere , neceſſe eſt , quod mechanicè paulo ante demonſtrauimus . Adeòque morbos nobiſcum naſci , & non ſecus , quam barbam ſuo tempore erumpere , peritè admodum Plato dixit . His præmiſſis

in Hymnis

dicta

Gibboſi, cæci, claudi, &c. quomodo naſcuntur ? & in ſemine omnis futuri hominis ratio comprehenſa eſt. Senec. l. 3. qu. Nat. c. 29.

per-

pergit Magister.

Mucus Mucus, *inquit*, omnibus à Natura inest, & cum purus fuerit benè valent ARTICVLI, ideòque facilè mouentur, cum sint inter se lubrici.

Est autem mucus in articulis iuxta Philosophum illud gluten spermaticum, quod inter ligamenta, & ossium congressu est, articulorumque nutrimentum, & ibidem copiosius generatur ob motuum frequentiam, & ossium fortem compressionem, quandoquidem sine illo muco ossa ex mutuo confrictu æstuarent: hunc mucum Neoterici Synouiam appellarunt, vt distinguerent illum à narium Muco.

Synouia

Quapropter Muci præses gubernatorque assiduus, quem ipsius inuisibilis multiventris spiritus particulam esse, vel radium superius ostendi, Hippocrati verò auram leuem: Horatio auram diuinam: Virgilio igneum vigorem, & Galeno calidum innatum, omnia, quibus indiget in se habens, iugiter auxilium ac vitam dicto muco inspirat; hæc inquam particula, vel si spontaneo motu langueat, vel vt ait Hippoc. *alios mores induat*, aut per errorem à non naturalibus rebus,

Pyripnon, ideſt igneũ ſpiraculũ ſic vocat Orpheus, item ardentem ſpiritum.

rebus, aut hæreditario iure, perindè nunc eſt, præterque ſolitum efferueſcat, vt aciditate ſuperet reliquam partem ! labor tunc illicò oboritur, & dolor: *Quodcumque enim alterum ſuperauerit, illud ipſum incrementum ſuſcipit*, ait Senex. *dicta*

Labor autem oboritur, & dolor, vbi vexauerit, quæ à carne fluit, humiditas, *inquit* doctor meus, imò quandoque febriculam, ſeu ephemerinam ſuſcitat propter inſuetum ſaporem, quem acidum vel crudum, vt vocant, iugiter protrudit; de carnibus enim docet *quod nunquam quieſcat*, & de humoribus: ſi quæ pars ante morbum laborauit, ibi morbi ſedes erit.

Mucus autem indeſinenter reſtaurari indiget, vt & reliqua conſtitutiua, propter continuam tranſpirationis neceſſitatem: Igitur eius humidum radicale, quod alcali eſſe Clauis cap. 9. oſtenditur magnetico modo, naturalique labore trahit viuificum illud calidum innatum, ipſi debitum, deſtinatumque vel metu vacui, vel ne maſſa continuè expirando abſumatur, vel arefcat: cum verò ait Hippoc. *alios mores*, ideſt, acidum ſaporem aſſump-

sumpserit, in illo coniunctionis puncto efferuescentiam, seditionem, ventumque excitari in ipso muco necesse est, oboriturque flatus, non secus, quam si acetum corallis superfunderetur. Quando

de flatibus

igitur, *pergit Mag. ster*, multus aer fortes fluctus facit, tunc & arbores radicitus euelluntur: ità & in microcosmo, quandò multa spirituosa aciditas muco impetuosè affluit, vel fortes fluctus facit, tunc oboritur labor, & dolor, spirituum potentia ità cogente; *quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei non adest?*

Cæterum gubernator spiritus pro particulari sua intelligentia cum sit semper officij sui memor nil aliud quam synouiam exornat, præparatque: interim tamen nescit, quod eam aciditate sua labefactet, ac in indiuidui ruinam ità laborando cudat: Synouia quoque viciſſim metu vacui, magneticoque modo eundem in doloris tragœdiam nunquam attrahere desinit; & est, quod voluit Hippoc.

de diæta

Nesciunt, quid faciunt, sed destinatum fatum explent.

Porrò synouiæ humidum radicale (quod nil aliud est, quam illa pars multiuentris spiritus muco præ-

præsidentis, quæ Galeno calidi innati pars dicitur, ab illo muco attracta, & à calore cordis in alcali reuerberata, vt etiam Clauis cap. 9. ostendi, non posse attractum calidum innatum supra modum accrescens in volatile falsum transmutare, patet ex iuncturarum tumiditate, nil siquidem tunc temporis illàc expirat, vt à priore in sanitate, transuolabili elaborato, longè recedens : vndè sequitur quotiescunque per errorem dicta acida leuis aura cum muco coniungitur, aut confluit (ventus enim tunc excitatur, & fortes fluctus fiunt) sentiri quasi igneam guttam cadere : illicò namque alcali ebullit, constringiturque in acidi allabentis naturam, vt naturalis mos est, cuiuslibet acidi spiritus constringendi alcali in propriam indolem, & id est, quod docet Hippcc. semina, idest, acida abducere materiam, idest alcali, quò volunt. Natura siquidem vbique per eadem instrumenta Spagyricè semper laborat, vt suis locis demonstratum est.

Gutta nō men

Et cum totum corpus in viuis perspirabile sit ex Hippoc. radiatur, diffundi turque spirituale illud fermentum à manibus ad pedes, & vice versa, liberumque vagatur

hinc

hinc inde, ſine impedimento vllo:
lib. de affectionibus. hinc Senex. *Articularis morbus cum detinet corporis articulos, ignis & dolor inuadit, prehendit etiam acutus, & ad alium atque alium etiam articulum vehementiores, & leuiores dolores decumbunt*, ob id vocatur à vulgo Arthritis vaga, contaminat enim dictum mucum, vel ſynouiam, cui præſidet eodem prorſus modo, quo ſpiritualis odor ab adultorum dentibus efflans mucilaginem ſubindè ibi adhærentem petrifico odore pedetentim inficit, quam, niſi quotidiè abſtergatur, temporis progreſſu in lapideam indolem dũrat, à multis inepto vocabulo tartarum appellatam: non enim decuſſa à dentibus in aqua bulliente, vt tartarus, liqueſcit. Vulgus in vrbe aptiùs cappas vocat. Pari quoque ratione occultus, & ſpiritualis acido ſulphureus odor auripigmenti inficit, & denigrat ſal ſaturni, etiam à ſe longè diſtans, vt habetur in Clauis cap. 9. Indè manifeſtatur ratio, & intelligentia fermentorum, *vnumquodque enim locum ſuum ſeruat*, vt paulo ante naturali labore, ac mechanicè patefecimus per acidorum actionem in alcali. Ignis ergò (non humor) *ait*

Ma-

Magister, omnia, quæ in corpore suo modo ad vniuersi imitationem, parua cum magnis, & vice versa disponit, non secùs, quam artifex aquæ fortis igneos spiritus intra simplicem aquam per fumum intrudit, irretit, vincit, totamque aquæ massam in dicti acidi naturam sigillat, subiugat, & transmutat. *de dieta*

Eodem modo obedit tractiua vis synouiæ proprio ac destinato præsidi fermento, & nulli alij, illiusque trahit tantum, quantum protrudit, sicut homines, qui lignum serra secant, ait Senex, alter trahit, alter protrudit, idem enim vterque facit. *de dieta*

Igitur subijciam, addit, *quod non al unde vnquam verisimile sit morbos euenire, quam inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerit*. *de flatibus*

In Clauis 8. capite illustribus exemplis ostendi, fermentum, ignem, acidum, solem, lumen eadem habere potestates, luminis autem proprium est, extendere radios ad circuli extremum ambitum: tuncque eosdem reflectere; hominis autem corpus physicum, cum sit perfectum, rotundi iura renet,

ideò

ideò forsan pôdagræ fermentum incipit quoque ab extremis pedum articulis plerumque sese reflectere (quod ruditer indicare videtur Senex: Venæ, *inquit*, omnes corporis humani in pedum, & manuum digitos desinunt) donec tandem morbus vires acquirat eundo, ex peregrina inuisibili aura magis, magisque in dies incrementa fermentatione capiente supra auræ stomachi naturam; vndè vitale lumen paulatim illius contagio hostili superatur, vires amittit, propinquiora etiam loca tunc infestantur, & frequentius recidiuant paroxismi.

de natura pueri

Non est autem in pedum articulis ipsa podagra, sed eius soli fructus, quorum radix iuxta Calidis sententiam habitat in multiuentri spiritu, seu in stomachi fermento vitali, seu mauis in aere microcosmi, ita vt si dolentem pedem abscideris, podagram non proindè sanaueris, vel sustuleris.

Narratur in historijs quidam doloris impatientia maximum pedis digitum sibi securi amputasse, & de hinc à morbo totus immunis vixisse: Non fuit tamen radix in digito, sed in aura microcosmi, perturbatio autem animi, in

ipso

ipso amputationis actu extinxit fermentum, quod vbique animatum esse ostendi. Sic ab animi passione plures à podagra sanatos narrant Scriptores.

Hieronymus Fabrit. Centur. 1. Epist. 47. decubuisse scribit quendam tetricum, & maledicum podagra laborantem, qui nec lecto affixus sibi à maledicentia erat temperando, quod cum homo quidam festiuus, qui & ipse eius petulanti lingua læsus fuerat, perciperet, sub crepusculum vesperti-num, cum fortè ægrotus à familia solus tunc esset relictus, clam ædes ipsius laruatus, æthiopis instar, ingreditur, & ad decumbentis lectum accedit, ægrotus formæ insolentia, solitudine, crepusculo ipse perterritus, quis sit, & vndè venerit, quærit: alter nihil respondens propius lectum accedit, & brachijs, quæ & ipsa arthritide laborabant, arreptum dorso inijcit, atque ita pendentem, vociferantemque extra cubiculum effert, pedes illius gradibus per quos discessurus erat, identidem allidens: vbi in areæ pauimentum ventum esset, ibi onere deposito hominem sistit in pedes, nihil locutus, tantum intuens, mox accurrit, quasi correpturus denuò,

denuò, atque êxtra domum allaturus. Ibi qui prius pedibus insistere præ morbo non poterat, nec in plano ambulare, ne dum per gradus ascendere, gradus cursu repetit, superat, & ad cubile contendit, & per fenestras clamore totam viciniam excitat. Accurritur, ille anhelans, & metu penè exanimatus narrat, à spectro se è lectulo extractum, & extra cubile elatum, tractatum miserrimè, & nisi nomen Iesu ingemuisset, de se actum omninò fuisse. Et quod mirum, qui prius podagricus fuerat, indè conualescit, nec vnquam posteà podagra fuit tentatus. Terrore itaque, vel gaudio quamplures à podagra liberati narrantur, quæ sanatio à nullo alio, quam ab Hippo diuino dependet, vt probat sequens Historia Andreæ Libauij in Cista Medica, *quid enim sine hoc fit tandem?* ait Magister.

Patiens, *inquit*, erat hospes publicus. Medicus quidam Nobilis eques, qui pactus 300. florenis sanationem promisit, & recepto autographo curam aggressus est. Patiens iussus est pedes imponere trunco ligneo: aderant fortes serui Nobilis, qui sedentem tenerent. Ipse Nobilis ferreo malleo instru-

ctus

ctus clauibus pedes affixit ligneo trunco, moxque miserabiliter clamantem ægrotum reliquit, & se in equum coniecit. Interim crebro expiscatus est, num morbus fuisset reuersus, cognitoque iam elapso triennio non redijsse, ipse repetijt hospitium,& iocatus cum Hospite cognouit sanatum morbum, itàque chirographum produxit, & se medicum fuisse ostendit, popoſcitque sostron. Consentit hospes licet crudeliter tractatus, equitemque tam diu pauit cum suis, donec trecenti floreni essent consumpti.

Ex quibus historijs clarissimè patet sola animi perturbatione, morbum sanari. Aerem, *inquit Cosmopolita*, corrumpit, quem iterum emendat, id non solum in macro, sed etiam in microcosmo intelligendum iubet Hippoc. idem enim horum est principium.

Nihili ergò non sunt, quæ apud Paracelsum aliosque Autores passim leguntur podagram scil. sanari per transplantationem, nimirum quando vngues,& capilli in arborem quandam fodiuntur. Vt & quæ Solinander sanctè affirmat, *si quis* (ait) mense Martii potet succum Marrubii, isto anno podagra non affligi. Cum nimirum fortis

po-

potensque imaginatio concurrat.

Sic obseruatum est diuites podagricos postmodum mutata fortuna in pauperiem lapsos, podagram euasisse, non quod in hoc statu frugalius viuerent, vt ignarum vulgus blaterat, podagram nimirum esse Veneris, & Bachi filiam; sed ex sola animi passione, & mœrore hic morbus superatus est. Anima enim, vt docet Magister cuncta sciens, præuidet ex inopia plurima incommoda futura, hinc elanguet: vndè remoratur eius vehiculum spiritus acidus in actione stomachi primarii, qui cum reliquis omnibus aliis præsideat, hi fatiscant, & *alios mores*, à podagra diuersos induant necesse est, hinc inappetentia, mala concoctio, atrophia, tabes, & tandem mors vltima linea rerum.

Breuis repetitio dictorum.

ACidum quodlibet constat ex anima, & spiritu, vt dixi, & in Clauis capite 6. mechanicè demonstraui, estque hic, & vbique ventriculi loco, cui si alcali iungatur, transmutat illud celeri coctione in sui naturam, & nutrimentum, non secus, quam eius principium,

piam, ignis in aquam agit, coquitque in ſublunaria omnia; & ſegetes, & fructus. In ipſa autem liquidorum coniunctione acidi, & alcali, licet ambo ſint puriſſima aboriũtur tamen quædã fæces propter ſaporum diuerſitates, quæ motu peracto in tranquillo otio, & quiete ſponte fundum petunt, atque à puro ſe ſeparant; tunc peracta dicitur concoctio: ſicut etiam in ipſo vuarum ſucco recenter expreſſo manifeſtè obſeruamus, qui licet centies per cartharu, aut laneum pannum percolaretur, nunquam tamen clareſcit, niſi prius *Naturalis labor* rarefactio nimirum liquidi, & condenſatio ſecum præcedat: qui naturalis labor Neotericis non inepte fermentatio dicitur: ſemel autem clarefactus licet valide conturbaretur, ſponte tamen, paruoque temporis ſpatio denuò reclareſcit, eò quod ſpiritus, anima, & alcali vnum corpus, & vna maſſa Spagyrico, ſeu prudenti naturali labore perfecta ſunt.

Simili prorſus modò ait Hippocr. operatur hominis natura, cum qua omnes artes, omniaque artificia communicant, hac tamen diſtinctione, quod, quicquid acidum diſſoluit in Macrocoſmo, ea- *diæta*

dem prorſus opera cum diſſoluto coagulatur, & FIXATVR in ſalſum: Acidum autem in microcoſmo quicquid diſſoluit, cum illo diſſoluto VOLATILIZATVR in ſalſum: ratio eſt quod in humano primo ventriculo ſano habitat volatilis aciditas conſtans ex anima, & ſpiritu, quæ cibum (pro maiori parte alcali ex Hippocr. chimico) *Naturali labore* tranſmutat in ſui ſequacem, volatilem naturam, ſeu volatile nutrimentum. *Vnde Magiſter*, nutrimentum eſt, quod in ſpirituales vapores conuerſum eſt, è talibus nutriuntur ſpiritus vitales actiuorum auctores. Hunc ordinem tenet natura in ſubſequentibus ventriculis omnibus, nec quicquam vſquam ſpiritus huius vacuum eſt *addit de flatibus*, in ipſa autem coniunctione oboriri quaſdam fæces neceſſe eſt, plus minus, iuxta officinæ conditionem, quæ in otio, & quiete ideſt in ſanitate ſpontè ſegregantur, & tunc, non prius, concoctio peracta dici meretur, vt quotidiana excreta fæcum, vrinarum, & vaporum ad oculum demonſtrant.

Si verò aut ex fortuitis caſibus, aut in vſu rerum non naturalium ſic dictarum, quis irrepat error, vt

in

in primo ventriculo *Naturalis labor* exactè non perficiatur, alimentumque in suæ naturæ conueniens acidum volatile non maturetur, tunc nec in secunda, nec in reliquis digestionum officinis, seu ventriculis in salsum volatile emendari posse firmat Galenus, & ideò superans aciditas subsequentes ventriculos conturbat, quià dissimiles mores habet. Nam pergit Hippoc. Si hæc in fauces fertur, raucedines oriuntur, anginæ, erysipelata, & pulmonum inflammationes, hæc omnia primo quidem acria humida, & acida demittuntur, & in his morbi confirmantur, quià sapor fermentabilis, & contagiosus est, si non toti, saltem parti, cui insidet. At verò vbi crassiora, & magis cocta fuerint, omnemq; acrimoniam deposuerint, tunc iam febres, & quæ molestia afficiebant, desinunt. Eas verò rei cuiusque causas existimare oportet, quę quidem cum adsunt hoc modo prouenire necesse est, & quibus in aliud temperamentum commutatis, cessare.

de ueteri Medic.

Catarrhus quid?

Quid clarius dici potest vnquam de omnium morborum, atque febrium ortu, atque progressu? quicquid enim in ventriculis quocun-

Febrium causa

que in loco diuersos mores à puro, & concocto habens propter motum, & agitationis molestiam, illud in morbis difflari, expirare, vel subsidere nequit. Exemplum sit muscinus in oculo: proh qua violentia non agitatur, atque contrahitur? *Itavt humiditas immatura acris, & rodens copiosè è carnibus fluat*, quem humorem (ait Magister) bilem flauam appellare solemus, quænam tunc anxietates, æstus, & impotentiæ detinent? sic quoque synouiæ insitus prudens Spagyrus, operator, seu ventriculus, quam primum à peregrina dicta acida aura percellitur, sicut oculus à muscula, è vestigio contrahuntur pori, digestio turbatur in circumuicinis locis, & ventriculis, ipsumque alimentum aliàs viuidum peruertitur in humidæ, crudæ, acris, mordacisque indolis liquamen: vbi vexauerit *ait Magister* humiditas, quæ tunc è carne fluit, oboritur labor, & dolor, qui perseuerat, donec tandem cessante ebullitionis motu: (crisim dicunt) superflua concoquuntur, transpirant, & conquiescunt.

de veteri medicina
ATHEN. V VENETIA

Cum verò synouia semel aciditatem concæperit nisi arte, seu ipsa natura citò reducatur, tunc statis tem-

temporibus reuerberatur in alcali, trahens subindè auram peregrinam acido saturatam in sui augmentum, & incrementum, quarè exclamãs excelsi ingenij Raimundus: confortatio, *inquit*, vnius, sine alterius debilitatione fieri nequit, vndè infælix tandem nodorum coagulum. Subiungitque Magister: neque sanè, quæ dicta sunt, eorum quicquam oculis intuenti conspicere licet, quapropter etiam OBSCVRA mihi appellata sunt, non tamen quod obscura permaneant, & nos vincant, sed quantum possibile est, cognoscuntur, & superantur Spagyrico saltem artificio, alioque nullo: cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur, & cognoscuntur: Quare postquam cognouisset Hippocrates naturæ instrumenta, tam in macro, quam microcosmo omnia similia esse in hæc verba erupit. Morborum omnium, *inquit*, vnus, & idem modus est, locus verò ipse eorum differentiam facit, quia acidum ab acido secundum loca differt, nisi enim differret semper idem generaretur, quarè videntur quidem morbi inter se nihil simile habere propter diuersitatem scilicet loco-

de arte.

de flatibus

rum, cum sit tamen vna morborum omnium, & species, & causa quoque eadem: à coniunctione nimirum amborum saporum acidi, & alcali, vel bonum, vel malum producitur.

Ex dictis, & ostensis liquet, quod in quocunque loco, musculo, carne, succo, vngue, imò & in minimo pilo, *similia*, & *dissimilia* concurrant, quæ nisi Spagyrico, vel naturali labore rarefaciendi scil. & condensandi operatione, vel secernantur, vel concordi vnione copulentur, molestiam adferre, necesse est. Quicquid autem homini molestiam adfert, morbus est. *de flatibus*

Positis vetustissimis his fundamentis, Hippocraticam vetustissimam methodum, qua recens podagra in iuuene sanari possit, nunc breuibus subiungemus.

Antiquissima Hippocratica Methodus medendi, contraria methodo corruptionis. Cap. 9.

POdagræ adolescentis perfecta sanatio in causarum ablatione consistit, quarum si quis veram cognitionem habuerit, *inquit Hippocrates*, is vtique ex his, quæ in *de flatibus*

cor-

corpore insunt, acquisita per contraria Podagræ cognitione facilè poterit, quæ conferunt, offerre. Sed cum de causis podagræ, vt in principio quoque dictum est, scripto res inter se variè nutantes discrepent, easque proponendo dissentiant, sequitur vt auxilia quoque ambigua, infida, atque dubia necessariò hactenus maneant. Vndè Hippoc. *Maximè difficiles, & obscurissimos morbos* (inter quos podagra morborum Princeps est) *opinio magis quam ars iudicat*. Patet hoc passim è consilijs medicis etiam pro principibus viris, ipsorumque scriptorum benefactoribus exaratis: quilibet enim sibi hostem absque certitudine, ac fundamento fingit, eumque impugnandum, expugnandumque suscipit, vnusquisque, *inquit Magister*, suam orationem testimonijs, & indicijs confirmat, quæ nullius sunt momenti. Res tamen plerumque redit, vt curationem ad caput, vt membrum mandans, & ad articulos, vt membrum recipiens, scopum dirigunt: non animaduertentes magnum Hippocr. de Natura humana dicentem: *Cum humor aliquis secesserit, & per se constiterit, necesse est non so-*

præcipuum in medendo esse, morbum cognoscere docet Galenus.

At non minoris est ponderis arma quibus quisquam est dimicaturus ad nutum conducere.

de flatibus

lum locum, ex quo excessit morbo tentari: sed eum etiam, in quem nimia copia influxerit dolore, & calore vexari.

Nos fundamentis ab Hippocrate traditis, & supra expositis insistentes curandi Methodum breuiter proponemus, quibus medicinam esse, docemur, adiectionem, & subtractionem, adiectionem scilicet deficientium per similia, subtractionem verò superantium per contraria. Hanc definitionem valdè prædicat Galenus lib. 11. cap. 12. M.M. Extracta enim est ex celeberrimo axiomate similia similibus seruantur: contraria verò contrarijs curantur. Hæc meden. di fundamenta ex ipsius Naturæ scrinio deducta, locum habent in omnium rerum naturalium mundificatione, purgatione, & exaltatione: De his Hippoc. autoritate ex dietæ libro exempla desumam primò ex minerali regno, deindè vegetabili, & postremò animali Homine scil., vt omnium compendio. Labores enim, & morbos suos, *inquit Philosophus*, omnia vni uersi corpora patiuntur, licet diuersimodè pro naturæ discrepantia, & perfectionis differentia, eorum tamen naturam, & con-

exempla ex 3. regnis desumpta.

stan-

ſtantiam ratione totius accidentia non immutant.

Aurum omnium metallorum prætioſiſſimum, & perfectiſſimum conſtare ex mercurio (alcali) puriſſimo, & perfectiſſimo excocto, & maturato, ſulphureque aceroſo, flauo, non rubro (vt quidam ſomniant) præſtantiſſimo, & maximè fixo, his inquam duobus inter ſe exactiſſimè miſtis, indiſſolubiliqueque vinculo vnitis. Hinc ponderoſiſſimum eſſe: in igne perſeuerare: malleo maximè dilatari: & in his proprietatibus conſiſtere Auri temperamentum, ſanitatem, & perfectionem hic, & alibi patefecimus. *Exemplū primum ſi g aurum purum*

Corrumpitur autem facilimè eius nobile temperamentum, non à materia (dico) viſibili, ſed ab inuiſibili aura. Cum enim, vel ſemel tantum intepuerit ad ignem, qui recens quomodo-libet liquefecerit antimonium; ſtatim aurum odorem antimonij perſentiens longè recedit à ſtatu ſuo naturali, fitque frangibile; ideòque morboſum in illo ſtatu dici poteſt, quia ſub malleo extendi plane non patitur. Idem contingit, ſi incanduerit ab igne, in quo plumbum fuerit paulo ante liquefactum, vel ſi etiam *Aurum morboſum*

ignitum deponatur in loco, vbi plumbum nuper constiterit. Patet indè immortale calidum auri suo modo, & sensu, & intelligentia pollere, & non vita planè vacuum mortuum esse, vt de canorum turba vociferat: Si enim per inuisibilem, & nostris sensibus imperceptibilem auram antimonij sulphuris, temperamentum, & sanitatem amittit, non tamen à sulphure communi, intelligentiam vt habeat necesse est; sulphur enim à sulphure distinguit hãcq; cognitionem ita exactam sapit, vt vix peritissimo artifici concederetur nisi antimonii sulphur tantillum in viriditatem vergeret. Quod autem sulphur à sulphure distinguatur, docet hæc mechanica: Auro, & Argento in vnicam massam, per fusionis ignem liquefactis sulphur commune inijcito, videbis, huius aciditate argentum in scoriam comburi, aurum verò puriſſimũ sine labe relinqui: vbi à contrario sensu sulphur antimonii illud frangibile reddit, vt dixi: imò aurum auscultare matri, licèt aliis rebus sit commixtum, testatur Bernhardus qnarta parte sui libelli: Ipsa. *inquit*, trahit Regem, non Rex ipsam, intelligentiam ergò vt habeat

Aurum habet sensum

ne-

necesse est.

Aurum ergò cum amiserit suam ductibilitatem per acidum sulphureum mineralem inuisibilem, nostrisque sensibus inperceptibilem odorem, indicat se iuxta tritam, vsitatamque Methodum, affici intemperie calida, iamque morbum adesse, quem esse tollendum indicatio generalissima est. Secundo esse morbum intemperiei, à qua sumitur indicatio, esse alterandũ. Tertiò cum hæc sit intemperies calida, expetit refrigerium, & siccitas, quæ ordinario calorem consequitur, additur à quibusdam esse humectanda &c. hicque pedem sistit vsitata methodus, neque ad infimas species vltra progreditur. Nihilominus qui huiusmodi vacua, inaniaque verba dummodo ad vnguem recitare sine vlla rerum cognitione didicerint, Methodici, seu (vt nostro sæculo) Canonici à mulierculis, & ignara plebecula audire volunt, isthæc autem cantilena est omnibus medicinæ sectis communis, vnàque plebi notissima, quam Galenus in iuuentute mira artis solertia, ac venusto ordine digessit, ampliauit, ac ità eam amplexus est, vt parum abfuerit, quin ipsius ergò,

Galenus iuuenis

animam quoque, & Hippocraticum diuinum nil aliud, quam simplicem qualitatem esse diceret, vt libro primo de Elementis c.7.& lib.3. de temperam.c.1.& 4. videre est.

Hac inquam facilitate allectus acriter quandòque contra experientiam pugnat, illamque tanquã periculosum analogysmum, & ignorantiæ asylum demolitur, vt soli rationi in nuda qualitate fundatæ niti videatur.

Hinc maxima ex parte factum est, vt plerique medici præter primas, & simplices qualitates, tam in morbis, quam in medicamentis nihil vltra quærendum opinarentur, sed cuncta ab his pendere, ideòque se pariter abundè satisfeciße officio,& rem quasi per compendium tractasse, si solùm temperamentis primarum qualitatum cognoscendis,& reliquis omnibus ad eas reducendis propriam operam nauauerint.

Verum quidem est,aurum prædictum ab igne incalescere, & ab aqua frigida frigefieri, non tamen intrinsecus humectari, vt sub malleo ductile fiat, cò quod eius morbosa siccitas, atque fragilitas non à simplici qualitate, sed ab altiori

hic agna haret

prin-

principio petenda est : ab animanimirum seu (vt Peripatetici volunt) à forma substantiali antimonij, quam manifestè acidam, ac proindè calidam alibi ostendi, & hæc illa est, quæ auri calidum immortale penetrando fragilitatem induxit : ab auro verò iterum subtrahi nullo alio modo possibile est nisi per ipsi contrarium alcali, quod vacuitatis non inimicitiæ ratione magnetico more animam trahit, sorbet, absumitque, quæ absorpta externo perseuerante igne adhibito vnà cum alcali in fumum abit.

Huic sapientis Naturæ ordini insistit Magnus Hippocrates in morborum curatione. *Neque opinor*, inquit, *ipsis est innestigatum, quidnam per se sit calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum. Et si imperatur vt calidum, vel frigidum ægro offeratur, mox quærendum est, qualenam calidum, vel frigidum, an frigidum acidum an insipidum : calidum amarum, vel calidum dulce, vel calidum insipidum.* *de veterè medicina*

Ad hanc altisonam veritatis tubam animi aures conuertens Galenus iam senior factus, se frustra artem tenere ratus est, si in qualitati- *Galenus senior*

tatibus primis solummodo persistere vellet. Nam cum ignis & aquæ facultates ab Hippocrate Pytagoreorum more obscurissimè traditas, admirandasque naturæ potestates ad dictas crases reduci impossibile cognouisset, ad experientiam tandem confugiendum esse meliore iudicio est arbitratus, tertiò Meth.med. cap. 2. Hancque ità necessariam medico esse, vt eam alteri hominis cruri compararet, imò adeò abhorruit dubiam de qualitate doctrinam, vt eos, qui solum ad primas qualitates, tam in morbis, quam remedijs respiciunt, similes esse dicat præconibus, qui notas fugitiui serui ab alijs enarratas tanquam cantilenam proferunt quidem, & publicant, seruum autem illum fugitiuum, & si propè assistat, non agnoscunt: indicare volens rerum virtutem non in visibilibus, & sensu notis qualitatibus, sed in vmbra latente Hippocratico diuino seu (vt ipse loquitur) *in rei dispositione* ac si dixisset in re sibi ignota consistere.

6. de sim. med. fac.

Quapropter qui eius sectatores se esse gloriantur, magna iniuria afficiunt virum sapientem, ignorantiæ taxando docentes, nihil vel in morbis, vel in remedijs ipsum

ſum quæſiuiſſe præter primas, & nudas qualitates. Nam de febrium differentia cap. 27 de febrib. intermittentibus cum ſcribat: Harum circuitus repetere minimè deſinit, quò ad diſpoſitio in parte generante ſeruetur. Et paulo poſt præcipuum ſanationis ſcopum eſſe DISPOSITIONIS huius (ideſt ignotæ rei) correctionem: ſatis clarè ex his verbis conſtat, eò loci non ſolum intendere, refrigerare calorem, ſed quid multò altius, quam libris Methodi, & primo artis ad Glauconem pro febrium curatione inſtituerit, adeòque ſeniorem factum Hippocr. diuinum agnouiſſe veriſimile eſt, addo, quod librum ſcripſerit de agentibus à totius ſubſtantiæ proprietate, quorum facultates experientia edoctus confeſſus eſt, qui liber iniuria temporum ad manus noſtras non peruenuit: ideòque debent, qui falſo titulo ſe Galenicos gloriantur, tempora diſtinguere, deindè ſcripturas concordare, ac ità Nobiliſſima Medicina ad vetulas, & hiſtriones minimè declinaret, neque Comicis in facetias, mundoque in prouerbium proſtitueretur.

Sed redeamus vndè digreſſi ſumus. Itàque aurum amiſſa ſua du-

ĉti-

ctibilitate, & temperatura ab ingressu peregrini mineralis, incorporeique odoris, qui cum sulphureus deprehendatur, acidum quoque, & calidum esse necesse est: Indicat, inquam; aurum huius acidi, & calidi superantis, & naturæ suæ odiosi ablationem per contraria: non tamen indicat, neque indicare potest auxilium, seu medium quo. id namque nosce, vulgatam medendi Methodum longè superat, atque antecellit, pertinetque ad intimam rerum, seu remediorum cognitionem, saporumque potestatem, quorum remediorum numerus sicut multiplex est, ità eorum notitiam naturæque proprietatem mens auxiliatoris callere debet, priusquam auro morbosam fragilitatem adimendam suscipiat.

totius spagyricæ artis fundamentum

Aurum ergò factum calidius, quam eius natura patitur, ideòq; & inualidum, atque fragile ab odore scil. antimonij, siue acidi cuiusdam mineralis, indicat prorsus istud superans, & acidum, & (sicut acida cuncta) calidum, non solum per simplicem frigidam qualitatem, sed Hippocr. suasu per frigidum dulce, inane, & vacuum metallicum alcali sibi esse subtrahendum; istud verò alcali Metallicum, morbo-

aurum inualidũ ab acido

boque familiare, acida cuncta non quidem per simplicem qualitatem contrariam, sed per magneticam vim combibens, atque absorbens in specie plumbum est : vt Clauis cap. 6. non in reprehensionem, sed in commiserationem de canis significauit : Plumbum enim cum auro colliquescens, tandem follium igne vnà cum acido, quod ab auro sorpsit, in fumum vertitur : tuncque aurum optimè à calido, seu acido vapore morboso refrigeratum, purgatum, atque resanatum in pura forma sese manifestat. Cur autem vegetabilium alcali aurum non repurget, alibi dictum est.

A contrario autem sensu aurum inualidum factum ab odore metallici alicuius alcali dulcis insipidi, ac frigidi ex.gr. plumbi indicat alcali sibi superantis ablationem per ea, quæ vulgò videntur qualitate simplici contraria : hoc enim nosce res magni non est momenti, sed quibus rationibus, & modis, & medijs id efficias, id verè per omnia scire artificium est : non tamen indicat auxilium quo, quod tamen aurum Curantis mens probè callere debet: subtrahitur superans alcali non per simplicem, & qualita-

aurum inualidũ ab alcali

litariuam calefactionem, sed per contraria dicto alcali acida calida: huiusmodi verò multiplicia sunt, quibus artifex, priusquam ad opus se accingat, luculenter instructus sit, necesse est: *Hippoc. sic docente*: priusquam ad ægrum ingrediaris, fac cognitum habeas, quid agendum sit. Commiscent igitur aurum istud infirmum cum sale cibario, quæ duo simul iuncta horas sufficientes, debitoque in igne, vt praxis docet, detinent, tunc temporis acidum sal magnetico more, & desiderio trahit, & sorbet ab auro spirituale alcali hostile, peregrinum, & frigidum: taliqne labore, huiusque medij ope expurgatur, calefit, mundificaturque aurum, vt posteà per fusionem purum, & sanum niteat, absque vlla sui ponderis diminutione; adeòque quicquid auri vitam læserit, non corporalem materiam, sed spiritualem auram fuisse constat. Sal verò, ne in valido igne colliquescat, cum duplo alias triplo contusorum laterum commiscent, quæ deindè mixtura apud auri curatores, seu medicos, cementum Regale dicitur: Hic acidus caliduſque puluis (vt dixi) purgat, mundificatque aurum ab omni abundante extraneo fri-

de decenti ornatu

frigido alcali, ideòque aurum per contrarium sibi inualidum factū, naturali quoque methodo per contrarium restituitur: Si enim remedium non aduersaretur morboso vapori, sed similitudine conueniret, idem intenderet quod morbosus vapor, aurique fragilitatem augeret, & non expelleret. Rectè hinc Galenus *simile à simili pati non potest*.

Cibarium autem sal, licet salsum sit, in illo tamen aciditas prævalet, vt Hipp oc. Chimicus suo loco ostendit.

Quare autem salis mixturam cum lateritio puluere cementum Regale nuncupent, id inquirendi locus iste non est: Satis nunc esto, artificibus in sua arte ad lubitum loquentibus ità appellare placuisse ad distinctionem forsan aliarum mixturarum auro vt Regi metallorum non conferentium; non secus quam Galeno placuerit, mixturam quorundam simplicium vocare species Letitiæ.

Ne autem quis offendatur, quod medici nomine aurum Curantem donem, sciat, idem ab antiquis factum fuisse. Agricultura enim, pecudumque cura medicinæ nomine donabantur.

Præ-

Præseruatur autem aurum à simili morbo, si calefactum in posterum in impuris locis non locetur.

Exemplũ 2. ex vegetabili Regno

Secundum exemplum ex vegetabili regno sit vinum optimum boni odoris, coloris, gratique sapo-

Pucinum vinum cardialgiæ remedium, hinc podagricis confert non autem tempore paroxismi

ris, neque omninò nouum, neque nimis vetustum, sed mediæ ætatis, omnibusque numeris absolutum, perfectumque, quod non minus quam aurum ex acido, & alcali, non quidem metallicis, sed vegetabilibus constare Hippoc. Chim. mechanicè demonstrat.

Huius vini acidum gustui sub dulce, & palato gratum *Nunquam quiescere* ait Magister, sed sensim Naturali labore nostris sensibus inperceptibili progredi: *Naturæ enim motus*, inquit Philosophus, *continuus ac indefessus est, non minus in partibus, quam in toto*, donec tandem alcali superet, ac in acetum, quò tendit immutetur.

Vel vice versa vinum nisi præseruetur sulphuris odore præsertim Rhenanum, eius alcali superat acidum vtpotè nimia aqua dilutum, ac debile (vt sunt plerumque Patauina atq; Mutinẽsia vina) & tunc facilè vinum in vappam migrat, potui ferè inutilem, nec

vn-

vnquam propria ſpontè in aceti naturam vltra procedit , cò quod alcali dominium ſuſcipiens , acidum oppreſſit ; in vappam autem vinum mutatum , non eſt amplius redeundo in gratiam , indicatque ſolummodò ſibi deficere acidum neceſſarium, ſeu ſtomachum ſuũ , inſtar Hydropis , abundare alcali aquoſo, ſed non indicat quale acidum , ſeu auxilium , quo ſibi ſuccuratur , quod tamen ſcire artificem ex officio decet . Artifex igitur ſi peritus,ſapienſque eſt', ſimile acidum, & cum deficiente oppreſſo conſentiens, ſolum gradu ſuperius in vappam introducit , ſufficitque ad hoc piper, zingiber,pyrethrum &c. niſi enim remedium vappæ contrarium eſſet : ad idem , ad quod morboſum alcali collimaret , morbumque eo ipſo augeret,nedum expelleret : vt autem motus fermentationis ſuſcitetur , adduntur vuarum albarum petioli. Hoc compoſitum in vaſis , ſeu dolioli fundum ad hoc opus apti ſternitur, eique affunditur vappa : ſeu vinum iſtud planè euanidum , corruptum, fætidumque (rubrum an album ſit,nil refert) quod paucis abindè diebus vnà cum ſpeciebus incaleſcit,motum acquirit,aci-

dum

dum oppreſſum excitatur, reſur-
git, creſcit, & ità augetur, vt alcali
morboſum iugulet, acetum deni-
que abſtrahitur, relictis ſpeciebus
in vaſis fundo ad alios, aut ſimiles
vſus; adeòque vinum illud mor-
tuum, corrùptum, & fętidum Hip-
pocratica, & Spagyrica Methodo
naturalique labore tranſmutatur
in optimum vini acetum. Natura
enim, *inquit Philoſophus*, nun-
quam quieſcit, vel ipſa cadauera
corruptionis motum patiuntur.

Ex dictis liquet, Naturæ Sapien-
tem ignem dictam vappam licet
fætidam, ſenſibuſque noſtris planè
mortuam & inutilem ſibi ab inte-
ritu conſeruaſſe, rurſuſque omnia,
quæ in corpore ſunt, ſecundum
ipſius modum exornaſſe *ad vni-*
uerſi imitationem, vt ait Magi-
ſter. *de diæta*

In ipſa autem Criſi, ſeu nouo
fermentationis motu, multa ex-
crementa oboriri neceſſe eſt, quæ
cum libera ſpontè ſegregentur,
non ſecus, quàm in morbis, con-
cocta vocari poſſunt.

Horum exempla in arte per
quamplurima enarrarem, niſi *de diæta*
Magiſter ſatis abundè id ipſe feciſ-
ſet; quare ſubiungit, homines ex
manifeſtis obſcura in conſidera-

tio-

tionem adhibere non nouerunt: ignorant enim, quod artibus vtantur Naturæ humanæ similibus: Diuina namque Mens edocuit sua opera imitari, cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes, quæ imitantur sine enim dicto vetustissimo Spagyrico ornamento Medicina hodie nihil aliud videtur esse, quam quod pleræque obstetrices, & famulæ norunt, atque tractare solent.

Qui ergo, *pergit Magister*, hæc singula, quemadmodum se ad hominem habeant, ignorat, is neque, quæ ab alijs proueniunt, cognoscet, neque ijs rectè vti poterit: Quia simili prorsus modo operatur hominis natura, cum qua omnes artes, omniaque artificia communicant, licet singulorum modus, quod in confesso est, aliquantulum aduersetur. Vnde Scaliger: in Medico, *inquit*, nulla potest esse perfectio sine illa Encyclopedia, quæ homini viam munit ad fælicitatem. *de re poetica lib. 3. c. 16.*

Hippocraticus ergo quisquis, *inquit*, solertissimus Medicus nosce quid supra vulgum debebit, statim non Natura modò, verum etiam primis doctrinarum rudimentis multum cæteris nimirum *lib. 3. de nat. fac. c. 10.*

agri-

agriculturæ, aurî, vini, & ab Hippocr. doctrina dissectis, Medicis præstet, oportet, quia hi omnes vnum saltem ventriculum agnoscunt, eiusque auxilia quærunt.

Tertium exemplum homo

HOMO autem, *inquit Philosophus*, animalium, & inferioris mundi Princeps, & vniuersæ Naturæ compendium, Microcosmus à veteribus dictus est, & vniuersi imaguncula. Hic ait Hippoc. *plures habet ventriculos*, qui vnà cum anni temporibus mutationes accipiunt, quorum quilibet in sanitate spiritu, in morbis vero sanie pleni sunt.

de aere aquis, & locis

de arte

Hi venrriculi vniuersaliter ægrotare possunt, vt in cacochymia, malignis ità dictis, hæcticis &c. tunc enim digestio vitiatur, cessatque NATVRALIS LABOR vbique; particulariter quoque ventriculos ægrotare docet Galenus: Actionem, *inquit*, in quouis membro vitiari posse, & ab affecta parte sæpè indicationem sumi scribit; imò eam tam necessariam esse in curatione rectè instituenda, vt si quis illam omittat, & læsam partem non consideret, nil obstat, quin tota medicina non sex mensium, sed sex dierum spatio discatur, propterea medicamenta, quæ

do locis affectis

Quare semestri spatio artem addisci posse dixit Thessalus?

par-

partibus APPROPRIATA dicuntur, alijs communibus præferenda esse, docet. Et lib. 8. de compos. medicam impossibile esse, *inquit*, inuenire pharmacum ad multas affectiones optimum. 4. M. M.

Ventriculorum autem mutationes, non solum confirmant podagræ obnoxij, qui ideò vulgo Calendarium habere in pedibus, & arthritici esse pluuiarum vates dicuntur, quià aeris inclementiam, & tempestates pedibus percipiunt: Sed & id testantur illi, qui vel callum in pedum digito gerunt, eò quod ipsa microcosmi astra superioribus, *Hermete teste*, respondeant, influantque iuxta prudentis rectoris dispositionem; licet anni tempora plurimum inter se differant, vt ait Hippocrates, sicut enim macrocosmi ignem omnia scientem inuisibilem ostendi solummodo ab effectu hactenus perceptibilem, illud idem de microcosmico igne intelligendum esse, iubet Magister: Nonnunquam enim per plures dies, imò hebdomadas, præcedit circa præcordia innominata quædam anxietas, & inquietudo, vnà cum febricula, priusquam animata ignea aciditas ad articulos radietur.

De morbis.

Cum autem totum corpus in viuis transpirabile sit, facilimè irradiatur, vel defluit furioso impetu aciditas peregrina spiritualis animata (*vt ait Lucianus*), & inuisibilis ex molli igne in ventriculo primario sedente degener facta ad articulorum ventriculos, eorumque alimentum (quod mucum vocat Magister, Neoterici synouiam) cui præsidet, inficit, quo infecto, in tanti doloris cruciatus excitatur, non secus ac si quis bullientem Nitri spiritum oculis inspargeret; IGNIS & DOLOR inuadit ait Hipp. Spiritus enim cum in alijs rebus tùm maximè in animantibus corporibus plurimum posse demonstrauit. Hinc Galenus pluribus in locis scribit nihil dolorem inferre posse nisi idem continuum soluere valeat. Quare Helmont morbus quisquè dici potest contagiosus, si non toti saltem parti suæ, adeòque licet non contagiosus cuiuis, tamen non desinit sui de se odorem fermentalem in urere parti, cui insidet. Hinc statim loci digestio peruertitur, & alimentum illius aliàs viuidum, plerùmque degenerat, vt dum non in spermaticum, saltem in extraneam ignearn rodentem defle-

de flatibus

Hipp lib. de inæquali intemperie c. 6. de simpl. m. f. lib. 4. c. 2. Gal.

ctat

ctat indolem.

Ingentem hunc ex acido igneũ dolorem, & cruciatũ ſibi refræna- *Dolor mitè gandus.*
ri, ac retundi ſaltem exoptant podagrici, & omninò neceſſe eſt, vt eius rationem habeat prudens podagricus, quià, *inquit*, Democritus, corporis habitus vbi dolet, mens ad virtutis exercitationem nullam adhibet diligentiam, præſens enim morbus animum vehementer hebetat, & intelligentiam in affectus cognationem ſecum adducit, inſuper vigilias concitat, vires deijcit, cruorem exprimit, vt paulo poſt experientia oſtendam, malumque auget, ideòque, *ait Galenus*, curam ad ſe dolor meritò trahit. *12. M. M. cap. 7.*

Quarè aduerſus ingentem hunc dolorem penè infinita excogitata ſunt remedia paſſim ab Auctoribus hinc indè palam deſcripta, quæ ſemper, aut nullo, aut paruo cum fructu fuere applicata, quod expertus dico; eò quod cauſam huius indicibilis cruciatus in deſcendentem è capite pituitam, atque catarrhum perpetuò retulere, & denique dolore repetitis euacuationibus nequicquam auſcultante morbus planè incurabilis proclamatus eſt, licet in ſui principio.

de medicinis purgantibus

Igitur quicquid dictam ſpiritualem, igneam, & animatam aciditatem in molli igne inchoat, augmentat, promouet, maturat, illud idem quoque microcoſmi aerem perturbat, podagræque acceſſum ſtimulat, docente id magiſtro: Acidos cibos, *inquit*, ſi quis citra delectum, ac inconſideratè exhibeat, nihil commodi perficiet.

Albertus Gantherus Saxo vir eruditus inter cæteros Medicos Romæ degentes non infimus, cum peſtis tempore Anno 1656. vteretur in potu præſeruationis gratia copiosè nimis acido ſulphuris, arthriticus ex illius copia euaſit. Ab hac autem infirmitate ſe vindicauit animalium alcali vſu: hoc nempè in caſu quodlibet indifferens abſorptiuum alcali ſatisfecit, quia malum non erat ex animato, ſpecifico, degenerato radio, ſed ex immodico acido materiali citra delectum hauſto.

cibus

Quæcunque etiam fætidum odorem vrinæ imprimere poſſunt, fugienda ſuadeo, vt ſunt aſparagus, allium, cœpa, mentha, fungi, animalium cerebra, vtpotè quæ putrefactiuum acorem promouent, deindè in eiuſmodi ſaporis flatum aſcendunt, & ità hac de cauſa ac-

ab cuis abſtinendũ tempore paroxiſmi

cele-

celerant acceſſum; nam quicquid per corruptionem fætet, aceſcat prius oportet, vt in carnium iuſculis manifeſtè apparet, quæ per noctem ſub canicula acidum manè ſpirant, quo putreſcere incipiunt. Hippoc. ſic explicat, cibos ſcil. valentiores ingeſtos, qui à Natura (id eſt à molli igne in ſtomacho primario ſedente) ſuperari non poſſunt, dolores, morbos, & mortem afferre, qui verò à Natura ſuperantur, alimentum, incrementum, & ſanitatem præſtare: de veteri medicina. Et de affectionibus, vt & de lege: Alimenta, *inquit*, quæ quidem ventriculus ſuperat, quæque corpus recipit, ea neque flatum, neque tormina excitant, at ſi ventriculus non ſuperat: ab his, & flatus, & tormina, cæteraque id genus contingunt. Adeòque concludit, ſi homo parum edit, & parum bibit nullum morbũ hoc ipſi inducit, quaſi diceret, licet cibus minus ſalubris ſit, id tamen benefitium præſtat, quod maximè notandum eſt, nonnullos enim noui podagricos, qui nimis ſtrictò viuendi genere in deterius ruere.

de veteri medicina

de morbis

Aphor. 38. ſect. 2.

Poma quoque propter celerem ſui in acidum putrefactiui nimiam que relaxandi potentiam præſer-

tim tempore parcx'ſimi comeden. da non ſunt . Abſtinendum quoque à Cyprinorum piſcium eſu: fætor enim vrinæ imprimitur .

potus

Vina pariter, quorum ſpirituoſa. aciditas, qua in acidum tendunt, alcali ſuperat, prætualetque, largiter hauſta, præſertim quando diſpoſitio (ſic voco etymi defectu) adeſt podagrica, vitanda ſunt . Idem eſto de cereuiſia vetuſtiſſima iudicium : quippè quæ in multis Germaniæ locis ab hinc 20. & vltra annos vinoſa adhuc habetur : & conſeruatur ; adeòque loco dilectorum potuum bibant podagrici tempore paroxiſmi aquam ſimplicem , cui vt ventriculus minus etiam oneretur, commiſceri poteſt modicum ſacchari , & ſi lubet , in gratiam guſtus addi ſuccum limonum , quem licet acidum , vt & expreſſum ab aurantijs malis, fermentabilem tamen, & ſpiritualem non experimur , ideòque podagricis minus noxium , imò nulli eſt detrimento, vt neque poma granata .

Abſtinij podagram non patiuntur .

Acetum

Sic quoque perfectum acetum , nec curat , nec præſeruat , ſed in paroxiſmi vehementia deiectæ naturæ , & viribus præ dolore exanimatis , animique deliquio optatiſſimum

simum cordiale, & maximum restaurans esse notaui, neque timendum, vt eiusmodi acida conseruatiua putredinem augeant, vel promoueant, imò progressum potius arcent. Differunt itaque vinum & cereuisia in acetum naturali labore tendentia ab illo, quod iam perfectionem acquisiuit: illud enim, quod in via est, atque tacito opere ad finem laborat, loca illa, quæ fermentabilis acor penetrat, contaminat, vt alibi probaui, hoc verò non, sed famelica aciditas rursus exsatiari optat, & ideò resoluere, abstergere, extenuare, & confortare acetum dicitur, licet aquæ copiæ permixtum, vulgo posca dictum.

Spiritus vitrioli

Spiritus vitrioli rectificatus modicè assumptus per os, licet confortando refrigeret, & resoluat, sitim extinguat, attamen in podagræ paroxismo ab eo abstinendum, præsertim febrim comitem habentis, aggrauat enim in hoc statu accensum stomachi rectorem, à functione nimirum aberrantem: ipsumque spiritum non exactè dirigentem, vt neque hic spiritus à podagra præseruat, multò minus curat, licet stomachum, qui acida appetit, acuat, appetentiamque excier,

tet, vt testatur plurimorum annorum inepta curatio Sereniſſimi Poloniæ Regis Vladislai Quarti à D. Christophero Arciſſeuſchi per Epistolam publicata ad Ioannem de Laet, cuius ego quoque ocularis fui testis, licet admodum iuuenis.

Sequitur inde, quæcunque putrefactiuam aciditatem primi ventriculi in molli igne inhibent, interimunt, atque absumunt, cò ipso impedire putrefactionem, & per consequens sanitatem, accersere, & accelerare, quod probat mechanica, si enim colostro parum lixiuij immiscueris nunquam inde fiet butyrum, propter alcali, omne fermentum acidum in macrocosmo absumens. Quare, *inquit* Magister, simile prorsus modo operatur hominis natura, oportet ergo id quod cuique morbo est maximè aduersum, non amicum, aut familiare exhibendo, nam ab eo, quod est inimicum, extenuatur, & retunditur.

de morbo sacro

Huiusmodi, acidis morbosis aduersa, Mystæ, pro maiori lumine, & intelligentia vnico, generalique vocabulo Alcalia appellarunt, voca tu contraria, vel magnetica, vel frigida, vel attractiua, vel absorptiua, perinde mihi est,

mo-

modo in re conuenientes idem inuicem intelligamus : nimirum certo, & determinato morbo certum, & determinatum auxilium applicandum requiri ex Galeno. *lib. 8. de compoſit. medicam.*

Quare claret ex dictis, podagræ remedium non esse debere alcali quodlibet, sed prudens, insipidum, sitiens certum, & determinatum acidum, atque nil aliud attrahens, quam inuisibilem filium Solis microcosmi inobedientem, deperditum, degeneratum, & morosum; non secus, quam in macrocosmo magnetis insitum alcali inuisibile, nil aliud, quam ferri insitum, & inuisibilem ignem trahit, & amplectitur, non quidem primarum qualitarum virtute, sed quia prudens anima ambobus ineſt, quà reciprocè sese cognoscunt, nisi enim prudentia illis ineſſet, alterum ad alterum non inclinaret: ratio verò, cur ferri rubiginem, siue martis crocum magnes negligat, est, quià ferrum in illo statu anima amissa vacat, quare ab Horatio sterilis vocatur rubigo, nec magnes aliud quidquam allicit, vel attrahit, licet ferro sit multò pretiosiùs, atque nobilius.

Hanc actionem ab occulta, & abstrusa qualitate fieri clamitat

vulgus, quòd Hippoc. diuinum in rebus abſconſum , & latens non comprehendunt. Aurum ſimiliter trahitur à ſuo magnete, ab alioque nullo , quia amborum particularis prudentia non ſe extendit ad alia macrocoſmica cognoſcenda .

Fernelius antiquiſſimæ medicinæ viam ſubodoratus, nè palam in eam ingredi cogeretur , ob deficientis lucri metum in abdita tutus cautuſque receſſit : ſcribit enim , quot affectus contra naturam ſimplices , totidem exiſtere, & medicamẽtorũ facultates, paremq; eſſe affectuum, atque remediorum numerum , cuius ſententiam Magiſter ſequenti exemplo olim explicuit .

1. M. M. cap 2.

de veteri medicina

Quibus acuti acres, & æruginoſi humores inſtant , quinam furores, & viſcerum , & thoracis lancinationes , animique abiectio inde oriantur ? neque prſus hæc quieſcunt , quam euacuati , dejecti, & aliis permixti fuerint . Hoc autem productum medicinis purgantibus non auſcultare, multoque minus producti fabrum , ſiue fermentum, quilibet medicinæ ingenuus practicus mecum ſine dubio fatebitur , hinc natum eſt illud tritum inter medicos . Ab Hypochon-

chondriacis non ſoluentibus, libera nos Domine : quotieſcunque enim, etiam dato, quod productũ æruginoſum excrementum, euacuatione foras pellatur, illicò nouum fabro relicto regenerante ſuccenturiatur, eò quod latens hæc aciditas vnius ſpecici non eſt, ſed multiplicis : quot enim in Hypochondriis ibidem membranæ, muſculique, totidem etiam digeſtionum officinas ibidem eſſe neceſſe eſt, cum omnis muſculus proprium ventriculum habeat, ſi enim ventriculorum diuerſitas non eſſet, idem ſemper generaretur, neque vlla eſſet diſtinctio, aut diuerſitas: Hinc itàque multiplicis huius acidi labefactati varietas, ac inter ſeſe confuſio cauſant ſananꝺo, & ſananti difficultatem, maximè quia hæ aciditates ſpirituales ſunt, ideòque ait Senex, *oculorum conſpectum effugiunt, ita vt ſolum ab effectu, & mentis oculo cognoſci poſſint*. Cæterum ſi ægro propinetur inſipidum, ſitiens, APPROPRIATVM tamen alcali, quod producta ſolum auidè bibat, vt ſunt cancrorum lapilli, ſtatim enim horum puluis magnetis inſtar attrahit iſtud acre, & æruginoſum, illoque ſaturatur cum illo

Hypochondriacum acidũ quid?

lapilli cancrorum in animi paſſione ab illata iniuria, rariſſimum remedium eſſe deprehendi

commiſcetur, ault in illo combibitur (dic vt lubet) poſt horam verò à puluere cancrorum exhibito, fuit quandòque ſimplex, atque lene vomitorium oblatum, indè. que obſeruatum eſt, ab hac euacuatione, ſeu deiectione ægrum aliquandò plane, vel ad tempus ſaltem liberari: Hinc igitur patet dictum lapillum vitale ſtomachi fermentum, licet acidum ſit, non attrahere, ſed ſolum noxium ſa. porem, ſeu acidum præternaturale, adulterinum, & determinatum, neque vice verſa acidum vitale ad lapillum feſtinare, *eò quod ſeſe in. uicem cognoſcunt*; indè verò abſorbta aciditate peregrina, & æruginoſa alacrior redit appetitus: hacque methodo Hippocratis præcepto ſatisfit.

exercitatus quidã miles cum quis ex ſuis in prælio vulneraretur, ſtatim porrigebat fruſtũ nucis muſcatæ, ad deuorandum, & vulnus nunquam cõputruit, ſed citius ſanabatur: quia balſami vices amulatur Muſcata

Eidem aciditatis fundamento innixi chirurgi vulneratis prohibent vinum, perperam aſſignantes in cauſam, quòd calefaciat; ideòq: ſanationem impediat, ſed vera cauſa eſt, ſpirituali vini aciditate vulnus aceſcere, & ad putrefactionem promoueri, ità vt in ipſo vulnere quandòque vermes exorti fuerint; Si verò ad mediam drachmam lapillorum cancrorum puluerem, aut eoſdem ſolutos in a-

ceto

ceto ſuccoue limonum, quotidiè bis ad cochleare vulneratis propinaueris: etiamſi moderatè tunc vinùm biberint, vulnus nihilominus citò, tutò, & iucundè etiam abſque febre cicatrizabitur: non quod hi lapilli, vel in puluere, vel ſoluti, materialiter ad pedis vulnus ab ore remotum properent, ſed quià cohibeant acidum puris fabrum in ipſa pedis extremitate accenſum, vel accendi paratum.

potio vulneraria ad locum affectum nõ properat.

Nobili Heroi Georgio Frederico à Spaar iam ſunt plures euoluti anni, ex quo plumbea ſphærula bombardica pulmonem traiecerit, vt hauſtus aer ante, & retro per vulnus eruperit, vnà cum indicibili ſanguinis effuſione, continuò tamen vſu horum lapillorum perfectè ſanatus euaſit, hodièque optima fruitur ſalute. Quidam ex hac felici cura vniuerſalem concluſionem ſibi ſtabiliuere ſic arguendo: Si ità fæliciter pulmonis vulnus ad cicatricem perduxit vulnerarius hic potus, quare, & non eiuſdem pulmonis vlcus in tabido? Verum ad hoc non ſolum hanc, ſed & innumeras alias potiones ſine fructu centies fruſtrà multi tentarunt, cò quod pulmonis ventriculus, ſeu incola in phthi-

pulmonis vlcus quãdo ſanabile ſit

phthisicis corruptus in sui interitum nunquam feriando laborat. Vndè pulmonis vulnera (ait intellectualis medicus) quæ ab externa causa, & vitio digestiuo procedunt, prædictis potionibus perfectè sanari possunt, non verò vlcera quandò promanant à corruptione roboris, seu humidi radicalis innati.

Porrò puluis iste in macrocosmo acida, quibus iungitur auidissimè cuncta combibit, attrahitque: in microcosmo verò per os assumptus mergitur in abyssum acidi vitalis in stomacho sedentis, quod neque in minimo, vel tangit, vel attrahit, vel coagulat, sed solummodò acidum illum inuisibilem radium, qui vulnus offendit, hunc separat, attrahit, suumque intra ventrem abscondit: Manifesto argumento, quod in stomacho sedeat argutus Iudex, & Spagyrus *cuncta sciens*, qui non solum hunc puluerem, sed & omnium rerum inuisibilem virtutem distinctè cognoscit, æstimat, metiturque, non secus, quam pecora in alpibus intuitiua quasi scientia napellum cognoscunt: gramina enim vicina non depascunt, multoque minus ipsum napellum, aliàs non ingrati sapo-

Iudex in stomacho

saporis, muscis éx illo victitantibus. Et quamuis horum lapillorum puluis pluribus alijs pulueribus commistus propinaretur, hunc tamen solum discernit, ac amplectitur in hoc casu, negligens, separansque tanquam ad eiusmodi intentionem inutile pondus *quid quid alios mores habet*.

Artis Medicæ fundamentũ

Hoc ex fundamento facilè fuit Magistro Hippocrati viperinum pulucrem, qui eius antipestilentiale pro certo habetur, inter patriæ aromata ità commiscere, ac abscondere, vt & hodie à pluribus, quid fuerit, ignoretur; Spagyrus tamen peritissimus in stomacho sedens separat prudenter, quod sibi vtile nouit, reliqua, vt quisquilia, negligens. Hinc traxit Theriaca originem, quæ licet à Plinio compositio luxuriæ nullo pondere proportionato dicatur, cum tot remedia dederit Natura, quæ singula voto sufficiant:, attamen numerosa illa simplicia, si chimico artificio seu naturali labore, vel coctione, vt ait Galenus de Theriaca ad Pisonem cap. 14. in vnam massam prudenter confermententur, eorum virtutem in decuplo augmentari, experientia docet.

viperinus puluis alexipharmacum.

lib. 29 c. 1.

Exindè verò promanarunt infinita

nita àbſurda recèptula , ridiculæque compoſitiones , vbi ſimplex vnum plerumque omninò indicationi ſatisfacit : quod probant vetularum ſubindè experimenta , quæ communiter ex vno, vel altero ſimplici conſtant , vt aliquando conſumatiſſimis medicis calumniæ ignominiæque ſint . Quarè ſummus Hippocrates eiuſmodi probata remedia à plebeis curiosè ſciſcitabatur præceptionum libelli principio : Sic enim cenſeo, *inquit*, artem vniuerſam commonſtratam fuiſſe , quod ſingula ex fine obſeruata , & ad eadem aggregata fuerint , Hermetis exemplo, qui in tam longa ætate non deſtitit experiri: Vt & Galenus piſcatores, & infimæ ſortis homines plebeos , & imperitos aliquando conſuluit. Homines namque eiuſmodi remedia non ex conſilio , ſed potiùs ex fortuna inuenerunt , neque artifices magis,quam plebei:Et ſanè difficile eſt , curandi viam ratiocinatione vt tali aſſequi , de morbis vulgaribus lib.4 ſect.7.text. 49. Et ideo ars medica , vt citò addiſcatur.fieri nequit; propterea quod in ea firma aliqua doctrina tradi non poteſt:quod probat omnium morborum viliſſimus pernio , inflam-

de ſimpl. med.facul.

lib. de affect.

Rationales medici qui ?

ma-

mationis genus, quod tempore, Hyberno in calcaneis, digitisque pedum, ac manuum oritur: omniquidem periculo vacat: molestissimum tamen, doloriferum, atque pruriginosum valde est; nihilominus nullum video, aut vidisse contingit medicinæ professorem, qui hunc inflammatum tumorem in essentia cognoscere, ac vero, certo & determinato remedio tollere semper potuerit: aliquandò enim sanatur furfure accenso; nonnunquam rapis sub cinere coctis, vt docet Plinius: quandoque rafano crudo contuso: subindè mucilagine sem: Cydoniorum: spirituque Terebinthinæ. Sp. inquam non oleo, quem optimum, atque balsamicum in hoc casu deprehendi. In Hollandia fotu bubuli sanguinis calentis: plerùmque causticis acidis, vt spiritu vitrioli, & sulphuris oleosi quidam eliciunt sang. per hyrudines: aliàs alijs, vsque adeò idem morbus manifestè inter se differat: imò inquam, mox esse calefaciendum: mox refrigerandum: rursusque transeundum ad contraria. Pariter quoque alvuum subducentia non semper operantur idem testatur Hippoc. Pharmaca enim non semper eodem modo

pernio apertum vlcus pernionis Typha aquatica insperſa mirabiliter ſanat.

de locis in homine

se

se habent, nequè præstant eundem perpetuò effectum: Sed nunc, & paulo post non idem faciunt, imò sibi contraria faciunt. De morbis vulgaribus lib. 4: sect. 7.

Hac ratione olim medicina à Diuino Numine accepta, atque donum Dei appellata fuit: ità vt veteres omnes vix crederent, humanis ingenijs potuisse inueniri, eò quod fundamentum eiusdem ità abstrusum, reconditum crypticum, ac admirabile censeretur, vt naturæ viribus citra multiplicem experientiam nequicquam vestigabile esset; idcircò & hodiè reperiuntur plurimi clarissimi, ac celeberrimi Medici, qui longo vsu, studio, meditatione, labore sub magistra experientia plurima appropriata simplicia morborum remedia, inter quæ multa planè insipida, summi Hippocratis exemplo sub farragine aliarum rerum ingratæ multitudini nostro seculo cateruatim iniustè in se frementium, abscondunt: Diuinum enim in appropriato planè inuisibile, aut ad minus paruæ molis, quod Mystæ computarunt 1800. partem sui corporis esse (in Clavi Typogra. errore 8800.) quod nullibi clarius, quam in antimonij vitro, vel leui-

ter

ter calcinato immaturo sulphureo accidoque occulto, & planè insipido manifestatur, cuius emetica vis, à multiplici infusione, neque exhauritur, neque quicquam ponderis eius corpus amittit; vnde satis lucidè apparet, vim illam cathartitam, ac emeticam incorpoream esse. Quin imò idem vitri puluis sæpius anteà infusus, segniorque factus, exsiccatus, & denuò in vitrum fusus pristinas in infusione vires recuperat, atque hoc pacto id infinities satis est.

Antimonium calcinatum

Idem de Antimonii regulo intelligendum est, ex quo, & pauxillo addito stanno pocula fiunt, in quibus per noctem vinum detentum sequenti mane bibunt; vndè ingentes ciuntur vomitus, quibus ignari sibi persuadent, istud liquamen putidum in stomacho latitasse, & poculum, quo illac exturbaretur, expectasse: nihilominus tamen aliquandò in nonnullis affectibus, & in robustis corporibus præsertim in morbi principio mira præstitit, vt & eiusdem flores, vel mercurius vitæ sic dictus. Non hæc adduco, quasi approbare vellem eiusmodi euacuationes, quibus vita vires que quandoque exhauriuntur: torrentis enim

Methodus corruptionis

enim ad instar rapiunt, quæ in itinere fluida offendunt, reliqua sinunt : sed vt ad instituti scopum peruenirem, innuere volui.

Antimonij tinctura

Cautius procedunt, qui antimonium cum proprio secreto spiritu sublimatum, & in clauso reuerberio in rubrum alcali spongiosum fixatum in vino ebulliunt, aut cum vini spiritu extrahunt vt Paracelsus docet (hic non indico minerale bezaar, hoc enim acidis iunctum reacquirit immaturi antimonij vires, & plerumque cum nausea vomitum excitat) varijsque in morbis propinant maximo cum fructu, sine nausea, sine sapore mouet vrinas, diaphoresin, atque in principi is aluum blandè mol. lit, nam singulari mansuetudine resoluit, & non exile præstat auxilium naturalem calorem roborando, qui exindè acquirit potestatem cœteris partibus succurrendi, eas viuo calore reinduendo, ipsarumque virtutem renouat subtiliando, ac resoluendo, transpirationem facilitando, & per poros noxia abigendo : istud antimonium, *inquit*, Paracelsus in magna chirurgia, est purgans medicamentum, quod (sine ventris tamen laxatione, aut assellatione vt vocant)

cant) purgat, & mundificat corpus humanum, supra omnia arcana: quia radicitus ac funditus remouet ex eo, quicquid tolli debet educique, efficitque illud prorsus purum, ac ad altissimum sanitatis gradum reducit, ejciens ex eo omnes prorsus materias, quæ diuersas infirmitates, tam internas, quam externas generare possent. Hanc antiquissimam medendi scientiam inculcat Galenus lib. suo 13. methodi.

Præcipua (inquit) intentio Medici esse debet ad naturalem statum reducere laborantem, & quod cæteris neglectis vna adhibenda cura est, vt illud conseruemus, à quo agendi facultas procedit. Hæc autem consistit in calido innato, quod dum validum est, nec impeditum corpus innoxium conser. uat, ita ut quicquid corpori accesserit præter naturam, quod sit amouendum, semper calido naturali valido egere, indubitatum axioma sit. Et quamuis in externis morbis, & in quibusdam alijs nihil conferre calor naturalis videatur, vt in amotione carnis superexcrescentis in vulnere, vel distantiæ labiorum vulneris reunione, tamen coniunctio, & carnis gene-

ra-

ratio», & cicatricis inductio, non fiunt nisi ab ipsomet calore innato: Hactenus Galenus.

Cinnabarim Antimonij vel natiuam Epilepsiæ magnetem vocat Crato.

Vertiginosus fui ante triennium cum aurium sibilo, grauique tinnitu, ex quo è domo exire timerem, huius causam proficisci ratus sum ex superfluo pingui-acido arterialis spiritus, quare extractum dicti antimonij alcali, & fixi per aliquot dies bibi; promouens primis diebus vnam, atque alteram sedem extraordinariè citra vllum incommodum: antimonium tamen de pondere omninò nihil perdidit; vndè claro argumento est, eius animam diuinum in morbo penetrauisse, & placuisse, si me intellexistis.

Alij laudant electrum minerale Germanicè Rodtgulden ertz

veterum plumbum Sacrum

Fæminarum fuisse olim secretum crudi antimonij decocto mederi, notat Poterius, hodie verò illud in secreto habet sectatula noua, frequenterque sine rei cognitione sub domina incertitudine vnà cum sarza, visco, similibusque lignis præscribit, promittens catarrhum exsiccatum iri; credit autem pumicem addi ad antimonij correctionem, alii vt validius exsiccet, ignorantes, nisi antimonium cum pumice comisto spongiosum fiat, sulphurea eius anima siue di-

ui-

uinum aquam, cum qua bullit, irradiare non posse.

Hoc decoctum vt vulgo oculos perstringerent, aquam Spagyricam appellant (credulo enim populo iamdudum persuaserunt Antimonii remedia mera venena esse) illisque conclamata spe, casuque desperato, ancho ra Sacra, & vltimum refugium: si verò fortè prudens aliquis, qui res per suas causas cognoscit, antimonium, vel orctenus solummodo nominet, non dico ritè præscribat, statim ignarum vulgus strependo obtrectat, maledicit, infamat spagyricam artem: hancque cum Empeirica confundens sine vocabulorum distinctione, cum tamen spagyria sit, & ars Sacra, & naturalis scientia, & diuinitus data, & omnibus hominibus familiarissima, vt testantur vini, cereuisiæ, & panis artificiosæ fermentationes: itemque saponis, vitri, aliarumque innumerabilium humano vsui necessariarum rerum confectiones, vt in Claui luculentissimè demonstratum est. Quorum fundamentum ex summo Hippocrate nunquam intellexerunt, vt quotidiana experientia docet: vtūtur, *inquit*, artibus naturę humanę similibus:

Spagyria ars Sacra

diata

bus: diuina namque mens edocuit ſua opera (id ſonat Spagyrica) imitari, cognoſcentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur.

Empiricus quis?

Empiricus autem dicitur ille, qui ex longa practica certi aliquid perficit, quorum empiricorum ſententiam, & ipſe Galenus in opere ipſo, ſiue pro acquirenda medicinæ praxi ſequitur. Et Celſus in præfatione in hæc verba fatur, qui ſe empiricos ab experientia nominant: adeòque quod venerandę antiquitati, & hodiè viris eruditis virtus fuit, & eſt, ab ignara turba vitium habetur, & vt tale proſcribitur. Iure igitur canit Poeta, *pro vitio virtus crimina ſæpè tulit*.

Spagyria itaque naturalis eſt ſcientia, quæ nil aliud importat, quam cum prudentia SOLVERE, & COAGVLARE, & hæc ſunt bina naturæ inſtrumenta, quę non ſolum requiruntur ad panis, vinique opificium, ſed etiam ad omnium animalium vitam, ſanitatem, & morbum: alia nempè inſtrumenta natura non habente; quare Hippocr. totam antiquiſſimam MEDENDI METHODVM his duobus inſtrumentis comprehendit: omninò, *inquit*,

de Natura hominis

Me-

Medicum ſua prudentia obuiam ire conuenit morbis inſtantibus, & naturis, & anni temporibus. *Coagulata ſoluere, & ſoluta coagulare: hac namque ratione, vel maximè quod moleſtiam exhibet, quieuerit*: EAQVE MIHI CVRANDI RATIO VIDETVR. SPAGYRVS itaque prudens, non autem diſtillator quilibet in vrbe, Naturæ eſt miniſter, & Medicus Hippocraticus, qui ſoluit, & coagulat, qui rarefacit, & condenſat, ſicut facit ipſa Natura in omnium rerum procreatione: aquam enim ſimplicem primò rarefacit, poſteà condenſat in herbas, flores, fructus &c. quæ rurſus in animalium ventriculis reſoluuntur, & denuò coagulantur in carnes, oſſa, membranas, imò in ſpiritus reſoluuntur. Ars Naturæ æmula, *inquit Philoſophus*, in ſuis reſolutionibus, & compoſitionibus ſimile experitur: Quare ait Magiſter: huius SACRÆ SCIENTIÆ blaſphematores ſunt potiùs commiſeratione, quàm reprehenſione digni. *de lege*

Reperiuntur quippè quamplurimi iactitantes ſe naturalem philoſophicam ſolutionem, ac coagulationem verſatiſſimè callere; qua ex claſſe quidam vana gloria in-

flatus vbi legeret, ſpiritu ſalis, qui auri folia ſoluerit, per os aſſumpto hominem renouari, Enchyriſin pluries, ſed fruſtra ſemper tentauit: folijs namque perſeueranter, & indiſſolutis, & integris, & fulgidis, ſpiritui innatantibus, ea de cauſa crimine, & mendacij incuſabat Crollium, alioſque naturalis ſcientiæ Doctores: Verum cum à me ſibi indicaretur, niſi ſplendorem prius per ignitionem ab auro deterſerit, ſpiritum in folia nunquam eſſe aditurum: ſimili prorſus modo ait Magiſter hominis natura, ideſt, acidus mollis ignis in ſtomacho, operatur, qui quoque in folia ſplendentia agere nequit, quod hactenus pauci aduerterunt, & ideò folijs, auri ſcobem prætulerunt. Vndè clarè liquet plurima minutiora, quæ nullius, vel parui admodum momenti imperitis videntur, maximi tamen intereſſe perquam diligenter in naturali philoſophia obſeruare: horum enim' neglectu vniuerſali vtrobique errorum ſtolones pullulaſcunt, ob id merito Geber exclamat: Habeat Spagyrus profundum ingenium: hæc eſt nimirum illa PRVDENTIA, quam Magiſter expoſcit.

Sed

Sed redeo, quò digressus eram ad remedia nimirum à Galeno APPROPRIATA dicta, à summa bonitate mortalibus gratis data, quamque plurima ferè insipida, quorum virtutes, nec odore, nec sapore, sed sola experientia cognoscuntur: non secus, quam purgantia omnia per meram experientiam inuenta sunt, non per demonstrationem aliquam, Galeno auctore, vt & tota indè consequens medicina.

2. *actuar.* 11. *& in lib. de simpl. medic. facult.*

Ostiocolla nuperæ inuentionis lapis, antiquissimus tamen, insipidus, & ab igne calcinabilis, seu destructibilis non est, puluerizatus tamen, paruaque in quantitate ore assumptus ossa fracta celerrimè conglutinat, quià acidum specificum ibidem putrefactiuum solutum sorbendo coagulat: eius tamen puluis ad fractum os non perreptat: eò enim peruenire non potest: oportet itàque vt in stomacho suum officium peragat administretque: illicò nempè ibi cognoscitur à prudenti molli igne, vt gratus hospes in hoc casu, cuius ignis ope lapidis diuinum festinat ad indiuidui conseruationem, quod posteà lubens amplectitur natura, vt quid sibi conueniens,

ostiocollæ quomodo agit?

& concordans.

Pellicula stomachi gallinarũ in renum, atque stomachi dolore magno sunt vsui, vt & qui inuoluntariè stragula perminguntur.

Conseruationis occasione memoriam subit, saginatum caponem pro mensa fuisse mactatum, apparuitque eius stomachi clausura vtrimque impedita ab extremis acutis acus chalybeæ, quam casu cum polenta deglutiuerat: in quo sagax Natura nunquam ferians hiantem stomachum deseruerat (quem biantem vidi, tetigique: aridus ferè erat, ac si Solis calore fuisset exsiccatus, ex acu infixa) nouumque efformatum succentuariauerat, quem, certum est, ex veteri pullulasse: illi enim adhærebat, & acus non erat digesta aut dissoluta (alias in auium stomachis non difficilis dissolutionis, nam silices, & arenas nisi subindè comedant, vix pinguescunt, propter vehemens acidum illis innatum, & ideò etiam vitrum deglutitum paulatim absumunt) quia claudere se non potuit, sed maculis hinc inde nigris vitiatum illum conspeximus.

Sic dens apri puluerizatus, & per os assumptus pleuriticos mirè subleuat, idem præstat, & hirci sanguis, vt & tauri, vel cerui priapus carptus, vel puluerizatus, quæ omnia sunt ferè insipida: non ideò

quod

quod pleura sit amica priapo, vt quidam in suis consilijs scribillat, nam ad pleuræ membranam priapus non admittitur: Sed argutus prudensque iudex in stomacho sedens eiusmodi appropriata medicamina cognoscit, eaque amplectitur, dirigitque, vt furiosum acidum inuisibilis mollis ignis radium dissolutum, & putrefactiuum coagulent, transmutent, contemperent, dulcificent, permisceant, atque per vrinam tandem educant, iuxta antiquissimam medendi methodum: quæ enim prodeunt, minimè copiosa sunt æstimanda, sed qualia oportet purgare purgentur per loca conferentia, & facilè ferunt. Hæc mihi curandi ratio videtur, *inquit Magister*, Adeòque (pergit Philosophus) AP. PROPRIATA medicamenta, non per solas qualitates, vt vulgo placet, sed per spiritus secretos agunt; neque enim ignis per simplicem caliditatis qualitatem calefacit, aut comburit, sed per continuum spirituum, & radiorum fluxum. Neque terra, aut aqua per solas qualitates frigiditatis, & humiditatis refrigerant, aut humectant, sed per tenues vapores, & spiritus innatos, & emissos etiam

de Humoribus

Appropriata quomodo agunt?

eminus ſenſum feriunt : Neque venena per ſolas qualitates calidas, aut frigidas, ſed per ſpiritus maleficos tabem, ac mortem feriùs ociùs inducunt. De plantis,& herbis idem iudicium ferre licet, quià ipſarum virtutes actiuæ non in qualitatibus, ſed in earum eſſentia latent, quam ſpiritibus locupletem fecit natura, cuius baſis, & vires præcipuè ſunt circa ſpiritualia ; corpora enim ſunt tanquam vmbræ, aut rerum indumenta, ſub quibus inuiſibilis Natura occultatur; qualitates autem cum ſint rerum accidentia, earum eſſentiam conſtituere non valent, neque mirabiles eorum virtutes agendo explicare, ſed ſunt tantum inſtrumenta actionum, & paſſionum materiæ inſita, quibus etiam vtuntur ſpiritus mechanici, ſiue actionum artifices in agendo ; verum illas eſſe actionum principia, & cauſas efficientes, Natura non patitur.

Plura adduci poſſent, ſed cum mei non ſit inſtituti hoc loco de appropriatis ex profeſſo agere, tranſeo ad incæptum opus peragendum.

Quemadmodum autem infinita ferè tranſmutationum remedia

non

non ſine ſtudio, labore, & diligentia certa, & infallibili experientia inuenta, & patefacta ſunt: Sic etiam longa obſeruatione in podagricis doloribus ex acidiſſimo, igneo, inuiſibili animato, & diſſoluto ſpiritu obortis, remedia elegerunt, quæ obſeruarunt in macrocoſmo acida omnia coagulare, & tranſmutare apta eſſe; non ſine fundamento conjectantes ita quoque ſuccedere debere in microcoſmo: inter quæ lac primum locum habere exiſtimatum eſt, eò quod in macrocoſmo omnia acida recipit, occultatque: Sic enim Plinius refert: plurimos aſinini lactis vſu ab articulari morbo fuiſſe liberatos: quarè creditum eſt lac aſininum eſſe arthriticis ſalutare, ſed in microcoſmo aliter ſe res habet, nam quibus iudex ſiue mollis ignis in generali ſtomacho ſedens non ſatis potens eſt lac ſponte accoſcit (aſininum, & equinum per aluum magis dimittitur, quàm bubulum: ouillum aluum ſiſtit: caprinum aluum ſubducit, hic autem perinde eſt) vnde plurima profert incommoda: putrefactionis enim ſymbolum inducit, alimentumque fit corruptiuum, vnde poſtea cachexia, & quandoque mor-

lib. 28. c. 9.

Hipp. lib. 2 de diæta

talis hydrops, vt exemplis patet; hac occasione Hippocr. lac capite dolentibus, & febricitantibus prohibet, eò quod aciditas non vitalis, sed corruptiua illud tunc temporis gubernat. Gracilibus verò hominibus articulari dolore vexatis, dummodo optimè concoquant, lac plerumque conuenit, atque ex hac ratione phthisicis pariter sub nutrimenti spe propinant; quod tamen ipse Galenus negat, *inquiens*: Non enim ex iis, quæ comeduntur, & bibuntur, fit nutritio, sed ex ijs, quæ probè à vētriculo concoquuntur: id sonat, licet lac sit optimum nutrimentum, attamen iudex in stomacho illud tunc temporis, ob rationes ante dictas, negligit: confirmat id etiam quotidiana experientia, quod nullus phthisicus à lactis (cuiuscunque animalis) vsu sit vnquam restitutus, aut enutritus, adeòque falsum est, lac phthisicos nutrire.

lib. 11.

Quare autem lac modò fluxum cohibeat, modò verò laxet, ostendit Hippoc. Chimicus suo loco.

lib. 2. de simpl. m. facult. de essibus

Lac sequuntur ossa, de his Galenus, se nouisse, quondam ossa combusta potui exhibita fuisse haud scientibus, quod biberent: ne scilicet ea auersarentur, ac mul-

multorum tum Epilepsiam, tum arthritidem fuisse curatas. Rationem non addit Galenus: hęc quippè superat humorum, ac qualitatum doctrinam, ideò solum experientiam appellat. Quià verò dicta ossa in corpus leue insipidum, vacuumque alcali per ignem redacta (*cum sola tunc esse non possint*, iuxta antiquissimam methodum à Natura institutam, & *ab Hippocrate* in secreto excultam) necesse est attrahere, combibereque, quod dicto alcali concordat, & quadrat, id autem nil aliud esse posse, si Galeno fides habenda, quàm specificum acidum spirituale, & inuisibile, vt probat prouerbium Gallicum.

contra vsitatam methodũ scribit Galenus

En la fieure quarte, & goutte,
le medisin n'y voit goutte.

Ossa humana plurimi præferunt boum, vt & ceruorum cornibus, horum assiduum vsum medicorum celeberrimi fortasse ex antedicto fundamento etiam num suadent ad inueteratum morbum eradicandum, quod tamen experientia teste absente febre admodum tardè succedit: febrilis quidem aciditas à crustaceis promptiùs, quàm arthritica coagulatur, & combibitur: imò in qui-

busdam febribus acidum errans peregrinum, volatile, & fermentans indesinenter nouum alimentum contaminat: vndè spuriæ nascuntur febres, quo in casu bursæ pastoris, & plantaginis succi alcali coagulans, & cum dicto febrili acido peregrino concordans ægrotantis pulsibus applicatur, à quo dictum acidum febrile tutò attrahitur, & coagulatur, sine vlla sensibili peccantis humoris euacuatione: Si verò ante dicti alcali appositionem fermentum acidum febrile fuerit pharmaco agitatum, effectus ità exactè non sequitur; vt neque si succi separatim apponantur quicquam præstant, nisi commixti, non secus, quàm vitriolum, & galla separatim nullatenus tingunt.

Alii euacuationem ficti catarrhi descendentis, ac intra excrementa submersi ità necessariam putant, vt vix sufficere prædicta ossa credant, nisi ea hermodactylis (quasi iuncturarum signaturam referentibus) diagrydio, aut similibus permisceant: neque melius sibi debitas partes adimpleuisse, nisi quandò virium substantiam pharmacis colliquatam sub laruato excrementi catarrho oculis vident, non con-

considerantes, ab eiusmodi frequenti vsu purgantium ventriculum labefactari, concoctionem inuerti, malumque augeri potius, non minui. Tale prorsus est pharmacum illud Hyperbolicum, quod vanè ostentat Petrus Bayrus in suo Vademecum, scribitque se sibi id inuenisse scilicet Hermodactylorum, diagridii ana dr. i. costi, cymini, caryophyllorũ, zinziberis ana dr. i. misce dosis dr. i.

corruptionis methodus

Quem tamen puluerem inueni in Galeni lib. de dynamidis sub titulo Puluis cathartícus: rectè tñ recipit cyminum, quo status dissipentur: At Galenus *in hæc verba fatur de his, qui per hæc purgantia purgant: Quod superuacuum est, euacuant illi quidem, sed tamen ne eis, quod euacuatum sit, quid persimile gignatur, nullo modo sibi curandum proponunt.*

lib. de humoribus

Bayrus scribit se, quam primum sentiret repletionis signa, sumere hoc electuarium, idque ter, aut quater in anno repetere: atque hoc modo ab arthriticis doloribus, quibus antea tentari frequenter solitus erat, libeam pro rsus, atque immunem 26. annos duxisse vitam.

Noui podagricum, qui, dolore

dextrum pedem leuiter affligente; dictum puluerem sumpsit, quo euacuabantur quidem vires, corporisque simul substantia profusè in liquamen citrinum mutata, & sequenti die æger similiter etiam ità doluit, vt stratum lacrymis præ dolore irrigaret.

Hic verificatur sententia Asclepiadis: Non ideò deiectiones post assumpta medicamenta purgantia vt talia fieri, quod humores traherent, sed quod gignerent: Itàque repletio Bayri non fuit podagrica, sed potius à commessationibus: hocque in casu fateor, potuisse eius inventum pharmacum sibi auxilio esse.

Inuenta sunt, quibus nocent purgantia, Galenus M. M. vltimo, vndè vulgus communi sermone exclamitat: rixas, tumultus longè grauiores attrahere, idem de purgantibus vt talibus in hoc casu intelligendum suadeo.

de medicinis purgantibus

Hippocraticæ verò scientiæ adeptus experientia duce, & magistro docente, statuit Arthriticos nec purgantibus obruendos, nec crebrò lacessendos esse; quarè religioni esse debet, eos variis morosisque medicamentis fatigare: Magister enim hoc in casu verbis

de Natura humana

iocatur

iocatur in purgantia . Si enim alicui , *inquit* , qui bilioſus iudicatur , medicamentum exhibueris , quod pituitam(vt vocant) educat , vt ſcammoniata, & coloquintida , pituitã tibi reddet, & ſic de cæteris.

Iuuenis afflictiſſimus arthriticus bis quotidiè raſuram cornu Cerui in ſimplici frigida bibit : à iuſculis enim abhorrebat,quià vnà cum doloribus etiam impenſa febris aderat , à tertio tamen die ab omnibus doloribus liberatur citra vllam catarrhi euacuationem ; febrilis namque vniuerſalis acor , emunctoria cuncta contrahens , à ſpongioſa raſura cornu cerui facilè carpitur , atque coagulatur , emunctoria relaxantur , & quid quid ſubſtantiæ ſub dolore degeneratum erat , ſumma quiete per diapheresin efflauit , Alcali nimirum ſpongioſum ſubtraxit , abſorpſit , coagulauitque ſuperabundans acidum iuxta Hippocr. Methodum à Galeno tantoperè celebratam , & iſta eſt Methodus Naturæ , paulo ante in auri purgatione demonſtrata .

Quarè conſidero , quod diſſoluentia, & aperientia eiuſmodi non ſint ſemper ex claſſe ſudoriferorum inconſideratè deſumenda ,

ſed ea duntaxat, quæ vniuocè concordant cum adulterino ſpirituali ſapore, eumque deſiderio, & magnetico more abſorbent, ex quo ſtatim pori relaxantur, quod aliquandò hauſtus aquæ frigidæ (quià alcali continet, vt oſtendit mechanicè Hippoc. Chim.) præſtat meliùs, quàm Bezaar, dummodo abſumat, & abſorbeat contractuaræ cauſam, vt cornu Cerui fecit cum aqua ſimplici in hoc arthritico.

Hinc memoriæ occurrit, me olim iter feciſſe in equo curſore (quem poſtam vocant) & vt fieri frequentius ſolet, nactem dormiui ſupra pauimentum lapideum tantillo ſtramine ſtratum: me autem coperui ſub penula pluuiali ex tela vernice illinita: idque conſultò, quià Iunius menſis erat; iſta autem tela propter vernicem, cum non admodum plicabilis ſit, ad vtrumque latus plicas in cannas quaſi efformauerat, mane exſurgens obſeruaui quantitatem aquæ limpidæ ex cannis pallij in pauimentum decurrentis: horrui primo intuitu: at ſtatim reminiſcor, pinguem vernicem aqueo exhalanti vapori tranſitum impediuiſſe, ideò aquam illam inſenſibilis

tranſ-

transpirationis fructum esse, vaporemque sub vernice, non secùs, quàm sub vitreo alembico in guttas concreuisse: liquorem à pituimento collectum scypho vitreo indidi, & nisi oculorum mensura fefellit, quatuor vncias eius circiter fuisse notaui, quisque namque sanus septem imò decem plus minus sanguinis vncias sibi quotidiè fabricat, vt Galenus docet, & ratio dictitat, vndè necesse est in ætate consistente tantundem in dies consumi, quantum de nouo generatur, aliàs in immensum breui homo tumeret.

Transpirationis necessitatem manifestat paronychia regina dolorum: igneus enim hic tumor in vnguis radice seu eius ventriculo oritur; quandò scilicet occultum ibi fermentum errore exorbitat exterius, eoque loci transpiratione impedita, intercæptum accescit, accenditurque (affluxum bilioſi humoris hactenus accusat vulgus) vndè si in eius principio cæca, qua tegitur, pellicula leuiter saltem scalpello abradatur: dolor omnis, & pulsatio illicò cessant: quià degenerata, & nostris oculis inuisibilis acrimonia veluti effracto, quo impediebatur, obice libera expirat: *Hippoc.*

coq;

eoq; ipſo ſuperfluum, quod aliàs viuidum alimentum in pus commutare potis erat, euaporat, diſſipaturque.

transpirationis neceſsitas

Liquetitàque, quotieſcunque pori à cauſa occaſionali contrahuntur, continuumque effluuium impeditur, & dolorem, & febrem neceſſariò in promptu eſſe, donec obſtruens cauſa, aut natura, aut arte ſit penitus abſumpta, porique relaxati effumationem rurſus liberam ſinant: Omnes enim naturæ indiuiduæ, *teſtante Philoſopho*, ſpiritibus abundant, quorum plurimi iugiter effluentes adfluentibus cedunt, & ità per continuos ſpirituum acceſſus, & receſſus fit quædam partium mundi, & naturarum renouatio. Adeòque ſpiritus eſt, qui dolet, & patitur, ſed à corporea re pati nequit, præterquam à ſibi ſimili, hoc eſt à corpore ſpirituali, vel à ſpiritu corporali, quem, caue, alium credas eſſe, quam ipſammet naturam. Ergo non aliundè nobis dolores, moleſtias &c. quam indè concludit Hippocr. de morbo ſacro:

de affectionibus

At pedum dolor, *inquit Magiſter*, his omnibus, quæ circa articulos contingunt, violentior quidem exiſtit, & maximè diuturnus, quiq;

quiq; ægerrimè ſoluitur: huic tamen eadem, quæ articulari morbo, conferunt. Non eſt tamen podagra, vt ſupra dixi, dolor in digito pedis, ſed eſt inuiſibilis, prudentis, mollis ignis in Generali ſtomacho ſedentis accenſus in acido animatus radius particùlaris, nulla alia re, nulli alij liquori, quam articulari muco præſidens: Mucus autem, vt ſupra dixi, eſt ſpermaticum dulce gluten, nullibi quam inter ligamenta, & oſſium congreſſum reperibile, eſtque pellucida quædam mucilago albumini recentis cui non abſimilis, hæc mucilago accenſum radium hauſta primò acefcens, deindè opaca fit: hincque tam ad alendum, quam expirandum inepta fit. Quarè tunc pori non ſolum contrahuntur, ſed accenſus radius non ceſſat, *fortiſſimo*, ad mucum feſtinare, & mucus hunc in ſui ruinam amplecti, *quià neſciunt quid faciunt, ſed deſtinatum fatum explent*, ait Magiſter: Donec inſitus, prudens Spagyrus accenſum corruptumque radium iterum emendet, vt ait Coſmopolita. *Vnde rurſus Hippocrates*: Si dulcis humor in aliam formam mutetur, non per alterius contemperationem, ſed ipſe deſciſcens, vel dege-

de diæta

de veterè medicina

degenerans per ebullitionem, aut fermentationem(dic vt lubet)qualis nam plurimus futurus sit, amarus,aut salsus,aut acerbus, aut acidus, sit sanè acidus: *Ergo acidus humor reliquos præcellens maximè incommodus fuerit*, Sic vtique dulcis omnium commodissimus existit, id si quis forinsecus quærens consequi possit, is semper quod melius est ex omnibus eligere queat.

Hactenus forinsecus quærendi morborum causas per sapores nondum patuit alia via, quam per Spagyriam, & naturalem scientiam siue experientiam, hanc vnam calcauit summus Hippocrates,& vetustissimi Philosophi: hæc nempè vna docet, acidum podagricum multiplex quidem non esse, sicut Hypochondriacum, sed vnius saltem speciei,differre tamen varijs attributis, & circumstantijs, variisque mutationibus obnoxiũ esse, & ideò aliquandò longiore mora assidere,docet Magister quò enim acidior sapor, cò calidior morbus, & maior dolor: Et licet Alcali generaliter in macrocosmo omnia acida sine delectu sorbeat, in microcosmo autem secus est, cò quod acidum licet morbosum, &

Hippocrat. fuit Chimico. medicus

præceptionum libello

vide c. 9. in clani.

præ-

præternaturale, animatum tamen, & suo modo prudens magnetis instar existit, ideòque non festinat nisi ad illud alcali, cuius symbolum, & concordantiam penes se habet, sicut de eius principio ostendimus, & ob id *inter seſe cognoſcuntur*, vt docuit Senex. *de diæta*

Hæc obscura, ardua, cryptica prudentia, diuinumque in rebus ità socordem societatem stupefecit, atque dementauit, vt illud nefandum appellauerit, & tanquam quid infame abhorruerit, atque proscripserit, vt Clauis cap. 9.

Nec minoris est admirationis, quod indefessus, & vndecunque consumatissimæ eruditionis Sennertus Naturalem, Hippocraticam, vetustissimam, necessariam, sacramque artem sine ratione, imò artem sine arte esse declamitet, ac vnà cum vili plebecula confundat, & farciminet, qui error tanto Doctori non est conniuendus; sic enim de consensu, & dissensu cap. 9. *Nescio*, inquit, *qui fiat, quod Chimia, quæ ars aliarum artium longè vtilissima, & nobilissima habeatur, paucarationibus munita, & ex certis principijs deducta habeat, sed infiniti penè processus, & operationum formulæ passim*

ex-

exient, quibus tamen fundamentis, & causis illi nitantur pauci doceant: ità vt ars sine arte esse videatur: hæc ille.

Hinc liquet quod volumen de consensu tanto labore, & anxietate conscriptum, veritatem sitienti nulli vtilitati esse possit, eò quod antiquissima medicinæ fundamenta se ignorasse fateatur, cuius clarissimi viri errorem in summi Spagyri gloriam, & veterum philosophorum autoritatem hoc scripto manifestare non erubui.

Chimica quid.

Chimica enim non significat compillare processus, & operari phantastico more, vt rerum ignari, decanique scribillant, sed chimiæ vox Ægyptum significat, & chymista, vel chimita secundum Berosium est sapiens, qui per scientiam Ægyptiacam potest cognoscere iustit æ pondus IGNIS, & AQVÆ, quod Natura cuilibet mixto corpori tribuit: hæc enim scientia sola bonorum, & generosorum medicorum genitrix est: quam summus Hippocrates ad amussim callebat, vt eius genuina scripta testantur: hanc enim si ignorasset, hominem ex tenuissima aqua, & rarissimo igne cõpositum saluberrimum esse nullatenus iudicare potuisset. Id-

circò

circò erubescant locutulei, medi- 1. de diæta
cique nomine indigni, qui Sacram, & necessariam, Hippocraticam artem ex mera stupiditate apud ignaram plebem falsis criminibus insimulant, vituperant, vilipendunt, ac instar canis rabientes inuadunt, suppeditant, lacerant, & se vetustissimæ sapientiæ cultoribus fronte perfricta longe anteponunt, & superciliosè despiciunt, nescientes interim eò ipso turpem suam ignorantiam prudentibus patefieri. Homines enim iudicio Orbis, & populorum probantur, & non coinquinatis quorundam balatronum sententijs Vndè lubentes sinimus coniunctim omnes sacræ artis blasphematores tanquam Epicuri porcos in suo luto volutari, ibique putrescere, cum veritatis fama eorum laudibus sicuti neque augeri, ità neque eorum detractione diminui queat. Nos enim hic in antiquissimæ Hippocraticæ Scientiæ gloriam, & detractorum confusionem methodum ostendimus vniuersalem prudentibus (prudentibus inquam, plebeus enim intellectus non valet attingere, tam macro, quam microcosmum ab inuisibili, spirituque principio fuisse deriuatum) & medicinam

dicinam ſimplicem naturalem in podagra nouella (denodoſa hæreditaria, & inueterata non loquor) mirabilem, quam Altiſſimus propter neceſſitatem creauit, quæ, niſi prouenientem fructum afferret, fruſtra Deus honorandi Medicum præceptum addidiſſet. Intereà non dubito, quin ſplendente hac lampade nobiliora ingenia viam ſint initura, qua incedentia non ſolum pro incipiente, ſed etiam inueterata podagra aliiſque morbis multò altiora in plenitudine dierum inueſtigare queant : inuentis enim addere faciliùs eſt, quàm cryptica, & obſcura in lucem eruere. Quarè redeo in viam.

Emendatio autem ſpontanea aeris microcoſmi, cui ad Calidis doctrinam confirmandam radices rerum ex Hippoc. ineſſe oſtendi: plerumque lento pede procedit: ea de cauſa ſpagyria, & antiquiſſima Hippocratica naturalis ſcientia ſubminiſtrat nobis vetuſtiſſimam materiam, facie, opaco coagulatoque muco non diſſimilem, ſub cuius corporco cortice mera, & efficax eſſentia, quæ ſenſuum cenſuram non agnoſcit, occultatur, cuius anima arcano molli, humidoque igneo ſpiritu aucta in re-

gene-

generato corpore diuiditur non ſolum in SALINVM PODAGRICVM FEBRIFVGVM, ſed ETIAM IN ſpongioſum leuiſſimum, & inſipidum PRVDENS ALCALI, quod parua, repetitaque doſi per os aſſumptum à longè attrahit, combibit, & pedetentim innocuum ferè reddit particularem, igneum, animatum, & inuiſibilem incipientem podagricum acidum ſpiritum, non ſecus, quam magnes acum trahens extendit vim ſuam non ſolum ad quartam acum contiguam, ſed vltra; imò adoleſcens morbus, & remedium ſe inuicem contingunt, ac penetrant, inque neutrum conuertuntur, prout commune alcali artificiale igneum, & cauſticum, penetrat, combibit, & attrahit magnetico modo ignem, ſeu animam olei: idque tranſmutat in ſaponem ſalſum, linguam non amplius amburentem. Dixi.

mollis ignis Hip.

Incipiens podagra ſa natur

Nolim tamen hic quiſquam ſibi ſtolidè fingat, ſecretum hunc ſpiritum, mollemque ignem, de quo nobis ſermo habetur eſſe fætidum illud volatile, quod Kesle. rus ex vini fecibus diſtillare docet, de quo idem ingenuè fatetur nulli vſui inſeruire: quod etiam firmat

mat B. filius Valentinus : Tartarum, ait, cum se segregauit, reliquisse meliorem partem in vino, ideòque paruas possidere vires : Ergò multò minores fæcibus inesse necesse est, adeòque ex his non fieri Hippocraticum mollem ignem fatendum est, licet quidam fermocinales in vrbe, rerum tamen naturalium ignari ab ignaris edocti ita firmiter credunt, dictisque distillationibus gnauiter insudant.

Vt neque ignem nostrum esse aquam similiter fætidam, quæ ex alcali cremoreque Tartari inuicem iusta proportione in liquido commistis, prolicitur : quæque tamen perperam ab auctore (qui curam habet de prætermissis in Chimia) Epistolæ NATVRÆ CVRIOSIS dicatæ 1672. Hamburgi impressæ pro sale Tartari volatili celebratur, ibidemque Helmont iniquè in testimonium falsi adducitur : fætida namque huiusmodi aqua infinitis parasangis distat in opere à tartari sale volatili, neque leuissima quidem inter vtrumque comparatio intercedit ; & ideò Hippocrates non sine ratione exclamat de diæta lib. 1. *Multi*, inquit, *admirantur, sed pauci huius cognitionem habent* : ex multo enim

enim nobiliore ſtemmate prognatus eſt.

Cæterum, licet dictum APPROPRIATVM alcali centum alijs diuerſis ſpeciebus commiſcueris, nihilominus prudens, & argutus ille Iudex, & Spagyrus in ſtomacho ſedens pro ſua intelligentia ſegregat illud, quod in hoc caſu ſibi vtile, & neceſſarium perſentit, inutile verò negligit, reijcitque.

Hæc circumſcriptio prudenti, & Hippocratica ſcientia digno ſatis clara eſt, neque indiget maiore explicatione. Inſuper *Galeni clauſulam* addo, omne nimirum remedium, quod propriâ ſua ſubſtantia, vt ità dicam, partes ægras corroborat, & cauſas morbi parti alicui contrarias depellit, meritò excellentiſſimum nominari debet: qua ratione hoc prudens alcali propter indignos, & ingratos huius ſæculi filios, & antiquiſſimæ veritatis oſores fuiſſet omnibus abſcondendum, tenebriſque ſilentibus immergendum, nè gemmæ ſpagyricæ, naturaliſque Philoſophiæ ſapidi fructus contemptoribus ſuibus viderentur proiecta *Galeni ſuaſu*, ſuos diſcipulos ſeriò monentis, vt hoc ſecretum non

patefacerent illis, qui adeò sunt improbi, vt ignorantiam suam non incusent, sed veritatem negent, ac eos, qui sua industria adinuenerint, irrideant.

Apud priscos sic comparatum erat, quod proles Æsclepiada sibi inuicem communicabant secreta veluti de manu in manum, quapropter, & deorum loco fuerunt habiti, quod remedia illorum non ità essent communia, atque in vulgus spargerentur, vt fit hodie, sed sanctè sibi reseruabant sub religioso quodam silentio: populo verò etiam persuadebant, ea se per reuelationem quandam in somnijs, aut templis accepisse à dijs suis, vt in maiori pretio haberentur.

Quin imò cremato Æsculapij templo, retulisse in cartis Hippocratem præceptiones medicas per quietem haustas, memoriæ proditum est. At hodiè tam nobilem artem adeò communem, atque tritam, & tam à pristino suo splendore deturpatam videmus, vt mulierculæ etiam, & puerperarum famulatrices eam in ægrotos exerceant: ait Philos.

de prisca medicina

Quarè Magister hoc naturæ, & spagyricæ artis opus subsequentibus verbis olim sic explicuit. Calidum,

dum, *inquit*, nullius alterius permistione, quàm frigidi, calidum esse desinit, nec contrà, frigidum, calidi, sic reliqua omnia cuiuscunque saporis, vel salsa, vel acida, vel amara &c. quæ homini insunt, quò enim pluribus, & appropriatis, APPROPRIATIS *inquit*, permiscentur, eò mitiora, & meliora euadunt: hanc Magistri Mechanicam confirmat sequens historia.

Prædicabat in vrbe 1671. Concionator celeberrimus ex Societate Iesu podagricus, qui quoties obseruabat transpirationem impeditam, & paroxismi accessum, assumebat per os puluerem insipidum, quem *del Fundaro* vocabat, quasi diceret puluis Tabernarij, & tertiò die semper sine vlla sensibili euacuatione ad officium rursus ascendebat, dolore planè euanescente.

Puluis erat grisei coloris, micans ex insipido lapide præparatus, qui effoditur inter Palermum, & Terminum ex monte Cane, cuius præparatio non erat alia, quàm quod lapis diù conteri debebat cum fortissimo alcalizato lixiuio, deindè ablui, & pro vsu vt APPROPRIATVM podagræ remedium asseruari: hanc præparatio-

nem habuit à dicto ſiculo podagri-co tabernario, qui huius puluerìs fortaſſè inuentor erat.

Apud me habeo puluerem ità præparatum, qui candenti carboni impoſitus vmbram ſaltem humi-liſſimæ flammæ edit, candidiſſimi coloris, nullius ferè odoris, argu-mento quòd ante præparationem ardebat flamma acido-ſulphurea: vt autem ſulphur planè ſegregare-tur, contritus fuit lapis diù cum alcali, donèc ſcil. omne ſulphur, atque aciditas ſit abſorpta, & pul-uis hac operatione in alcali ſit re-dactus. Hic puluis ſulphure eua-cuatus ſolus eſſe nequit, per os aſ-ſumptus reperit in podagrico aci-dum, cum quo concordat, ab illo ſaturatur, & permiſcetur, igneuſq; dolor ceſſat, donèc nouus regene-retur.

Adeòque appropriata dicuntur ea non ſolum, quæ qualitates ſim-plices alterant, ſed etiam illa, quæ infinitos ſapores in partium ven-triculis per errorem degenerantes in neutrum tranſmutant: ſenten-tiam rurſus firmat Hippocr. Si pharmaco non videbitur opus ha-beri, *inquit*, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris, aut tranſ-mutetur, aut deficiat. Proptereà

lib. de affe Etionibus

me-

medicamenta, quæ partibus AP. PROPRIATA dicuntur, alijs communibus præferenda esse, concludit Galenus. 4. M. M.

APPROPRIATORVM autem electio apprimè à quoquo fieri nequit propter abstrusam in singulis incolarum notitiam; ideòque plurimorum, etiam præstantissimorum arcanorum præsidijs nostro malo destituimur; quarè, & pro nunc ea suo loco relinquimus, Sacra enim cum sint, sacris solummodò demonstrantur, prophanis verò non, priusquam scientiæ sacris (sacram vocarunt veteres artem propter summam eiusmodi cognitionis æstimationem, & amplitudinem) initiati fuerint. Sufficit Magistrum nusquam inanes rerum qualitates in morborum curatione, vt actionis causam imploraſſe, neque legitur illustris Dioscorides eas posteritati indicasse, legitur quidem de dotibus simplicium frequenter sermonem instituisse: non quod primas qualitates, vt inutiles, reiecerint: nullum enim simplex primarum qualitatum exsors est, ideò qualitates illæ, vt instrumenta in maxima consideratione, & necessitate semper fuerunt, & sunt, non solùm quiâ

Hippoc. de lege

vt cap. de aqua

in omnium morborum curatione earum sit habenda ratio, & intuitus, sed etiam vt idiotis, & vulgo, qui non vltra frigidum, & calidum sapiunt, satisfiat.

de veteri medicina

Quarè docet Magister: Qui differre instituit de hac arte, quæ plebeis nota sunt, dicere tantum debet: idiotæ enim rudes sunt, neque noscunt, quomodò morbi oriantur, & desinant, neque quas ob causas increscant, aut minuantur: Ergo *subiungit*: priuatim noscere conuenit, quæ quemuis ex populo cognoscere, consentaneum est, ea verò adhibere, & pertractare, quæ artis peritis scire, æquum est.

Cum autem huius mali semen, vt ex Hippocr. ostendi, non in materia, sed in peculiari acido animato, secreto, inuisibilique spiritu consistat, suique conseruationem (vt in natura semina quæque) optet, ideò furtiuè, atque proditoriè se molli igni in stomacho sedenti associat, donèc fermenti more pedetentim hunc superet, itàvt in posterum, nec naturali, nec artificiali separationi obediat, vel auscultet, non secùs, quàm si spiritus vini paulatim per infusionem, abstractionem, & cohobia se aromatum odori ità forti vnione maritat,

ritat, vt deindè nulla arte, nullo ingenio ab intuicem separari possibile sit. Hæc mechanica mouit Magistrum, vt olim inueteratam podagram insanabilem esse iudicaret. Et ideò necesse est, vt medicamentum, statim atque quis primum paroxismum passus sit, propinetur, hic iuuenis ait Hippocr. ab intelligenti medico sanari potest: qui notare debet, quoties venter sine data causa segnior fit, & consuetum excrementum intra pedum digitos non reperitur, & crura intumescunt, quod ex tensione cognoscitur, instantem paroxismum significari: indicantur enim pori contracti, & ideò nil expirat, in hoc statu vesperi ante cænam tria grana aloes correctæ, vel violatæ cum antipodagrico per 5. vel 6. dies continuos deglutire, optimum præseruatiuum deprehendi.

quare inueterata insanabilis?

Cum verò malum inueteratum sit, & multus aer fortes fluctus faciat, tunc arbores radicitùs euelluntur, & naues onerariæ in altum iactantur, spirituum potentia ita cogente, etiamsi oculis minimè sit conspicuus &c. verba Hippocr. in hoc statu, inquam, febrilis dolor animum vehementer hebe-

tat, & intelligentiam in affectus cognationem secum adducit, quarè nil quicquam per totum illud tempus assumendum præter tenuissimum cibum, bis terue in die alcali podagrici in aqua dissoluti decem grana pro dosi : aluus interea studiosè lubrica seruetur, vt quicquid ad intestina confluit, educatur, nè mora simplicique tepore putrefactiuum fermentum contrahat.

Nephriticum

Si sabulum infestans, & vrinæ impedimentum adsit, præstantius nil inueni, quàm Nephriticum à Paracelso descriptum, aut per se, aut absente prohibente cum Terebintho, aut cum maceris grano, loca enim vrinæ grati odores refocillant. Hoc Nephriticum absorbet calculi fabrum in renibus (quem in Claui ex proprio acido coagulatore ostendi) vreterumque contractura relaxatur, ac sabulum vnà cum vrina fæliciter effluit, & ità stranguria mitigatur, & si singulis mensibus, luna decrescente, vsum æger continuet, recidiuæ occasio anteuertitur. *Aliquandò* inquit Hippoc. *per similia morbus oritur, & per similia oblata ex morbis sanatur.*

Quorsum reponens rerum natura.

turalium ignarus: dictum scil Nephriticum cum ex meris componatur lapidibus, esse potiùs sabuli molem sua præsentia aucturum, quàm veterem diminuturum: cui satis sunto ea, quæ sub initium hic tractatus, ex Hippocrate docente, adducit, sabuli scil. seu calculi, vt & morborum, rerumque omnium semina, prima sui rudimenta, progressum, maturitatemque ab acido occulto nanciſci; quarè si eiusmodi lapides in alcali, seu vacua corpora, arte Spagyrica, redacta fuerint, non possunt deglutita intus in nobis, quin saturentur acido petrifico ibidem reperto, sibique congenere, *quia vacuum solum esse non potest*.

Cum autem ad renes non peruadant, Iudice mesenterij obstante, ideò suum peragere opus in stomacho necesse est; in stomacho igitur more magnetis eiusmodi alcalia per viscera poris peruia attrahunt spiritualem calculi acidum fabrum sibi vnisonum in renibus stabulantem: quo ità ab alcali hausto, atque absumpto, vnà cum excrementis deiecto, relaxantur à contractura vreteres, moxque vrina simul cum fæce libera effluit.

Itaque medicamento, vt auxilio esse possit, ad locum affectum penetrandum non est, vt rerum inscij Decani de cornu certui asseruere, vt Clauis cap. 9. Eodem prorsus modo reliqua omnia medicamenta, vrinam mouentia, diuretica, diaphoretica &c. ibi suum munus absoluunt, dummodò cum acido morboso concordant, quæ ideò Magister APPROPRIATA vocat.

Corbuli piscis lapillus Amuletum est cõtra calculi dolores

Sed est, & alius scrupulus eximendus, quomodo scil. dictum Nephriticum ex lapidum aceruo coagmentatum singulari proprietate donari iure possit, cum quilibet lapis proprio, & differente à quibuscunque aliis semine scateat.

Hippocrates Chimicus rem soluit exemplo sic: Si vina diuersa in eo instanti simul confundas, & bibas, non esse eiusmodi vinorum mixturam tuæ salubrem saluti: Si verò plures succos diuersissimarum vuarum ab initio confermentatio concoquat, fit inde tunc saluberrimus potus, non secùs, quàm Theriaca ex differentibus simplicibus per fermentationem coniunctis (illæsa tamen seminum potestate) euadit sub vnitatis symbolo insigne

ſigne medicamentum, ideòque fermentata ab Auicenna magnæ virtutis titulo inſignitur.

Idem eſto iudicium de multiplicibus hiſce lapidibus: hi enim omnes quià ſub vnitate ſoluentis, & fermentantis ſpiritus coaleſcũt, ideò coniunctim pariter in vnitatem tendunt, atque conſpirant. In hanc autem rem de appropriatis teſtem experientiam Magiſter appellat: teſtatur enim, ſe cum fructu ſalutis dediſſe mane mandragoræ radicem mœrore confectis, malèque habentibus, & mortem laqueo ſibi conſciſcere volentibus, minore tamen pondere, quàm quòd furorem excitet. Vndè poſteà elicit: morbum aliquandò per ſimilia oriri, & per ſimilia oblata ex morbis ſanari. Plura de calculo indicabit Hippoc. Chim. Quià vtile eſſe *ait Magiſter*, eorum, quæ offeruntur, varietatem conſtituere: nam propter varias caſuum attributiones aſſeuerare non oportet, quod vnum aliquod remedium profuturum ſit. Quarè in hoc caſu tormina ſi ventrem torqueant, potum daucus aromatizet, vel fomenti more ventri imponatur, huius enim odorem à ſabulo quoque præſeruare docet Helmont.

De locis in homine,

Daucus

Quibus aluus in podagra præ-
sertim tempore paroxismi sicca-
de locis in homine est, iis *pharmaca non conueniunt, quia extenuant, & calefaciunt*, ait Magister, indè venter indies se-
gnior fit, & tandem purgantibus vix auscultat ; propterea satis est corporibus illis rosarum, vel vio-
larum conseruæ recentis mediam vnciam plus minus singulo mane manducare, mox superbibere hau-
stum aquæ distillatæ melissæ, vel borraginis, donèc sponte aluus se-
cedat : alii amant cassiam recenter extractam : & remisso dolore tria vel quatuor grana aloes violatæ media hora ante cœnam, etiamsi febris adsit, nulli incommodo sunt, imò vsus eius etiam præseruatiuè, vnà cum podagrico alcali (vt ante dixi) frequens esse potest bis nimi-
rum in hebdomada, nè peregri-
num fermentum mollem ignem in stomacho sedentem suo odore contaminet. Clister ex simplici furfuris decocto etiam prodest cum salis communis drach. ii.

Frequens mihi vsus fuit olim præsertim in vrinæ penuria dictũ alcali cum tantillo terebintho non
cocto, & sacharo in pilulas forma-
re, quas amicorum diuersi cum fructu sumpserunt post primam
inua-

inuasionem, in recenti nimirum podagra, & in hunc diem deinceps nil quicquam doloris podagrici passi sunt; & hæc regula iuueni satis est.

Alijs autem non ità fœliciter cessit, licet inducię sint factæ per annos, nam podagra longa, ait Magister, ob id in promptu remedium tenent, & sanè tenendum, quod prudentiæ granum est: propter enim morbi longitudinem, veteres curam per duos nonnunquam per tres annos instituebant, propinabantque semper remedium luna decrescente, & debili, id est, ante nouilunium tres vel 4. dies, semel aut bis singulis diebus, vt supra dixi scil. præseruatiuè, dictos enim dies superando tam calculi, quam podagræ fabrum opportuniores obseruarunt experti, docente id Magistro: Quidam morbi, semel per mensem occasio est, vt curentur, *inquit*. Nam contraria paulatim inducere oportet, & interquiescere, docet ibidem. Hacque methodo facilitate magis, quam violentia medeatur, medicus siquidem, si suffecerit ad cognoscendum, sufficit etiam ad sanandum.

de morbis

de morbis lib. 4.

de arte

Ab Arthritide verò vniuersali plurimos hac methodo in minus

tribus

tribus menſibus conualuiſſe notauimus.

Quandòque in vehementiori paroxiſmo exardens ſynouia, vel mucus etiam contigua accendit perioſtia, fitque malum duplex, arthritis nimirum, & membranarum, quæ articulos cingunt, inflammatio, cum tenſione, & dolore inflammante: hic ſtatus externa etiam ſubſidia expetit, quorum quædam huius methodi ratione, & experientia approbata paulò poſt recenſebo. Niſi enim quis hæc attributa, & circumſtantias (vt ait Magiſter) obſeruet, tunc ſanè podagra, etiamſi adoleſcens, inter incurabilia adnumerabitur.

Itàque podagrici doloris cauſa non eſt humor materialis à capite deſcendens, ſed ſpiritualis aura ad ſimilitudinem illius, quam in ægrotante auro oſtendi. Quare Senex: Methodus, quæ ſanitatem non inducit, vt excrementitia illa materialis, permutanda eſt; ſin verò ad ſanitatem vergat: nihil omninò ex his, quæ adhibentur, auferendum, neque aliud quicquam adiungendum, aut apponendum.

de locis in homine

Igitur non conſiſtit morborum ſanatio in ſolo remedio (egli ha de belli ſecreti) ſed potius in vetuſtiſ-

ſima

sima naturali,& spagyrica medendi methodo, hanc qui tenet, illi difficile non erit, APPROPRIATA inuenire secreta, vt vocant. Vndè Hippocr. Quæcunque in arte medica prudentia discuntur, & inueniuntur,aut de cibis,aut de medicamentis, ea ab ijs discere oportet, qui artem perfectè possident. *de affectionibus*

Methodus ergò, qua sanitas, citò, tutò, & iucundè restituitur, est vera, naturalis, antiquissima illa, quam venerabilis Pythagoras, & Plato in Ægypto didicerunt,quamque absconditam voluit Democritus, qui eam soli Hippocrati pro compensatione visitationis reuelauit, illumque adstrinxit ità, vt præfationi operum suorum solenne iuramentum inseruerit, quod coram Dijs suis præstat, se hanc methodum alijs non reuelaturum, nisi qui fuerint de sua propria familia, aut de stirpe eius, qui sibi hanc communicauit, & qui idem iuramentum præstitissent.

Hanc Galenus ipse, vt eius vita testatur in Ægypto quæsiuit, vbi olim naturalis scientia floruit: huiusmodi autem quærendi anxietas, & peregrinatio pro triuiali methodo tanti non erat: vt insuper quo-

que

que iuramentum adderetur: vtpote quæ in vrbe nunc domiq; tam fœminis, quam magistris æquè notissima prostituitur. Vndè tandem
Aphor. 52. Galenus senior factus non amplius nudas implorat qualitates, sicut in iuuentute: sed cum Hippocrate vniuersam concludit doctrinam. *Medicamenta*, inquit, *primum oblata* (non contendit de qualitate, vt inuidus, & liuidus nimiumque sapiens vrbis Myops de spernioli calore) *si paululum conferant, tametsi tardius curent, ea sunt vsurpanda: nec temere protinus ad aliud transeundum: quæ autem noxia sunt, statim remouenda.*

Fælix esset mortalitas, si Galeni sententia, vel in podagræ saltem curatione obseruaretur. Reperiuntur tamen ità in excrementis submersi, vt potiùs cum plebe ceruicosa voluntate errare malint, quã cum paucis veritatem amplecti. Satius est (palàm scribit Doringius magnæ æstimationis vir in Epistolarum volumine fol. 1193.) satiùs est, *inquit*, me in Naturali Philosophia, & Hippocratica medicina minus esse versatum, quam chimicorum placitis esse imbutum. Hic non solum contra summi Hippo-

cratis

cratis præceptum', quo vbique inculcat: Naturæ scientiam esse medico necessariam, sed, & contra Aristotelis doctrinam, qui 6. Metaphis. cap. 1. *collocat medicinam sub naturalem philosophiam, & hæc*, inquit, *est scientia*.

Cœca hæc obstinatio (ait Philosophus) duas infirmitates hominibus communes esse, manifestat, quibus impediuntur ea, quæ ipsis proponuntur, cognoscere, & quæ mentem ipsorum tanquam tenebræ obcæcant, peccatum videlicet, & ignorantia. Peccati nomine venit inuidia, aut æmulatio, aut odium, aut affectus, qui præiudicium, & omnis generis versutias ratione carentes causat, quæ ipsos in tam fortem mentis obcæcationem præcipitat, vt nullo modo cedere velint: imò remedium, & doctrinam, vtraque sibi incognita, apud ignorantes, & vulgi plebem cauillari, & vituperare nunquam, & nusquam desistunt.

Eiusmodi ignorantia id nobis indicat, eosdem in cognitione Naturalis Philosophiæ, in Hippocr. summa scientia ac in præparatione, & compositione medicamentorum peregrinos, ac hospites esse, vt Clauis vbique manifestis argumen-

mentis euincit! Hinc enim est, clamoribus suis, vulgo, & ignaro popello imponentes proscribere, ac vilipendere, quod ignorant. Vrbis enim moniales plerumque in hæc verba erumpentes audio, *V.V.! il nostro medico non vuol sentir de spagyrica*: quibus reponens explico, quid sit spagyria: Medicum scil. sine suæ artis, nominisque incommodo posse esse musicum, mathematicum, legistam &c scientijs ornatum longè diffitis à medicina: medicumque esse musicum, aleatorum, seu cartarum lusorem ægroto nil prodesse: Et quarè non possit esse (imò ex officio debeat) id, quod artis est, & ex quo, vt eloquar quod res est, ipsa medicina, & quicquid elegantis habet, originem desumpsit? Naturalis scil. Philosophus, & cognitor propriorum instrumentorum, & remediorum? Non ità pridem vrbis patritius decumbens, visitatus à medicinæ publico lectore, & inter sermonem, quem miscebant, fauebat patritius spagiricæ scientiæ: cui lector hiulco ore proferebat, eam saltem versari circa Antimonium, & mercurium, & ideò calidissima parturire remedia, qua de causa in his regionibus non esse eius vsus, sed solummodo

Spagyria quid?

ATENEO VENETO VENEZIA

in

in frigidis, vti Germania, Anglia &c.

Sed vt verum fatear, cauillatores hos nullatenus me ægrè ferre, nisi enim scientiam aliò auerterent, lucrum, & munera frequentia sibi cessarent: quod detrimentum nos non timemus: ideòque palam profitemur Naturæ, & summi Hippocratis doctrinæ interpretes esse. Non nego interim, in vrbe quam plurimos ciniflones, & deceptores reperiri, contra prudentissimi magistratus vigilantiam: hi tamen omnes sine distinctione spagyrorum catalogo vulgo inscribuntur; non secus, quam in alias professiones, & omnium maximè in medicinam indigni plurimi passim se ingerunt.

Sciant itaque isti Theones, artis abusum non tollere vsum: nec ascribendam culpam arti, quæ non est artis, sed artificis titulum temere assumentis, de quo abusu ipse Hippocrates suspirans protulit. *Medicinam omnium artium nobilissimam, nunc autem omnium vilissimam esse propter ignorantiam eorum, qui eam malè exercent.* de lege Medici tamen prudentis, arteque Hippocratica digni generosus animus, vulgi calumnijs neglegle-

glectis alta pacé potitur, circumstrepentibus vndique in se imperitorum conuitijs, optimè conscius, ignorantiæ morem esse, stolidè debachari in virtutem, debitumque vicissim esse virtutis, eiusmodi sibi innocuis subesse iniurijs.

Cæterum qui propter eorum, quæ plurima requiruntur defectum, prænominatum prudens alcali, sibi oportunè præparare non potest: vrgeat interim necessitas: huic ego autor ero, nil esse sumendum, quod alcali insipidum leue, ac spongiosum non sit, vt sitiens, acida errantia cum auiditate trahat, absorbeatque. Superaddit Galenus, quod & sit palato maximè gratum, ac familiare, & contraria vitentur. Prudentibus podagricis sit sequens corollarium.

Consilium petijt vir Nobilis, qui in vrbe peregrinus erat, propter narium hæmorrhagiã admodum pallens, planeque extenuatus: hic ostendebat fungi speciem, quem cum manu teneret, vt incalesceret, cessabat hæmorragia incantamenti instar, fungum autem betulinum iudicaui, huius enim odorem spirabat, eiusque colorem referebat. Cessabat autem hæmorrhagia indubitatè, argumento, quod insi-

tus

tus ſecretus fungi ſpiritus concordãbat cum impetum faciente, illique certum temporis ſpatium adhærebat, adeòque remedium hoc morbo appropriatum dici poteſt, quià à nullo alio, quorũ per annos plurima expertus erat leuamen hactenus ſenſit, adeòque inuicem ſeſe cognoſcere neceſſe eſt.

Sic ſpaſmum ferè continuum mitigatum vidi à lineo filo à mala fœmina ducto, & alligato. Hæmorrhoidum continuum dolorem à craſſula radice: Sic Febres, Epilepſias, vteri ſtrangulatus, & ſimilia à ſuis appropriatis periaptis, vt Hippocr. Chim. data occaſione recenſet: imò ipſam peſtem per Paracelſi Zenexton. Et ratio eſt in promptu: totum enim corpus ideò tranſpirabile, & permeabile natura plaſmauit, vt continuè è nobis exhalare poſſent ſpiritus, qui nouis aduenientibus locum cedunt, quare Magiſter: quod vnica inſenſilis tranſpiratio pluris eſſet, quàm omnium vulgarium artificum purgatio: hi ſpiritus effluxi cum ſoli eſſe nequeunt, ſe aſſociant quo cum concordant, imò attrahuntur non ſecùs, quàm magnes ferrum, probat lux candelæ in Clauis cap. 9.

Cum autem totus mundus, &

quic-

quicquid habet eius ambitus ex inuisibili secreto spiritu constet, vt ex Hippocr. suo loco ostendi : sic quoque podagræ causa nullam aliam prærogatiuam habet, sed similiter ex inuisibili igne, & particulari animato acido impetum faciente spiritu constare debere, necesse est : Hippoc. docet, experientia firmat. Fultus ergo dictis rationibus

Considerauí, num pro ingentibus podagræ doloribus simile non reperiretur Zenexton, quod, sicut prænominata, attractiuam illam vim, quam in omnium seminum profundo demersit Omnipotens, vt cap. 4. ostendi, haberet, concordaretque cum Hippocratico diuino in hoc morbo, eique concorditer, si non in perpetuum, saltem ad tempus adhereret ? Nec vana fuit contemplatio ! Amuletum enim appendi, ita vt stomachi orificium, natalem scil. locum attingeret, quod vt spongiosum, rarum, & vacuum sit, sicut ipsa terra, ratio suadet, quæ quoque attractiuæ vis, & inanitionis gratia trahit, & sorbet secretum multiventris spiritum Solis filium ad suos fines vt ostendi. Hoc amuletum, quià alcali vices gerit, eiusque anima

poda-

podagræ animato ſpiritui permixta; ſaturatur tandem alcalium more, & ideò ſenſim amittit tractiuam vim, quarè illud quandòque renouandum eſſe notaui.

Quemadmodum autem totus mundus exortus eſt ab vnico inuiſibili prudenti igneo ſpiritu, quem ex Hippocr. ſuo loco Solis Filium oſtendi, ideò, & hodie ſolari lumini æquatur ſpiritus vitalis noſter, qui per fermenti ſymbolum ſuis in ventriculis varia officia in microcoſmo ſubit, in oculis videt &c. vt dixi. Sic per inopportunum fermentum, ſeu odorem peregrinum dolores excitat, ideò etiam multiventris ſpiritus microcoſmi dicitur. Hic ſecretus ſpiritus, & Hermetis vnica res nulla alia re vt dixi, magis afficitur, quàm lumine, & odore, cò quod lux, & odor ſpiritus immediatè attingant, & penetrent, vt patet in Canis crypta, in cellariis vbi potens cereuiſia fermenteſcit, & aliquandò ibidem dormitantes ſuffocat, odor calcis &c. vt Clauis cap. 9. Quarè Amuleto adiungendum eſt ſuffumigium, quo hyberno tempore ipſum perfundi lectum, cum calefit, accenſis carbonibus inſperſo, æſtate veſtimenta

Qui non credit animam animæ miſceri demens eſt. Hippoc. lib. 1. de diæta.

imbui

imbui possunt, & debent. Huius enim secretus spiritus animatus immediatè sese animato podagrico miscere, & penetrare potens est, atque continuato vsu à paroxismo præseruare, quià inter sese cognoscuntur ait Magister, & ideò etiam materia huius suffumigii animæ nomen adepta est.

Gleich VViederfel be Grichiſche artzdeme von der obrigkeit dis censur vffgetragen, Konte nichtbegreiffen das anima ipsa rei Natura sei, dessen stupida dementia dieſe ſchrift 2. gantzer iahre zudrucken gehindert.

Omittendum porrò non est, quod in magnis doloribus, & cruciatibus statim ad compescendos eos animus est adhibendus, relictis, & postpositis tantisper aliis intentionibus, donèc doloris carnificina cesset, in quo statu astans medicus non minus sæpe rubore suffunditur, & pudore, quàm æger dolore.

Quarè ex topicis spagyrica, & antiquissima Hippocratica methodo inuentis, & ratione approbatis selectiora nunc memorabo: asseuerare enim non oportet (Magistri verba) propter varia attributa, & circumstantias, quod vnum aliquod remedium applicatum statim profuturum sit, & ideò varietatem constituere ratio suadet, horùm plurima à vulgo practicantium, & ab Hippocratica vetustissima methodo dissecti citantur, nullum tamen horum legere

aut

aut videre contigit, qui minimam rationem addere potuiſſet; quarè hæc ità fierent? Cum autem citum, tutum, & iucundum auxilium animaduerterint, & ad frigidum, vel calidum quadrare non poſſit, vel nocuum, vel empiricum vocarunt, manifeſto argumento, à noſtris hæc, & alia excerpſiſſe, & eò ipsò ignorare ſe teſtantur, in Natura ſcilicet nil vnquam fieri poſſe, cuius legitima cauſa non præcedat.

At non ſolum in his, ſed & in reliquis omnibus admodum ieiunos ſe manifeſtant: exempli gratia, bezaar, dicunt, vrinam, & ſudorem mouere, perlas cor roborare &c. nullus tamen, qua ratione ſic indubitatè in corpore humano agerent! & ideò dicti ſectarij à principio ad finem vſque ſunt, manent, & conſeneſçunt empirici, & experimentatores, ſemper diſcentes, & nunquam ad veritatem peruenientes, ſic enim habet Autor in Hollerium de Vinaceis *ie l'ay practiquè cent fois, il n'y a rien meilleur ſous la chappe du Ciel.* attamen nulli podagrico profuerunt vnquam, quarè illis receptula quædam, qualitatiuo, & frigido ſermone roborare ſine cau-

sarum cognitione satis est, superflua, ait Philosophus, discunt, necessaria ignorant, quià aliud non cognoscunt, quàm quod externo sensu friget, vel calet: idest quod nesciunt, scire nolunt.

Sperma ranarum, luna decrescente, collectum, & ex balneo ad siccitatem distillatum, prolicitam aquam alcali insipidi ditissimam dabit, vt Hippocr. Chimicus mechanicè docet, quæ tepida cum lineis pãnis applicata calidæ igneçque podagræ optimum est refrigerium. Aduertat tamen patiens, nè aquæ addatur alumen, vt suadent Crollius, Sala, Tenzelius, & alij: licet enim alumen sit refrigerando, eius tamen adstringentia poros cutis claudente, diaphæresis impeditur: dolorque in excessum augetur: experto crede. Vndè rectè Hildanus, alumen podagricis esse inimicum, monet.

Multò promptiùs dolorem leniueris, si aquæ prædictæ alcali acueris, siue multiplicaueris additione alcali vrinæ, tali proportione, vt inflammatam, dolentemque partem applicata aqua non pungat, quod lingua facilimè metiri potest. Cum autem *ex magistri libro de morbis*, totum corpus, dum viuitur,

Fomenta iuuant podagram. Horat. 1. Epist. 2. 11

uitur, transpirabile habeatur, dolenti loco tepidè duplicatis, vel triplicatis linteis fomenti modo adhibita, non potest alcali vrinæ non attrahere aciditatem ibì ebullientem, & cute per fomenti calorem rarefacta, acidum spiritum non extra corpus erumpere, ac proindè quietem non consequi dolorem, *verba Hippocr. de flatibus.* Dicta nempè aqua non primis qualitatibus, sed absumpto, ac attemperato acido igneo, refrigerare dicitur, ex quo posteà magno patientis solamine dolor mitescit.

Alij, loco spermatis ranarum aquæ, spiritum vini eligunt, atque vrinæ alcali commiscent, sed vbi inflammatio prævalet, cautè procedendum est: aliàs enim vrit, & vesicas attollit: etiamsi locus affectus plumaceolo leuiter tantùm eo perungatur.

Vrinæ spiritus commodissimè, ac celerrimè parabitur ex sale armoniaco, quod nil aliud est, quàm alcali vrinæ ligatum, vel condensatum cum acido communi sale tibario, vt docet Hippocr. Chimicus cap. 2. Si enim armoniaco addideris æquam alcali fixi (ex. gr. Tartari) portionem, & ex retorta vitrea leui calore ambo vnita pe-

puleris, in illo tepore fixum alcali tartari amplectitur, trahitque ad se acidum salem cibarium, & alcali vrinæ, quià fugax, & volatile, dimidiæ horæ spatio, in mediocris magnitudinis vas recipiens se recipit ab igne fugiens volatile, albissimumque, qui seruandus est ad vsus prædictos vasis vitreis cera perquam optimè obturatis.

Hac in operatione simplicissima, naturæ instrumenta rarefactio nimirum, & condensatio oculis mechanicè patefiunt. Alcali enim volatile vrinæ liberum dimittitur à societate acidi salis communis, se iterum alcali tartari fixiori copulantis. Vndè alcali vrinæ, si dolentem locum podagricum attingit, acidum rursus trahit, vtpotè vacuum, illoque saturatur: & in neutrum ambo vertuntur. *Vnde Magister*: Generare, & interire idem, commisceri, & discerni idem. Eò quòd Natura vbique, spagyricè, & maxima intelligentia pensa sua absoluit, siue res coagulatas resoluat, siue demum soluta coagulet. Hinc exclamat Geber: Naturæ minister, siue spagyrus profundum habeat ingenium.

de diæta

Recens etiam vrina sani pueri, in defectu aquæ spermatis ranarum,

rum , ex Balneo distillari potest , adiecto cinere communi , cuius alcali sorbet acidam vrinæ partem , & alcali vrinæ cum aqueo humido ascendit per alembicum : hæc quoque alcalizata aqua pluribus profuit .

Ex eodem fundamento paratur ex tempore absorptiua aqua sine vlla distillatione, sed simplici mixtione ex salis armoniaci pulueriz ati , & alcali tartari ana, cui mixturæ affunde aquæ communis , tantum , quantum pro solutione sufficit, & lineis molliusculis petijs duplicatis , fomenti modo tepidè applicatur .

Sunt, qui lacte recens mulcto vtuntur,eò quòd inter alcalia,quę acida bibunt, infimum locum non habeat; sed quià in calido statim in aliam naturam mutatur,propterea omnibus non æquè confert , placat interim , & mitigat acidum ignem trahendo , locique asperitatem demulcet , præsertim quandò cum hyosciamo semel ebullierit, vt habent ab experientia plurimi practici .

Hùc etiam referri potest Crollij vnguentũ Anodinum præsertim febre absente, ab huius enim vnica tepefacta vnctione afflictissimum

arthriticum à doloribus liberatum. vidi, qui deinceps sospes vixit: caue tamen ab hoc, & aliis omnibus vnguentis, si dolor febriculam comitem habeat.

Sunt, qui virga, seu ferula cædunt dolentem podagricam partem, donec rubescat, sic acidum expirat, & à doloribus tuti viuunt.

Caro bubula alcali ditissima, vt Hipp. Chim. mechanicè ostendit, lacti præfertur, vt & prædictis omnibus: huius enim frustum crudum sine pinguedine partem dolentem olim superligauimus, à qua mane vesperique mutata fæliciter siluere dolores: memores, quod aliquandò quidam ità leuissimo teneretur pedis dolore, vt foras in publicum egredi sua peracturus negotia non dubitaret, verùm in itinere parum progresso, dolor increbuit maiorem in modum circa malleolum externum sinistri pedis, intensissimo cum cruciatu: & deficiente vectura, pedibus domum laboriosè repetiit, carnis bubulæ frustum illicò applicabatur, cuius alcali acidum dolorosum, & igneum electiuè vel spagyricè trahente, sequenti mane locus circumquaque veluti atra-

mento

mento conſpurcatus ater viſitur, maximo patientis terrore : dolor tamen planè ſublatus aberat: Eiuſmodi enim nigredo ſanguis erat ab igneo acido calore , violentoque dolorifero articulari motu extravenatus , ac expreſſus , qui ab alcali attrahentis appoſitu rarefcens paulatim expirando euolabat .

Infimum locum hic etiam non habet ſpiritus vini camphoratus , præſertim à roſmarino rectificatus .

Inſuper puluis radicis conſolidæ maioris cum aqua communi in pultem coquitur , quam minimi digiti groſſitie dolenti loco applicatam , optimum mitigatiuum in nouella podagra , primaque doloris inuaſione deprehendi : etenim poſt tres, vel quatuor horas à parte eleuata nares ferit odore ex putri acido : argumento , acorem extrahere . Inueteratæ tamen podagræ nil commodi adfert .

Dolore & febre , etsi remiſſis, lecto ægrum ſibi non obligante , attamen inceſſus, ac ambulatio impoſſibiles ſunt : videntur enim mille aciculæ iuncturas lancinare. Vndè pro hoc ſtatu oportunum Emplaſtrum compoſui ex meris

alcalibus, cuius præparatio hæc est.

℞ olei rosati lib. 1. calefiat in patella, adde saponis albi rasi vnc. iiii, liquefacto sapone, addec erussæ, minii, ana vnc. iiii. coque lento igne continuè mouendo ligneo paxillo, donec emplastro duriorem consistentiam acquirat: Si enim eò duritiei non adducatur, rursus in aere mollescit, quià saponarium alcali humidum ab aere rursus attrahit: cui demùm ab igne remoto, & non nihil refrigerato addatur sub continua agitatione camphoræ vnc. i. prius soluræ in mortariolo spiritu vini ad pultis formam.

Hoc emplastrum ex meris alcalibus compositum mirabiliter non solùm acidum podagricum ibidem latens, sed & apostemata, tumores duros, pedum callos, varios dolores tam Nephriticos, quam ex acido vbicunque obortos, etiamsi febriles promptissimè sopit, refrigerat, mitigat, adhæretque plures dies super pellem extensum, tandiù scilicet, donec poris apertis acidum morbosum exhalet, tunc nimirum degenerata humiditas expirans à cute depellit: quod autẽ morboso acido non concordat,

eius

illud dolenti loco, nequè adhæret, neque assidet.

Huius alcalizati emplastri encomium hìc non adduco, vt mihi esse velim ceu hæderã suspensam, sicut titillabundis decanis acetum, sub pompoſo titulo: *spiritus veneris noſter, ſal vini noſtrum, magiſterium noſtrum, & ſimilia noſtra!* neutiquam verò : abhorret enim animus meus ab eiuſmodi vanis oſtentationibus, quod norunt, qui, Tachenium liberi candoris alumnum esse, sciunt.

Decani verò docent, dolori podagrico oleum saponis esse lenimen, istud tamen oleum, quod ex sapone stillando eliciunt, cum nil aliud sit, quam distillata pinguedo vnà cum fixo alcali cocta in saponem, eorum vanitatem pro dolore placando illis lubentes relinquimus.

Est, & alius Arthriticus dolor sine inflammatione, & rubore, qui plerumque scapulis ità infixus hæret, vt respirationem non nihil aggrauet: hic ex acido dolor, quià non profundus, facilimè ideò mitigatur potentiori acido, quarè huic vsui spiritum vitrioli optimum esse deprehendi, ab vnica enim huius vnctione quies sequi-

tur : cauendum tamen, ne inter vngendum linteamina, seu vestes alicuius momenti hoc spiritu attingantur : eas enim corrodit, atque instar ignis vrit, tam diù vngendo cum lanei panni frustulo continuandum est, vsquequò pars dolens pungi sentiatur, tunc ab vnctione cessantes locum abluimus tepida aqua, deindè superlinimus oleo Hypericonis.

de liquidorum vsu.

Addit *Magister*, acetum (eius enim tempore nondum innotuerat vitrioli spiritus) valere ad podagram, si non corpus vulneraret, eadem etiam fex vini facit: frigidæ namque podagræ (ita loqui lubet) quandò scil. dolor igneus abest, aceti fotus accommodatissimus est.

R. ISTITUTO VENETO VENEZIA

Notandum hoc loco, verum non esse, quod turba scribillat: *spiritum vitrioli, & spiritum sulphuris idem esse, easdemque possidere vires*: quam assertionem pernitiosè falsam esse deprehendi, nam spiritus vitrioli sex dies, totidemque noctes igne reuerberii naturæ possibili expulsus, mercurium præcipitat: eundemque eo simul ipso reddit longè constantiorem præcipitato per sulphuris fumum condensatum, vt vt oleosum. Vitriolum enim ab igne cum non

facilè

facilè fugiat, idcò mercurium ab eiusdem acido, firmiore constantia ditari, eoque perfectioribus dotibus insigniri, quàm à sulphuris stagmate præcipitatum, necesse est. Mercurius nempè terrestris cum cælesti symbolizat: eorum enim, quibus iungitur, induit potestatem, vt docuerunt Veteres sub experientiæ testimonio: vide Clauis cap. 8. Adeòque Turbith mercurii à prædicto vitrioli acido veniens, est medicamentum nobile, præsertim ad veneream luem, similia contagia, pestilentialesque morbos, exhibitum in rosarum conserua, pasta Ruffi, aut in succo liquiritiæ, sub pilulari forma &c. Caue autem, ne ipsum commisceas cum scammonii resina, vel terebintho, vel gummi gutta, vt docet Hartmannus: omnis enim mercurius quocunque modo præcipitatus, pinguedinibus irretitus, vi laxatiua exuitur, & hactenus cinnabaris, quæ est sublimatus mercurius, aluum non cit, pinguedini sulphureæ combinata.

Notabilia de mercurio præcipitato.

Ischiadicus omnium arthritidis dolorum grauissimus ob doloris magnitudinem, & symptomatum superuenientium momenta, sedem in profundo habeat, necesse

est, ideò inflammatio rarò extra apparet. Itàque ad salutem flatus intus eò loci detentus discutiendus est. Cibi conueniunt tantillo saturegiæ aromatizati. Podagricum medicamentum exhibendum in hausta iusculi, vel vini semel ebulliti, vnà cum quatuor seminibus, calidis maioribus, & locus affectus foris perungendus oleo lini: desuperque noctù fouendus applicatione tepefacti sacculi cumini semine ruditer contuso, & furfuri commixto referti. Præsente febre, vehementique pulsatione, sanguinis missio mirificè confert: eà absente phlebotomia inutilis est, atq; lini oleo adiungere præstat dimidiam, vel quartam partem olei laterini rectificati. Hacque simplici methodo, breui temporis spatio, sanitas induci solet, dummodò morbus inueteratus non sit.

Sunt qui ossa humana ad albedinem exusta oleo vetusto extin. *Zasut.* gui, indèque distillari iubent, hoc posteà, oleo laterino præferunt. Hi sunt ex illa classe, de quibus dicitur, *quæ nesciunt, scire nolunt*, sacram scientiam odio habentes vituperant, & vilipendunt, *quià nesciunt, quid faciunt, ait Magister*, nesciunt, inquam, ossa combusta

oleo

oleo in hoc casu non plus communicare, quàm lateres igniti, eò quòd oleum in forma fumi ab illis eleuetur: ossa enim semel candefacta, & ignita fiunt, sicut lateres ipsi, inania, & vacua corpora rursus exsatiari cupientia. Vndè per os assumpta, acida specifica, non secùs, quàm cornu Cerui vstum, bibunt, vt in Claue mechanicè ostendi.

Dolorem verò ischiadicum à sanguine extra uenato, radix bryoniæ recens rasa, & cum lini oleo commixta tepidè applicata mirum in modum pacat: renouandus est labor, donèc sanguis planè dissolutus, & ad transpirationem, seù volatilizationem aptus transfludet: interea tamen temporis podagricum medicamentum nullo modo intermittas, vt acidum obortum forbeat, nouumque regenerari non patiatur.

Clysterem in hoc casu ex Bryonia, vt docet Donzellinus Neapolitanus in suo Dispensatorio nemini suadeo, nam rectum intestinum magnam habet consonantiam cum ore ventriculi, ideò choleram facilè causare potest.

Idem morbus inueteratus cum sit frigidus, & alcalizatus, oleum

lini

lini cum euphorbio applicatum loco affecto optimum deprehendi remedium, licet magno cum dolore agat.

Pedibus continuata diaphœresis ità requiritur in omnibus arthritidis ſpeciebus, vt inſtantis paroxiſmi præinditio ſit, quotieſcunque intra pedum digitos excrementum proprium, & conſuetum non reperitur; quarè in ſubcalceolos, ſeu ſoccos ex denſo lineo panno conſutos, digitos pedum verſus, infundo parum cineris ex herbis cephalicis, vt roſmarini, rutæ, ſaluiæ, lauendulæ, betonicæ &c. eiuſmodi enim cinis alcali ſuo modo volatile continet, vt Hippoc. Chim. docet, quod quià ſolum, inane, & vacuum eſſe non poteſt, ideò trahit per poros cutis, combibitque acidum pedum articulos torquens: vndè licet podagricus tota die ſine motu deambulationis ſedeat: renouandi ſunt tamen quotidie linei ſubcalcei, aut ad minus cinis: horum enim continuato vſu, & perſeuerat effluuium, & rariùs deinceps morbus infeſtat.

Aliquandò poſt paroxiſmum, plures menſes pedum, malleolorumque tumor perſiſtit, quem tamen alcali dictarum herbarum vdo-

vdonibus lineis infperfum optimè, celeriterque demittit, complanatque.

Picem naualem emplaſtri forma applicatam hoc in caſu quoque proficuam eſſe animaduerti.

Cinis dictus non ſolum acidum trahit, ſed etiam pedes mundat à ſordibus, vt ablutione, quæ podagricis peſſima eſt, præſertim ab aqua, opus non ſit. Pedum verò lotionem ab aceto, vel vino inſtituere volentibus, per me, ſed valdè rarò, liberum eſto.

Sunt, quibus pedes olentem mephitim ſpirant, quod vitium conuerſatio ciuilis admodum horret, & præſertim in ijs, qui aulas frequentare habent, cuius cauſam plerique deſcendentibus neſcio quibus putridis humoribus adſcribentes, euacuationes cum cautela, ne hepar accendatur (res riſu digna) indefinenter repetitas, & rigoroſum viuendi genus fruſtrà præſcribunt. Sufficit cinerem prædictum lineis calceis modo, quo dixi, inſpergi, & fætor vnàque diffluens ſudoris mador illicò ceſſant: argumento, id euenire non putridi humoris deſcendentis, ſed vitio ventriculi, cuti pedum inſiti,

affluen-

affluentem pro alimento ſanguinem deturpantis, & in eiuſmodi fœtorem conuertentis: vt ſanandi methodus oſtendit, eò quòd alcali dictorum cinerum acidum putrefactiuum ab ipſo cutis ventriculo (non ſecùs, quàm alcali calcis cadauera) abſorbeat, abſumatque.

Sed nè ego, dum breuitati ſtudeo, ſim prolixus, finem operi imponere tempus eſt, quarè vos alloquor, vt æqui ſedeatis iudices, cum beneuolum lectorem non requiram, vtrùm Hippocraticum Diuinum, tàm in morbis, quàm in rebus, vt nefandum quoddam ſuppeditandum, & contumeliosè, vernili, ſcurrilique dicacitate contemnendum ſit, imò vt ſtultum à viris doctis tractandum, vt canit decanorum inflata, importunaque turba: ego enim nunquam volui cuiquam aduerſus, vel infeſtus eſſe, ſufficit, me ab initio proteſtatñ, carere animo iniuria quemquam afficiendi; ſed vt mortales, vt decet, piumque eſt, ab erroribus, & impoſturis vindicarem. Quarè ignoſcendum, parcendumque illis, & reſipiſcentia ſperanda, cum neſciant, quid faciunt.

Quicquid ergò eſt operis, æquo animo accipite, Naturæ enim mean-

pieandros exquisitè aperuisse, mei instituti non est: intereà non putate, me vobis crambem à tot ingenijs recoctam (vt dicitur) apposuisse, licet tædiosum sit decanis hoc ælogium deglutire, sed obtulisse, & propinasse vobis succum, & sanguinem vetustissimæ Hippocr. & Galenicæ doctrinæ meo prælo, meo labore expressum, meo vasculo exceptum, si non capaci, saltem purissimo, & saluberrimo, libate, applicate, valete, & summo Spagyro, qui primus omnium hanc artem edocens confusas rerum naturas, ceu lucem à tenebris separauit, & distinxit, gratias indefinentes agite.

FINIS

Ostende meliora si potes, & tunc carpe mea, tibique gratias habebo.

OT-

OTTONIS TACHENII
MERITO.

ABditus imparium nexus sunt cuncta duorum
Viua dat Aura modos, sensile corpus Aqua
Illa sedens aluo, scrutans res, arbitra vitæ,
Cuncta regit nutu: morsq; saluusque sibi est
Illa, inimica, furens quæ, errorum semina, cudit
Dogma, Canon, Methodus tangere nulla valēt
Artis Apollineæ Praxi dictante magistra
Certa sigilla mali, certa medela domet
Se subdat ratio Praxi, non hæc rationi
Hæc methodus Veterū: hic vnus in arte canō
Hoc docet Hippocrates: docet hoc & Filius Otto
Anne Coum scaberis Mome ferire? feri.

Ioseph Monticelli
Phil. & Med. Doct.

Index Capitum de morborum Principe.

MOrborum Princeps, cap.1 pag.287

Ignis primum Naturæ principium, cap.2 294

Aqua secundum Naturæ principium, cap.3 304

Ex ignis, & aquæ congressu, sit sal Naturæ, Fermentum vniuersale, & humidum radicale, cap.4 308

Ex ignis, & aquæ congressu quocunque in loco seditionem, ventumque excitari, cap.5 316

Antiquissima duo principia IGNEM, & AQVAM, Spiritum, siue Hippocr. diuinum continere, cap.6 325

Naturæ, & Artis instrumenta per ignem, & aquam explicantur, cap.7 335

Rarefactio, & condensatio, Naturæ instrumenta, & artis, Podagræ causam manifestant, cap.8 347

Antiquissima Hippocratica Methodus medendi, contraria methodo corruptionis, cap.9 366

Noi

Noi Reform. dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per Fede del Padre Inquis. nel Libro intitolato *Ottonis Tachenij Hippocrates Chimicus*, & *Morborum Princeps*, non esser-ui cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Prencipi, e buoni costumi, concedemo licenza à *Combi*, e *La Noù*, di poterlo stampare, osseruando gl'ordini, &c.

Data 3. Nouembre 1677.

{ Battista Nani Cau. Proc. Ref.
{ Leonardo Pesaro Proc. Ref.

43012

Lodouico Francescchi Seg.

LECTOR BENEVOLE.

Typographi, grauiora errata ego sic corroxi, leuiores verò interpunctiones vel temerè omissas, vel inconsideratè locatas tu ipse corrigito.

PAg. 2. Lin. 28 similibus 3, 20 salis ibid. 24. ingenuè 6. 8. diffundam ibid. 19 tractabitis 8 30. est 10. 29. ranarum 11. 3. tepidèq; 17. 9 absterſiuam 18 23 alterantur 19. 7. pertinaciſſimum, in margine ibid. Tuſcanus 23. 1. paulo ibid. 19 componitur 31. in margine 31. proijciatur ibid. 16. ſit 34 27. tinctura 35. 4. En exempla 38. 10. ſine ibid. 20. incompatibilitate 40. 8 Horatio 43. 21. ex ſimplici & ruſtica commiſtione 44 4. doctrinæ ibid. 12. abſorberi ibid 18. ſic 45 23. communi 47. 21. fine 48. 23. fixiora 49 2. ſiqui 51. 17. lentiſſimo 55. 17. licet 65. 27 ſicut 66. 25. quantum 72. in marg. maculas 75. 9 fieri 78. 11. ſalis ibid. 15. ſi 79. 17. ſi 80. 11. vrina 84 20. euaſit 91. 11. deſtinatum 94 29. ratione 95. 13. fine 97. 15. inſipida 99 9 falſus 100 15. ſimplicis ibid. 16 ſicut 107. 21. fugit 113. 7. Ariſtotele 116. 21. ſpiritum 125. 19 tingere 127 in marg. vitriolum 131. 10. veneſoſi 133. in marg. ſcriptorium 136 15. vtcunq; 138. 9. vincit 141. 25. inſenſibilem 142. 20. ſine 148. 24 ſiquidem 149. 18 conſiſtit 154. 7. ſi 161 3 modo hac ſcientia 189. 31. infirmi 195. 9. non 198 22 omnium 201. 3. obtemperemus 217. 16 Frigefactis 219 10. ſiccitatem ibid, 27. ab ibid. 31. certiſſima 222. 10. aurei 223. 28. lEntis ibid. conſVeuerunt ibid. 29. tempOrum 226. 20. mercurij 230. 13. calloſas 235. 4. aridis 237. 16. in(ſupereſt) 244 19 laminæ mittantur 268. 15, ſcriptitarint 271. SECVNDA PARS 275. 5. indeſinenter 278. 3. ſingularis 280. 29. ſiturientes 289. 6. fide 308. 26 ſupernaturali 312. 20. vices 322. 2. habitare 332. 32. Themiſtio 348 formæ. 349. 15, ſitæ 415. 20. ſalutare 419. 16. flatus 452. 21, ſit 454. 22. adhæreret.

ATENEU VENETA

ATENEO VENETO

ATENEO
6.
C
31
BIBLIOTECA
VENETO
VENEZIA